

॥ श्रीराम ॥

श्रीदिनकरांची स्फुट कविता

अनुक्रमणिका

विषय	पृष्ठांक
स्फुट श्लोक, प्रकरणे १-५०	१-४८
स्फुट अभंग, १-३७८	४९-१६८
स्फुट पदे, १-४१९	१६९-२९०
हिंदुस्थानी पदे, ४२०-४३९	२९०-२९४
स्फुट श्लोक, प्रकरणे ५१-९१	२९४-३२०
श्रीमन्नृतिस्तवराज	३२०-३२३
लळितें, आरत्या वगैरे १-१८	३२३-३३०
मूची	३३१

श्रीदिनकरांची स्फुट कविता

प्रस्तावना

❧ स्वहिताचा मार्ग ❧

सखया मनुजा स्वहितां तूं सावध होई ॥ प. ३४

(१) स्वानुभवदिनकर ग्रंथाच्या प्रस्तावनेत श्रीदिनकरांचे घोटक चरित्र दिले आहे. त्यानंतर त्या चरित्रांत भरपडेल अशी कांही विशेष माहिती झालेली नाहीं. श्रीसमर्थोच्या एकंदर शिष्यवर्गांत दिनकरांची योग्यता फार मोठी असली पाहिजे. पारमार्थिक योग्यता सर्व शिष्यांची सारली च, पण त्यांच्या इतके व्युत्पन्न शिष्य फार च थोडे होते. दिनकरांच्या विद्वत्तेची साक्ष यांचा अप्रतिम ग्रंथ स्वानुभवदिनकर देत च आहे. त्यांची ही स्फुट कविता हि त्यांच्या एकनिष्ठ गुरुभक्तीला व अलौकिक विद्वत्तेला साजेशी अशी च आहे. ती वाचून मी माझ्या मनाला प्रश्न केला की, या सर्व कवितेचें घोरण काय आहे, तिचें साध्य कोणतें, कोणत्या एका विशिष्ट कार्यासाठीं तिची प्रवृत्ति आहे. या प्रश्नाचें मनानें जे उत्तर दिलें तें च प्रस्तावनारूपाने वाचकांस सादर करीत आहे.

(२) दिनकरांच्या या ६१९ श्लोकांचें, ३७८ अभंगांचें, ४३९ पदांचें व बाकीच्या कवितेचें एक च प्रयोजन दिसतें.

निमिष्य पळ घडि उगें नसावें । स्वहित समजावें ॥ पद ३१-२

हे वाचकांच्या मनावर बिंबवावें, त्यांना स्वहिताचा मार्ग दाखवावा व त्या मार्गानें जाण्याविषयी त्यांना प्रवृत्त करावें, एवढ्या च साठीं दिनकरांचा हा सारा खटाटोप होय. आमची हीन स्थिति, अज्ञानदशा पाहून मोठ्या कळवळ्यानें, पूर्ण

वारसल्यानें ते आक्षांश सागत आहेत. एक पळ मुद्रा पाया जाऊ देऊ नये असें ते दाणतात, पण आमची कथा काय सागावी ! उभ्या जन्मात कधीं स्वहिताचा विचार आमच्या मनात येत नाही. निमिष्य, पळ, घडि याची गोष्ट कशाला, जन्मचे जन्म आधी स्वहिताचा विचार केल्याचानून घालवीत असतो ! पृथ्विपुण्याईनें नरदेहासारखा देह जोडला असता, तो अव्यय आहे तो च क्षणजे तरुणपणी च प्रत्येकांनें स्वहितान्या मार्गाला लागवें, हें युक्त होय.

दिनकर क्षणे सार । जोंवरी नरदेह स्वीर ।

तों तूं प्राण्या स्वहितविषयीं न लयीं उशीर ॥ पद १

झातारपणच्या आपदा सर्वांनीं वर्णिल्या आहेत, हेतु हा कीं, झातारपण येईल आणि मग हरिमजनाला लागू, तोंवर बायकापोराचा प्रपच करू, अशी वाट पहात कोणीं मसू नये.

गडाडील रे कंठ जेव्हां कफानें ।

थरारीत कांपेल काया जरेनें ।

तधीं ठाकती दूर सर्वत्र कोणहीं ।

न होतां असें तों स्मरे चापपाणी ॥ श्लो. २०-१

झातारपण क्षणजे पराधीनता, अशा पराधीन स्थितीत मग काहीं दुसऱ्या उपाधी नसतात, तेव्हा झातारपणीं मुखानें हरि हरि क्षणत बसू, अशा भ्रमांत कोणीं राहू नये.

जातील नेत्र मग पाहसि राम कैसा ।

जातील कान मग ऐकसि राम कैसा ।

जातील हात मग धुजिसि राम कैसा ।

जों स्वस्थ देह तव तू भज जानकीशा ॥ श्लो. २४-१

जन्ममर जो व्याप कराना त्याच च झातारपणीं चिंतन होते, दुसरीकडे मन लागत नाही, लागणें शक्य नसतें, अशी इतरांची दशा पहात असून हि आपला भ्रम काहीं जात नाही, इतरांच्या झातारपणच्या आपदा दिसत असून हि मन ताळ्यावर येत नाही व भगवद्भजनाकडे चित्त लागत नाही, याला काय क्षणावें ? आपण आपल्या ऐन उमेदीत जो व्याप करीत असतो तो वाईट असतो असें कोणाचें क्षण नसतें. राघूतील सर्वे तरु-

जांनीं आमरण गिरिगव्हरीं वास करुन आत्महित साधवें, अशी संप्रदायाची शिस्तच नाहीं. सर्व लोक सुखी असावेत, अशी इच्छा असल्यास लोककार्यार्थ व्याप आटोप केला पाहिजे, धके चपेटे सोसले पाहिजेत, असा तर या संप्रदायाचा मामला आहे. पण लोककार्य करणें दानजे सर्व विधिविधानाला फांटा देणें, आचारविचार बुडविणें व हरिभजन गुढाळून ठेवणें, असें मान न हे. प्रयत्न तर पाहिजे च, पण तो यशस्वी होण्यास भगवत्कृपा संपादिली पाहिजे. भगवत्कृपा हा सर्व प्रयत्नाचा पाया असावा. असें न होईल तर केलेले सर्व अकटोविकट प्रयत्न पोल होतील.

(३) साधुसतांनीं केलेला हा उपदेश आपण इतक्या वेळां ऐकत असतां कीं, आतां त्याचें कोणाला च काहीं वाटेनासें झालें आहे ! साधुसंज्ञाच्या शब्दावरील आपला विश्वास उडाला दानावें तर खरोखर तसें नसतें. सर्व साधुसताविषयी महाराष्ट्राला पूर्ण आदर आहे. मग हें असें का होत आहे ? आदराची ही अशी विचित्र तन्हा कोठची कीं, ज्याच्या विषयी आदर असावयाचा त्याच्या उपदेशाचा मात्र आमच्या हातून पूर्ण अनादर व्हावा ! याचें कारण आझास इतकें च दिसतें कीं, सत्पुरुषाच्या उपदेशाप्रमाणें वागण्याला मनाचा जो खरीरपणा असावा लागतो तो मुळीं च उरला नाहीं. बहुतांशी परिस्थितीनें आमच्या मनाला दौर्बल्य आलें आहे व फट करण्याची देहाला ताकद उरली नाहीं. या आमच्या शारीरिक व मानसिक अधःपाताला काहीं अशी आमचें आक्षेप दि कारण आहोंत. ही आगतुक दुर्बलता आमच्या इतकी आगवळणी पडली आहे कीं तिचें च आता आझास उलट भूषण वाटू लागलें आहे !

(४) ही स्थिति पालटण्याला काय करावें ? दृष्टीचें अधत्व, मनाचा निरुत्साह व शरीराची दुर्बलता नष्ट कशानें व्हावी ? स्वमुखाचा मार्ग दिसू लागून तो आत्मगण्याचें धैर्य कशानें यावें ? याला उपाय काय ?

स्वमुखासी कारण मजला । येक हा उपाय सुचला ।

शरण रिघावें सहस्रला ॥ प. १६८

हा उपाय सर्वोना पटेल काय ? इल्लींचा काळ तर स्वयंभू सिद्धाचा दिसतो ! पण सहस्रवाचून कधीं कोणाचें कल्याण झालें आहे काय ? दिनकर काहीं कमी विद्वान नव्हते. चारी वेद, सादी शास्त्रे व अठरा पुराणें त्यांना अवगत

होती, तरी त्यांचे समाधान कांही येव्या झाले नाही ! गुरुप्राप्तीसाठी त्यांना
सारखी तळमळ लागली च होती.

भेटीलागो जीव तळमळी कैसा । जळयीण जैसा मळ पडे ॥ १ ॥
तेसे माहे जिणे तुझिया वियोग । धांव लागवेगे दीनानाथा ॥ २ ॥
जैसा धीर नव्हे पतीधिण कांते । आपधी चसंतेवीण जैस्या ॥ ३ ॥
चंद्रीणी जैसे पीडती चकोर । दीन दिनकर स्वामीणी ॥ ४ ॥ अ. ४२
सगर्भाची भेट होण्यापूर्वी दिनकरांनी वसे भ्रमसाम्राज्य केले ते आरण स्वातु-
गवदिनकराच्या प्रस्ताननेत पाहिले च आहेत. सद्गुरुभेट होता च त्यांनी
देहाचे निष्कलण उत्तरिले ! गुरुपेचे महत्त्व आपणास वळेना त्याला दिन
करांनी काय करावे, त्याचे नंतरचे उद्गार मात्र असे आहेत —

सहस्रसारिखे जिवलग सोयरे । न दिसे दुसरे त्रिभुवनो ॥ १ ॥
काय सांगो कैसे कृपेचे करणे । ससारधरणे निरसिले ॥ २ ॥
माझे निज मज अनता काळाचे । दिधले ते साचे काय सांगो ॥ ३ ॥
सांगो जातां पाचा शब्दसी निमाली । मनेसी विराली करपना हि ॥ ४ ॥
असभाव्य सुख ध्याताध्यानेवीण । श्येय चि संपूर्ण केले मज ॥ ५ ॥
केले मजवीण मज निरंतर । ह्मणे दिनकर रामदास । ५ ॥ अ. २५२ १
यातली गोडी आपणास कशी समजावी ? दिनकरांचे ६ चरित्र पाहिले
झाणजे इतके दिवसे परे फी, गुरुचरणाची एकदा गोटी लागली झाणजे
गुरुभक्त वेडा बनतो । दिनकर च काय, श्रीसमर्पाचे सारे शिष्य असे च
वेडे झाले होते. श्रीवेणाबाई तर पार च वेड्या बनल्या होत्या । यात शिष्या-
कडे काही बोल नाही. श्रीसमर्पाची प्रतिश च मुठी तशी आहे.

जाते भेटो येतो त्यांस वेड लावितो ।

रामीरामदास ऐसे अवद घोलतो ॥

आपणाला कधी असे वेड लागेल काय ? त्यांनी त्या वेळी रागापायून रका-
पयेंत सर्वाना च वेड लावले होते, ते च वेड महाराष्ट्राला पुन्हा कधी लागेल
काय ? गुरुप्रेमाने शिष्य एकदा वेडा बनला झाणजे गुरुचरणी तो आपले
सर्वस्व अर्पण करण्यास तयार होतो, सारे ब्रह्मांड त्यास मग ठेगणे वाट लागते.

मजला ह्मणोत भला नष्ट । श्रेष्ठ अथवा क्रियामुष्ट ॥ अ. ३७४-१

परि मी रामपिसा जालों । गुरुचापयें विश्वासलों ॥ १ ॥

संतति संपत्ति सर्वस्वेंसी । जावो राहो ब्रह्मांडेंसी ॥ २ ॥

दिनकर ह्मणे निरंतर । निंदू बंदू चराचर ॥ ३ ॥

गुरुकृपा झाली ह्मणजे इतका बेपिकिरपणा वाटतो !

(५) असे वेड लावणारे सद्गुरु कोठें भेटतील हाणून महाराष्ट्रांनं तरी सशयात पडण्याचें काहीं कारण नाहीं. महाराष्ट्रास पाहिजे तसे पूर्णावतारी सद्गुरु त्यास लाभले आहेत, हें त्याचें परम भाग्य होय. याचा अर्थ असा नाहीं कीं, इतर कोणी सत्पुरुष आदरणीय नाहींत. घडिलाचा मान ठेवावा असें दगडत्यानें चुलत्याचा अपमान करावा, असा अर्थ होत नाहीं. प्रपंचाची परमार्थाशीं सागड घालणारे सद्गुरु भेटले ह्मणजे नुसत्या परमार्थाचे उत्कृष्ट घटे सागणारे थोर गुरूप असेव्य होतात, असें नाहीं. ते हि तितके च सेव्य व पूज्य होत. महाराष्ट्रगुरूचा निश्चय झाला, पण प्रश्न असा आहे, ते आमचा अगिकार करतील काय ? याविषयी कोणी साशक होण्याचें किंवा खेद करण्याचें कारण नाहीं. त्यानीं स्वतः च या सशयाची निवृत्ति केलेली आहे व तसा कोणा कोणाला अनुभव आल्याचें हि सागनात.

माझी काया आणि चाणी । गेली ह्मणाल अंतःकरणों ।

परि मी आहे जगज्जीवनी । निरंतर ॥ १ ॥

आत्माराम दासबोध । माझे स्वरूप स्वतः सिद्ध ।

असतां न करावा हो खेद । भक्तजनों ॥ २ ॥

असें त्याचें आपणास घेवटचें आश्वासन आहे. ते दा आत्मारामदासबोधादि ग्रंथानाच गुरुरूप मानून त्याची सेवा केली, परम पावन गुरुचरित्राचा सारखा घ्यास घेतला, स्नानसध्या, जपजाप्य, आचारविचार, सोलणें चालण, इत्यादि सर्व कर्मे साप्रदायिक पद्धतीनें यथासांग च मुचित्तपणें झालीं, नाना उपायांनीं सद्गुरुना आपल्या हृदयातून धणमर हि बाहेर जाऊ दिलें च नाहीं, तर त्याची कृपा झाल्यावाचून खचित राहणार नाहीं ! त्याची कृपा व्हावी ह्मणून यापैकी आपण काय केले आहे किंवा करित असतो ? तर मग, आपण अजून फोरडे च असावें, यात काय आश्रय आहे ? सद्गुरुभेटी-साठीं दिनकराचा जोव जसा कासावीस होई तसा आपला कर्फी होतो का ? स्वप्रसादात्कारानार प्रत्यक्ष भेट होईपर्यंत बारा महिने अशापानायाचून येवळ

दिनजनकरणेच्या धांवण्या धांवतोसी ।

क्षणुनि दिनकराच्या धोर आहे मनासी ॥ श्रो. २९-५

या विश्वासावर दिनकरांनीं जसा प्राण धरला, त्याप्रमाणें आपल्या मुखात कधीं तिळमान तरी अंतर पडतें काय ? सद्गुरुपा पुढाची नाहीं ! पूर्ण विश्वास पाहिजे. प्राणांतों दि निघार टळला न पाहिजे ! दिनकरांचा निघार पहा :

जारे हो मज रामदास्य मानेना ।

जारे हो मज रायदास्य मानेना ॥ ७ ॥ पद १३७

पडों नभमंडळ उडऊं समीर । राहोनि काय शरीर ॥ १ ॥

तडकों चीज फुटों हीन शिर । व्यर्थ चि काय उशीर ॥ २ ॥

सीमा उलंघूं बुडऊं सागर । काय उगा चि विकार ॥ ३ ॥

उतटों भूमि राचों मेरुमंदर । चेंदों देहप्रकार ॥ ४ ॥

जनीं निरंजनीं न मिळों धार । करुणा करी दिनकर ॥ ५ ॥

जशा निश्चयानें आपण त्यांना शरण गेलें पाहिजे, उगी च भानावून जाऊं नये व कोणा तरी बुडलाची कास धरू नये. भोंदु गुरु आतां आदित आणि तेव्हा नव्हते, असें काहीं नाहीं. ते सर्व काळीं आणि स्वर्गीं असणारच. तेव्हां बिनाकारण कोणाच्या तरी नादीं लागून स्वतःची पसगत करून घेऊ नये. आपले गुरु आपणास कळले, आता उगी च वणवण करण्याची आपणास काय गरज आहे ? आपले गुरु वे, जे

करों टाळी वाचे राम । दास गर्जती निष्काम ।

सर्वकाळ हा चि नेम । ध्यान दृष्टीं लक्षुनी ॥

हरिकर्तिनीं सौरस । समुदायाचा हव्यास ।

पदें जयत्यांचा घ्यास । चित्त चित्त लाउनी ॥

ब्रह्मानंदें हेल्यावती । शांती चोहटां नाचती ।

आपपर हें नेणती । संतोषासी सेउनी ॥

ऐसे वैष्णव उदार । देती मुखाचे उद्गार ।

त्यांचे पदों दिनकर । देहभाव निरमुनी ॥ १ ॥ पद ३६२

(६) अशाच्या चरणां नष्ट होऊन त्यांना स्वहिताचा मार्ग पुढाचा. दिनकराना स्वहिताचा मार्ग त्यांनीं च दाखविला. चुकलों, दिनकरांचे माग्य यादून दि थोर होतें ! त्यांचे तीर्थ नैराग्य न मुमुक्षुत्व पाहून आदल्या

वर्षी प्रत्यक्ष श्रीरामचंद्रांनी श्रीसमर्थवेपाने दिनकरांच्या शिरीं वामहस्त ठेवून दोन गोष्टी करावयास सांगितल्या होत्या व नंतर पुढच्या वर्षी प्रत्यक्ष श्रीसमर्थांचे त्यांना दर्शन झाले ! श्रीरामचंद्रांनी प्रबोधिलेल्या दोन गोष्टी द्वाणजे (१) विप्रकुलकर्मकर्म व (२) रामोपासन.

विप्रकुलकर्मकर्म करावे । रामउपासन चिंत्ति धरावे ॥ श्लो ४६-१

या दोन गोष्टींविषयी जेथे प्रत्यक्ष रामाचा आहे, तेथे आणखी कोणी जास्त काय सांगायला पाहिजे ! या दोन्ही गोष्टी या संप्रदायात प्रमुख होत. त्यांच्याशिवाय इतर जी संप्रदायिक स्वहिताची शिकवण आहे, तिचा विस्तारपूर्वक उद्देश लालील पदात केलेला आहे.

नरदेही उत्तम जन्म । पावोनियां सत्समागम ।
निजाचारें विहितकर्म । आचरे तो मार्ग परम ॥ पद १०२-१
॥ धृ० ॥ रामनामे गर्जना करी । नित्यनेमं स्वधर्माचारी ।
सार्धकाचा काळ जो भरी । धन्य प्राणी तो चि संसारी ॥ ५ ॥
नित्य न्यायें वर्तणें ज्याचें । मर्यादेचें बोलणें साचें ।
काय सांगां आणिक त्याचें । कर्तव्य जें तें निश्चयाचें ॥ २ ॥
सर्व काळ तो सार्धकाचा । भरितसे मोठ्या दैवाचा ।
पुण्यश्लोक मेरु धैर्याचा । पावक चि तो वैराग्याचा ॥ ३ ॥
क्षमारूप धरणीपेसा । आर्जवें तो उदक जेसा ।
आत्मज्ञानें मार्तंड जैसा । चालरु तो समीरा सरिसा ॥ ४ ॥
विशानी तो नभाचे परी । व्यापक तो सूर्या अतरी ।
दिनकर ह्याने निर्विकारी । जन्हि घेत तो सदाचारी ॥ ५ ॥

(१) उत्समागम, (२) विहित कर्म, (३) रामनामस्मरण, (४) नित्य-
नेम, (५) आचारविचार, (६) सततोद्योग, (७) न्यायें वर्तणें, (८)
मर्यादेचें बोलणें, (९) निश्चयात्मक चालण, (१०) धैर्य, (११)
धैर्याग्य, (१२) क्षमा, (१३) आर्जव, (१४) आत्मज्ञान, (१५)
चालणा, (१६) विज्ञान, (१७) व्यापकता, (१८) निर्विकारता,
इत्यादि स्वहिताच्या मार्गावरील टाणी होऊ. पण त्यात विशेष यदाच मान
वर्णाश्रमधर्म व उपासना याविषयी दिनतो.

कर्मउपासनाज्ञानविज्ञानेसी । बोधायें जनासी घर्णाश्रमे ॥

(७) यथासाग यर्णाश्रमधर्म पाळणें य श्रीरामोपासना चालविणें
या गोटी गोप्या नाहींत. त्यांवर आतां च तेवढे घाले पढत ओढत आणि
पूर्वी नव्हते, जणें नाहीं. कलियुग आतां प्रमाणें ते-हां हि होतें च, यर्णाश्रम-
धर्मांला पायास्ताळीं तुटून त्यावर स्वैच्छाचार्या इमारत उभारण्याची हाव
शिरोदरपरायणाना आज जशी आहे तशी त्या वेळीं हि होती.

आधीं च युग कळींचें । त्याचारि राज्य यवनांचें ॥ अ. २५४-१
आतां स्वधर्म कोण राखे । जालें अधर्मासारिणें ॥ ध्रु० ॥
गुरुत्व विभ्याचें ज्या भांगीं । ते ब्राह्मण सेविती भांगी ॥ २ ॥
पदकर्मसां स्नान त्यागीं । जर्ना ह्मणवीं ह्मणयोगी ॥ ३ ॥
आश्रमाचें नाम मठ । तेथें भांगीं भरले घट ॥ ४ ॥
गांजे तमागु धुमाळी । गुगुंडीचीं गवांदा घाली ॥ ५ ॥
सर्वब्रह्माचा उपदेश । योर्घा कर्माचा हराश ॥ ६ ॥
दिनकर ह्मणे कळीं संत । भ्रष्टाचारें होती विव्यात ॥ ७ ॥

दिनकर हाणतात, या युगांत भ्रष्टाचार हें च साधुत्याचें लक्षण होऊं पहात
आहे, जों जों एकादा भ्रष्टाचार अधीक करील तों तों त्याची प्रतिष्ठा विशेष
होणार आहे. अद्याना दिनकरांनीं एके ठिकाणीं बैलसाधु द्वादश आहे.
मनुष्ये येथून तेथून एक आहेत, तों एका च परमेश्वराचीं लेंकरें होत, अशा
रीतीनें हे बैलसाधु आपल्या एककाराचें समर्थन करीत अठतात.

केंचे यर्णाश्रम केंचें क्रियाकर्म । सर्व सर्व ब्रह्म खल्विदं हें ॥ अ. ९-५
योर्घा चराचर करी येककार । ऐसा शिरोदरपरायण ॥ ६ ॥
त्याच्या हें कर्मा लक्षात येत नाहीं कीं,

भेद ईश्वर करून गेला । तो यांच्या याचेन नवचे मोडिला ॥

आधीं च मनसोक्त आचाराची प्रवृत्ति आणि त्यात परिस्थिति अनुकूल, मग
त्या चेष्टाना काय विचारणें ! या सर्वब्रह्मा बैलाना नमस्कार असो !

आह्मांघरीं आहे सर्वब्रह्मा बैल । त्याची येईल स्थित कोणा ॥ १ ॥
कोण्हासीं हि रुचे स्थित त्या बैलाची । दृष्टि समेतची सर्वभावीं ॥ २ ॥
सर्वभावीं त्या ब्रह्म चि देखणें । नाहीं विचारणें शुद्धायद्ध ॥ ३ ॥
शुद्धायद्ध भाव धरिले समान । विष्टा आणि अन्न सारिखें चि ॥ ४ ॥
सारिखी चि माये आणि दुर्जी माये । उडतां न पाहे द्वैताचार ॥ ५ ॥
आचार विचार अवघा येकसार । जाला ब्रह्माकार ब्रह्मा बैल ॥ ६ ॥

वैलाची हे क्रिया वतें तदाकार । करा नमस्कार गोसांवी हो ॥ ७ ॥
गोसावी सक्रोध उठोनी चालिले । दिनकर आलें हांसें थोर ॥ अ. ३१३
तथापि काळ जरी बैलसाधूंना व एकांकाप्रवर्तकांना अनुकूल असला तरी
त्यांना त्यांच्या मार्गांनं जाऊं देऊन इतरांनीं साधुसतांच्या उपदेशप्रमाणें
वागून आपलें स्वहित करून घेतलं पाहिजे. इतरांनीं

चांगलें बोलावें चांगलें चालावें ।
चांगलें शोधवें सर्वकाळ ॥ १ ॥ अ. २७८
सर्वकाळ सर्व चांगलें चिं व्हावें ।
ह्याणिजे जाणावें चांगलें चिं ॥ २ ॥
चांगलें सेवितां चांगलें चिं जालें ।
दिनकर आलें प्रत्ययासी ॥ ३ ॥

इतरांनीं आपआपल्या वर्णाश्रमधर्माप्रमाणे वागून यथोपदिष्ट श्रीरामोपासना
चालविली पाहिजे. उपासना ही सर्व सद्गुणांची जननी होय. उपासना ह्याणजे
मोठी शक्ति आहे. सर्व संकटांत मनाला धीर देणारी उपासनेसारखी दुसरी
गोष्ट नाही. तिचा भक्ताला मोठा आधार असतो.

उपासनेची नाही पाठी । तयास भलता च कुटी ॥

असं भीषमघोर्नी स्वानुभवाने शिवाविलें व त्याची प्रतीति त्यांच्या शिष्यप्र-
शिष्यांना आली. दिनकर आपला अनुभव सांगतातः—

दासांचें जें उणें न साहे जयासी ।
त्या दीनबंधूसी शरण जावें ॥ १ ॥
शरण जावें तया घालील पाठीसी ।
सन्मुख फाळासी येवं नेदी ॥ २ ॥
येवं नेदी कांहीं दासां जडमारी ।
अपंगूनि चारी दैन्यदुःख ॥ ३ ॥
दैन्यदुःख केंचें देवाच्या दासांसी ।
मार्गे पुढें त्यांसी सांभाळितो ॥ ४ ॥
सांभाळितो देव दासां निरंतर ।
ह्याने दिनकर सप्रचीत ॥ ५ ॥ अ. १२९

यासाठीं आपण भीषमघोर्ना शरण जाऊन आमरण यथाविधि उपासना
चालविली पाहिजे.

श्री रामं जय राम जय जय राम हा चि नेम ॥ ५ ॥

हा चि निरंतर मंत्र जपाया ।
 संसारार्णव समूळ तरावा ॥ १ ॥
 शिवसनकादिक मुनिघर घ्याती ।
 नारद नुंवर सप्रेम गाती ॥ २ ॥
 सिद्ध महा कापिलादिक नेम ।
 दिनकर मुक्त निरंतर नाम ॥ ३ ॥

या नामस्मरणाचा प्रताप फार मोठा आहे. तो आपणांस न पटेळ तर तो कालमहिमा दाखायचा ! इतकी तर गोष्ट खरी ना की, आपण त्याचा अनुभव घेऊन पाहिल्यावांचून आपला अधिश्चास प्रदर्शित करीत असतो. अनुभव न पाहता आधीं च दूषण देणें कितपत समंजसपणाचें आहे, याचा आपण च विचार करावा. स्वतः अनुभव घ्यायचा नाही च

विपाचें निर्विष करी जानकीश ।
 ऐसी बहुतांस साक्ष असे ॥ १ ॥
 धन्य देवराया न कळे तुझी दया ।
 जीवांच्या घावया घांवतोसी ॥ ध्रु० ॥
 साक्ष ऐसी आणि पुराणें गर्जती ।
 नवल हें चित्ती वाटतसे ॥ २ ॥
 वाटतसे तव प्रत्यक्ष चि जालें ।
 दिनकरा आलें प्रत्ययासी ॥ ३ ॥ अ. २६३

अशी कोणी साध दिली तर ती मानावयाची नाही, त्या शहाण्याची खात्री ब्रह्मदेव हि करू शकणार नाही. अपरिचित मनुष्यास राम राम केल्यानें त्याला समाधान वाटतें, राम राम झटल्यानें दुर्जन देखील विरमतो, असें आपण सामान्य व्यवहारात हि पहातो. रामनामाचा महिमा अगाध आहे !

अद्भुत नामाची करणी । स्वयें जाणे झळपाणी ।

विषयबाधा हरली तत्क्षणी ॥ १ ॥

॥ ध्रु० ॥ या रामनाम ॥ ५ ॥

उफराटें नाम स्मरला । बाल्हा बाल्मिकमुनि जाला ।

रतकोटी रामायण बद्दला ॥ २ ॥

दोपांची पंसेती भूमिका । थोरल्या नामाची गणिका ।

शुकमिसै नेली परलोका ॥ ३ ॥

उदकीं घुदतो ज्या शिळा । हुजयाची नेती तळा ।

शतयोजनसागर त्या तरल्या ॥ ४ ॥

नामाचा माहिमा ऐसा । धर्मवेना विधिहरदोषा ।

दिनकर ह्मणे मज निधय हा ऐसा ॥ ५ ॥ प. २१८

असा दिनकरांचा निधय असल्यामुळे त्यांना नामस्मरणार्थ वेड लागायें हें साहजिक आहे. नामस्मरणान्या योगानें त्यांची स्थिति कशी झाली होती ती पराः

राम माझे मनीं राम माझे ध्यानीं ।

राम माझे घाणी अलंछित ॥ १ ॥

राम धनी मज राम धनी मज ।

राम धनी मज निरंतर ॥ २ ॥

राम घरी दारीं हिंदतां व्यापारीं ।

राम क्षणमरीं दुरी नव्हे ॥ ३ ॥

राम जनीं घनीं अगंड ध्यानीं ।

संपूर्णे लोचनीं भरलासे ॥ ४ ॥

राम पाहें येथे राम पाहें तेथे ।

उमा जेथे तेथे सर्वां ठाई ॥ ५ ॥

सर्वांतरीं राम निविष्ट निष्काम ।

दिनकर रामदास ह्मणे ॥ ५ ॥ अ. ८

असा शीडीने ज्यांना सर्वत्र भोगम दिगू लागले, ते उपाधी करित अगून हि उपाधीत न राहता, त्यांच्या सर्वत्रिग राममय व्हावता, हें उद्देश आहे. वृत्तां राम, उदगां राम, घाटां राम, कोठतां राम, देतां राम, मेठां राम, लाटां राम, विठां राम, बाळमाने रामावांनूत ज्यांच्या हातून कोणताच स्वस्वर होत नाही, सदा शुद्धमण्यांवा लाबितार केवढा होत !

माझे मनीं गादि धीराम आपण ।

बाप वित्त आपण वसे आतां ॥ १ ॥ अ. १०४

आतां माही निजा बाहेर धंगरी ।

आहे बाळपारी सर्वां ठाई ॥ २ ॥

सर्वां ठाई राम सदांदिग मात ।

दिनकरां केस सोत पाहें ॥ ३ ॥

निसंदेह जालां देहीं । संदेहासीं टाव नाहीं ।
 भय विभव कैचें काई । नित्य मुक्त वर्तता ॥ २ ॥
 दिनकर हाणे रामदास । भाग्यें भेटले आह्मांत ।
 सुखी केले सावकाश । निजानंद देउनी ॥ ३ ॥ पद १०१

उपसंहार

श्रीदिनकरांच्या कवितेचें स्वरूप मला सामान्यतः जसें भासलें तसें निवेदन केलें आहे. या कवितेच्या मुख्य धोरणाचा तेवढाच मी विचार केला आहे. कवितेत तत्कालीन समाजस्थितिदर्शक जे अनेक उल्लेख आहेत त्यांचा परामर्श दुसऱ्या कोणी तरी घ्यावा. अशा उल्लेखांपैकी एकाचा विचार प्रस्तावनेत करूं, असा हवाला ग्रन्थाचें संपादन चाहूं असतां टिपेंत दिलेला असल्यामुळें तेवढा मात्र विचार येथें केला पाहिजे. श्लोकबद्ध प्रकरणांपैकी पहिल्या प्रकरणाचा तेविसावा श्लोक असा आहे:

अति रमणिय देखा पेट बुन्हाणद्याही ।
 बहुत मुखस्वरूपें नांदती लोक ते ही ।
 करिति विशद घाता धर्मसंस्थापनेच्या ।
 निशिदिनि निजनेमैं घ्यास सिद्धेश्वराचा ॥

ही बुन्हाणद्याही पेट कोणची हें निश्चयानें सांगतां येत नसलें, तरी असें वाटतें कीं, तिसगांवच्या जवळ ती पेट असावी. निजामशाहींत तिसगांव फार मोठें शहर होतें व असें सांगतात कीं त्याच्या किती तरी पेठा होत्या. आज दि तिसगांवच्या बाहेर पडलें दगजे जुन्या पेठांची पांढरी उघ्वस्त पडलेली दिसते. सात च त्या वेळची ही रमणीय बुन्हाणद्याही पेट असावी. दिनकरांच्या पूर्वी शमर दीक्षणे वरें निजामशाहींत बुन्हाण निजामशाहा या नांवाचे दोन मुलतान होऊन गेले, त्यांच्यापैकी कोणा एकाच्या नांवानें ही पेट यशविली गेली असावी. दिनकरांच्या पूर्व घयात जरी लोक मुलानें नादतांना यास्तः दिसत असले तरी समाजाची सर्वोगानीं होत असलेली अवनति व भर्माचा होत असलेला सारखा न्हास ही पाहून पुनरपि धर्मशास्त्र कसें ध्यावें, याचा विचारी छोकांत, उघट किया गुप्त, खल होत असला पाहिजे. सिद्धे-

श्वराचें पवित्र स्थान तिसगांवपाखून जवळ च आहे व तेथें च तर श्रीदिनकरांनी पुरस्चरण करून गुरुकृपा संपादन केली.

असे आणखी इतर जे उल्लेख आहेत त्यांचा विचार वाचक करतील च. दिनकरांची कविता खरोखर किती तरी गोड आहे ! पण ती वाचावयास वाचकांना वेळ सांपडेल ना ? कारण

कित्येक म्लेंच होऊन गेले । कित्येक फिरंगणांत आटले ।

देशभाषाणें रुधिले । कितीयेक ॥ दासबोध १५-२-३

मन्हाष्टदेश थोडा उरला । राजकारणें लोक रुधिला ।

अवकाश नाहीं जेवायाला । उदंड कामें ॥ ४ ॥

हे वर्णन थोड्या पार परकाने आजच्या स्थितीला हि लागतें !

कित्येक युद्धप्रसंगां गुंतले । तेणें गुणें उन्मत्त जाले ।

रात्रंदिवस करूं लागले । युध्यचर्चा ॥ ५ ॥

उदिम्यास व्यासंग लागला । अवकाश नाहींसा जाला ।

अवघा पोटघंदा च लागला । निरंतर ॥ ६ ॥

अशी तन्हा जवळजवळ आज हि झाली आहे ! तेन्हां अशा गळवल्यांत हुत्ती कोठचे दिनकर आणि त्याची कविता घेऊन बसलात. वेळ आहे कोणाला ? खरें आहे ! आपली महत्त्वाची कामें सोडून दिनकरांच्या कवितेचें पुस्तक हातीं घेऊन बस असें आमचें हि क्षणें नाहीं. पण आपल्या चौवीस तासांच्या कार्यक्रमात जो काही थोडासा काळ प्रपंचांत जात असेल त्यांतील अगदी थोडा वेळ काढून तो आमच्या साप्ताहिक व साप्ताहिक कवितेला मिळवा अशी प्रार्थना आहे !

स्वानुभवदिनकर ग्रन्थ आणि ही स्फुट कविता मिळून दिनकरांची सर्व कविता प्रकाशित झाली, असें वाचकांनी समजू नये. ही स्फुट कविता तिसगांव येथील दोन वाशांतून घेतली आहे. बाहेर तत्काळीन असून एक आढवें आहे व दुसरें उभें आहे. आढवें बाट साद्यन्त आहे. त्याची १८४ श्रुं आहेत. उभें बाट माघ अनादि, अनंत आहे घणावयाचें. त्याची ७ ते १२६ श्रुं सांपलेलीं असून १२९ वें, १३४ वें व आणखी दोन पार्ने 'स्फुटलेलीं' आहेत. या वाशाची मेवढची १५।२० पार्ने पाटण्यांत गेलेलीं, दिस-

सात. पहिल्यां सहा व शेवटच्या पंधरावीस पानांतील दिनकरांच्या कवि-
तेला आपण तूर्त तरी मुकलों आहोंत. छणून छणतों दिनकरांची सर्व
कविता उपलब्ध होऊन प्रकाशित झाली आहे, असें समजू नये. संशोधनाला
अजून वाव आहे.

तिसगांव मठ व मठपति दिनकर यांची जी सेवा सभेला घडली
तिचें सर्व श्रेय रा. रा. अमृत नापूजों रसाळ यांस आहे. स्वानुभवदिनकरा-
प्रमाणें दिनकरांची ही स्फुट कविता हि संपादण्याचें काम रा. दाजीबा
देव यांनीं केलें आहे.

यापुढें आतां कांहीं काळ संजावराकडे जावा अशी इच्छा आहे.
तिकडील मठांविषयी माहिती माळेंतील माग सतरावा, श्रीसांप्रदायिक
विविध विषय, द्वितीय खंड, यांत यथावकाश येईल व ग्रंथांपैकीं मेरु-
स्वामिकृत रामसोहळा ग्रंथ, माळेंतील माग अठरावा छणून हातीं घेणार
आहोंत. श्रीसमर्थचरणां महाराष्ट्राचें जें चित्त जडलेलें आहे त्यानें सभेची
ही अल्प सेवा गोड करून घ्यावी, अशी प्रार्थना आहे.

मुळें-१८३९ ज्येष्ठ शुद्ध १३

❧ श्रीसद्गुरुस्तवन ❧

पद

साधु रे धन्य साधु रे ॥ ध्रु० ॥

सकळ चराचर त्रिविध देवा ।
समान अंतरिं घेधु रे ॥ १ ॥

पट्टिपुचा सव्हार करुनी
दासासि केला बोधु रे ॥ २ ॥

पंचभूतादि त्रिगुण माया ।
समूळ शोधिला शोधु रे ॥ ३ ॥

अह सोह हं गिळुनी टेढा ।
वियेक परमानंदु रे ॥ ४ ॥

पडणेश्वर तो स्वामी माझा ।
गु कल्याण वृत्तासिधु रे ॥ ५ ॥

श्रीदिनकरांची स्फुट कविता

[१]

॥ श्रीरामप्रार्थना ॥

॥ श्लोक ॥

॥ १ ॥ श्रीरामसमर्थ ॥

नमन तुज गणेशा आदरें हें चि आतां ।
अवगुण मुटता हे वारणें जी समर्था ।
हृदयकमळप्राप्ती स्वामिनें वासु कीजे ।
दिनकरमुखपक्षें ग्रंथ त्यां बोळवीजे ॥ १ ॥
सकळगुणवारिष्ठे शारदे विश्वमाते ।
खरित सकृप होणें बाळकातें अनंते ।
स्वरूपय रसनेचें होटनी नित्य राहें ।
दिनकरमुढळीळा वारणें शीघ्र माये ॥ २ ॥
नमन तुज समर्था श्रीगुरु बोधरूपा ।
भुति विधि सुमिधेरातें वर्णितां जी अमृता ।
स्वरूपिसह स्वरूपें हा नमस्कार माझा ।
दिनकर दिनै स्वामी वंदितों दास तूझा ॥ ३ ॥
निरजदंळपराणी गुंतले भुंग जैसे ।
रघुविरपदपक्षां चित्त गीक्षेळ तैसें ।

तरि च भव बाधी सर्वथा या जनाला ।
 दिनकरवरदाता प्रार्थिजे सार्धकाल ॥ १ ॥
 दशरथकुलदीपा जानकीप्राणनाथा ।
 अवसर बहु जाला भेटिला का सनाथा ।
 सकळ हि अपराधां सर्वथा क्षेम कीजे ।
 दिनकर दिन देवें साक्षरें तोपचीजे ॥ ५ ॥
 सुररिपु वधुनीया मोक्ष लालागि दाता ।
 न धरित अरिभावा सर्वदा सर्वत्राता ।
 सुरस मजनलीळा काय या तो न तारी ।
 परि जन मुल्ले कीं बीपई लिप्त भारी ॥ ६ ॥
 जननि जठरवासी बागवी बाळकासी ।
 सकळ दिवस होतां पूर्ण पै जन्म त्यासी ।
 जननिपिढणसौंदर्या तें अणुमात्र नेणें ।
 दिनकरप्रमुराजा होतसे याप्रमाणें ॥ ७ ॥
 कुरुपि सकळरूपी प्राप्त तें बाळ होतां ।
 जन मनि बिट मानी देखता बाळ येतां ।
 परि जननिपित्याला प्रीति अद्भुत त्यासी ।
 दिनकर हिन सवें बाँट येना प्रभूसी ॥ ८ ॥
 अलस मद लजा रे राम चित्तों धरा रे ।
 सैजनगुण धरा रे स्तम्भता हे हरा रे ।
 अवगुण निवटा रे देह रामें मरा रे ।
 दिनकर करितो रे वीनती हे तुम्हा रे ॥ ९ ॥
 निशिदिनि रघुराजा प्रेममावें मजावें ।
 विषयजनित सूखा शीघ्र सोडूनि पावें ।
 हरिजनगुणसौंदर्या साधनी दृढ हावें ।

दिनकरप्रभु तोषे या गुणांनीं स्वभावे ॥ १० ॥
 निजगृह निगमाचें सार जें आगमाचें ।
 सदसुख त्रिगुणांचें धाम सर्वा जिवांचें ।
 भजे सजनजनांचें वंद जें साम्यतेचें ।
 स्वसुख दिनकरांचें राम स्थानंदतेचें ॥ ११ ॥
 त्यजुनि विषयकामा घे मना रामनाभे ।
 सजनहृदयधामा व्याइजे नित्यनेमे ।
 अमुप अधमकर्मा शीघ्र सोडुनि दार्वे ।
 दिनकरप्रभु कृपालु या प्रकारे स्वभावे ॥ १२ ॥
 निरजजैनितमूखा वर्णितां जो न फावे ।
 दशशतमुखगीरा भंगल्या ज्या प्रभावे ।
 विधि^१ चरैंग सैवेदां जो न ये तूळणेतें ।
 दिनकरप्रभु तो पै राम आवंत वरें ॥ १३ ॥
 परम सकृप हा कां आजि समोद जाळा ।
 अवसर दिनदयाळें भेटिला काय केळा ।
 सचलित मन विराळें चित्त चक्रीत जालें ।
 दिनकरे दिन तुझे राघवा काय केळें ॥ १४ ॥
 निजमुख सजनाचें शीघ्र चित्ता घरावें ।
 मजनसजनलीळासाधनीं लीन व्हावें ।
 दृढतर शुभमार्गीं साक्षपेंतीं मरावें ।
 दिनकर निजभावे रामपाई स्वभावे ॥ १५ ॥
 परम विरह होतो राघवेंबीण प्राणा ।
 नर्षांनि निज न लागे याविना फंठवेना ।
 निशिदिनि सजना रे चित्त हें भ्रांत जालें ।
 दिनकरप्रभु येना सर्व हि व्यर्थ गेळें ॥ १६ ॥

१ सत्सुख. २ जन्म (मरण) रहित स्वरूप. ३ नीरजजानेत=ब्रह्मदेव.
 ४ सदसुखांचा जो शेष स्याच्या दाणी. ५ ब्रह्मदेव. ६ शेष. ७ वेदांसहित.

हृदय तडके माझे राघवेशीण वाई ।
 शरिर धवत घमें कंठ रोमांच देहों ।
 वनव मज दिनाची येइना काय कीजे ।
 दिनकरप्रभु न भेटे तें जनीं व्यर्थ जीजे^१ ॥ १७ ॥
 विषयजनितसूखें चित्त हें लीन जालें ।
 मुढजनगुणलीलासगतोपीं मिळालें ।
 अहैर पदपदार्थें काय कैसें करावें ।
 अघटित घडतें रे राघवा शीघ्र पावें ॥ १८ ॥
 परधन परकांता देखतां जीव रजे ।
 विळसें हृदय तोपे स्वप्नि ही तें चि गाजे ।
 मन सजनवियोगें बाष्कळार्थांसि घावे ।
 अघटित घडतें रे राघवा शीघ्र पावें ॥ १९ ॥
 परसुखपरतोपें योर पैं दुःख होतें ।
 परदुखपरदोपें हर्ष बाटे मनातें ।
 परगुणपरलीळा देखतां तें न भावे ।
 अघटित घडतें रे राघवा शीघ्र पावें ॥ २० ॥
 जठरमरणकार्या लोक नाडूनि रामा ।
 रुढजनिं करि कीर्त्ति लाउनी चित्त नेमा ।
 धरिवरि धरि नाका अतरीं अतरावें ।
 अघटित घडतें रे राघवा शीघ्र पावें ॥ २१ ॥
 आळसि अधम खोटे नष्ट चाडाल पापी ।
 पारि तुझे म्हणवी मी हें चि आश्चर्य सोपी ।
 सकळ दिनकरातें हें क्षमा ता करावें ।
 अघटित घडतें रे राघवा शीघ्र पावें ॥ २२ ॥

अति रमणिय देखा पेठ बुन्हाणर्याही ।
 बहुत सुखस्वरूपें नादती लोक ते ही । २१ ॥
 करिति विशद घाता धर्मसंस्थाग्नेध्या ।
 निशिदिनि निजनेमें ध्यास सिद्धेश्वराचा ॥ २२ ॥
 प्रतिदिनि सुमनेंसी आर्त बाणेश्वरेसी ।
 विठसे हृदय भेटी ध्यावया ज्या जनासी ।
 परम सुरस ज्योळें पाहाता त्या जनाचें ।
 दिनकर म्हणे जीणें तें चि पै सार्थकाचे ॥ २३ ॥
 शिव शिव शिव स्मरा रे नित्य सद्भावनेनें ।
 निशिदिनि पळवळेंसी होत आयुष्य ऊणें ।
 क्षण गत न ये पूढें हें जना ठाउकें कीं ।
 असोनि दिनकराचा स्वामि ध्यातो पिनाकी ॥ २४ ॥
 जननिषद पराचे अंगनेलागि धावें ।
 परधन निजस्वायें स्वामि ही नातळावें ।
 घडिघडि रसनेनें रामपायूधें ध्यावें ।
 दिनकरमन रामी रामरूप स्वमायें ॥ २५ ॥
 करि चकिरें विराजे खेळता जीव रजे ।
 दुखति बहुत नेटें दंड तें काय कीजे ।
 न मनुनि दुख तें ही खेळता राग लोका ।
 परम दिनकराचा क्रोध सर्वासि देखा ॥ २६ ॥
 बडबड खडकाळी फोरडी वाल नाहीं ।
 निरुपणघनधारा येत लाटें प्रवाही ।
 अणुभरि निजआस्थाबोळ जेथे धरेना ।
 दिनकरप्रभु तेथें केवि पेरें सुजागा ॥ २७ ॥

१ कोणत्या कालास व स्थलास अनुलक्षून हा उल्लेख आला आहे याचा विचार प्रस्तावनेत करू २ जिणे किंवा जन्म या अर्थाने. ३ रामानामासुत. ४ चक्राप्रमाणे खेळण्याची एक वस्तु

कटकट पुळकांटी दाटली द्वेषकांटी ।
 समुळ भरळि सेखां दाटती पुष्पवाटी ।
 अणुभरि सुखछाया सात्विकांते दिसेना ।
 दिनकरप्रभु तेथे केवि तोपे सुजाणा ॥ २९ ॥
 निपट निकट आहे पैळ तो राम पाहें ।
 फुकट प्रगटतोहे द्वंद सोडूनि राहें ।
 भवचट झट छोटी काळ नहीस फोडी ।
 दिनकरप्रभुज्ञानेवीण तो जन्मकोडी ॥ ३० ॥
 क्षणभरि हारनामी हेत यारेचिना की ।
 क्षणभरि हरिघ्यानी चित्त हें नातळे की ।
 क्षणभरि हरिरंगी बुद्धि निधीत नाही ।
 दिनकर दिन जाळें हीत नव्हे चि कांही ॥ ३१ ॥

[२]

॥ मनाचे श्लोक ॥

॥ गणपतिनमन ॥

॥ श्रीराम ॥

नमो पार्वतीपुत्र विश्वेश्वराते । जयाचेनि नामें मतीमंद ज्ञाते ।
 तथा पादपद्मी मना स्थीर, न्दावे । मनाचीं शतें श्लोक होती स्वभावे ॥ १ ॥
 नमो विघ्नविध्वंसना श्रीगणेशा । दयाब्धी दया शीघ्र कीजे दिनेशा ।
 कृपा जें तुझी हीनहीना जनासी । दुर्पू धावती ते चि वाचस्पतीसी ॥ २ ॥
 कृपा जे तुझी ते चि इच्छीतसे भी । गणेंद्रा मीतें सांठवी बुद्धिधामी ।
 करी दूरि दुर्बुद्धि हे शुद्धबोधे । हरी हीनमत्ते हिनत्वी विवीधे ॥ ३ ॥

१ केषाप्रमाण गारिक काटे. पुळक=छाहारे येऊन सर्वांगावरील केंद्र ताठ उभे राहणे २ शुद्ध विचार

विरंचीसदास्त्रीयशकादिकाते । सदा वच तूं सदुणी श्रीदेशाते ।
 म्हणोना गणेशाभिधाने त्रिलोकी । तुते वर्णिजे नित्य सदुद्धि दे की ॥ ४ ॥
 तुझी वर्णव्यक्ति वदे कोण वाचा । मुळी बुद्धिदानी जनी तूं जनाचा ।
 मळे हें चि ठेऊं पदीं मस्तकासी । करी जें फळे तें चि दीवाकरासी ॥ ५ ॥

[३]

॥ शारदानमन ॥

॥ श्रीराम ॥

॥ १ ॥
 नमो विश्वमाते शिवे चिस्वरूपे । नियते अनंते अनंतस्वरूपे ।
 तुझी वर्णव्यक्तीळिळा कोण वानी । जेथें नेतिशब्दें वदे वेदवाणी ॥ १ ॥
 तुझा योग योजी असा तों दिसेना । तुझे व्यक्तिच्या घोटत्या व्यक्ति नाना ।
 तुझी तू तुळा वर्णिशी काय कैसी । नियते परे वर्णिळी केवि जासी ॥ २ ॥
 परे शारदे सर्व वीशारदांगे । सुसंगे तुझ्या दर्शने संग मंगे ।
 तुझे ज्ञान होता तुळा तूं चि होती । भवानी शिवानी दुजी वाणि कैसी ॥ ३ ॥
 अचक्षासि चक्षू अपाण्यासि पाणी । अपक्षासि पक्षु अवाच्यासि वाणी ।
 अलक्षासि लक्षावया लक्षणेंसी । नव्हे तें चि पै स्थापिळें ता चि त्यासी ॥ ४ ॥
 अनाम्पासि तां नाम निर्माण केलें । अशी तूं तुळा कोण वर्णीळ बोलें ।
 नमस्कारितो दृश्यद्रष्टास्वरूपे । कृपादृष्टि दीवाकरा दे अमूपे ॥ ५ ॥

[४]

॥ अव्यक्तसद्गुरुनमन ॥

॥ श्रीराम ॥

अनुवाच्य वाचेति कैसें वदावे । असंभान्य भाऊनि कैसें मजावे ।
 अरूपासि कैस्या स्वरूपे पाहावे । नमो सद्गुरु काय कोणा म्हणावे ॥ १ ॥
 अनाम्यासि नामें कसें आळवावे । अकामासि कामें कसें कामवावे ।
 अमूर्त्तासि भ्यानीं कसें आकळावे । नमो सद्गुरु काय कोणा म्हणावे ॥ २ ॥
 अपादासि पाईं कसें शीर ठेऊं । अलक्षासि चक्षें कसें लक्ष लाऊं ।
 अमूर्पासि नेमें कसें आररावे । नमो सद्गुरु काय कोणा म्हणावे ॥ ३ ॥
 असो गूढ हें गूढ मी काय जाणे । समस्तांत अज्ञान काहीच नेणे ।
 मुळीं द्वैत नि शेष जातां स्वभावे । नमो सद्गुरु काय कोणा म्हणावे ॥ ४ ॥
 चमत्कारळी मावना भावितां ही । नुरे ज्ञानज्ञातेनसीं ज्ञेय सैं ही ।
 म्हणे दीन दीनेश येणें स्वभावे । नमो सद्गुरु काय कोणा म्हणावे ॥ ५ ॥

[५]

॥ व्यक्तसद्गुरुनमन ॥

॥ श्रीराम ॥

पहा सत संतापत्यागी विरागी । सखे सांख्ययोगें महाराज योगी ।
 परानंददानी दयादक्ष ज्ञानी । नमस्कार माझा तया मोक्षपाणी ॥ १ ॥
 अनाया जिवाकारणें देहधारी । कृपासिंधु जे पूर्ण लीळावतारी ।
 जगोद्धारकर्ते ।चि नीराभिमानी । नमस्कार माझा तया मोक्षपाणी ॥ २ ॥

स्वसंवेद्य देणें जयाचें सरेना । दरिद्रें देहेबुद्धिच्या राहिजेना ।
 असंभाव्य भांडारिचे अर्थदानी । नमस्कार माझा तया मोक्षपाणी ॥३॥
 प्रवृत्तीस संरक्षिते स्वाग्रमांचे । महानिश्चई छेदिते संशयाचे ।
 समाधिस्थसाम्राज्य संवादखाणी । नमस्कार माझा तया मोक्षपाणी ॥४॥
 म्हणे दीन दीनेश निष्काममावें । घडे लाभ ज्यांला तयांला चि फावे ।
 महालाभ हा नेणवे वेदवाणी । नमस्कार माझा तया मोक्षपाणी ॥ ५ ॥

[६]

॥ श्लोक दशक ॥

॥ श्रीराम ॥

मना मानसी थोर धारिष्ट दार्वें । मना हीन चाचव्य सोडूनि दार्वें ।
 मना ज्ञानवैराग्यपथी भरावें । सदा सर्वदा रामदासी भजावें ॥ १ ॥
 मना कल्पना निर्विकल्पी धरावी । मना भावना निर्जनैची करावी ।
 मना काम निष्कामतेमार्जि न्यावें । सदा सर्वदा रामदासी भजावें ॥२॥
 निरालंब औलंब तेथें करावा । निराभास साभास तेथें धरावा ।
 निराकार आकारभावी वसावें । सदा सर्वदा रामदासी भजावें ॥ ३ ॥
 मदा मार देणें प्रभूचे कृपेनें । अहं गर्व ताटा विदारीत जाणें ।
 पुढें क्रोध निष्क्रोध होणें स्वभावें । सदा सर्वदा रामदासी भजावें ॥४॥
 विधीची विधी ते मना आठवावी । क्रियेची क्रिया आदरेंसी वरावी ।
 नितीचे नितीमार्जि वेगी वसावें । सदा सर्वदा रामदासी भजावें ॥५॥
 मना कामना काम करूपू नको रे । मना माघना माघ भज्य नको रे ।
 मना पावना पाव पावोनि ज्यावें । सदा सर्वदा रामदासी भजावें ॥६॥

मना ज्या जना राघवी हेत नाही । तथा दुर्जनाचे नसे हीत काहीं ।
 नसावे जनी राघवेंवाण जीने । सदा सर्वदा रामदासी भजावे ॥ ७ ॥
 मना बोलतां चालतां राम ध्यावा । जळा सेवितां जेवितां तो स्मरावा ।
 जनी जागतां नीजतां नाम ध्यावे । सदा सर्वदा रामदासी भजावे ॥ ८ ॥
 सुखा भोगितां राम भोक्ता म्हणावे । जनी चैसतां ऊठतां हे चि ध्यावे ।
 निमिष्यार्थ रामेविण। ते न जावे । सदा सर्वदा रामदासी भजावे ॥ ९ ॥
 तुळा सीकवीसा मना फोण आहे । परी वीनती आदरे हे चि पाहे ।
 जेणे राम दीवाकरी ते चि ध्यावे । सदा सर्वदा रामदासी भजावे ॥ १० ॥

[७]

॥ श्रीराम ॥

भजावे मना त्यासि जो बंध वेदा । पुराणादिका शास्त्रबुद्धा प्रबुद्धा ।
 विबुद्धादि नानाप्रकारे पदाब्जों । अती छीन तो राम बंदा शिराब्जों ॥ १ ॥
 स्मरेसारिखा ज्या हरे दग्ध केला । तपस्वी उदासीन निर्वृत्त जाला ।
 तथा बीपबाधा मना प्राप्त होता । निवाळा अकल्पीत तो नाम घेता ॥ २ ॥
 मना पाहता वेदशास्त्रे पुराणे । तयामाजि ये रामनामे प्रधाने ।
 यथावीण तो सार कांठे दिसेना । म्हणोनी स्मरे रे सदा देवराणा ॥ ३ ॥
 नमे वृत्ति रामी जया पामराची । तथा प्राप्त होणार पुरी यमाची ।
 गतां नर्कवासी सदा त्या जिवासी । नसे आवडी ज्यासि सीतापतीसी ॥ ४ ॥
 मना तू रतीरगरंगी न रगे । त्वरेने रमारंगरंगी सुरंगे ।
 असे हे तनू मानवी त्या प्रसंगे । घरी सारबीचार हा लागरेगे ॥ ५ ॥
 मना सजना सजनीं सज्ज व्हावे । मतीहीन तात्पर्य सोडूनि यावे ।
 स्वधर्म स्वहीतार्थ रामा रमावे । करावे असे ते चि ज्याले म्हणावे ॥ ६ ॥

नृदेही तिळाहुँल्य ऊगे नसावे । गर्तागम्य सीतापतीसी परवे ।
न व्हावे मुमीभार येऊनि जीवे । तरावे स्वये पूर्वजा ददरावे ॥ ७ ॥
मना ज्या नरा भाव रामी न मावे । तया दुर्जना रौरवांचे पुरावे ।
नव्हे अन्यथा माग नेमस्त आहे । असे साक्ष दीवाकरा नित्य पाहे ॥ ८ ॥

[८]

॥ श्रीराम ॥

घडीनें घडी सार्थकाची भरावी । कदा चित्तवृत्ती प्रपंची नसावी ।
अखंडीत हा जानकीकांत ध्यावा । वृथा फुंज या वैभवाचा त्यजावा ॥ १ ॥
पाहतां नसे देह हा शाश्वताचा । नसे मर्षसा येऊ तो ही क्षणाचा ।
असे जाणता भूलती काय जीवा । वृथा फुंज या वैभवाचा त्यजावा ॥ २ ॥
बसावा मनीं भाव सार्थत आधी । अनाचारवृत्तेरु तो सर्व बाधी ।
विवेकार्थ शोधूनि मार्ग ध्यावा । वृथा फुंज या वैभवाचा त्यजावा ॥ ३ ॥
महामूढता प्राप्त होता मनाला । भरी दुर्भरी योजिती साधकाला ।
अतर्करु या सर्व वृत्ती हरान्या । वृथा फुंज या वैभवाचा त्यजावा ॥ ४ ॥
प्रिया सुत या वैभवाचेनि मूर्खे । महागोळणीं मीळती सौख्यतेने ।
सुखा भंगता टाकिती पूर्वभावा । वृथा फुंज या वैभवाचा त्यजावा ॥ ५ ॥
जनीं योजितां सार ते आडलेना । जनीं याजितां मूढता हे शमेना ।
अशा सर्व ही वैभवाच्या चि मावा । वृथा फुंज या वैभवाचा त्यजावा ॥ ६ ॥
बहु जन्मजन्मातरे पुण्यसाटी । घडे जन्म ते मानशी सार घाटी ।
असे पावता राम चित्ती वसावा । वृथा फुंज या वैभवाचा त्यजावा ॥ ७ ॥
जनीं सर्वमाने स्वभावे चि रामी । धरावी बरी वृत्ति हे पूर्णकामी ।
सदा काल हा सार्थकाचा भरावा । वृथा फुंज या वैभवाचा त्यजावा ॥ ८ ॥

१ यद्विहित, क्षणभर दखील २ अनुभवसिद्ध ३ अभिमान. ४ स्वच्छेनें वागण्याची प्रगल्भता. ५ शोधिता, पाहता.

सदा सर्वदा रामरामेति वाणी । वदात्री अती आदरे सीम्यवाणी ।
 सदा निधयो स्वस्वरूपी घटाया । गृथा कुंज या वैभवाचा त्यजाया ॥९॥
 करी जो जमा त्या तसा राम आहे । प्रतीभामया दर्पणाचेनि न्याये ।
 शरुंडीत, दोषाकरी राममेवा । गृथा कुंज या वैभवाचा त्यजाया ॥ १० ॥

[९]

॥ श्रीराम ॥

घटाढीत पापे मुखे नाम घेता । घटाढीत कापे कळीकाळ-चिंता ।
 निमोलें जना नेघे हे फुलाचें । अभाग्या जिवा रामचिद्रूप कैचें ॥१॥
 बहु भाग्य लक्षांनुद्धी विराजे । जनी संपतीचा पुरुषार्थ गाजे ।
 परी अंतरी राम हा आटयेना । तया आगि लाऊनि जावें अरण्या ॥२॥
 गटाढीत बाचा सदा रामनाम । कटाढीत बेराग्य जेथे स्वधर्म ।
 छटाढीत जें ज्ञान वेदान बोलें । यत्ने जेथ ते मूर्खिके माग्य आलें ॥३॥
 मुखे राममार्तंडधर्माचा उजेड । तमाद्रुत अज्ञाने हे सर्व ऊडे ।
 चिदानंद स्वानंद जाडे निर्वाडे । भ्रम आति अज्ञानता सर्व मोडे ॥४॥
 विचारें विचारी विचारासि चिंता । अवीचार वारी निवारी निवर्त्ता ।
 पदार्थासि जाणोनि सूखें स्थिराचें । असाचें नसाचें जनी धन्य व्हावें ॥५॥
 महद्भाग्य सत्ता जनी प्राप्त होता । न कीडे रघूराजनिर्घृतपंथा ।
 जनी भाग्य ते धन्य जालें तयाचें । जया अतरी ध्यान सर्वोत्तमाचें ॥६॥
 स्मरे रे मना रामरामेति वाणी । हरी रे महापापिणी दृष्टे वाणी ।
 जेणें सारवीचार हाता चढेना । तया टाकिजे ध्याइजे त्या निदानां ॥७॥

१ लाखो लोकांच्या ठिकाणी २ त्या भाग्याला व संपत्तीला. ३ राम हा च
 सूर्य, याच्या वाणीवरुप उजेडाने म्हणजे रामनामगर्जनेने. ४ तमोद्रुत=तमापासून
 चतरा होणारे. ५ मुखात ' न ' गळलेला आहे ६ निर्णयात्मक रीतीने, निश्चयाने;
 ७ वस्तुप, परमस्वरूपास. ८ श्रीरामाचें ' जनी धन्य तो दास सर्वोत्तमाचा ' ;
 (धासमर्थ) ९ दुष्ट. १० सर्व जगाचें आदिकारण जो श्रीराम त्यास

शिळा ते अहिल्या पदस्पर्श होता । अजामेळ घ्यातां चि कैवल्यदाता ।
शुकाच्या मिसे कुंठिणी ते विमानां । स्मरे राम दीवाकरा सारवाणी ॥८॥

[१०]

॥ श्रीराम ॥

मना या जना भीने कांही घडेना । बरा शुद्ध सन्मार्ग चित्ती वसेना ।
सदा निंदितो मक्तिमार्गा कुमाये । सुखे सांडुनी त्या अरण्यांत जावे ॥ १ ॥
जयाचेनि संगे हुटे रामसेवा । जयाचेनि संगे घडे पापठेवा ।
तयांमार्जि वास्तव्य चित्ता न व्हावे । सुखे सांडुनी त्या अरण्यांत जावे ॥ २ ॥
महाधोर उज्जा सुखे नाम घेता । भये दुर्जनाच्या मनी धोर चिता ।
असा अंतरीं धाक व्याच्या प्रभावे । सुखे सांडुनी त्या अरण्यांत जावे ॥ ३ ॥
अकस्मात संदेह जो संग कांरी । अकस्मात जो भक्तिधैर्या विदारी ।
असा संग तेथे मना तां नसावे । सुखे सांडुनी त्या अरण्यांत जावे ॥ ४ ॥
स्वधर्मेचि चाले स्वहीतार्थ बोले । सदा ज्ञानवैराग्यवीना न बोले ।
तयाचा तिरस्कार लोका स्वभावे । सुखे सांडुनी त्या अरण्यांत जावे ॥ ५ ॥
जया राम निष्काम निर्धूत^१ व्हावा । तेणे नित्य येकात सेवीत जावा ।
मना या जनाचेनि संगे न जावे । सुखे सांडुनी त्या अरण्यांत जावे ॥ ६ ॥
जयाचेनि संगे ममाधान भगे । जयाचेनि संगे स्वहीतार्थ खगे^२ ।
तयांचेनि संगे मना कोण नावे^३ । सुखे सांडुनी त्या अरण्यांत जावे ॥ ७ ॥
सदाशीव सेवी जैनामीन राने । फिरे राम आरण्य र्ज्याचेनि मेणे ।
तेथे मानवा कोण भावार्थ फावे । सुखे सांडुनी त्या अरण्यांत जावे ॥ ८ ॥

१ भीतीने. २ याचा स्वध 'संदेह' शब्दाकडे घ्यावा. 'जो संग अकस्मात संदेह कांरी' असा अन्वय. ३ स्वच्छ, कलंकशून्य. ४ जगावे. ५ दुर्बल होतो, साधत नाही. ६ शांत होईल. ७ जनांच्या भीतीने. ८ निंदकाच्या अपवादाच्या भीतीने.

नको रे मना राघवेंवीण जीणें । जिणें राघवेंवीण तें जाण सूर्णें ।
 मना हीत जें आपुलें तें करावें । सुखें सांडुनी त्या अरण्यांत जावें ॥९॥
 मना सर्वथा यीनती तूज आता । अरंडीत दीवाकरा राम प्राता ।
 घटे त्या प्रकारासि साद्यंत प्यावें । सुरें सांडुनी त्या अरण्यांत जावें ॥१०॥

[११]

॥ धीराम ॥

अरण्यांत तारुण्यफाळों वसावें । महा धैर्य वैराग्य चिह्नी धरावें ।
 पुढें भक्तिज्ञानें उरावें नुरावें । सदा संतपंचासि सेवीत जावें ॥ १ ॥
 वृथा बांळणें साघवेंवीण वाणे । वृथा सर्व हि सत्क्रियेंवीण जाणें ।
 वृथा संतसंगेंविना सर्व कांहीं । मना हीत जें आपुलें तें चि पाहीं ॥२॥
 जगी धन्य संसार त्या मानवाचा । निजप्यास उयाळा सदा राघवाचा ।
 रघूराजसावीण अन्यत्र नेणें । मना धन्य माता तयाचीच जाणें ॥ ३ ॥
 मना येइना राम वाचेसि ज्याचे । तया सोहळे भोगती रौरवाचे ।
 बहू जाचिती येम त्या प्राणियाळा । जनी राघवेंवीण जो जीव त्याळा ॥४॥
 मना राघवेंवीण आशा दुराशा । मना राघवेंवीण बांछा अबांछा ।
 मना राघवेंवीण जें सर्व कांहीं । जनी दुःख त्यावेगळे धार नाहीं ॥५॥
 जयाचे मुखी राम नाहीं सुवाचा । तयाचे शिरीं दंड वाजे यमाचा ।
 सदा नर्कवासी वसे वास त्याचा । निजप्यास नाहीं जया राघवाचा ॥६॥
 विचारी मना आपुलें कोण आहे । स्त्रियापुत्रमित्रादिकें वापमाये ।
 सुखाचीं समस्तें जनें वैभवाचीं । त्यजी संगती घे बरी राघवाची ॥७॥
 अनीवारसी धारणा रामरूपी । घरी शीघ्र दीवाकरा वृत्ति सोपी ।

१ सूनै=शून्यरूप, व्यर्थ. २ रौरव नामक नरकाचे. ३ जया नांवडे नाम त्या येम जाची । धीरमर्थश्लोक १०१ '४' '२' मुद्रात गळाला आहे.

सुखानंद आनंद जेणे विराजे । यमादुर्जनाचे शिरी कांढि' वाजे ॥८॥

[१२]

॥ श्रीराम ॥

अनीवार धारिष्ट वैराग्य होता । घडे पंथ निर्धूत ज्ञातृत्व चित्ता ।
तेणे जन्म सारांशतेमोजि आले । न होतां असे जन्म हें व्यर्थ गेले ॥१॥
मि माझे तुझे जोष भावे अविद्या । बरे शोधितां सर्वथा हे कुविद्या ।
उरे शोष्ये जें सार सिद्धीसि ठांले । न होतां असे जन्म हें व्यर्थ गेले ॥२॥
अहंता उडे शुद्ध सद्वासनेने । सोहंता जडे निय सन्मार्गतेने ।
सोहंतेअहंतेविना ऐक्य जाले । न होतां असे जन्म हें व्यर्थ गेले ॥ ३ ॥
सदा कर्म ऊपासना ज्ञान जाणे । विचारासि यांच्या अणुमात्र नेणे ।
असो हें असे ज्ञान शुद्धीन बोले । न होतां असे जन्म हें व्यर्थ गेले ॥४॥
हरे पूर्वपक्षार्थ सिद्धांत जागे । पुढे सर्वसिद्धांत पूर्वार्थ वागे ।
पुन्हा शुद्धसिद्धांत होतां चि उयाले । न होतां असे जन्म हें व्यर्थ गेले ॥५॥
परत्रासि वाच्यांशता फार घेणे । विना वाच्य लक्षांशता लक्ष तेणे ।
बरे लक्ष आलक्ष ठायासि आंले । न होतां असे जन्म हें व्यर्थ गेले ॥६॥
विवेके तनु देह चत्वार भूते । विसंचूनि तत्वांश शुद्धांश मते ।
विचोखनियां योजने लभ्य जाले । न होतां असे जन्म हें व्यर्थ गेले ॥७॥
बरे कर्म ऊपासना राघवाची । माहाशक्यवीर्यता ज्ञान ते चि ।
विरे दृश्य अदृश्य बोधे निराळे । न होतां असे जन्म हें व्यर्थ गेले ॥८॥

१ बळे भक्तीपूशिरा कांढि वाजे । श्रीसमर्थश्लोक २९. २ सार्थकतेप्रत
३ शोधण्याची वस्तु. ४ प्राप्त झाले. ५ शोधनाने, आत्मानात्मविचाराने. ६ परत्र=
परलोक. ७ नियम झाला. ८ विवरण करून. ९ विचार होऊन. १० विचार,विवेक
करून.

नृदेही जिया वास होतां खरेनें । करावे सखे संत कैवल्यनाणे ।
 त्याजावे मनें हें अरेंत्रीक घालें । न होतां असें जन्म हें व्यर्थ गेलें ॥९॥
 असो सर्व दीवाकरा गोष्टि सांडी । तुतें रामदासांविना कोण गोडी ।
 प्रभूवीण तो घ्यास घायां न बोलें । न होतां असें जन्म हें व्यर्थ गेलें ॥१०॥

[१३]

॥ श्रीराम ॥

मना शुद्धभावे करी येक निर्ष्टा । महाश्रेष्ठ जो श्रेष्ठश्रेष्ठां परिष्ठा ।
 तथा राघवाते भजावे स्वभावे । उरोनी नुरीवे कुळा उद्धावे ॥ १ ॥
 नव्हे द्वैत नाद्वैत जें रूप कांहीं । असे सर्व व्यापूनिपा सर्व देहीं ।
 तथा राघवाते मना शीघ्र पाहें । स्वये अंतरी शोधितां स्थीर राहें ॥२॥
 नसे येकदेशी नसे सर्वथासी । न भेटे कदां पाहतां लोचनासी ।
 असें रूप जें व्यापुनी सर्व आहे । परी पाहतां सर्वथा सर्व नव्हे ॥३॥
 निमित्थेक हा राम देखील भेटी । त्रिधा कर्म दग्धोनि होईल खोटी ।
 महाभीम माया विरे येकि हेलां । पडे धोमळीं दृष्टि साक्षेप जाला ॥४॥
 घरीं जीवनीं पावकीं वायु स्वर्गी । निधीं स्थावरीं जंगमीं स्वर्गवर्गी ।
 जनीं बीजनीं व्यापुनीं राम आहे । विवेकें चि दीवाकर शीघ्र पाहें ॥५॥

१ संत कसे आहेत, तर, ते मोक्षपदवीप्रप्त पंचविणारे (नाणे) मघले साधन आहेत. २ इहलोकचे. ३ मालक, पोशिदा. ४ धडा, निधय. ५ कोणती हि शक्ति शिक्षक राहिली न पाहिजे; परमावधौच्या अनन्य सक्तीने. ६ अशा सर्व-व्यापक श्रीरामास, मना, तें पदा; पण कदा पाहतील ? स्थूल दृष्टीने तो दिसणार नाही, तर स्थूला अंतर्दृष्टि पाहिजे. ७ तें स्वरूप सर्व ठिकाणी व्यापून राहिलेले आहे, तरी ते तेवढेच कांहीं सर्व नव्हे. सर्व प्रज्ञां व्यापून तें शिक्षक आहे तें आहे च. ८ संचित, क्रियमाण आणि प्रारब्ध असे तीन प्रकारचे कर्म. ९ गोळा. १० क्षणांत. ११ पृथिव्यादि पंचभूतामध्ये.

[१४]

॥ श्रीराम ॥

मना जन्म जेव्हां तुला प्राप्त जाला । यमासारिखा शत्रु तेव्हां उदेला ।
 त्रिवाचा न चूके खरें जुंझ त्यासी । असे देखिला कोण उपाय यासी ॥१॥
 मना जो न लेखी विधी शक्र रुद्रा । करी कोण लेखा असंख्या मर्हेद्रा ।
 करी अंत जो सर्व आकारवासी । असे देखिला कोण उपाय यासी ॥२॥
 महाभीम विस्तीर्ण लंबायमाने । कडाडीत कर्कोटें भिगूळेंवाणें ।
 पुढें ठाकतां रूप कांटाळ्वेशी । असे देखिला कोण उपाय यासी ॥३॥
 प्रिया पुत्र जामात बंधु सुखार्ची । सुखा भंगतां ते न येती फुकाची ।
 असें जाणतां लागती नित्य सोसीं । असे देखिला कोण उपाय यासी ॥४॥
 सदा राम दीवाकरीं शुद्धरूपें । विराजे जनीं सर्व रामप्रतापें ।
 मना सांडुनी व्यासि तूं भूललेसी । असे देखिला कोण उपाय यासी ॥५॥

[१५]

॥ श्रीराम ॥

उपायासि योजीसिना शीघ्रकाळें । परस्तावसी प्रोत होणार वेळे ।
 अमोलीक हें मानवी देह हातीं । पुढें सापडेना प्रवर्तें हितार्थो ॥ १ ॥
 मना जन्मसाफल्य तो अल्पमात्रें । परी प्राप्त नाहीं जना काळिसूत्रें ।
 मि माझें त्रुष्टें हे वृथा जल्पें वादे । किती नाडले देह वादें व्यंवादे ॥२॥
 सदा वीषयीं वृत्ति हे रुढ जाली । घनानंद स्नानंदलीळा बुडाली ।
 अविद्यामूर्खे या जना भूलि आली । सुविद्या मना सर्व लोपोनि गेली ॥३॥

१ प्रियार सल. २ हा प्रश्न आहे. ३ जो यम, काळ. ४ ज्याना आकार
 झणून आर्दे-सांचा, झणजे दृश्यजात सर्व पदार्थांचा. ५ खंफळ्याप्रमाणें. ६ भयानक
 ७ कंटाळा अथवा तिरस्कार उत्पन्न होईल अशा वेपार्चे. ८ जाणूनबुजून. ९ अत्यंत
 नाश. १० आयुष्य वाढविण्याची शुक्ति कोणाला च सापडत नाहीं. ११ वल्गना,
 गर्वोक्ति. १२ विवादें, वितंडवादानें.

नृदेहीं मना जें भवालागि म्यावें । पशुदेहधारी कसें तें करावें ।
 जिथी हें चि आश्विर्य तों थार वाटे । मुढा झाकणें नेत्र जें तें चि खोटें ॥४॥
 हिताहीत जाणे धरीना मनानें । जिता मुकृता ठाय जीवी न जाणे ।
 मुखी नाम तें ही पुकाचें न बोले । मुनीभार प्राणी वृथापृष्ट ज्यालें ॥५॥
 हितातें न जाणे भल्यातें पुसेना । असो प्रसिलें सागता तें कळेना ।
 कळे तों नसे चित्त सुचिछ कोठें । मना ते विकारी भिकारी करटे ॥६॥
 न माना मनीं बीट जो वापयाचा । प्रपचीं रडे चित्त भोगीं मुखाचा ।
 गळा गीळिता मठ जें सौख्य पावे । प्रपची जना तेंपरी माग भोवे ॥७॥
 रूढे मूढ सदृढ पापाडपथा । वदे बड आखड ऊण्या पदार्था ।
 मतीमद निर्द्वंद्वें त्या आवडेना । अघाचो पती देखता पाहवेना ॥ ८ ॥
 जनानाजि वास्तव्य सुखें करावें । परि या जनाचेनि सगें नसावें ।
 असोनी जळीं पद्म जेसें न लिपे । नसोनी असावें प्रपचीं स्थूलवें ॥९॥
 नमो राम माता नमो राम पीता । नमो राम भ्राता नमो राम त्राता ।
 नमो राम दाता नमो राम भोक्ता । नमो राम दीवाकरीं नीतिवता ॥१०॥

[१६]

॥ श्रीराम ॥

निरी क्षंर सयुक्त हेता चि हसें । विवर्चूनि क्ष रा त्यजी नीर जैसें ।
 तदन्यावे विश्वी असे विश्वमर्त्ता । विवर्त्ता विसर्चो मला तो संपुर्त्ता ॥१॥
 सपुर्त्ता अपुर्त्ता असें ही घडेना । तथा वोढण्यावीण ठाई पडेना ।
 अनुराज्य याचेसि आणूनि सर्त्ता । जनाते अनुराज्य बीजे महती ॥२॥

॥

१ पुष्ट या अर्थाने. २ वापयाचा ३ घट्टन वसतो ४ निर्द्वंद्व=विप्ररहित.
 ५ पातकांचा ६ घाबून, शोधून ७ त्याच न्यायाने ८ प्रपचरूपी भोगन्यास
 ९ नाशवत आहे असे विचारपूर्वक जाणता १० परिपूर्ण

॥ श्रीराम ॥

१ श्रीरामा चिद्रूपा सुखमय गहना जीवजिवना ।
दिनानाथा रम्या निगमागमा आर्त निपुणा ।
निजानंदा सदा विद्वद विशदा दोषदमना ।
त्वरें पारें नाथा दिनकरसदना पद्मनयना ॥ १ ॥

॥ श्रीराम ॥

का मूढा भ्रमसी अनेक फिरसी देशांतरे धुडिंसी ।
नाना स्थावरजगमासि धरिंसी रानें वनें सेविंसी ।
वृथ्या साध्य असाध्य जल्प करिंसी तीर्थाटणें हिंडिंसी ।
मूर्खा का सिणसी स्मरें दिननिशी, श्रीरामसें मानसी ॥ १ ॥

[१७]

॥ श्रीराम ॥

कलेना तुलेना ठिळा आतुडेना । प्रमाणु प्रमाणें मना आकलेना ।
बहुधारणा त्या हिना सर्व जाह्या । जेथें उन्मनी चित्कळा त्या विराल्या ॥१॥
असमाव्य जें भावने भावनेना । गुणातीत निर्गुण तें चोजवेना ।
१ किती तर्क सपर्क वृत्ती निमाल्या । जेथें उन्मनी चित्कळा त्या विराल्या ॥२॥
जयाचे प्रभेची प्रभा भानुरूपी । जयाचे कळेची कळा सुंदुरूपी ।
जयाचे स्वरूपी श्रुती दूरि ठेल्या । जेथें उन्मनी चित्कळा त्या विराल्या ॥३॥
निरामास साभास जेथें घडेना । निराकार आकार तेथें दिसेना ।
१ कलेना गुरूवीण हें काहि केल्या । जेथें उन्मनी चित्कळा त्या विराल्या ॥४॥

अकल्पीत दीवाकरा निर्विकल्पी । भशवें निवारें प्रभूचे प्रतापी ।
वरा वांस हा तों नृदेहासि आल्या । जेथें उन्मनी चित्कळा त्या पिरात्या ॥५॥

[१८]

॥ श्रीराम ॥

समारंभ आरंभला राघवाचा । निसदेह जो कार्यकर्ता तयाचा ।
न मानी दुजे अन्यथाकार्यसोसी । असे रामविश्राम त्याच्या श्रमासी ॥१॥
न ये वीट जो नीट सर्वोप्रकारें । न मीळे कधी कल्पनेच्या विकारें ।
करी काम निष्काम अत्यादरेंसी । असे रामविश्राम त्याच्या श्रमासी ॥२॥
न ये अंतरी हें दुजें ऐक्यतेनें । सदा यर्तणें शुद्ध सद्वासनेनें ।
जनी धन्य दीवाकरा त्या जनासी । असे रामविश्राम त्याच्या श्रमासी ॥३॥

[१९]

॥ श्रीराम ॥

मना सांडि रे भ्रष्टता धीपयांची । मना सांडि रे संगती दुर्जनांची ।
मना सांडि रे भावना वैमवाची । मना संगती घे बरी राघवाची ॥१॥
मना सांगतां दुःख तों बोंड आहे । घडे सांग संसारिका सर्व पाहें ।
परी वीनती आदरें तूज हे ची । मना आवडी घे बरी राघवाची ॥२॥
मना दुःख जें होतसे गर्भवासी । असंभाव्य तें धर्णितां वैखरीसी ।
तया दूर तां न्हावया युक्ति साची । मना आवडी घे बरी राघवाची ॥३॥
न ये धामविश्राम अंतर्ता सुजाणा । न ये हेम तें क्षेम संसर्ग नाना ।
त्यजी ये समस्तें जणें वैमवाची । मना आवडी घे बरी राघवाची ॥४॥

१ सोय, मार्ग. २ हावरेपणाने विपरीत कार्यात मन पाळीत नाही.

३ भ्रष्टता=भ्रुकृती, भोंवई. विपयांची भ्रष्टता=विपयांकडली दुष्ट नजर. ४ मोठे.

किती जोडिसी द्रव्य पै घातपातें । किती दाविसी वित्पेती या जनातें ।
 दगा पावसी धाडि येतां येमाची । मना आवडी घे वरी राघवाची ॥५॥
 नको दृष्ट शब्दे दुष्ट देवमत्ता । नको दृष्ट कापट्य योजूं विरक्ता ।
 नको घातकें सर्व तुझ्या जिवाचीं । मना आवडी घे वरी राघवाची ॥ ६ ॥
 नको रे मना सज्जना खेद वादें । नको रे मना दुर्जना सग बोधें ।
 नको रे मना संगती कल्पनेची । मना आवडी घे वरी राघवाची ॥७॥
 मना शोधिता शोष्यता तों दिसेना । जनीं निश्चयो येक तत्वीं वसेना ।
 दिनेशा लिळा सर्व ही कल्पनेची । त्यजो आवडी घे वरी राघवाची ॥८॥

[२०]

॥ धीराम ॥

गढाडीळ रे कंठ जेव्हां कफानें । धरारीत कापेल काया जरेनें ।
 तधीं टाकती दूर सर्वत्र कोणहीं । न होता असें तों स्मरे चापपाणी ॥१॥
 निमिष्ये पळें जात आयुष्य वायां । वृथा सार्धकेंधीण जीणें मराया ।
 नको रे मना व्यर्थ येऊनि जाणें । फेटा राघवेंवीण जीणें न जीणें ॥२॥
 मनें मानणें मान्यमान्या जनातें । मनें सोडणें हीन कर्माधमातें ।
 मनें योजणें सार साचार चित्तें । मनें जाणणें जें जिवा जीववीतें ॥३॥
 जिवा जीववीतें जिवा नीरवीतें । जिवां निर्जिवां जें सदा येक घत्तें ।
 असें जें मना तें चि शोधूनि पाहें । स्वयें शोधितां स्थािर होऊनि राहें ॥४॥
 करी कामना भावना राघवाची । त्यजो वासना ते मना वैभवाची ।
 धरों धारणा भूषणा चिन्मयाची । नको यातना सज्जना ते यमाची ॥५॥
 मना राघवेंवीण जें अन्न खाणें । जनीं जाण तें सर्व विष्टेप्रमाणें ।
 मना सेवणें राघवेंवीण पाणी । विपाहूनि त्या जीवनें जीवहानी ॥ ६ ॥

मना भूषणें राघवेंवीण जें जें । जनों प्रेतशृंगारता जेवि क्रीजे ।
 तदंन्याय जीणें जनों त्या जनाचें । नसे आर्त प्यालागि सीतापतीचें ॥७॥
 मुखें गर्जना राघवाची करावी । कथा आदरें निर्भरें वायकावी ।
 सदा पाहणें रामरूपासि नेत्रां । वसे वास नि शक तेणें परत्रां ॥ ८ ॥
 अनिगर हे वृत्ति जाणा मनाची । तथा भेटि देणें वरी चिन्मयाची ।
 तेणें शांति सर्वोग्वासी विलासे । अती हीन ते वृत्ति निःशेष नासे ॥९॥
 मना मीपणा क्षीणता जो न पावे । मना भावना राघवी तों न भावे ।
 अभिमान साहनि नानाप्रकारें । दिनेशा भजें राम तू निर्विकारें ॥१०॥

॥ मनाचे श्लोक संपूर्ण ॥

॥ स्फुट श्लोक ॥

[२१]

॥ श्रमाचें श्लोकपंचक ॥

॥ श्रीराम ॥

झडझडित झडाडा वायु झाडीत नेत्रें । कडकडित कडाडा मोडती वृक्षवेटें ।
 भ्रमरित भरारा ऊडती माळीचक्रे । फडफडित फडाडा भेदिती कर्णनेत्रें ॥१॥
 थडथडित थडाडा फुटती अगगात्रें । भडभडित भडाडा रक्त लोटे वैगत्रें ।
 भरत सरसरारा मृत्तिका सैर नेत्रां । नयनि गृह न दीसे पातली कुण्णरात्री ॥

जनक भगिनि वधु अश्व सर्वा कळत्रा ।

मंडलि फुंटी समस्ता प्राप्त रेखा विचित्रा ।

अवचिति पढति पूढें गेहमिती धडाडा ।

उडति अमुप काष्टें तृण माड्या तडाडा ॥ ३ ॥

नर पशु वनिता ही लेंकुरें वांमुरेंसा ।
 नज गृहभुलि सैरा फीरती ग्रामवासी ।
 नयनि भरलि धूळी मार्ग तेणें दिसेना ।
 फिरत पडत गर्तामांजि किचेक नाना ॥ ४ ॥
 नयनि पथ न लक्षे धुंद मोठा धुळोरा ।
 अवगत गृह न मासे धूकटें आति सैरा ।
 दिनकर समई ते भ्रांतनिभ्रांत जाला ।
 न कळत रघुराजें स्वगृहामांजि नेला ॥ ५ ॥

“ [२२] ”

॥ क्षुधेचें श्लोकपंचक ॥

॥ श्रीराम ॥

क्षुधा लागली देहनिःसत्त्व जालें । भ्रमें चित्त दुश्चित्तधामी बुडालें ।
 नये कां कृपा जानुके बाळकाची । लिळा आजि निष्ठूर कां वो दयेची ॥ १ ॥
 क्षुधापूर्णिमा पूर्ण निर्माण जाली । अदेही आळस्यें प्रभा रुढ केली ।
 तेणें निःप्रभा आजि चंद्राननाची । लिळा आजि निष्ठूर कां वो दयेची ॥ २ ॥
 महापर्व हें प्राप्त होतां भल्यानीं । दयातीर्थ तेथें चि न्हावें निदानां ।
 क्षुधा हारणें अन्नदानें मुतांची । लिळा आजि निष्ठूर कां वो दयेची ॥ ३ ॥
 कळाकाळिमा पावलीसे देहाला । बहु त्रासिलें जंभेकीं या मुखाला ।
 गळाली तनु सर्व माते दिनाची । लिळा आजि निष्ठूर कां वो दयेची ॥ ४ ॥
 बरें जें तुला मानलें तें चि आतां । न टाकीं परी धैर्य मी प्राण जातां ।
 नसे आस अन्यत्र कोण्हा जनाची । लिळा आजि निष्ठूर कां वो दयेची ॥ ५ ॥
 न बोले प्रभूसीं तुझी निर्दया हे । मला गांजिलें फार तां आजि माये ।
 जनीं रुढ तूं माय दीवाकराची । लिळा आजि निष्ठूर कां वो दयेची ॥ ६ ॥

॥ श्रीराम ॥

चुरु चुरु चुरु चोखी जीवती ते गळांची ।
 गळत घळघळाळां धार लाळामृताची ।
 अहंसोहंगतिनादे चितनाचे तनाचे ।
 दिनकरमन राभी सर्वदा रंजलेसे ॥ १ ॥

[२३]

॥ श्लोक अवतारदशक ॥

॥ श्रीराम ॥

॥ श्रीमच्छराम ॥

विधी मूकला शंकशब्दै श्रुतीसी । अर्मे व्यापला बाहला श्रीहरीसी ।
 वधी मच्छरूपे स्वभक्तारि वेगी । त्वरे दे श्रुती ब्रह्मया ते प्रसंगी ॥ १ ॥

॥ श्रीकूर्मराम ॥

तळा चालिली हे धरा पापभारे । तर्धी कूर्मरूपे धरी पृष्टि धीरे ।
 तेणे निश्चळा हे भुमी नित्य राहे । समस्तांति संस्थापिता देव आहे ॥ २ ॥

॥ श्रीवाराहराम ॥

धरेची घडी घे हिरण्याक्ष जेव्हा । दिनानाथ वाराह होऊनि तेव्हा ।
 असूरासि निदांळुनी सौख्यदानी । मना देव आहे स्वभक्ताभिमानी ॥ ३ ॥

॥ श्रीनृसिंहराम ॥

मुखे नाम प्रल्हाद घेता पित्याने । बडू त्रासिले फार दुर्वासनेने ।
 तयाकरणे श्रीपती स्तमवासी । विदारी नृसिंहाख्य तो दानवासी ॥ ४ ॥

॥ श्रीवामनराम ॥

छळीतां बळी निर्जरांलागि मारी । तर्धी श्रीहरी वामनु ब्रह्मचारी ।
 नटोनी बळी सप्तपाताळवासी । चिरंजीव तो सौख्य दे निर्जरांसी ॥ ५ ॥

॥ श्रीकरशराम ॥

घरेना घरे मार जै फार जाला । हरीनै कैपीचे गृहीं वास केला ।
रिपू मर्दुनी दे मही ब्राह्मणासी । महाह्मपाति हे भार्गवें विप्रवांशी ॥ ६ ॥

॥ धीरामदाशरथी ॥

सुरेंद्रासि जै घातळें बंदिशाळे । दिनानाथ तें सूर्यवांशासि आळे ।
अरीनाशें विश्वासि दे सौख्य वेगें । चिरंजीव केले जनीं दास दोवे ॥ ७ ॥

॥ श्रीकृष्णराम ॥

लिळाविग्रही श्रीहरी सोभेवशीं । रिपू त्रासणें रक्षणें पांडवांसी ।
अरीमित्रभावे समस्तासि देवें । दिजे मुक्ति निर्व्याजभावे स्वभावे ॥ ८ ॥

॥ श्रीबादराम ॥

हरी लांघवी वास बौद्धावतारों । स्वयंबोध सावेव तो रूपधारी ।
अवस्ता बसी तें जनीं जाण भावें । करी जो जसा तो तसा सत्य पावे ॥ ९ ॥

॥ श्रीकल्कीराम ॥

पुढें म्ळंछनिर्वेशतेलागि पाहें । महाविष्णु तो फटिक होणार आहे ।
स्वमत्कारि नाशाधया देहधारी । दिनेशा प्रभु विष्णु तो निर्विकारी ॥ १० ॥

॥ अवतारदशक संपूर्ण ॥

[२४]

॥ श्रीराम ॥

उदासीन जो देव या भक्तकाजा । तथा देवसें कोण बोलेल बोजा ।
असे देव ऊदंड जे कामकारी । जनीं फार ते वासनेचे भिकारी ॥ १ ॥

१ जमदग्नि ऋषीचे २ विभीषण व माहती ३ सादवकुळात ४ अहेतुक-
पणें. ५ नाटकी, किंवा मायाळु ६ वास्तवीक पाहूं गेले तर. ७ कामुक, भक्ता-
कडून धाडा तरी मिळण्याची इच्छा करणारे.

विषयांध जालों पतनीं बुडालों । मायाविकारों अति धुंद केलों ।
 तेणें गुणें अंतरलों पदाळा । क्षमा करीं सर्व दिवाकराळा ॥ ४ ॥
 निरूपणीं सादर चित्त नाहीं । चिंतानदीचे पडिलों प्रवाही ।
 तेणें न रुचे प्रमुगूणलीळा । क्षमा करीं सर्व दिवाकराळा ॥ ५ ॥
 नको नको रे जनसंग रामा । तूं तूटसी ज्या धरितां चि आत्मा ।
 घडे बहु संगति ते कृपाळा । क्षमा करीं सर्व दिवाकराळा ॥ ६ ॥
 ज्याचेन संगें भवताप भोगे । ज्याचेन संगें निजरूप भोगे ।
 ते संगतीचा प्रमु कोप केल्या । क्षमा करीं सर्व दिवाकराळा ॥ ७ ॥
 अध्यात्मग्रंस्थापन ही कळेना । भेद गर्व ताठा सहसा शमेना ।
 भावार्त तो ही न मने मनाळा । क्षमा करीं सर्व दिवाकराळा ॥ ८ ॥
 येणें पदार्थ बहु हीन जालों । कुट्याभिमानें प्रमु पुंजवालों ।
 सन्मार्ग तो ही न रुचे जिवाळा । क्षमा करीं सर्व दिवाकराळा ॥ ९ ॥
 पतीत मी पावन तूं समया । दीनासि नाहीं तुजवीण् ज्ञाता ।
 हें सर्व तूं जाणत स्यामलीळा । क्षमा करीं सर्व दिवाकराळा ॥ १० ॥

[२७]

॥ श्रीराम ॥

जाला अन्ध्याय मोठा विषयविषकुट्या सेविळा म्यां वरिष्ठा ।
 तेणें योनी अन्नाटा प्रतिगमन कटौ दैन्य तो योग खोटा ।
 जाणेना मी करंटा तवपादि निकटा राहतां बीट मोटा ।
 तो वारीं श्रीप्र ताठा दिनकरप्रमु तूं रामचंद्रा वरिष्ठा ।
 माता माता सणावी परवधु बरवी अर्थआश्रय लजावी ।
 दुर्बुद्धी ते नसावी दिनकुळपदवी साधुनिद्रा हरावी ।
 श्रीरामां वृत्ति द्यावी अहितगति जिवीं श्रीप्र सोडूनि द्यावी ।
 सन्नीतां वाटवावी दिनकरपदवी रामरुपीं स्वमावी ॥ २ ॥

[२८]

॥ धीराम ॥

टकमक नयनाला लागली रामरूपी । पवनमनन चाले स्थीर मोपीत मापी ।
अचळगति तनूची साजिरी सर्वभावें । दिनकररूप रामी रामरूप स्वभावें ॥

॥ धीराम ॥

लोकीकीं घात होतां जिवलग मरतां दुःखशोकीं पडावें ।
संसारीं चर्फडावें तडफड करितां बोंबलावें रडावें ।
हाहा हाहा ह्मणावें द्वयकरकमळीं तोंड हाणोनि ध्यावें ।
मेले ते व्यर्थ मेले तळमळित पुढें ऊचलावें चलावें ॥ १ ॥

[२९]

॥ धीराम ॥

रतुपति गति माझी संगडोहीं बुडाली ।
प्रयमदमगरीं ते शीघ्र वोढूनि नेली ।
सुखदुख कटकपाटीं सांठवीलें समर्था ।
भ्रमगति झकवीलें धांव रे धांव आतां ॥ १ ॥
पतित उदिते जालों पाव तूं पावना रे ।
सजुनि भजनजाळें साधि वेगीं गिनो रे ।
विघडिं द्वय कपाटें लाउनी वृत्तिटीकी ।
दिनपति ह्मणवीता लागलें आपणां कीं ॥ २ ॥

[३२]

श्लोक स्वतंत्र

॥ श्रीराम ॥

परांगनेचा अभिलापकारी । कैचे तयाला पुरुषार्थ चान्ही ।
भारें धरा हे अध जाय पाहे । रजस्वला नांज जती न साहे ॥ १ ॥

॥ श्रीराम ॥

अघटित घडताहे सिधु पापाण वाहे ।
कनकनगर जालें दग्ध हें चित्र पाहें ।
धनचर रजनीशा जिकिती शब्दपैजा ।
द्वरित दशमुखा तूं बोलों रामराजा ॥ १ ॥

॥ श्रीराम ॥

रजनिचरवरा त्या राघवें काय केलें ।
हरनि परबु हें वर्ध का बैर आलें ।
रघुपति तुज जाला सैररी प्राणदाता ।
शिव शिव शिव सीता हे तुझी सत्य माता ॥ १ ॥

॥ श्रीराम ॥

जनकवधविलोकें क्षोभला अर्जुनारी ।
नृप सकळ इळेचे वेष्टयेष्टा मिदारी ।
धनुषमद तयाचा राघवें दूरि केला ।
तदुपरि प्रतियोष्टा कोण आहे तेयाला ॥ १ ॥

[३३]

॥ श्रीराम ॥

निगमविधिविधाना । रामनामाभिधाना ।
 सुरवरवरदानी । पाव आह्वा निदानी ।
 अगणित तव सीमा । कोण जाणे निसीमा ।
 तुजविण शरपाणी । सौख्य नेणों सुपाणी ॥ १ ॥
 मुनिजनमनमित्रा । त्रासिसी तूं अमित्रा ।
 परतर परतत्रा । आद्यआद्या स्वतत्रा ।
 निजसुखगतिरोधा । दुर्निवारावरोधा ।
 अपरपरविधाना । भक्तप्यानावधाना ॥ २ ॥
 नगपतिदुहितेचो कात ध्याता विटेना ।
 निजहितसुखनिष्ठा लागली ते सुटेना ।
 परम विशम वेथो भगली नाममात्रें ।
 दिनकर ह्मणे गावों ऐसियाचीं चरित्रें ॥ ३ ॥

[३४]

॥ श्रीराम ॥

॥ वृद्धावस्था ॥

चळचळित चळाळा कापती हातपाये ।
 फळफळित फळाळा मूत्रनीरोष नव्हे ।
 भरभरित भरारा राशि नेटें भरारी ।
 दिनकर ह्मणे सेखों सर्व काया धरारी ॥ १ ॥

घळघळित घळाळी लाळ तोंडी घळाळी ।
 भळभळित भळाळी चाहती नाकनाळी ।
 पचपच जळ नेत्री चाहती धीर नाही ।
 तन्हि हि दिनकरा तो न स्मरे राम पाही ॥ २ ॥
 तरतर विषयांची सोडि छोटी जगेना ।
 भरभर करि राणी देह प्रांति तगेना ।
 फरफर करि अंती काळ घोटील जेव्हां ।
 दिनकर क्षणे कोणही येतिना तूज तेव्हां ॥ ३ ॥
 मरण दुरि दुन्हावे येइना लागवेगें ।
 गळित शरीरशक्ति निदिती आस्तवेगें ।
 अगणित दुख तेव्हां जाण निश्चीत मापा ।
 क्षणोनि दिनकरा तो राम राम स्मरे पां ॥ ४ ॥

[३५]

॥ श्रीराम ॥

बहुत कठिण दीसे चित्त तुझे मुजाणा ।
 हृदय तडके माझे दुःख हें काय नेणा ।
 धरुनि तुजनिमित्तें प्राण हा ठेविलासे ।
 झडकरि गुणराशी तोडि निर्वाणपासे ॥ १ ॥
 कठिण दिवस गेले फार तूझ्या वियोगें ।
 घडिघडि अविचारी चित्त माझे उपांगे ।
 निशिदिनें किति आतां धीर स्वामी धराया ।
 जरि न ये करुणा तें जीव लागेल द्यावा ॥ २ ॥
 अजुनि तन्हि मुजाणा जाणणें दुःख माझे ।
 वय गत न ये पुढें काय दुश्चीत तूजें ।
 सकळ लजुनि धंदा शेकदा येथ द्यावें ।
 नयनि नयनभेदि देखनी शीघ्र जावें ॥ ३ ॥

मजप्रति निकराचीं उत्तरे काय देणें ।
 त्यजुनि दिन विदेशीं राहणें कोण जीणें ।
 कवण मिनलि नेणें सुंदरा अप्सरासी ।
 ह्मणउनि मज नार्थे सोडिलें ये प्रवासि ॥ ४ ॥
 नयनि सुचिर पत्रा देखता स्थीर होणें ।
 जरि तुज मम नाथा तो चि विश्वास देणें ।
 तरि मग सुख जीवा तें चि शोधीन पाहें ।
 समज विशद वार्ता भाप नेमस्त आहे ॥ ५ ॥

[३६]

करुणापर श्लोक

श्रीराम

जाते घडो ते न दिसे पुढें रे । गवाविला काळ वृथा मुढा रे ।
 सातां तन्ही सावध होय वेगीं । स्मरें जया जानकि वामभागीं ॥ १ ॥
 नको करूं अंतरिं खेद काही । होणार जें सादर तें चि पाहीं ।
 चिंतार्णवीं का पडणें सुजाणा । करील तें होइल रामराणा ॥ २ ॥
 त्रिताप संताप अमूप पापें । मी तापलों पाव कृपाप्रतापें ।
 पाहें मला सिंधुसुता कटाक्षें । मानीन दु खें सकळें अलक्षें ॥ ३ ॥
 जो दीसतो रे भ्रमता चि गेला । सदेह देहीं अति रूढ जाला ।
 बळावली बुद्धि अहपणाची । वार्ता बुढाली प्रसु तूराणाची ॥ ४ ॥
 सोहं चिदानंद परत्रिचा मी । तो का भ्रमे निभ्रमसा सकामी ।
 अहंपणें नाथ अनाथ जालों । अनेक जन्मांतर घेत मेलों ॥ ५ ॥
 कित्तेक जन्में घुसिर्दुर्दुराचीं । कित्तेक ते भुगसमार्जराचीं ।
 कित्तेक श्वानेंगजकेशरीचीं । मी पावलों स्वामिस नेणता चि ॥ ६ ॥
 अनेक जन्में खगरासमाचीं । विचूपिसाळेंकुणगाधिलाचीं ।
 गोंबी अळी जवुक मर्कटाचीं । मी पावलों स्वामिस नेणता चि ॥ ७ ॥

बहूत जन्में तरु सर्प रामा । इथा किडे होउनि सेविली म्यां ।
 अनेक संल्या न गणे जयांची । मी पावलों स्वामिस नेणतां चि ॥८॥
 या च्यारि खाणी प्रति च्यारि वाणी । चौन्हासि लक्ष्यांतर सौर्ययोनी ।
 या भोगितां बोण दुशा सुखाची । मी पावलों स्वामिस नेणतां चि ॥९॥
 न बोळवेसा अपराध जाळा । तेणें गुणें अंतरलों पदाला ।
 दिवाकरा सादरता प्रपंची । मी पावलों स्वामिस नेणतां चि ॥ १० ॥

[३७]

॥ श्रीराम ॥

पतीत रामा दिन मी विकारी । भ्रमिस्त नानापरि छंदकारी ।
 धैरा तळा चालिलि पापभारें । मारुनियां टाकिसिना चि कां रे ॥ १ ॥
 अहंपणें राक्षस मी दयावा । निंदीतसें भक्तमुनीजनाला ।
 लीळावतारें जन रक्षिसी तूं । मारुनिया टाकिसिना मला तूं ॥ २ ॥
 तूं आपुल्याचा प्रतिपक्षकारी । त्याचेनि दुखें सिणतोसि मारी ।
 नाना प्रकारें धरिसी स्वरूपें । विदारिसी दैत्यकुळें प्रतापें ॥ ३ ॥
 चतुर्मुखाळागुनि मळ होसी । कूर्मस्वरूपें धरिसी महीसी ।
 हिरण्यचक्षुसि वधूनि देवा । वाराहरूपें हरिनी अभावां ॥ ४ ॥
 नृसिंहदैत्यात्मजरक्षणासी । अचेत खांची प्रसु चेतलासी ।
 सुरेश्वराळागुनि वामनाचें । स्वरूप होसी बलिदंडनाचें ॥ ५ ॥
 तूं रेणुकेचा प्रतिपक्षकारी । तीकारणें भार्गव ब्रह्मचारी ।
 देवद्विजा साह्य तु राम होसो । कृष्णावतारें यदुवश घेसी ॥ ६ ॥
 कळीयुगीं बोध सुबध्द देवा । तूं सज्जनाचा कारिसी कुढावा ।
 वर्णाश्रमा रक्षण कलिक आता । होसील साकार पुढें अनंता ॥ ७ ॥

१ वास्तविक दुःखयोनी असो पाहिजे हा विरोधी शब्दप्रयोग आहे.
 २ पृथ्वी. ३ हिरण्याक्ष दैत्यास. ४ नास्तिक्यबुद्धीस. ५ हिरण्यकश्यपूचा मुलगा
 प्रह्लाद याच्या संरक्षणाकरिता ६ इद्राचें मय निवारण्याकरिता, ७ रक्षण.

ये ये रितीं भाविक भावनेचें । स्वल्प घेसी प्रभु आवडीचें ।
 न पाहसी सार असार कांहीं । मुळोनि भावें पडसी प्रवाहीं ॥ ८ ॥
 सोसूनि त्यांचीं सकळें अरिष्टें । निर्दालिसी दैत्यकुळें अचाटें ।
 रामा पदीं सज्जनरक्षणाचें । अखंड चाले त्रिद वैभवाचें ॥ ९ ॥
 तें ग्रीद साचें तरि देवदेवा । विदारिसी राक्षसदेहभावा ।
 नाही तरी हें अवघें चि खोटें । दिवाकरा वाटत ऊफराटें ॥ १० ॥

[३८]

॥ श्रीराम ॥

संसारभोग

संसारभोग भवरोग जनासि लावी । हें जाणते जन जन्ही तन्हि तें चि भावी ।
 संपूर्ण वृत्ति न घडे छुट्ट घीपयांची । श्रीरामचंद्रभजनेविण नर्का ची ची ॥ १ ॥
 संसार सार असतां तरि घीतरागी । कां सोडिते सुखविळासपदा सवेगीं ।
 नाना गुहादरकुठ्याप्रति रीघते का । सोडूनि अन्न धन वैभव टीकते कां ॥ २ ॥
 संसार दुस्तर असे बहुता प्रकारें । याकारणें त्रिधिहरादिक निर्विकारें ।
 नानापरी परसुखाश्रय चोजवीती । तेथें किती मनुज बिप्पति माजवीती ॥ ३ ॥
 दुर्योधनादिक दैशप्रिय गर्वराशी । गेले असे चहुंयुगीं बहुसे निराशी ।
 त्यांच्या गती वदत शास्त्र बहू पुराणें । तें ऐकता चि मुनि आदरिताति रानें ॥
 गेल असंख्य सुख वैभव राज्य दारा । सोडून देश सदनें धन गर्वगारा ।
 होऊनि लीन भजती परमार्थ पंथें । श्रीराम राम स्मरता भय कोण तेथें ॥ ५ ॥

माता पिता सुद्ध बंधु सखे स्नदारा ।

काहीं अयुक्त घडता करिती विदारा ।

अंतासि कोण करि साद्य असें पहावें ।

ऊर्गे चि तळिन कसें विपयासि व्हावें ॥ ६ ॥

१ आमच्यामध्ये जे राक्षसांच्या अंगचे गुण (दुर्गुण) आहेत ते नाहीसे कर.

२ आवड. ३ रावण. ४ गार=खांच, खळगा.

देखोनि वैभय समस्त हि आप्त होती ।

ठाऊनि आप्तपण भोंदुन सौख्य घेती ।

काहीं अकल्पित दशा जरिहीन जाळी ।

जाती पळोनि मग ते दुरि वेगळाळी ॥ ७ ॥

सर्वत्र वैभयसखीं उमजें मुढा रे । पाहें स्वहीत गधळ्या देहेबुद्धीच्या रे ।

वार्धक्य येइल पुढें मग हीत कैचें । तारुण्यदेह करि सार्थक नों देहाचें ॥ ८ ॥

जानील नेत्र मग पाहसि राम कैसा ।

जातील कान मग ऐकसि राम कैसा ।

जातील हात मग पूजिती राम कैसा ।

जों स्वस्थ देह तव तू भज जानकीश ॥ ९ ॥

आता असो बहुतसें मज वाळवेना ।

सर्वस्व सोडूनि भजा करुणानिधाना ।

त्याबीण तो दिनकरा जनि सौख्य कैचें ।

श्रीरामदास्य करिता हित चौदेहाचें ॥ १० ॥

[३९]

सद्गुरुकृपा

॥ श्रीरामकर्ता ॥

स्वसूख माझे मज चोर्जग्रीता । कौतूक जालें वदों काय आता ।

न वोळवे तें परि आंठवातें । ऐसी कृपा सद्गुरुची जयातें ॥ १ ॥

ते धन्य जे सद्गुरुदास्य भावें । सदा मनीं तृत सुखस्वभावें ।

न देखती द्वैत निस्तरातें । ऐसी कृपा सद्गुरुची जयातें ॥ २ ॥

क्षमेसि थारा न करी च फोण्ही । ते हिंदता कष्टलि दैन्यवाणी ।

तोषूनि ते आणिलि आश्रमातें । ऐसी कृपा सद्गुरुची जयातें ॥ ३ ॥

हें विश्व नानापरि भिन्नवेपें । नादे स्वभेदे त्रिगुणप्रकाशें ।

ऐक्यासि आणी स्वरूपें तयातें । ऐसी कृपा सद्गुरुची जयातें ॥ ४ ॥

शांतीस कोणही न वरीत देही । दयेसि कंटाळति सर्व पाहीं ।
 त्या आणिल्या सोडुनि ओकिकार्ते । ऐसी कृपा सहुरुची जयांतें ॥ ५ ॥
 वैराग्य ज्याचे घरिं दास रावे । नैराशतादासि न जाय थावे ।
 सद्भक्ति दे धीजनवारियातें । ऐसी कृपा सहुरुची जयांतें ॥ ६ ॥
 प्रबोध तो तन्मय छत्रधारी । विवेक तो सार निसार धारी ।
 सायुज्यता नाचत आळशीते । ऐसी कृपा सहुरुची जयांतें ॥ ७ ॥
 त्रितापदावानळ तप्त पोळी । त्याकारणें ज्ञान उदासिजाळी ।
 विज्ञान तें वारित बीजनातें । ऐसी कृपा सहुरुची जयांतें ॥ ८ ॥
 संतुष्टता सांगत गुह्य गोष्टी । तल्लीनता भिन्नपणा समेष्टी ।
 अभिन्नता आळितसे विधीतें । ऐसी कृपा सहुरुची जयांतें ॥ ९ ॥
 कौतूक हें दीनकरा स्वदेही । जीतां जिवें देहविदेह नाही ।
 अपूर्व ध्याडुन नीज जें तें । ऐसी कृपा सहुरुची जयांतें ॥ १० ॥

श्रीराम

रामेंविना जे घडि जात बापा । ते तूज कोठें मग सांपडे पा ।
 ह्मणोनियां सावध राम घेणें । पात्यासि पातें न लगों चि देणें ॥ १ ॥
 रामेंविना बोलसि बोल कोडें । फळेंविना ते जसि वाझ झाडें ।
 तैसेंपरी देह अभाविकाचें । जन्मोनि जालें भुमिभार सौचें ॥ २ ॥

[४०]

॥ श्रीराम ॥

सवाई वृत्त

रामरमापतिसें स्मरतां तुटे जन्म समूळ विकारबिलासी ।
 शांत दशा अवंगे निज मानस होय सुखोदित मोक्षनिवासी ।
 काम अकाम शमे मद मान समान जनींविनि सर्व उदासी ।
 नाम सुधारस सेविति त्यां गति होइल दीनकरा विजनेंसी ॥ १ ॥

१ त्या तापाचा उपसर्ग न व्हावा ह्मणून ज्ञान हें आपणास वैराग्यरूपा
 थंड जाळीत नेऊन बसवितें. २ एकत्र करते. ३ श्लोक अपूर्ण दिसतात; मुळांत
 पुढें निरनिराळे श्लोक लागले आहेत. ४ भासते.

[४३]

॥ श्रीराम ॥

द्रव्यमर्दे प्रमदामद भावी । गर्वित घोर सत्ता बल दावी ।
 शब्द घदे अति कर्कशवाणे । पापि पुरातन तो खल जाणें ॥ १ ॥
 दुर्धर हा भवसागर खोटा । केवि तुला तरबेल सुनाटा ।
 मोहित मोहबळें हित नेळें । सार्धके सर्व समूळ बुढाळें ॥ २ ॥
 हेमघूरत चित्त सुटेना । लौकिक गौरव तो हि घटेना ।
 जेवि भुळे मिन आमिपगोडी । तें न कळे गळ साधक बोडी ॥ ३ ॥
 भवसागरि तेवि नृदेह मिनाला । साधक काळ तो शोधित आला ।
 मोहगळीं निपयामिष सोंडी । लाउनिया ममतारजु बोडी ॥ ४ ॥
 ते समई बळ केवि सुजाणा । होसिल मोहगळें दिनवाणा ।
 जाणोनि हें न पडे गळबोडी । सोडिं दिवाकरस्यामिस जोडी ॥ ५ ॥

[४४]

श्रीराम

जो रघुराज कृतातविगारी । सज्जनतारक जो सुखकारी ।
 तो सज्जिन रतिकातविलाणें । देखोनि नरकगुहा मुळलासे ॥ १ ॥
 नरुभरीव हें बोंगळवाणें । कामिनीदेह नरंगळ जाण ।
 ह.स्यविनोद किडा रत त्यासी । धन्य असा मुत ते जननीसी ॥ २ ॥
 दैन्यदशा पतिहीन बघूला । ते चि दशा किं अमक्त जनाला ।
 सूतकिसे दिसती हिन पापी । जे विटले रघुराजस्वरूपा ॥ ३ ॥
 जानकिनाथ स्मरारि स्मरे रे । अतररूपविलासभरें रे ।
 तो दिनबधु मुढा मग कोठें । भूलसि कां नरदेहकचाटें ॥ ४ ॥
 सोडुनि सर्व प्रपचविलासा । पाहें रे जानकिनायक कैसा ।
 त्याविष दीनकरा मुख खोटें । भोगिति मार धैरेसि सुनाटें ॥ ५ ॥

[४५]

॥ श्रीराम ॥

श्रीदिनकरांचें आर्त चित्त

काय करूं रमणा रमवेना । चित्त विहीतपदीं लिहटेना ।
 पामर किंकर धीर धरीना । काय किजे नुमजे प्रमुराणा ॥ १ ॥
 या विपयांभिणें कांहीं घडेना । सारविचार कसा उमजेना ।
 स्थीर समीर नव्हे पळ कोठें । चंचळ तेवि मनोमति लोटे ॥ २ ॥
 चंचळ निश्चळ केवि करावें । साधुनि साध्य कसें परि ध्यावें ।
 जेथिल तेथ कसें निवसावें । स्वस्वरुपीं मन कोठें जडावें ॥ ३ ॥
 अव्यय अक्षर जें रूप स्वामी । तें कांथि होइल हे मनऊमीं ।
 ऊठतसे मन कोठुनि देवा । बोध वरेनें दिनासि करावा ॥ ४ ॥
 ठेउनि मस्तक श्रीपदि भावें । स्वामिनें वाळ सनाथ करावें ।
 ऐकौनि हास्य करी प्रमुराजा । दीनकरा शिरि हा कर माझा ॥ ५ ॥

[४६]

॥ श्रीराम ॥

श्रीसमर्थाचा अनुग्रह

बोधुनि बोध प्रबोधनमार्गे । ठेवित वामकरा शिरि वेगें ।
 विप्रकुलक्रमकर्म करावें । रामउपासन चित्त धरावें ॥ १ ॥
 तत्त्वमसीसैं प्रतिष्ठुनि दिल्लें । निरुनि देह निमंदेह केलें ।
 कर्म उपासन ज्ञान निजाचें । साधन नित्य अखंड परेचें ॥ २ ॥
 जागृति येउनि जों पुढें पाहे । दीप असे परि मूर्ति न लाहे ।
 बिस्मय तो येक राघव जाणे । मूढ मतीहिन कांहीं न जाणे ॥ ३ ॥
 शालिवाहान शके पंधरासैं । श्याहाचरी प्रद फाल्गुनमासे ।
 पूर्ण हुताशनिचे निशिसंधी । स्वप्रदशेप्रति प्राप्त समाधी ॥ ४ ॥

दिनकरा तधिं हे स्थिति जाली । स्वामिनें स्वमदशे रुढ केली ।
गुप्त पुढें प्रकटार्थ निघाली । सव्यकरें रामदासि जियाली ॥ ५ ॥

[४७] .

प्रमाणिकावृत्त

॥ श्रीराम ॥

अखंड सावधान रे । प्रपंच हा तुफान रे ।
नको भ्रमिस्त मानसी । वृथा चि काय नाडसी ॥ १ ॥
विवेक घे परोपरी । विचार सार विवरी ।
भजें अनंत व्यापका । त्यजीं विचार जो फिका ॥ २ ॥
नियत अंत ज्या नसे । जनावनांत जो वसे ।
नसे असा तसा हरी । विचारितां जिवांतरी ॥ ३ ॥
नृदेह सार लाघळें । जेणें स्वहीत सोडिळें ।
तयासि येमयातना । पदोपदीं क्षणक्षणा ॥ ४ ॥
स्वहीत रामचित्तने । घडे वरें विचारणें ।
दिवाकरा प्रचीत रे । श्रीराम मोक्षधाम रे ॥ ५ ॥

[४८]

॥ श्रीराम ॥

निकल्प हा उकाततो । सुजाण लोक नाडतो ।
बहुत जाड वाढतो । विवेक त्यासि भक्षितो ॥ १ ॥
असा विवेक तो धरा । प्रमाणप्रत्ययो वरा ।
स्वरूपघाग्णा वरी । घडेल कीं नदूपरी ॥ २ ॥
सरेल देहमात्र रे । शमेल द्वैतबुद्धि रे ।
हरे त्रितापयातना । विचारितां निरंजना ॥ ३ ॥

सतंत संत संत तो । नियंत अंत नाशितो ।
जनीं वनीं उदास तो । स्वरूपवास लक्षितो ॥ ४ ॥
दिवाकराशिरीं करु । जधीं धरीळ सहुरु ।
तधीं जिवासि हे दगा । गळे वळे अहंनिशा ॥ ५ ॥

[४९]

॥ श्रीराम ॥

विचारवंत संत हो । समस्त भाग्यवंत हो ।
तुझास घनिती खरे । स्मरा श्रीराम राम रे ॥ १ ॥
तुझासमान योग्यता । नसे अशी सभाग्यता ।
छणौंनि सांगतो बरे । स्मरा श्रीराम राम रे ॥ २ ॥
अपाय फार ये युगीं । नसे उपाय तो जगीं ।
उगे चि काय निस्तुरे । स्मरा श्रीराम राम रे ॥ ३ ॥
शिवासि लागली संवे । महाविपाशि तो निवे ।
तसे चि सर्व आदरे । स्मरा श्रीराम राम रे ॥ ४ ॥
तपोधनासि आवडे । अनु दुजे तें नावडे ।
स्वहीतमूळ हें चि रे । स्मरा श्रीराम राम रे ॥ ५ ॥
स्वहीतसें करावया । दुजे नसे तरावया ।
भवार्णवीं विशेष रे । स्मरा श्रीराम राम रे ॥ ६ ॥
मतिभ्रमासि वारिता । नसे असा विचारितां ।
समर्थ मोक्षधाम रे । स्मरा श्रीराम राम रे ॥ ७ ॥
बहुत क्लेशकारके । तपे वपसि हारके ।
सिणों नका उगे चि रे । स्मरा श्रीराम राम रे ॥ ८ ॥
कितेक निग्रही जने । वृथा अटव्यसेजने ।
अगासि धार होत रे । स्मरा श्रीराम राम रे ॥ ९ ॥

हिमाग्नि धूम्रपान रे । भुगर्भदून्यवास रे ।
 क्षणेदिनेश व्यर्थ रे । स्मरा श्रीराम राम रे ॥ १० ॥

[५०]

॥ श्रीराम ॥

श्रुति श्लोक

जेथें नसे सगति सज्जनाची । तये गृही राघवभक्ति कैची ।
 वृथा जळो संपति त्या मुढाची । जेथें नसे सगति सहुरूची ॥ १ ॥
 विश्वास तेथें अणुमात्र नाही । तृष्णानदीचे पडले प्रवाही ।
 सीमा तुलचे हिन सशयाची । जेथें नसे सगति सहुरूची ॥ २ ॥

॥ श्रीराम ॥

घडि घडि रसनेनें रामपीयूष घ्या रे ।
 प्रतिदिन हिन गोष्टी सर्व सोडूनि द्या रे ।
 परम कठिण आहे काळ तिकाळवाणा ।
 छळिल बहुत तो रे प्रातेंवेळे सुजाणा ॥ १ ॥

॥ श्रीराम ॥

यत्रें टाळ मृदाग श्रुतिमिळणीं मीळोनिवा जातुसे ।
 दासांचा समुदाय भावगजरें रंगी लभा ठातुसे ।
 माळा हार अपार दिव्य सुमनें गुंफनिवा आदरें ।
 गंधें कुंकुम केशरें मुखकरें दिग्धाकरें घूंशरें ॥ १ ॥

॥ श्रीराम ॥

अचतुर नर का हो व्यर्थ जन्मासि आला ।
 परमहिन मुढाचा शुध्विये मारु जाला ।
 अचळ पद कळेना रामरूपी मिळेना ।
 सबळ मद गळेना वृत्ति ते ही वळेना ॥ १ ॥

॥ श्रीराम ॥

करकर न करावी प्रीति रांमों घरावी ।
 गरगर फिरवी ते वामना वीसरावी ।

हरि हरि छणतां तो देव ता काळ पावे ।
असि तिमळ पयाडे मानसी आठ्ठावे ॥ १ ॥

॥ धीराम ॥

रविकुळटिळकाचें रूपलापण्य पाहो ।
रविकुळटिळकाचे चितनीं चित्त राहो ।
रविकुळटिळकाची कीर्ति जांथो भराथी ।
रविकुळटिळकाची मूर्ति जीथी भराथी ॥ १ ॥

॥ धीराम ॥

कमळनयन रागें वेविलें पूर्णकामें ।
सकळ भव विरामे रामविश्रामधामें ।
घननिळतनु श्यामे चित्त तोणे विरामें ।
भजन शुभ स्वनेमें तारिजे रामनामें ॥ १ ॥

॥ धीराम ॥

आता येक विचार सार करणें सदेह संहारणें ।
नि सदेह सदा मनीं विरणें सन्मार्ग सस्थापणें ।
नाना पथ अयुक्त सर्व दुषणें पायाड उच्छेदणें ।
आत्मज्ञानप्रसाह रामभजनें दांयाकरा प्रेरणें ॥ १ ॥
माया मूळ समूळ निर्मुळ अमे मिथ्या च जाळी नसे ।
तीतें सत्य करुनि ब्रह्म छणती ते सत्त ज्ञानी कसे ।
छावेला पुरपाभिधान धरिता सदेह चित्तो पसे ।
याचा शोध देहाष्ट हे दिनकरा निर्सूनियां होतसे ॥ २ ॥

॥ धीराम ॥

दास्य व्याप्ति न बडे जनकाचें । ते चि जाण सहसा जन काचें ।
भावपूर्वक पुजी जनकासी । तो चि वाम करितो जन कासी ॥ १ ॥

दास्य ज्यासि न घडे जननीचें । ते पडेते पतनी जन नीचे ।
भक्तिमाव हृदई जननीचा । देत उच्च पदवी जन नीचा ॥ २ ॥

॥ श्रीराम ॥

दृश्य घडे कसें ब्रह्म सखोलपणें तुं विचाइन पाहें विवेकें ।
ब्रह्म निरामय निर्गुण तें दृश्य नामुन जाइल सेवटि देखें ।
ऐसें हें आमुनि सर्व हि ब्रह्मसें निश्चये मानुन जल्पति मूर्खें ।
सुंदर सांगत दृश्य निरामुन ब्रह्म निरंजन होउन ठाकें ॥ १ ॥

॥ श्रीराम ॥

हळहळ विण्यांची सर्व सोडूनि थावी ।
अति विमळ विचारें बसुची भेटि घ्यावी ।
मजन जन तराया आदरेसीं करावें ।
परम सुखि भरावें रावची दृढ व्हावें ॥ १ ॥

॥ श्रीराम ॥

मधुकर मन माझें रामपादांबुजां हो ।
संगुणगुणपरागीं नित्य रंगोन राहो ।
अचपळगुणगूणीं वैसली प्रीति दूणी ।
शरण चरण भावें जाहला राम ऋणी ॥ १ ॥

॥ श्रीराम ॥

परममुखनदीचा मानसी पूर लोटे ।
घननिळतनु जेव्हां अंतरीं राम भेटे ।
सुख परममुखाचें रामलागण्य साचें ।
स्वरूप जगदिशाचें ध्यान त्या ईश्वराचें ॥ १ ॥

श्लोक संग्रह

स्फुट अभंग

[१]

॥ श्रीराम ॥

ज्ञानेवीण मोक्ष सर्वथा न घडे । वाउगे पवाडे साधनाचे ॥ ध्रु० ॥
 ज्ञान सार बापा ज्ञान सार बापा । ज्ञान सार बापा निश्चयेसी ॥ १ ॥
 ज्ञाने मुक्त जीव जाले चहुं युगी । त्यावीण वाउगी सर्व क्रिया ॥ २ ॥
 ते येक जोडावे मग सर्व करावे । जन उद्धरावे परोपरी ॥ ३ ॥
 कर्मदपासनाज्ञानविज्ञानेसों । बोधावे जनासी वर्णाश्रमे ॥ ४ ॥
 वर्णाश्रमधर्म संरक्षूनि थोर । हणो दिनकर मोक्ष दीजे ॥ ५ ॥

[२]

॥ श्रीराम ॥

गेळी घटिका नये पुढें । क्षीजे स्वहित रोकडें ॥ ध्रु० ॥
 नाही भवसा क्षणाचा । घात कटीण काळाचा ॥ १ ॥
 शीघ शरण सहुरुपाई । तेथें अभिनव स्वमुख पाहीं ॥ २ ॥
 दिनकर हणो मावें । शिक्किलें हें मानावें ॥ ३ ॥

[३]

॥ श्रीराम ॥

कळी कीर्तन तारक । ऐसें धोळति ब्रह्मादिक ॥ ध्रु० ॥
 नाम सार नाम सार । नामें होतो जगदोद्धार रे ॥ १ ॥
 नाम जीवाचें जीवन । नाम भवबंधमोचन रे ॥ २ ॥
 रामनामासी विन्मुख । तया रौरव सन्मुख रे ॥ ३ ॥
 नामें नामाचें स्वरूप । जीव जाले पै अमूप रे ॥ ४ ॥
 दिनकर नामी लीन । नामी शमलें जीवशिवपण रे ॥ ५ ॥

[४]

॥ श्रीराम ॥

राग गौडी

जीवाच्या जीवना सहृ निधाना । विनावतो करुणा करी देवा ॥ ध्रु० ॥

पुरे पुरे आता समार मागुता । गर्भवासनेथा तोडों माझी ॥ १ ॥
 रीरवाच्या कोटी भोगिता हिंपुटी । जालों तू चि दृष्टी पाहातोसी ॥ २ ॥
 पतिताचें काये पाहासी पावना । दारों निज खुणा दिनकरा ॥ ३ ॥

[५]

॥ श्रीराम ॥

वैराटिका

पडो हें आकाश पृथ्वा जावो तळा । परी तो जिन्हाळी न खंडे कों ॥ १ ॥
 न खडे अखड चितन देवाचें । न चिंतिता वाचे चाले नाम ॥ २ ॥
 चाले नाम नित्य अस्थानेगळें । न जाय खडलें काण्हा वारें ॥ ३ ॥
 काळातीत नाम काळाचे अतरी । मशकामीतरी नाम तें चि ॥ ४ ॥
 नामें नामाती ॥ दिनकर जाळा । विश्वासता योळा सदृख्या ॥ ५ ॥

[६]

॥ श्रीराम ॥

राग वैराटिका

अतरीं अवतार येक रघुनीर । मोक्षाचें माडार भाविकाचें ॥ १ ॥
 भाविकाचें भाग्य प्रकाशलें जगों । लणुन वीतरागो यागो जाले ॥ २ ॥
 योगी जाले योगें अहबुद्धियागें । रामदाससगें दिनकर ॥ ३ ॥

[७]

॥ श्रीराम ॥

राम माझा पिता राम माझी माता । राम सखा आता सोयरा तो ॥ १ ॥
 राम गणगोत राम कुळदेवत । मुळीं मूळतत राम माझा ॥ २ ॥
 राम माझा सर्व अतरींचा भाव । दिनकरा भाव नाहीं रामी ॥ ३ ॥

[८]

॥ श्रीराम ॥

राम माझे मनीं राम माझे प्यानीं । राम माझे वाणीं अखटित ॥ १ ॥ ध्रु०

राम धनी मज' राम धनी मज । राम धनी मज निरंतर ॥ ७ ॥
 राम धरीं दारीं हिडतां व्यापारीं । राम क्षणभरीं दुरी नव्हे ॥ २ ॥
 राम जनीं धनीं अखंड श्रवणी । संपूर्णलोचनीं भरलासे ॥ ३ ॥
 राम पाहें येथें राम पाहें तेथें । उभा जेथें तेथें सर्वां ठाई ॥ ४ ॥
 सर्वोत्तरीं राम निविड निष्काम । दिनकर रामदास क्षणे ॥ ५ ॥

॥ १ ॥ [९]

॥ श्रीराम ॥

नागवी पापाड नागवी पापांड । नागवी पापांड करी त्यासी ॥ ७ ॥
 पापांडाचें तोंड न राहे अखंड । बोळतां वितंड तंड पाडी ॥ १ ॥
 क्षणे कैचा देव कैचा भक्तिभाव । अवघे चिं याव माईक हें ॥ २ ॥
 कैचें वेदशास्त्र कैचें तीर्थक्षेत्र । अरत्र परत्र कैचें काई ॥ ३ ॥
 कैचें मान्यामान्य कैचें पापपुण्य । वडवडी जघन्य विपई भाड ॥ ४ ॥
 कैचे वर्णाश्रम कैचे क्रियाकर्म । सर्व सर्व ब्रह्म खल्विद हें ॥ ५ ॥
 बोधी चराचर करी येककार । ऐसा शिशोदरपरायण ॥ ६ ॥
 दिनकर क्षणे पापाडी तें सुणें । अनाचारें जाणें रोरवासी ॥ ७ ॥

[१०]

॥ श्रीराम ॥

भाग्य उदेलें देहभूमिचें । ठाणें आलें सद्रूखें ॥ १ ॥
 फिटला द्वंदाचा दुःकाळ । जाला सममुखें मुकाळ ॥ ७ ॥
 पापाडाच्या धाडी । बोधें केल्या तडातोडी ॥ २ ॥
 अज्ञानाचे पुंड । ज्ञानें केलें पै दुखंड ॥ ३ ॥
 उठउनि अविवेकाचीं ठाणीं । केली विवेकें बैसणी ॥ ४ ॥
 निरसुनि मजक भज्य । येकछत्री रामराज्य ॥ ५ ॥
 भजनाचें निर्भयपत्र । सोहमुद्रा बरो विचित्र ॥ ६ ॥
 कर्म उपासना ज्ञान । वर्णाश्रम संरक्षण ॥ ७ ॥

नयविध पेंठा वसविल्या । कीर्तनसुरें माजविल्या ॥ ८ ॥

हा चि कौल त्रैलोक्यास । हणें दिनकर रामदास ॥ ९ ॥

[११]

॥ श्रीराम ॥

भक्तिपेंठें भरला हाट । मिनळे वैष्णवांचे धाट ॥ १ ॥ धु ॥

सयदा घेयो सोहंसिद्धि । वेचेंवेचूं देहयुद्धि ॥ २ ॥

सस मावाचें दुकान । संतां मांडिलें संपूर्ण ॥ ३ ॥

घरी फावलीसे वेळ । नरदेह पावन मूळ ॥ ४ ॥

देत्यां घेत्यां पडली गांठी । घाट चालिली उफराटी ॥ ५ ॥

येणें जाणें जेथिल तेथ । सर्व जालें विषंभूत ॥ ६ ॥

अनुवाच्य सुख बाणे । अनुभवी तो चि जाणे ॥ ७ ॥

दिनकर रामीरामदास । भक्तिपेंठें स्वप्रकाश ॥ ८ ॥

[१२]

॥ श्रीराम ॥

माझें विद्यातीचें वर्म । अखंड सद्गुरूचें नाम ॥ धु० ॥

वेधु लागला निर्जाचा । फुज शमला जाणिवेचा ॥ १ ॥

जनीं वनीं निरंजनीं । न दिसे दुर्जे त्रिभुवनीं ॥ २ ॥

ज्ञान ज्ञेय ज्ञातेपण । सरलें ध्येय ध्याता ध्यान ॥ ३ ॥

शब्दैसीं क्षरलें मौन । अपूर्णेंसीं परिपूर्ण ॥ ४ ॥

दिनकर रामीरामदास । हें हि नुरोनिपां निःशेष ॥ ५ ॥

[१३]

॥ श्रीराम ॥

येके आगीं दोनी पाहे । माझा बाप सद्गुरु माये ॥ धु० ॥

माझे मज चि नरल । बोलों जातां निरसे बोल ॥ १ ॥

मायेकडे जंव जंव पाहे । तव तंव बाप विन्मुख होये ॥ २ ॥

होतां बापाकडे दृष्टी । पडे माये पूजां तुटी ॥ ३ ॥

पाहों करुनी दोचे येक । तेन्हां मज तें कैचें सुख ॥ ४ ॥
कोणा सांगों ऐसी मात । पाहतां दुर्जे चि न दिसे जेथें ॥ ५ ॥

[१४]

॥ धीराम ॥

राग वैराटिका

पुण्याचा प्रताप आगळा या नामी । क्षणीनियां तुझी स्मरा भावें ॥ ध्रु० ॥
स्मरा भावें ब्रह्मपुराण प्रथम । दुसरें तें पद्मपुराण पें ॥ १ ॥
पुराण श्रीविष्णु तिसरें सहिष्ण । जाणती वितृष्ण भक्तजन ॥ २ ॥
भक्तजन शिवपुराण चतुर्थे । जाणती भावार्थे भागवत ॥ ३ ॥
भागवत महापुराण पांचवें । नारद साहवें पुराण तें ॥ ४ ॥
पुराण सातवें मार्कंडेय ऐसे । आठवें विश्वासें अग्निनामें ॥ ५ ॥
नामें तें भविष्यपुराण नववें । विख्यात जाणावें तिहीं लोकीं ॥ ६ ॥
तिहीं लोकीं ब्रह्मविवर्तपुराण । दाहावें सज्ञान जाणती तें ॥ ७ ॥
जाणती तें लिंगपुराण अक्रावें । बाराह बारावें पुराण तें ॥ ८ ॥
पुराण तेरावें स्कंध तें जाणावें । वामन चौदावें नाम जया ॥ ९ ॥
जया कूर्म नाम पुराण पंधावें । मच्छ तें सोळावें पुण्यरूप ॥ १० ॥
पुण्यरूप थोर गरुडपुराण । सत्रावें संपूर्ण मोक्षमूळ ॥ ११ ॥
मोक्षमूळ महाब्रह्मांडपुराण । अठरा हे जाण व्यासें केलीं ॥ १२ ॥
व्यासें केलीं विश्व तरावयालागीं । श्रवणसंयोगी महापुण्य ॥ १३ ॥
महापुण्ये घडे सद्गतीचा लाभ । धन्य ते स्वयंम पुण्यश्लोक ॥ १४ ॥
पुण्यश्लोक भावें ऐकती वाचिती । पूजिती स्वशक्ती देती दान ॥ १५ ॥
देती दान तया लाभ कैवल्याचा । उद्धार वंशाचा व्यास बोले ॥ १६ ॥
व्यास बोले अष्टादश हे पुराणें । यांचिया स्मरणें दोष जाती ॥ १७ ॥
दोष जाती नामें स्मरतां चि जीवें । प्रभाते सद्गतावें उठोनियां ॥ १८ ॥
उठोनियां नेम घराया हा मनी । करावी चितणी सुखरूप ॥ १९ ॥

सुखरूपे होये सार्थक जीवाचें । नामस्मरणाचें मंहापुण्य ॥ २० ॥
 महापुण्य नामें पुराणांचीं घेतां । भगवयचिता नाशे त्याची ॥ २१ ॥
 नाशे त्याची बाधा या नामस्मरणें । दिनकर हणें रामदास ॥ २२ ॥

[१५]

॥ श्रीराम ॥

नमन सद्गर्वें तुज गजानना । करुणानिधाना दीनबंधु ॥ १ ॥
 दीनबंधु देवा कृपेच्या सागरा । पावें तूं माहेरा अनाथाच्या ॥ २ ॥
 अनाथांच्या नांथां चिंतितों अंतरों । यावें झडकरी येक वेळ ॥ ३ ॥
 येक वेळ यावें सनाथ करावें । दुरी नथजावें जवळुनी ॥ ४ ॥
 जवळुनी मज दिनकर हणें । सनाथ करणें दयानिधी ॥ ५ ॥

[१६]

॥ श्रीराम ॥

जेथें पोहे तेथें साजिरा श्रीराम । कोठें हि विराम स्थळ नाही ॥ १ ॥
 स्थळ नाही माझ्या श्रीरामावाचून । सर्वपारिपूर्ण व्यापलासे ॥ २ ॥
 व्यापलासे ऐसे पाहात पाहाता । पाहातो तत्पत्ता तो हि तो चि ॥ ३ ॥
 तो हि तो चि द्रष्टा दृश्य सर्व राम । सदाह्य सभ्रम त्याचा त्यासी ॥ ४ ॥
 त्याचा त्यासी ऐक्य दिनकर भी न । बोलों जातां मौन अपरेसी ॥ ५ ॥

[१७]

॥ श्रीराम ॥

भावाचें भुकेलें आर्ताचें तान्हेलें । सत्तापुढें डोळे सद्गदित ॥ १ ॥
 सद्गदित कठ ज्ञान जेऊ मागे । पाजा जीवन जगें जाणिजेना ॥ २ ॥
 जाणिजेना तें चि भोजन घातलें । दिनकरा जाळें समाधान ॥ ३ ॥

[१८]

॥ श्रीराम ॥

सात्विकें मिळती प्रेमाच्या पैसारें । बोलती उचरें मनोहर ॥ १ ॥
 मनोहर वाणी मुळलित कैसी । जैसी अमृतासी माधुर्यता ॥ २ ॥

१ पैसार=अवकाश (हसकोश). ' पैसारें ' अशी निराळी पदे ठेऊन
 अर्थ जुळत नाही. २ मोमल, गूड.

माधुर्यता त्या हि हूनि हे अगाध । जेणें स्वात्मबोध जागा होय ॥ ३ ॥
जागा होय बोध सात्विकाच्या संगें । उरिजेना आर्गे अहभावें ॥ ४ ॥
अहभाव खगे स्वस्वरूपभोगें । दिनकरा सागे रामदास ॥ ५ ॥

[१९]

॥ श्रीराम ॥

नित्य निरतर देव निर्विकार । तयाचा आधार सज्जनासी ॥ १ ॥
सज्जनासी आणि सर्व जना तो चि । परि सज्जनाची वस्ति तेथें ॥ २ ॥
वस्ति तेथें ते चि जाले तदाकार । दिसती साकार अज्ञानासी ॥ ३ ॥
अज्ञानासी तेथें वस्ति निरतर । परि तो विचार नेणती ते ॥ ४ ॥
नेणता स्वरूप जन्म न चुकती । कोटि वेळ येती जाती मूढ ॥ ५ ॥
जाती मूढ होती नकारूढ पापी । जयासी स्वरूपों ज्ञान नाहीं ॥ ६ ॥
ज्ञान नाहीं त्यासी रौरव मिरासी । दिनकरा कैसी अपूर्वता ॥ ७ ॥

[२०]

॥ श्रीराम ॥

॥ १ ॥ ३

भाग्य, महद्भूत साधूचा दर्शनी । पुण्याचिया श्रेणी पदोपदी ॥ १ ॥
पदोपदी यज्ञदानादिकें पुण्यें । बोलती पुराणें आणि शास्त्रें ॥ २ ॥
शास्त्राचा विश्वास मानिती सज्जन । निदिती दुर्जन पापरूप ॥ ३ ॥
पापरूप धन्य तो नव्हे सामान्य । स्वत्तिद्ध अमान्य करी बळें ॥ ४ ॥
बळें अनहित करी तो हि मला । दिनकरा त्याला दडवत ॥ ५ ॥

॥

[२१]

॥ श्रीराम ॥

वैष्णवाचा सग हो का पळमरी । नव्हो कल्पवरी दुर्जनाचा ॥ १ ॥
दुर्जनाचा सग स्वर्गी हि न व्हावा । अखडित व्हावा सतसग ॥ २ ॥
सतसगें निवे'काया वाचा मन । जीवा समाधान निरतर ॥ ३ ॥
निरतर सुख वैष्णवांच्या संगें । दुःखाचिया पैगें पागिजेना ॥ ४ ॥

पांगिजेना ऐसा वैष्णवांचा लाभ । दिनेश स्वयंम रामदासी ॥ ५ ॥

[२२]

॥ श्रीराम ॥

उतराई व्हावें काये सद्गुरुचें । सांकडें जन्मांचें फेडियेलें ॥ १ ॥
 फेडियेलें मय चौन्हासी लक्षांचें । घातलें कृपेचें अधिष्ठान ॥ २ ॥
 अधिष्ठानीं साक्ष मज माझी जाली । ते हि दुन्हावळी निरंजनी ॥ ३ ॥
 निरंजनी धार केली निरंजना । ऐसा सद्गुराणा दीनोद्वारी ॥ ४ ॥
 दीनोद्वारी त्याचें उतराई होणें । हें तंव बोलणें अप्रमाण ॥ ५ ॥
 अप्रमाण सर्वे क्षणे दिनकर । आकाशासी धार कोण करी ॥ ६ ॥

[२३]

॥ श्रीराम ॥

तीर्थ व्रत सर्व माझा सद्गुरुदेव । कल्पातीं हि भाव नेणें दुजा ॥ १ ॥
 नेणें दुजा भाव सद्गुरुबांडुनी । अवस्था लन्मनी अंगसंगें ॥ २ ॥
 अंगसंगातीत सद्गुरुमजन । नित्य द्वैतव्रीण घडतसे ॥ ३ ॥
 घडतसे ज्यासी ते चि हें जाणसी । सुखें सुखावती कामव्रीण ॥ ४ ॥
 कामव्रीण काम दिनकर क्षणे । महाराज जाणे निष्कामता ॥ ५ ॥

[२४]

॥ श्रीराम ॥

फिती सांगों वारंवार । काळ महा दुर्निवार ॥ १ ॥
 क्षणरनि सावध येक वेळ । सद्गुरुपाय धरीं केवळ ॥ २ ॥
 धोरथोरां ज्याचा धाक । देहबुद्धी लारनि केळे रंक ॥ ३ ॥
 सकळ सृष्टीचा जो नाश । दिनकर क्षणे तो सद्गुरुदास ॥ ४ ॥

[२५]

॥ श्रीराम ॥

सोडुनियां देहबुद्धि काम । प्रकट पाहें आत्माराम ॥ ध्रु० ॥
 नाना साधनीं सायास । देहबुद्धीचा विलास ॥ १ ॥

१ स्वतस्सिद्ध वस्तु. २ इच्छारहित होऊन, ३ नाश करणारा जो प्रत्यक्ष महाकाळ विकार समर्थ तो देखील.

देहबुद्धीचा जो त्याग । तो मे तो चि आत्मयोग ॥ २ ॥
दिनकर हणने धन्य तो चि । देहबुद्धि त्यागे जो प्रपंची ॥ ३ ॥

[२६]

॥ श्रीराम ॥

माझे माझे हणतां पाहें । कल्प गेले उबळाहें ॥ धु० ॥
परि तें नव्हे चि कोण्हाचें । अवघें येका जगदीशाचें ॥ १ ॥
घातेंपातें मेळविलें । सकळ येथें चि राहिलें ॥ २ ॥
आपण मरोनियां गेलें । रांडापोरां भरीं घातलें ॥ ३ ॥
घायां सीण चि उरला को । येकें नाडुनि दिधलें येकीं ॥ ४ ॥
दिनकर हणने राम राम । सार्थक न करी तें अधम ॥ ५ ॥

[२७]

॥ श्रीराम ॥

आतां नेती क्षणां नेती । ज्याचें तें चि घेठनि जाती ॥ धु० ॥
तूं कां सिणसी अहंपणें । घायां विपयांचीं भरणें ॥ १ ॥
देह त्याचा जीव त्याचा । अवघा सृष्टिक्रम ज्याचा ॥ २ ॥
दिनकर हणने माझे न हणें । अवघें देवाचें करणें ॥ ३ ॥

[२८]

॥ श्रीराम ॥

दुर्योधनाऐसा राजा । पीडिले गोत्रज आणि प्रजा ॥ १ ॥
काय समागमें नेलें । सर्व सोडुनि अंतो गेले ॥ २ ॥
देह त्यजिलें स्वराज्येसी । येकल्या जीवें नर्क सोसी ॥ ३ ॥
न विचारिलें करिता कर्म । विपयी लोकांचा संभ्रम ॥ ४ ॥

इहलोकीं अपकीर्ति । स्वर्गलोकीं नर्कप्राप्ति ॥ ५ ॥

दिनकर छणे यां हे गति । इतरां जीवां कैसी स्थिति ॥ ६ ॥

[२९]

॥ श्रीराम ॥

रामनाम सार सागे गौरीहर । धरीं निरतर मानसीं तें ॥ १ ॥

मानसीं तें धरीं साराचें हि सार । निवाळें अंतर जेणें माझें ॥ २ ॥

जेणें माझें जाळें पूर्ण समाधान । तें चि तूं निवान साधीं आता ॥ ३ ॥

सार्धीं आतां नाम नामापासीं राम । रामें सर्व काम पूर्ण होती ॥ ४ ॥

पूर्ण होती नेम घेता नित्य नाम । दिनकरा वर्म चोर्जवळें ॥ ५ ॥

[३०]

॥ श्रीराम ॥

जाणे वेदशास्त्र इतिहासादिक । पुराणें सम्यक् वेदमाध्यें ॥ १ ॥

वेदमाध्यमर्थ वाखाणो यथार्थ । आगमो सामर्थ्य यथाविधी ॥ २ ॥

यथाविधी जाणे मंत्रयत्रविद्या । नाना गद्यपद्यादिका कळा ॥ ३ ॥

कळा सर्व जाणे आत्मज्ञानेवीण । तयासी अज्ञान बोळिजेतें ॥ ४ ॥

बोळिजेतें सर्व वेदशास्त्रादिकां । अज्ञानासी मुक्ति आत्मज्ञानें ॥ ५ ॥

आत्मज्ञानें मुक्ति ब्रह्मादिकां जाली । ऐसी आहे बोली सज्जनाची ॥ ६ ॥

सज्जनसंगतीं आहे मुक्ति मुक्ति । तयावीण गति नसे कोठें ॥ ७ ॥

नसे कोठें ते हि अज्ञानासी थार । छणे दिनकर रामदास ॥ ८ ॥

[३१]

॥ श्रीराम ॥

सेतसंगें जाणे येक आमज्ञान । जाणांवेचें भान आटऊनि ॥ १ ॥

आठऊनि सर्व देहीं देहभाव । नित्य अनुभव अनुभवी ॥ २ ॥
 अनुभवी मन जालें पै उन्मन । तयासी विज्ञान वेद क्षणे ॥ ३ ॥
 वेद क्षणे आणि प्रत्ययासी आलें । दिनकरा जालें समाधान ॥ ४ ॥

[३२]

॥ धोराम ॥

जयाचें स्वसुख तया चोजवेना । कीजे काय जाणा यासि कोणें ॥ १ ॥
 ज्याचें हित त्यासी नावडे चोखट । नरदेह नीट पावोनीयां ॥ २ ॥
 यायां भूमिभार क्षणे दिनकर । सार्धकविचार जया नाहीं ॥ ३ ॥

[३३]

॥ श्रीराम ॥

अनुभवेवीण वाडगा सिणसी । मल्यांसी निंदिसी साभिमानें ॥ १ ॥
 साभिमानें सुख मूर्खा उपजेना । उपहास नाना कां करिसी ॥ २ ॥
 कां करिसी वाया हानि लाभेवीण । यातना दारुण अपवादें ॥ ३ ॥
 अपवादें निंदा करीता साधूची । सोमा त्या पापाची धोळवेना ॥ ४ ॥
 धोळवेना ऐद्या दोषांचिया राशी । रौरव मिरासी अंती पाहें ॥ ५ ॥
 अंती पाहें ऐसें दिनकर क्षणे । प्रातिवीण मुनें शुंके जैसें ॥ ६ ॥

[३४]

॥ श्रीराम ॥

हनुमंता राम विध्वंसितां सैलें । सीतेसी आगेंलें समाधान ॥ १ ॥ ध्रु० ॥
 ऐसें हें नवल परि सत्य आहे । विचारुनि पाहे सज्ञान तो ॥ २ ॥
 समाधानें थोर आनंद सीतेसी । देखतां रामासी छिन्नभिन्न ॥ ३ ॥
 रडती राक्षस दुःख रावणासी । आक्रंदे मानसो शोक करी ॥ ४ ॥

अहा फटाफटा राम हनुमंतें । केला हत हातें रघुरूपें ॥ ४ ॥
दिनकर हणें जाणती पंडित । सज्जन ते येथ दणोनियां ॥ ५ ॥

[३५]

॥ धीराम ॥

निदितसे देव निदितसे धर्म । निदितसे कर्म यणांश्रम ॥ १ ॥
निदिएसा दोष नाहीं त्रिभुवनी । पूर्वज पतनीं निंदकाचे ॥ १ ॥
निदितसे योग याग व्रतें दानें । तपादि साधनें ज्ञान भक्ति ॥ २ ॥
निदितसे तांधें क्षेत्रे निरूपणें । देवाचीं कीर्तनें सात्विकाचीं ॥ ३ ॥
निदितसे साधु संत ऋषी ज्ञानी । आणि समाधानी योगेश्वर ॥ ४ ॥
धन्य ऐसा तो हि दिनकर हणें । मुरुत येवणें दोषांसाठीं ॥ ५ ॥

[३६]

॥ धीराम ॥

केशवा पतन देखोनी पांडुरी । मानिजेत जांवी हर्ष घोर ॥ १ ॥
न व्हावें तें जाळें विचारें पाहिजे । तरीच लाहिजे कोण्हीवेकें ॥ २ ॥
घोर घोरें घाणीं रडती कौरव । पतनीं केशव देखोनियां ॥ ३ ॥
दिनकर हणें जाणती सज्जन । जयां कृपा पूर्ण राघवाची ॥ ४ ॥

[३७]

॥ श्रीराम ॥

हरिभक्त माझ्या जीवाचे सोयरे । तयासी आदरें दंडवत ॥ १ ॥
दंडवत भावें जीवें निबलोण । सर्वस्वें चरण बोळगेन ॥ २ ॥
बोळगेन संत संतांचे कृपेनें । संसारघरणें उठऊनी ॥ ३ ॥
उठऊनि सर्व ब्रह्मांडीसां माया । बोवाळीन पायां सज्जनाच्या ॥ ४ ॥
सज्जनांच्या योगें दिनकर हणें । आकाश ठेंगणें वाटे मज ॥ ५ ॥

[३८]

॥ श्रीराम ॥

वैष्णवांचा संग घडो येक क्षण । होईल पावन कुळ माझें ॥ १ ॥
 कुळ माझें शुद्ध आब्रह्मापासूनि । वैकुण्ठमुवनीं वास त्यासी ॥ २ ॥
 वास त्यासी घडे कैवल्यसुखाचा । धारा संसाराचा कैचा मग ॥ ३ ॥
 कैचें मग त्यांसी येणें जाणें घडे । अवघें चि उडे भ्रममूळ ॥ ४ ॥
 भ्रममूळ सर्व दिनकर हणें । संतसंगतीनें कळों आलें ॥ ५ ॥

[३९]

॥ श्रीराम ॥

संतांची संगती नावडे चि जया । तो जीव रुणिया संसाराचा ॥ १ ॥
 संसार भोगितां नारा ये पतित । सरसंगाची मात फोठें तया ॥ २ ॥
 फोठें तया कैचें स्वसुख निजाचें । दिनकरा साचें त्रिशुद्धीसीं ॥ ३ ॥

[४०]

॥ श्रीराम ॥

सर्वसारीं जोडी जोडा रे संतांची । सोडा अविचेची देहबुद्धि ॥ १ ॥
 देहबुद्धि सोडा आत्मराम जोडा । ज्ञानशस्त्रें खुडा कल्पनेसी ॥ २ ॥
 बहुतां जन्मांचे शेवटीं लावळें । नरदेह भलें सार्यकाचें ॥ ३ ॥
 दिनकर हणें सावधान होणें । अखंड सेवणें संत पाई ॥ ४ ॥

[४१]

॥ श्रीराम ॥

अखंडित सुख स्वानुभवी जाणे । तयावीण नेणे दुजें कोणही ॥ १ ॥ ध्रु० ॥
 धन्य स्वानुभवी धन्य स्वानुभवी । ब्रह्मानंदें जीर्ण वीथरत ॥ २ ॥
 रंडे हांसे कापे सद्गदितकंठी । रोम स्वेद उठो हांका देत ॥ ३ ॥

ऐसीं चिन्हें भाव उठती सर्वदा । देहबुद्धिभेदा पालटित ॥ ३ ॥
 नाहीं तें प्रकटे दिसे तें पालटे । जीव जै झगटे स्वस्वरूपी ॥ ४ ॥
 दिनकर हणें व्याचें तो चि जाणें । तयावीण नेणें दुजा कोणही ॥ ५ ॥

[४२]

॥ श्रीराम ॥

भेटीलागीं जीव तळमळी कैसा । जळेंवीण जैसा मळ पडे ॥ १ ॥ ध्रु० ॥
 तैसें माझे जिणें तुझिया वियोगें । धांव लागवेगें दीनानाथा ॥ २ ॥
 जैसा धीर नव्हे पतीवीण कांते । औपधी वसंतवीण जैसा ॥ ३ ॥
 चंद्रवीण जैसे पीडती चकोर । दीन दिनकर स्वामीवीण ॥ ४ ॥

[४३]

॥ श्रीराम ॥

नांवारूपातीत तो देव पाहावा । संतांसी पुसावा निजभायें ॥ १ ॥
 निजभायें संत दाविती सतंत । नामरूपहेत निरसूनि ॥ २ ॥
 निरसूनि देहीं देहभाव सर्व । नित्य निरावेव संतकृपा ॥ ३ ॥
 संतकृपां जालें जें नव्हे कोण्हासी । उपमा तयासी काय देणें ॥ ४ ॥
 काय देणें आतां दिनकर हणें । नुरे चि बोलणें निशब्देंसी ॥ ५ ॥

[४४]

॥ श्रीराम ॥

मृत्युलोकीं कैची मुखाची काहाणी । दुःखांची भरणी भरतसे ॥ १ ॥ ध्रु० ॥
 ऐसिया ठायासी येणें जाणें देवा । घावे कृपालुया दयानिधी ॥ २ ॥
 तूं चि बाप माये बंधु चापपाणी । नेईं सोडजनि येथूनीयां ॥ ३ ॥
 दिनकर हणें अपराधकोटी । आणूं नको दृष्टी दीनानाथा ॥ ४ ॥

[४५]

॥ श्रीराम ॥

वैराटिका

सोयरा जीवाचा सांगाती निजांचा । कैवारी दासांचा रामदास ॥ १ ॥
 रामदास दासां सांभाळितो कैसा । जीव प्राणा जैसा तैसा पाहे ॥ २ ॥
 तैसा पाहे संग जोडला विख्यात । महिमा अद्भूत बोलवेना ॥ ३ ॥
 बोलवेना ऐसे उपकार केले । पुराणीं बोलिले रघुवीर ॥ ४ ॥
 रघुवीर कीर्ति वर्णिती स्वमुखें । मारुतीच्या तुफें नसे कोणही ॥ ५ ॥
 नसे कोणही ऐसे प्रचीतीसी आलें । तें केवि वर्णिलें जाय आह्वां ॥ ६ ॥
 आह्वांसी भवसा तुझिये छपेचा । सत्य काया वाचा मनोमायें ॥ ७ ॥
 मनोमायें माथ तुझिये चरणीं । दिनकरा क्षणीं विसंभसी ॥ ८ ॥

[४६]

॥ श्रीराम ॥

जयासी नाठवे स्वाहित आपुलें । भूमिमार जालें जिणें त्याचें ॥ १ ॥
 जिणें त्याचें बाया जनीजनाईने । असोनि पतन तथा घडे ॥ २ ॥
 तथा घडे ऐसें देखतदेखतां । नाही कथावार्ता राघवाची ॥ ३ ॥
 राघवाची कथा पतितपावन । जाणती सज्जन सुखरूप ॥ ४ ॥
 सुखरूप जया नाठवे श्रीराम । तयासी विश्राम यातनेचा ॥ ५ ॥
 यातनेचे भोग तथा पावियासी । जयाचे मानसीं राम नाही ॥ ६ ॥
 राम नाही जया दिनकर छणे । तथा येणें जाणें दुःखरूप ॥ ७ ॥

[४७]

॥ श्रीराम ॥

शरयूचे तीरी अयोध्या नगरीं । नादतो कैवारी राम माझा ॥ १ ॥
 स्वामी माझा आहे त्रैलोक्यी समर्थ । शंकर जाणत लीळा त्याची ॥ २ ॥
 लीळा त्याची नित्य वेदशास्त्र बोलें । पुराणीं वर्णिलें रूप ज्याचें ॥ ३ ॥
 रूप ज्याचें जना तारायासि जालें । मक्तांलागीं केलें अवतरण ॥ ४ ॥
 अवतरण केलें जाला जगदोद्धार । रामें दिनकर तारियेला ॥ ५ ॥

[४८]

॥ श्रीराम ॥

तुळसीच्या माळा वैष्णवांच्या गळां । सप्रेम गोपाळा आळविती ॥ १ ॥
 आळविती रागें रंगें तानमानें । देवाचीं लक्षणें नानापरीं ॥ २ ॥
 नानापरीं छंद भेद सोडूनीयां । आळविती राया पंढरीच्या ॥ ३ ॥
 पंढरीच्या तुकें तुकावें तें काय । उपमेसी साहे ऐसें नाहीं ॥ ४ ॥
 ऐसें नाहीं दुजें दिनकर लणे । जेथें नारायणें वस्ति कीजे ॥ ५ ॥

[४९]

॥ श्रीराम ॥

बहुत काळ गेला उरलासे थोडा । चांडाळाच्या तोंडा राम न ये ॥ १ ॥
 निंदेचा हव्यास करी रात्रिदिस । न सोडी नर्कास फिडा जेवि ॥ २ ॥
 तेवि पापियाचें जिणें कुंभपाकीं । दिनकरा निकी रामसोये ॥ ३ ॥

[५०]

॥ श्रीराम ॥

माया हे असतैं ब्रह्म नित्य संतें । विचारी सतंतें तो चि संतें ॥ १ ॥
 संत क्षणवित्तां वाटे समाधान । निंदितां रुदन करूं लागे ॥ २ ॥
 तैसा विरुळा संत सर्वां सदोदित । अखट डुळत निजानंदें ॥ ३ ॥
 आनंदाच्या छंदें नेणे स्तुति निंदा । सतंत तो सदा संत जाणा ॥ ४ ॥
 जाणता हि सत नेणता हि संत । कर्दभं बहुत होत असे ॥ ५ ॥
 असे तें निरशी नसे तें प्रकाशी । तेथें अज्ञानासी समाधान ॥ ६ ॥
 समाधान होतें मी माझ्या निराशें । माया मिथ्या मासे दिनकरा ॥ ७ ॥

१ महत्वाचें. २ मुळना करावी. ३ खोटी. ४ चिरकाळ टिकणारें. ५ नित्य.
 ६ ब्रह्मस्वरूप चळत नाहीं, दळत नाहीं, आहे तसेंच सर्वकाळ आहे असा स्वरामाचें-
 करून द्दानुभव ज्यास तो पुरुष. (हंसकोश) ७ रागळेच संत क्षणवायास लागले
 क्षणजे एकच घोटाला होतो.

[५१]

॥ श्रीराम ॥

सज्जनसंगती पावणें सद्गति । चुको अधोगति जन्म जरा ॥ १ ॥
जन्म जरा हरे पाप दुःख सरे । अहंपण निरे स्वकर्मसी ॥ २ ॥
स्वकर्मसी पाहीं विदेहत्व देहीं । विदेही अदेही दिनकर ॥ ३ ॥

[५२]

॥ श्रीराम ॥

सज्जनमंडण गुणाचें निधान । माविका भूषण शरपाणी ॥ १ ॥
शरपाणी आहे जेथें तेथें पाहें । अणुं हि न राहे रामेयीण ॥ २ ॥
रामेयीण जन ते वोकासिमान । दिनकरा धन्य रामदास ॥ ३ ॥

[५३]

॥ श्रीराम ॥

धन्य तो चि काळ धन्य ते चि वेळ । वाचेसी दयाळ आठवळा ॥ १ ॥
आठव सरला आपण हरला । आठनीं राहिला आठऊ चि ॥ २ ॥
आठवीं आठव सोह स्वयमेव । दिनकरा भाव निज नामी ॥ ३ ॥

[५४]

॥ श्रीराम ॥

राम धैराटिका

कायावाचामनें सदुत्तरेनें । ससारधरणें उठे वेगीं ॥ १ ॥
वेगीं हें साधन सद्भावेंसीं कीजे । चित्त समर्पिजे त्याचा पदों ॥ २ ॥
पदों पद प्राप्त जयाचे वृत्तेनें । दिनकरा ज्ञणें विसवसी ॥ ३ ॥

[५५]

॥ श्रीराम ॥

रामेयीण जिणें व्यर्थ जनीं वनीं । मृत्तिकेसी धेंणी जाण वापा ॥ १ ॥
वाप माये राम सयांचा आधार । तयाचा अन्हेर करूं नका ॥ २ ॥

नका रामेंवीण सीण असे थोर । क्षणे दिनकर रामदास ॥ ३ ॥

[५६]

॥ श्रीराम ॥

रामासी भजतां रामदास होणें । तरी च भोगणें मोक्षपद ॥ १ ॥
पदीं लागे मोक्ष रामदास होतां । दासीं पै तत्वता सर्व सिद्धि ॥ २ ॥
सिद्धींची हि सिद्धि भक्तां आत्माराम । तो चि पै संभ्रम दिनकरा ॥ ३ ॥

[५७]

॥ श्रीराम ॥

अकळ न कळे पार या रामाचा । भार या भक्तांचा वाहातसे ॥ १ ॥
वाहातसे चिंता रात्रंदीस त्यांची । माटली भक्तांची मुललीसे ॥ २ ॥
मुललीसे प्रेमें सानें थोर नेणें । दिनकर क्षणे रामदास ॥ ३ ॥

[५८]

॥ श्रीराम ॥

ऐसियांची संगति नको जानकीपति । बांधोनिवा देती यमाहाती ॥ १ ॥
रडती लेंकळेंकी पुसती ठेगणें । सखीं तें पिसुणें होती बापा ॥ २ ॥
इष्ट मित्र दारा वैमयाचा धारा । जाणतां निस्तुरा होसी कैसा ॥ ३ ॥
जाणोनि ऐसी मात करीं आत्महित । भजें भगवंत संतसर्गें ॥ ४ ॥
नाहीं तरी नाडसी पडसी गर्मयासी । मी माझे क्षणसी तेणें गुणें ॥ ५ ॥
धरुनी दोन्ही कान धोवें नारायण । गर्जतां निर्वाण नसे कोणहां ॥ ६ ॥
दिनकररामारामदास क्षणे । अनुभवे जाणे तो चि धन्य ॥ ७ ॥

[५९]

॥ श्रीराम ॥

भुलले हे जन भरले अण्हांटां । परत्रींच्या वाटा सोडुनीयां ॥ १ ॥
सोडुनीयां सर्व सार्थकचिचार । भरले अपार हीनमागीं ॥ २ ॥

हीनमार्गी लीन होतील जे कोणहीं । पडती पतनीं निरयांचे ॥ ३ ॥
निरयांचे भोग तरीच चुकती । जरी आंतुडती सीतानाथ ॥ ४ ॥
सीतानाथकृपा दिनकरा पूर्ण । तेणें परिपूर्ण सर्व कांहीं ॥ ५ ॥

[६०]

॥ श्रीराम ॥

भावाचा पसारा घातलासे आक्षीं । केणें^१ रामनामीं मरलेंसे ॥ १ ॥
मरलेंसे केणें अच्युत गोविंद । माधव मुकुंद लक्षवरी ॥ २ ॥
लक्षवरी देणें सवदा अलक्ष । राखोनियां पक्ष स्वकर्मांचा ॥ ३ ॥
कर्म वाचा मन नाणें हें घेऊन । केणें नारायण विवृं आक्षीं ॥ ४ ॥
आक्षी घाणीं कैलों रामीरामदासें । करितां विश्वासें शागीर्दीसी ॥ ५ ॥
शागीर्दी करितां तें चि आक्षी होणें । दिनकर क्षणे रामदास ॥ ६ ॥

[६१]

॥ श्रीराम ॥

जन्मोजन्मीं दुःख होतसे अपार । दुस्तर संसार नानापरीं ॥ १ ॥
परोपरीं आतां आदरेंसी वरें । सद्भावाच्या भरें ऐसें कीजे ॥ २ ॥
कीजे पै उच्चार गजोनियां वाचें । पर्वोडे रामाचे रात्रंदीस ॥ ३ ॥
रात्रंदीस गोडीआवडीच्या भरें । भावाच्या निर्धारें रामपदीं ॥ ४ ॥
पदींपद प्राप्त श्रीरामभजनें । दिनकर क्षणे रामदास ॥ ५ ॥

[६२]

॥ श्रीराम ॥

अहंबुद्धि सांडीं सोहंबुद्धि माडीं । तेणें कल्पनेची वाढी खुंटो नापा ॥ १ ॥ ध्रु॥
तुजला तूंचि पाहीं तुजनीण दुजें नाहीं ।
पाहोनि स्थिर राहीं जेथिच्या तेथ ॥ २ ॥
पाहो जातां आपणा देह जाईजणै । धरुनि अहंपणा का गुंतणें गा ॥ ३ ॥

१ प्रसन्न कर्मान् पतितः । २ दुःखः । ३ जित्तः । ४ मेटेपणा, कीर्ति.
५ अशाश्वतः.

मीपण तूपण हें भ्रमाचें लक्षण । साक्षीविलक्षण आत्माराम ॥ ३ ॥
 स्वसंवेद्य रूप जीवशिववेगळें । तें केवि आकळे अहंबुद्धी ॥ ४ ॥
 दिनकरा रामदासी मीपण तूपण । नाही नाही आण माझी मज ॥ ५ ॥

[६३]

॥ श्रीराम ॥

आकाशाचे घ्राणीं धोविजे वेसणी । उदकां दिनमणी सांपडे जेवि ॥ १ ॥
 तेवि देहमाजो सांपडेळ देव । नित्य निरावेव परब्रज ॥ २ ॥
 'ठसावे आरिसां प्रतिविबटसा । देखोनिपां पिसा जीव जैसा ॥ ३ ॥
 मृगजळडोही मीन तळपत । साधक धावत धरूं जेवि ॥ ४ ॥
 मधर्वनगरीं मनोहर रचना । तेथिच्या ब्राह्मणा नित्य पुजा ॥ ५ ॥
 मुळीं देह नाही तेथें देव कैचा काई । दिनकरा नवाई रामदासी ॥ ६ ॥

[६४]

॥ श्रीराम ॥

संतसमागमें वेदांत श्रवणें । मननें साधनें निजध्यास ॥ १ ॥
 निजध्यासें घडे स्वरूपसाक्षात्कार । मुक्त चराचर ऐक्यमाये ॥ २ ॥
 भावें भावातीत दिनकर रामी । योगपूर्ण कामी कामातीत ॥ ३ ॥

[६५]

॥ श्रीराम ॥

धन्य आजि जालें जन्माचें सार्यक । भेटले दायक स्वमुखाचे ॥ १ ॥
 स्वमुखाचे दानी देखतां नयनीं । त्रिताप शमोनी गेले तेव्हां ॥ २ ॥
 गेले तेव्हां कोटें नेणों देहमाय । न कळे हे माथ सद्गुरूची ॥ ३ ॥
 सद्गुरूची खीळा त्याचा तो चि जाणे । वर्णितं पुराणें वेडावलीं ॥ ४ ॥
 वेडावलीं शास्त्रें आणि चान्ही वेद । सद्गुरू अमेद वर्णनेना ॥ ५ ॥
 वर्णनेना तेणें लागलेसे द्वंद । सर्वांसी विरोध परस्परे ॥ ६ ॥

परस्परें वादवेवाद वादला । तेणें तो कुंठला स्वात्मबोध ॥ ७ ॥
 आत्मबोधज्ञान त्रैलोक्यां पावन । गेलेसे लोपोन मत्तवाद ॥ ८ ॥
 मत्तवाद सर्व जनीं विरूढले । शिवें प्रबोधिळें पार्वतीस ॥ ९ ॥
 पार्वतीस होतां तें चि प्रकटलें । हंसरूपें दिलें विरंचीसी ॥ १० ॥
 विरंचीपासुनी सनकादिकां जालें । तैसें चि फावळें नारदासी ॥ ११ ॥
 नारदानें व्यास ज्ञानें प्रकाशिला । तेणें उद्धरिला जगत्रय ॥ १२ ॥
 जगत्रय शब्द वर्ततसे सांग । व्यासोच्छिष्ट जगत्रय ऐसें ॥ १३ ॥
 ऐसें हें विख्यात प्रतिपाद्य वेदांतीं । गोताभागवतीं कृष्ण बोले ॥ १४ ॥
 कृष्ण बोले भक्तिवैराग्येंसीं ज्ञान । तें चि पें सज्जन निरोपिती ॥ १५ ॥
 निरोपिती परी ज्यांचें तेहीं घेणें । जीवां उद्धरणें आत्मज्ञानें ॥ १६ ॥
 आत्मज्ञानेचीण संसाराचा मीण । न चुके निर्वाण जन्मांतर ॥ १७ ॥
 जन्मांतरीं आत्म्यां केलें पुण्य थोर । भेटला उदार गुरुराज ॥ १८ ॥
 गुरुराजें थोर नवळ पें केलें । मीं माझें चोरलें दिल्लें मज ॥ १९ ॥
 दिल्लें मज माझें स्वरूप ठाईचें । बोझें अनादीचें उतरिलें ॥ २० ॥
 उतरिलें ह्मणों तारि जैसैं तैसें । असोनियां नसे नवळ हें चि ॥ २१ ॥
 नवळ हें चि थोर श्रीगुरुस्वामीचें । उच्चीर्ण तयाचें केविं होणें ॥ २२ ॥
 होणें जाणें जेणें खोडिलें संपूर्ण । आटिलें मोपण मजमाजीं ॥ २३ ॥
 मजमाजीं मज पाहतां मी नाहीं । आहे सर्व फाहीं सत्ता तुझी ॥ २४ ॥
 सत्ता तुझी सर्व आहे नाहीं साच । वाचें अनुवाच्य न बोलवें ॥ २५ ॥
 न बोलवें वाचें माईक वाच्यांश । लक्षांशेंसीं पक्ष जेथें आटे ॥ २६ ॥
 आटेना कल्पांतीं रूप सद्गुरूचें । साक्ष त्रिकाव्यांचें सदोदित ॥ २७ ॥
 सदोदित रूप रामीरामदास । तेथें चि सहवास दिनकरा ॥ २८ ॥

[६६]

॥ श्रीराम ॥

सर्वांतीत देव नित्य निरावेण । तयासी सावेण ह्मणसी कैसा ॥ १ ॥
 कैसा घडे वायु आकाशासारखा । माया ब्रह्म देसा घडे केविं ॥ २ ॥

घडे केविं दृश्य द्रष्टा रूप येक । विचारी विवेक शास्त्राधारें ॥ ३ ॥
 शास्त्राधारें ब्रह्म नित्य निराकार । विचारें साकार वारीं माया ॥ ४ ॥
 वारीं माया सर्व शोभी ब्रह्म एक । त्याविण अविवेक नको बोलों ॥ ५ ॥
 बोलों नको पाचें ब्रह्माचा सुकाळ । दिसे तें सकळ ब्रह्म ऐसें ॥ ६ ॥
 सर्व ब्रह्म ऐसी भावितां भावना । जासील पाहणा रौरासी ॥ ७ ॥
 वेदांती विचार अन्वय वित्तिरेक । पाहे तो विवेक वेदांतीचा ॥ ८ ॥
 वेदांती सिद्धांत विमळ ब्रह्म शुद्ध । माया हे अवद्ध सर्वपणें ॥ ९ ॥
 सर्वांतीत सर्व विमळ ब्रह्म येक । दिनकरा विवेक रामदासी ॥ १० ॥

[६७]

॥ धीराम ॥

देव निराकार आकार हे माया । ते चि देव वायां बोलों नये ॥ १ ॥
 छायेसी च नूर ह्याने अविचार । माया ब्रह्माकार कल्पूं नये ॥ २ ॥
 कल्पूं नये सर्व ब्रह्म हे भावना । दिनकरा सुणा रामदासी ॥ ३ ॥

[६८]

॥ धीराम ॥

त्रिभुवन जाळी तो येक शंकर । त्याचा संहार करी काळ ॥ १ ॥
 काळाचा हि काळ परि हा कृपाळ । विशाल दयाळ परोपरी ॥ २ ॥
 जितां जीवें मारी माखनियां तारी । ऐसा स्नेह करी दुजा कोण ॥ ३ ॥
 काळपणें जागे स्नेह तों न मगे । वज्रासी हि आंगें भेदिलेंसे ॥ ४ ॥
 भेदिलें विश्व परि विश्व न जाणे । दिनकर ह्याने रामदास ॥ ५ ॥

[६९]

॥ धीराम ॥

विषयांची भोक लागली ज्या नरा । भिकारी तो खरा अविवेचा ॥ १ ॥
 लक्ष चौन्हासी घरें भिक्षेलागीं फिरे । परि पोट न भरे कांही केल्यां ॥ २ ॥

द्र चंद्र शिव देवोदेवीं सर्व । भिकेची राणीव करिताती ॥ ३ ॥
 विषयभीक शमे ऐसें स्थळ नाही । गुरूवीण पाहीं त्रिभुवनीं ॥ ४ ॥
 तें स्थळ जो पावे तो येक सदैव । संतुष्ट स्वयमेव होऊनि ठाके ॥ ५ ॥
 धन्य सद्गुरुदास भिकेसी लावी भीक । आपण निःशंक चोजे पाहे ॥ ६ ॥
 दिनकर हाणे बंदा संतपावे । जे त्रिभुवनीं न समावे तें प्राप्त तेथें ॥ ७ ॥

[७०]

॥ श्रीराम ॥

सर्वोठाई कैसा मत्सर सरिसा । विश्रांति मानसा घेव^१ नेदी ॥ ध्रु० ॥
 कैसा हा मच्छर लागला अनिवार । संसार दुस्तर तरिजे कैविं ॥ १ ॥
 स्वजात विजात अखंड भांडत । कुंथती पांडित परस्परें ॥ २ ॥
 तापसी अनुतापी संन्यासी प्रतापी । धरिती विकल्पां येकमेकां ॥ ३ ॥
 सासु सुना जावा पिता पुत्र भावां । मछर हा सर्वा सोडीना कीं ॥ ४ ॥
 असोनि मॅछरीं मत्सरा नातळे । दिनकर लोळे त्याचे पदीं ॥ ५ ॥

[७१]

॥ श्रीराम ॥

रामनामैवीण सिणवणें वाचा । साटा तो पापाचा नोहे^२ काई ॥ १ ॥
 काई रामाऐसें आहे दुजें सांग । ठेवीसें अभर्ग निजपदीं ॥ २ ॥
 निजपददानी येक आत्माराम । दिनकरा बर्म रामदासीं ॥ ३ ॥

[७२]

॥ श्रीराम ॥

संतांसी तारक जन्मला निंदक । दोपांसी ग्राहिक केल्यावीण ॥ १ ॥
 दोपांलागीं त्याचा जन्म जाला जनीं । भूषण निदानीं सज्जनासी ॥ २ ॥
 सज्जनासी दोष नवल हें धोर । काई कीजे घीर पाप्यां नसे ॥ ३ ॥
 पापिपांसी मासे पाप सर्वां ठाई । पुण्याची नवाई न दिसे त्यां ॥ ४ ॥

१ राज्यें. २ नवल, कौतुक. ३ घेऊं. ४ मत्सरी लोकामध्ये वापरत असूनदि. ५ होणार नाही काय? ६ अडळ ७ संतांना दोपांचे ग्रहण करावयास लायल्याशिवाय.

न दिसे चादिणें जैसैं जंयुकांसी । शांफणें डोंडपांसी पडे त्याच्या ॥५॥
 त्यांच्यापरीं जनीं निंदक वर्ततो । दोषांचा करितो सांठा थोर ॥ ६ ॥
 थोर ते चि जनीं रागें सिद्ध केडे । संत भुवणिले त्यांच्या मुगें ॥७॥
 मुगें नित्य निदा करितो निंदक । केवल्याचें मुख तें चि संता ॥ ८ ॥
 संताचे जे दोष घेऊनि याचेंने । योजिलें बुढणें पूर्वजासी ॥ ९ ॥
 जैसैं बुढणिलें आपुरया पुढ्यासी । तारिलें तैसैं चि सज्जनाच्या ॥१०॥
 देऊनियां खरें कुढें घेणें गाढीं । नवल हें सुधीं देखियेलें ॥ ११ ॥
 हें तो नव्हे कोण्हा निंदकावेगळें । धन्य त्याचें ज्याळे त्रिभुवनीं ॥१२॥
 त्रिभुवनीं येक निंदक उदार । नाहीं पारंगार त्याचे युक्ती ॥ १३ ॥
 युक्तीनें चि ज्यानें आग्रहापासुनीं । घातलें पतनीं पूर्वजासी ॥ १४ ॥
 धन्य धन्य ऐसा जन्मोजन्मीं ज्यावा । चिरजीव व्हावा ध्याताऐसा ॥१५॥
 ऐसा दोनानाथें निर्मळा तारक । दिनकरा मुख निंदकाचें ॥ १६ ॥

[७३]

॥ श्रीराम ॥

अनता जन्मांचे दास देवा तुझे । मानितोसि बोझें कोण्या काजा ॥१॥
 घोण काज आह्वा धरावया दुजें । अन्यायाचें खांजें घोळ वेगीं ॥२॥
 घोळ वेगीं नको भ्रमाचें मैदावें । दंडवत भावें तुझा पाई ॥ ३ ॥
 पाई लीन आहे अन्योन्य प्रकारें । सागाळें निर्धारें सीताकार्ते ॥ ४ ॥
 सीताकार्ते गोष्टी न सगता ऐसी । पुस्ततसों जैसी मूळकथा ॥ ५ ॥
 कथा न सगता नाहीं उरी पुढें । बर्माचे पवोड दारी येतो ॥ ६ ॥
 येतो बर्में ऐसैं कारिणी हो क्षणें । दिनकर छणे रामदास ॥ ७ ॥

[७४]

॥ श्रीराम ॥

नरदेहा आळिया निस्तुरा न राहें । यातनेच्या भयें सावधान ॥ १ ॥

सावधान मन अखंड स्वरूपी । लागतां साक्षेपीं दक्षपणें ॥ २ ॥
 दक्षपणें लक्षी अलक्षांचा पक्ष । पावसीळ मोक्ष पक्षपातें ॥ ३ ॥
 पक्षपातांवरी सहजसमाधि । साधणें हे सिद्धि नरदेहीं ॥ ४ ॥
 नरदेहीं लंब निमिष्य अक्षर । पळ घडी स्थिर स्वस्वरूपी ॥ ५ ॥
 स्वरूपाची सिद्धि साधनेंसीं घडे । दुःखाचे पवाडे दग्ध होती ॥ ६ ॥
 दग्धपट्टारिती देहीं विदेहत्व । दिनकरा तत्व रामदासीं ॥ ७ ॥

[७५]

॥ श्रीराम ॥

भक्तीचिये पेटें सद्भाव दुक्कान । मांडिलें संपूर्ण संतजनीं ॥ १ ॥
 संतजनवाणीं सोडिलेसे केणे । आवडे तें घेणें स्वधर्मेसीं ॥ २ ॥
 स्वधर्माचें नाणें घेंचूनि सवदा । ध्यावे चिदानंदा शुद्धबोधें ॥ ३ ॥
 बोधें बोधूनीयां जीवाचीये जीवां । भली निरावेवी ठेवाठेवी ॥ ४ ॥
 ठेवाठेवी केली धन्य ते ग्राहिक । फिरती निःशंक पेठेमाजीं ॥ ५ ॥
 पेठेमाजीं थोर होते फलकळ । मृदंगेंसीं टाळ क्षणाणिती ॥ ६ ॥
 क्षणाणिती वीणे नाद टिपण्यांचे । दिंडीपताकाचे भार सैरा ॥ ७ ॥
 सैरा गदारोळ रामनामघोषें । पेठे बाळें असे तेणें गुणें ॥ ८ ॥
 गुणेंसीं निर्गुण आनंदेंसीं होणें । पुसूनि टाकणें संवसारा ॥ ९ ॥
 सारादोरा नसे जन्ममृत्युवेठीं । वेगारीची गोठी नसे तेथें ॥ १० ॥
 तेथें येणें जाणें सरे येकसरें । न सरे दुसरे पेठे जाणें ॥ ११ ॥
 पेठे जाणें जालें भलें दिनकरा । जोडिलें उदारा रामदासा ॥ १२ ॥

[७६]

॥ श्रीराम ॥

अयोध्येचा स्वामी दास आक्षी त्याचे । तो चिपें आमचें देवतार्चन ॥ १ ॥
 अर्चन रामाचें येक आक्षी जाणों । देवता त्या नेणो दुजेपणें ॥ २ ॥

१ क्षण. २ दोष्याचें पातें खवतें न खवतें सों. ३ अफाट. ४ करार अथवा परवानगी पत्र.

दुजेपणें फोटें नातळे हें मन । श्रीरामावांचून क्षणभरी ॥ ३ ॥
 क्षणभरी रामविस्मरण घडे । नरकाचे पगळे ते धि धाळा ॥ ४ ॥
 आक्षी रामदास क्षणे दिनकर । अन्यदा उत्तर नव्हे जाणा ॥ ५ ॥

[७७]

॥ धीराम ॥

घोटगस्त जिणें नको देवा माशें । रंक आहे तूझें रामचंद्रा ॥ १ ॥
 रामचंद्रापेक्षा स्वामी शरीरी असे । तेथें फोण वसे दुष्ट धिता ॥ २ ॥
 दुष्ट धिता तुझी होतां तां छेदिटी । कृपेची माठळी मायेवीण ॥ ३ ॥
 मायेवीण माशें फारिती संरक्षण । तुजवीण फोण जाणों आक्षी ॥ ४ ॥
 आक्षी तुझे जाण सत्य हें उत्तर । क्षणे दिनकर रामदास ॥ ५ ॥

[७८]

॥ धीराम ॥

देवाचें कीर्तन ऐकतां ध्ययणी । जारें छोटगणी भक्तिमाये ॥ १ ॥
 माये हरिदास मस्तकी घंदात्रे । आनंदें कराये नामघोष ॥ २ ॥
 नामघोष मुखी करीं याजे टाळी । पातकांची होळी क्षणमात्रें ॥ ३ ॥
 क्षणमात्रें गेलें जळोनि पातक । कीर्तनाचें मुख धोर असे ॥ ४ ॥
 थोरलें सार्थक होतसे कीर्तने । दिनकर क्षणे रामदास ॥ ५ ॥

[७९]

॥ धीराम ॥

जैसे चंद्रवीण चकोरा निर्माण । कीं मेघावांचून चातकासी ॥ १ ॥ घु० ॥
 तैसे माशें चित्त भेटातें इच्छित । यावरी समर्थ दीनानाथ ॥ २ ॥
 रवीच्या वियोगें चक्रागें जैसी । कीं न येतां पतीसी पतिव्रता ॥ ३ ॥
 वसंतावांचून जैसा वनस्पती । साधकासी खती मोक्षालागी ॥ ४ ॥
 छोमियाचें चित्त जैसे अयांलागी । आरोग्यासी रोगी इच्छी जैसा ॥ ५ ॥
 राघवावांचून हान दीन व्योमी । दिनकर रामी रामदास ॥ ५ ॥

[८०]

॥ श्रीराम ॥

आली कां पतित तूं कैसा पावन । बोल झडकून हे चि कथा ॥ १ ॥
 हे चि कथा जरी न संगसी रामा । मग बोल आला ठेकं नको ॥ २ ॥
 नको देवा ठेकूं पावन हणीनि । नसे तुज कोणही आलावीण ॥ ३ ॥
 आलावीण तुज कैचें देवपण । हणतो पावन तुज आली ॥ ४ ॥
 आली तुज केलें नाम रूप कर्म । येन्ही निष्काम कोण पुसे ॥ ५ ॥
 कोण पुसे तुझे निर्गुण पवाडे । बोल घाडेकोडे कळे जैसे ॥ ६ ॥
 जैसे मुक्ताफल छेणाराकरितां । पावे उत्तमता उत्तमांगी ॥ ७ ॥
 निशिवीण दिन कोण बोले रामा । झकविसी आला धोरपणें ॥ ८ ॥
 धोरपणें थोर आली तुजहूनि । पाहें विचारुनि अंतर्गामी ॥ ९ ॥
 अंतर्गामी तुज दिल्लें रामा घर । तेथें निरंतर नांद सुखें ॥ १० ॥
 नांद सुखें धोरपण पेंहा सांडी । बोडुनीया शेंडी संकल्पाची ॥ ११ ॥
 संकल्पाचा माज धरुनीया देवा । जिकिसी राघवा केवि भक्ता ॥ १२ ॥
 भक्ताशिरोमणी नाम हें मिरवीसी । विचारीं मानसीं हें चि कैसें ॥ १३ ॥
 कैसें आतां किती पुसों तुजलागीं । निसंगाचा संगी संग कैचा ॥ १४ ॥
 संग कैचा तुज येकलें तूं येका । आमुचें त्रैलोक्य भरलेंसे ॥ १५ ॥
 भरलेंसे ऐसें ऐकतां उत्तर । प्रेमें सीतावर धांविनले ॥ १६ ॥
 धांविनीया ऐक्यें रामें दिनकर । आळंगूनि स्थिर बुझाविला ॥ १७ ॥
 बुझाविला रामें दिनकर रामीं । रामदासकामी निष्कामता ॥ १८ ॥

[८१]

॥ श्रीराम ॥

पितो ब्रह्मचारी जननी कुमारी । तयांचे उदरीं जन्म आलां ॥ १ ॥
 आली भोगूं स्थान जन्मलों जेथून । तें चि अभ्यर्चन निरंतर ॥ २ ॥

१ ' टफळू ' या अर्थानें. २ पळीकडे. ३ घमजूत केली. ४ हा न पुढील दोन अभंग हीं परमार्थातील बोद्धी आहेत.

निरंतर राखिली जनकाची साली । रंजरीत मली गुहास्थानी ॥ ३ ॥
 गुहास्थान भोगें रमतां संयोगें । मानिजेत जगें कर्मभ्रष्ट ॥ ४ ॥
 भ्रष्ट कीं वरिष्ट अनुभवी जाणती । दिनकरा मुक्ति रामदासी ॥ ५ ॥

[८२]

॥ धीराम ॥

पादकरीसर्वे रिशतां संयोगें । पोटा आलों दोघे मातापिता ॥ १ ॥
 पिता जाला पुत्र जननी दुहिता । जामाई तत्वता ज्येष्ठ सुत ॥ २ ॥
 चाली ऐसी मात घन्य हा विवर्त । पावन पतित जैसे तैसे ॥ ३ ॥
 जैसे तैसे शुद्ध जालों आह्मी भ्रष्ट । सोडितां वरिष्ट वर्णाश्रम ॥ ४ ॥
 वर्णाश्रमधर्म दिनकर क्षणे । सत्य मिथ्या जाणे दोनानाय ॥ ५ ॥

[८३]

॥ धीराम ॥

परा हे कुंठिणी तिष्ठविते द्वारी । भोगाया अंतरां परेशासी ॥ १ ॥
 परेशासी भेटी होते परादारे । दण्डीनि निर्धारें रातलीये ॥ २ ॥
 रातलीये कैसी ऐकें अर्धमात्रें । अगणित कळजें सोडूनीयां ॥ ३ ॥
 सोडूनीयां घर सासू भावे देर । चिचीं निरंतर रातलीये ॥ ४ ॥
 रातलीये परादार-अंगभूतें । होणार तें होतें होत जात ॥ ५ ॥
 होत जात कांहीं न देखे वो वाई । केलें नेणों काई येणें मज ॥ ६ ॥
 मजमाजीं मज लावियेलें चाळा । देतुसे (स)गळ्यां अखंडीत ॥ ७ ॥
 अखंडीत निर्जो निजऊनि मज । घाचें न ये चोज बोलतां तें ॥ ८ ॥
 बोलतां तें सुख बोला बोलवण । जागृति आणि स्वप्न निद्रेमाजीं ॥ ९ ॥
 माजीं मज केलें ऐसें या परेशें । बोलता निःशेवें उरी नाहीं ॥ १० ॥
 उरी नाहीं स्नानसंधे जपघ्याना । श्रवण कीर्तना कुळाचारा ॥ ११ ॥
 कुळाचार आणि देशाचार पाप । का पुण्य अमृत कर्माकर्म ॥ १२ ॥
 कर्म धर्म सर्व संन्यासिलें येणें । केलें भ्रष्टपणेंवीण भ्रष्ट ॥ १३ ॥
 भ्रष्ट जालों आह्मी परादारकरी । सत्य परादारी साधुसंत ॥ १४ ॥

साधुसंता मोक्ष प्राप्त परादारें । सत्य ये उत्तरे निश्चयाचीं ॥ १५ ॥
निश्चयाची वाणी न मने त्या हानी । पडती पतनीं अधःपार्ती ॥ १६ ॥
अधःपात आह्वां असतां चि नसे । परादारसोसें हारपलों ॥ १७ ॥
हारपलों रामोरामदासागुणें । दिनकर ह्मणे रामदास ॥ १८ ॥

[८४]

॥ श्रीराम ॥

संसाराचें सुख सर्वस्वें घातक । जाणतां निःशंक जालें कैसें ॥ १ ॥
कैसें सुख घडे सर्पांचां विवरीं । निद्रा सेजेवरी नारजांचे ॥ २ ॥
विषा गोडपण भलें जिब्वेपासीं । घातक प्राणासी क्षणमात्रें ॥ ३ ॥
तैसें संसाराचें सुख घरी गोड । परि तें दुवाड जाण बापा ॥ ४ ॥
बाप माये बंधु पुत्र मित्र कांता । जावाई दुहिता सर्वत्रेसां ॥ ५ ॥
ऐसां ये सर्व हि मानितां आपुलीं । परि ये राहिलीं प्रांत होतां ॥ ६ ॥
होतां प्राणा अंत न सोडवी राजा । येका अधोक्षजावीण कोण्ही ॥ ७ ॥
कोण्ही न ये कामा श्रीरामावांचुन । जाणोनी नयन न झांकावे ॥ ८ ॥
झांकिले छोच्यन रामरूपीं जेहीं । मेळे ते छबळाहीं अधःपाता ॥ ९ ॥
अधःपात टळे श्रीरामस्मरणें । दिनकर ह्मणे रामदास ॥ १० ॥

[८५]

॥ श्रीराम ॥

अतित अभ्यागत येतां अकस्मात । तया आर्चभूत चित्त यावें ॥ १ ॥
यावें अन्नदान उदक संपूर्ण । कीजे समाधान ययाशक्ति ॥ २ ॥
शक्तिविरहित कीजे तो अनर्थ । जाणोनी पदार्थ तैसे कीजे ॥ ३ ॥
कीजे भूतदया भगवंत भाऊनी । चित्त समाधानीं टेऊनीयां ॥ ४ ॥
टेऊनीयां मन श्रीरामचरणीं । साधुसंत ज्ञानी बोळखावे ॥ ५ ॥
बोळखावे देव भक्तसमुदाय । करावे उपाय सेवेलांगीं ॥ ६ ॥
सेवा घडे जया भावें सज्जनाची । तयाच्या वंशाची सार्थकता ॥ ७ ॥
सार्थकता जाळी वंश उद्धरला । विश्वासतां बोळा सज्जनाच्या ॥ ८ ॥

सज्जनाच्या वोळें शत्रु मित्र सम । धरुनि निष्काम धरणें वेगी ॥ ९ ॥
 वेगीं हें करीतां प्रिय भगवंता । तयाचिया चित्ता तोष थोर ॥ १० ॥
 तोष थोर मातें थोरामासी येणें । दिनकर लणे जननीसी ॥ ११ ॥

[८६]

॥ श्रीराम ॥

जननी लणे बापा ऐकें दिनकरा । अज्ञान तूं खरा कळलें मज ॥ १ ॥
 मज तूं सिकवीसी दानधर्म करी । लोक घरोघरी पाहें कैसे ॥ २ ॥
 कैसे पाहे जन नादे धनधान्यें । मिथीती भूपणें परोपरी ॥ ३ ॥
 परोपरी कां रे छळिसी आह्लासी । काई या घर्मासी लणों तुझ्या ॥ ४ ॥
 तुझ्या संगें आह्मी दिनकरा जाण । जाळों हीन दीन माता लणे ॥ ५ ॥

[८७]

॥ श्रीराम ॥

विश्व हें चि ब्रह्म जल्पती अधम । अनुभर्वें वर्म न जाणतां ॥ १ ॥
 न जाणतां ब्रह्म निर्गुण निष्काम । संसाराचा धम तुटे कैसा ॥ २ ॥
 कैसें जन वन घडे जनार्दन । सगुण निर्गुण येक केवि ॥ ३ ॥
 केवि ब्रह्म माया पुरुष के छाया । आत्मा तो चि माया शब्दोशब्दी ॥ ४ ॥
 शब्दज्ञान खोटें अनुभववीण । दिनकरा सीण सर्वब्रह्मां ॥ ५ ॥

[८८]

॥ श्रीराम ॥

सूर्य मृगजळ गगन आमाळ । डोळा चि पटळ केवि घडे ॥ १ ॥
 केवि दृश्य द्रष्टा येक चि पापिष्टा । जिह्वा होते कुष्टा असत्यानें ॥ २ ॥
 असत्याचा सीण न करिती सज्जन । स्वरूपाची खूण जाणोनीयां ॥ ३ ॥
 जाणोनीया सत्य ब्रह्म निर्विकार । बाहून विकार मूळमाया ॥ ४ ॥
 माया हे सगुण ब्रह्म तें निर्गुण । ऐक्य विचक्षण न मानिती ॥ ५ ॥
 मानिती ते हीन आत्मज्ञानवीण । दिनकरा खुण रामदासी ॥ ६ ॥

[८९]

॥ श्रीराम ॥

साधूसी नमस्कार करितां सीण थोर । जाणों तेहीं पितर सिंहरिले ॥ १ ॥
 ऐसा दुराचारी न भरे विचारीं । त्यासी येमपुरी केली देवें ॥ २ ॥
 देशाची कामिनी वेश्या संबंदणी । तिचीये चरणीं लोळे कैसा ॥ ३ ॥
 पाणे सुगंधेलें हार बुके वस्त्रें । कटीं कटसूत्रें तिज वाहे ॥ ४ ॥
 वेश्येचिये पाई चित्त वित्त प्राण । अर्पिले संपूर्ण विषयदासें ॥ ५ ॥
 वेश्या गणगोत वेश्या मातातात । वेश्या कुळदेवत देव्हाराचें ॥ ६ ॥
 घन्य वेश्यादास स्वहित सोडूनि । दिनकरा पतनीं वास त्याचा ॥ ७ ॥

[९०]

॥ श्रीराम ॥

जाणते हो जाणा नेणिवेच्या खुणा । सोहं अनुसंधाना साधुनीयां ॥ १ ॥
 साधुनीयां साध्य सिद्धस्वरूपाचें । स्थान गोल्याटाचें लक्षुनीयां ॥ २ ॥
 लक्षितां लक्षणीं अलक्षाचा पक्ष । सर्वसाक्षां दक्ष चित्स्वरूपां ॥ ३ ॥
 चित्स्वरूपां चित्त हातसे निश्चित । ठाई पडे हेत संतसंगें ॥ ४ ॥
 संतसंगें संग होतो निःसंगाचा । सापे निशब्दाचा अतर्भाव ॥ ५ ॥
 भावें भावातीत होणें हें नवल । स्वरूप निर्मळ अखंडीत ॥ ६ ॥
 अखंडीत ब्रह्म शुद्ध चराचरीं । दिनकराअंतरीं निरंतर ॥ ७ ॥

[९१]

॥ श्रीराम ॥

संकल्प विकल्प हे दोन्ही मनाचे । क्षणोनि कर्माचे दोषधर्म ॥ १ ॥
 दोषधर्म येणें जन्मा वेळा घडे । संसारपवाडे कर्ममार्गे ॥ २ ॥
 कर्ममार्गे येणें जाणें हें तों सत्य । कर्माचें सामर्थ्य मनापासीं ॥ ३ ॥
 मनापासीं आलें कर्म जन्म मृत्यु । संकल्पाचा हेत धरुनीयां ॥ ४ ॥
 धरुनीयां तें चि मन रामपाई । मग कोणे ठाई होतें कोण ॥ ५ ॥

होतें जातें मन जालें रामार्पण । जन्ममृत्युशीण उरे कोठें ॥ ६ ॥
 उरी कोठें ठेऊं रामवीण आली । दिनकर रामी रामदास ॥ ७ ॥

[९२]

॥ श्रीराम ॥

श्रीरामरंगणी रंगळेंसे चित्त । घोरंगळी मात विपयांची ॥ १ ॥
 विपयांची गोडी जाली कडु विय । भावें जगदोश बोळगतां ॥ २ ॥
 बोळगतां राम संसाराचा शीण । गेला पें जळोन क्षणमात्रें ॥ ३ ॥
 क्षणमात्रें हरे जन्म मृत्यु जरा । स्मरतां उदारा राववासी ॥ ४ ॥
 राघवावेगळें आह्वां कोणही नसे । रात्रिदिस वसे मन तेथें ॥ ५ ॥
 मन रामपदीं जपिलें सावेव । आतां दुजा भाव घरी कोण ॥ ६ ॥
 कोण रामवीण चिंता रामभक्तां । दिनकरा कथा वार्ता ते चि ॥ ७ ॥

[९३]

॥ श्रीराम ॥

नसो भाग्य सत्ता संपदा वैभव । वसो हा राघव नित्य घाचें ॥ १ ॥
 घाचें नारायणउच्चार न खंडे । वर्णित पवाडे रात्रिदीस ॥ २ ॥
 रात्रिदीस जेहीं हे जोडी जोडिली । तेहीं वशावळी उद्धरिली ॥ ३ ॥
 उद्धरिले सर्व आपपरलोक । धन्य भाग्य देख हें चि येक ॥ ४ ॥
 हें चि येक भाग्य सर्वांमाजीं थोर । खणे दिनकर रामदास ॥ ५ ॥

[९४]

॥ श्रीराम ॥

नितुंबुनि तुंबा तूपणाचा केला । मीं जीवीं बांधला तरायासी ॥ १ ॥
 तरायासी तूंसें मीसें बुडवण तूपणाची खूण । वेगीं घरा ॥
 वेगीं घरा आतां दिनकरा तूंसें । हारी शीघ्र मीसें न हारितां ॥ ३ ॥

[९५]

॥ श्रीराम ॥

सर्वांमधें सार नरदेह थोर । सार्यक साचार घडे तेथें ॥ १ ॥

घडे तेथें जरी भजन रामाचें । तरी संसाराचें घोंझें कोणा ॥ २ ॥
 कोण्हासी या रामें अन्हेरिलें नाहीं । जडमूढ पाहीं उद्धरिले ॥ ३ ॥
 उद्धरिलें सिळे लागतां चरण । अहिल्या पावन जाली जेणें ॥ ४ ॥
 जेणें जळामार्जी तारिले पापाण । बधिळे रक्षोगण साक्षपेंसी ॥ ५ ॥
 साक्षपेंसी जेणें देवां सोडविलें । बिभीषणा दिल्लें अक्षैपद ॥ ६ ॥
 पदोपदीं रामें वृक्ष वनांतरीं । तारिले निर्धारीं स्पर्शनेंसी ॥ ७ ॥
 स्पर्शनें चि जेणें वानरां तारिलें । चिरंजीव केलें वायुसुता ॥ ८ ॥
 शुकाचिया मिसें गणिकेसी मुक्ति । अजामेळा गति हे चि जाली ॥ ९ ॥
 हे चि गति सर्वां खेचरां भूचरां । वानरां निर्जरां मानवांसीं ॥ १० ॥
 गंधर्वां जळचरां किन्नरां अपारां । रामें चि विचारा सर्वां गति ॥ ११ ॥
 गतीची हि गति राम कृपामूर्ति । धरितां जे चित्तीं ते चि धन्य ॥ १२ ॥
 ते चि धन्य येक त्रैलोक्यामादारीं । जयांचे अंतरीं निजध्यास ॥ १३ ॥
 ध्यास रामेंवीण अन्यत्राचा नेणें । उद्धरिलें तेणें पूर्वजांसी ॥ १४ ॥
 पूर्वजांसी स्वयें उद्धरिलें लोकां । केवल्याच्या सुखा सुखरूपें ॥ १५ ॥
 सुखरूपें सुख दिनकरा राम । रामेंवीण भ्रम सर्व असे ॥ १६ ॥

[९६]

॥ श्रीराम ॥

मना धरीं आतां हे चि सारसोय । अन्यथा उपाय तुज नाहीं ॥ १ ॥
 नाहीं सार्थकता जो नाहीं वंदिले । संताची पाउलें निश्चयेसी ॥ २ ॥
 निश्चयेसी घडे सज्जनसेवन । बाणे समाधान सप्रचित ॥ ३ ॥
 सप्रचित होतां आत्मप्रचीतीसी । शास्त्रप्रचीतीसी श्रवण कीजे ॥ ४ ॥
 श्रवण कीजे निल्य साक्षपेंसी सार । मननें विचार विचारिजे ॥ ५ ॥
 विचारिजे दृढ निजध्यासें मनीं । घडे समाधानीं साक्षात्कार ॥ ६ ॥
 साक्षात्कार शास्त्रप्रचीतीनें केला । बोधत्वेसीं जाला ऐक्यलाभ ॥ ७ ॥
 ऐक्यलाभ होये सद्गुरुसेवनें । मायाभ्रम क्षणें दूरि ठाके ॥ ८ ॥

दूरि टाके सर्व माया मिथ्यामान । स्वप्नाकार जाण विस्तार हा ॥ ९ ॥
 विस्तार हा सत्य मूढासी मानेल । तो चि विश्वासेल अविद्येसी ॥ १० ॥
 अविद्येसी जन होतील जे लीन । भोगिती पतन निर्यांचें ॥ ११ ॥
 रौरवांचें दुःख आहे वट्ट थोर । शास्त्र निरंतर बोलतसे ॥ १२ ॥
 बोलतसे वेद परमार्थ निर्धार । तराया संसार संतसंगें ॥ १३ ॥
 संतसंगेंबोण मनासी न थोर । जों नाहीं निर्धार दृढ केला ॥ १४ ॥
 दृढ केला जेहीं निश्चयाचा संग । जाळे तें अमंग संशयातीत ॥ १५ ॥
 संशयातीत वस्तु सोहंस्यानुभवे । रूप नाम जीवेंभाषें मिथ्या ॥ १६ ॥
 मिथ्या जाली सर्व दृश्यवंत माया । जातुसे विट्या जगदाकार ॥ १७ ॥
 जगदाकार जातां पुढें एकमेव । नित्य निराश्रय परमज्ञ ॥ १८ ॥
 परमज्ञ येक दिनकरा जाण । माया मिथ्यामान स्यानुभवे ॥ १९ ॥

[९७]

॥ श्रीराम ॥

अतुल महिमा न तुळवे कोण्हा । जातां जागरणा येकादशी ॥ १ ॥
 येकादशीव्रत साधन विल्यात । स्वयें आर्तभूत देव जेथें ॥ २ ॥
 जेथें देव उभा सप्रेमें झोंवत । सद्रदित होत निजानंदें ॥ ३ ॥
 निजानंदें तेथें जातां पुण्यल्लोकी । सायोज्यतामुक्ति लागे पदीं ॥ ४ ॥
 पदोपदीं यज्ञदानें पृथ्वीएसी । जातां कीर्तनासी पुण्य लाभे ॥ ५ ॥
 पुण्य लाभे ऐसा महिमा कीर्तनी । स्वयें चक्रपाणी अनुवादे ॥ ६ ॥
 अनुवादे देव तें चि धरा चिर्त्ती । दिनकरा गति हरिकीर्तनी ॥ ७ ॥

[९८]

॥ श्रीराम ॥

येमाची यातना होतां पूर्वजांसी । होती कासाधिसी तेणें दुःखें ॥ १ ॥

१ एकमेव, नित्य, निराश्रय अशा परब्रह्मस्वरूपाच्या शेवटच्या स्थितीप्रत पोचण्याची ज्या साधकाची खगेरार इच्छा असेल त्याने या धर्मंगांत वर्णिण्या-प्रमाणें ' संतनेवे ' पासून शरंभ करून क्रमाक्रमानें एक एक पायरी आलांढित गेलें पाहिजे. यातील हा साधनक्रम फारच सुंदर आहे.

दुःखें दुखवोनि सार्थक इच्छिती । वोंशीं हरिमक्ति करूं कोणही ॥ २ ॥
 कोणही तन्ही हो कां भावार्थी वैष्णव । हरिल रौरव कीर्तनानें ॥ ३ ॥
 कीर्तन आवडीं करूं बंधु पुत्र । अथवा दौहित्र कन्या तन्ही ॥ ४ ॥
 कन्या तन्ही व्हावी हरिपरायण । तेणें उद्धरण आह्वांलार्गी ॥ ५ ॥
 आह्वांलार्गी केलें मुक्त यमालई । पितर हे पाहीं इच्छिताती ॥ ६ ॥
 इच्छिती कीर्तन येकादशीव्रत । दिनकरा मात कीर्तनाची ॥ ७ ॥

[९९]

॥ श्रीराम ॥

दशमीं प्रयोग वैष्णवाचा सग । माघस्नानां योग अहोरात्रीं ॥ १ ॥
 अहोरात्रीं घडे दशमीं साधनें । कोटि माघस्नानें यथाविधी ॥ २ ॥
 यथाविधी घडे दशमीच्या योगें । वैष्णवाच्या संगें महोच्छान ॥ ३ ॥
 महोच्छाव दिंडीपताकाचे भार । नामाचा गजर पदोपदीं ॥ ४ ॥
 पदोपदीं गाती नाचती वैष्णव । देवाचें वैभव वाखाणिती ॥ ५ ॥
 वाखाणिती फीर्ति नाचाचा गजरीं । मृदाग झहुरी वीणे टाळ ॥ ६ ॥
 टाळ करताळी आनर्दे धुमाळी । आणित्ती राउंळीं मिरवूनिया ॥ ७ ॥
 मिरवूनिया दिंडी आणित्ती स्तस्थाना । कोटि माघस्नाना शिरीं फळ ॥ ८ ॥
 फळप्राप्ति घडे दशमीच्या योगें । दिनकर सागे मृत्युलोकीं ॥ ९ ॥

[१००]

॥ श्रीराम ॥

आली येकादशी सतोप मानसी । न माय आकाशीं समाधान ॥ १ ॥
 समाधानें येती वैष्णव कीर्तना । लागेन चरणा तनुमनें ॥ २ ॥
 तनुमनें त्यासीं धोवाळीन प्राण । साड्वा होईन त्याचे पाई ॥ ३ ॥
 त्याचे पाई चोजे आहे माझे गूज । साधलें सहज सहजें चि ॥ ४ ॥
 सहजेंसहज येकादशी आली । दिनकरा जाली सुप्रसन्न ॥ ५ ॥

१ यमाच्या दरवारातून २ प्रयोगास माघस्नानाचा योग घडणें यापेक्षा
 देखील दशमीस अहोरात्री वैष्णवाचा सग घडणें हें जास्त पुण्यदायक आहे.
 ३ मठिरात. ४ करवडी, ओवाळणी. ५ नवल.

[१०१]

॥ श्रीराम ॥

तीर्थ वैष्णवांचें ते चि सर्व तीर्थें । द्वैत मनोरथें न मानितां ॥ १ ॥
 मानितां पर्वणां सर्वो शिरोमणी । त्रैलोक्यपावनी येकादशी ॥ २ ॥
 येकादशी व्रत वैष्णवांच्या संगें । अहोरात्री जागे हरिकथे ॥ ३ ॥
 कथानिरूपणें जालें पें सार्थक । दिनकरा देख कलयुगी ॥ ४ ॥

[१०२]

॥ श्रीराम ॥

वैष्णवांची कांशी ते हे येकादशी । न माळनि कैसी मोक्ष देते ॥ १ ॥
 देते भाविकांसी वैकुण्ठांचें दैव । अर्ध प्राण जीव राखोनीयां ॥ २ ॥
 नलगे धावणें नलगे खर्चणें । नलगे मरणें मोक्ष लाभे ॥ ३ ॥
 मोक्षलाभासाठीं वाराणसी लोक । करिती निःशंक येकादशी ॥ ४ ॥
 येकादशी आली जालें समाधान । दिनकरा धन्य जिणें जालें ॥ ५ ॥

[१०३]

॥ श्रीराम ॥

पतितपावन सख नारायण । रचिलें विंदाण दासांलागीं ॥ १ ॥
 दासांलागीं काशी ते चि येकादशी । फोडी अनर्थांसी सर्व जना ॥ २ ॥
 सर्व जना जाणें नलगे पें कोठें । तीर्थें आणि तटें फिरावया ॥ ३ ॥
 फिरावया फोठें नसे काहीं काज । घरा ये सहज येकादशी ॥ ४ ॥
 येकादशी धावे जीवमात्रापासीं । पडों नेदी त्यासी श्रम कांहीं ॥ ५ ॥
 श्रम कांहीं नव्हे अर्थें जीवें प्राणें । मोक्षाचें सोंजणें भाविकांसी ॥ ६ ॥
 भाविकांची काशी सख येकादशी । अनुमान मानसी न घरावा ॥ ७ ॥
 न घरावा काहीं सदेह मानसी । सर्वत्र जीवांसी तारक हे ॥ ८ ॥
 तारक हे माये त्रिभुवना पणें । दिनकरा सोये दासपाई ॥ ९ ॥

१ भेदभाव. २ पूर्वी काशीयात्रा करून घरीं सुखरूपणें परत येणें क्षणजे पुनर्जन्म शान्ताप्रमाणें मानित असत हे या अमंगलकृत स्मृष्ट दिसतें. ३ कुशल-तचो योजना. ४ सोपी. ५ मंत्री अगर राममी.

[१०४]

॥ श्रीराम ॥

माझे मनी नांदे श्रीराम आपण । काय चिंता जाण असे आतां ॥ १ ॥
आतां नाही चिंता बाहेर अंतरी । आहे चापधारी सर्ग ठाई ॥ २ ॥
सर्ग ठाई राम सदोदित भासे । दिनकरा कैसें चोज पाहे ॥ ३ ॥

[१०५]

॥ श्रीराम ॥

मोजवळा राम सबाह्यअंतरी । सर्व चरचरीं नादतसे ॥ १ ॥
नादतसे कांहीं न होनि या खनी । होणें जाणें कानीं नायिके तो ॥ २ ॥
नाइकोनि सर्व चैतन्यचाळक । दिनकरा सुख त्याचे रूपी ॥ ३ ॥

[१०६]

॥ श्रीराम ॥

कीर्तना जायया नाही आराणुक । चाळणा अनेक संसाराची ॥ १ ॥
संसाराची चिंता स्वप्नी हि सुटेना । करी विवंचना अंतर्वंत ॥ २ ॥
अंतर्वंत राम नाठवे पापिया । दिनकरा माया करी ऐसें ॥ ३ ॥

[१०७]

॥ श्रीराम ॥

माया हे मांगीण अहंकार माग । दोषाचा सयोग जेथें असे ॥ १ ॥
जेथें असे याची संपदा राहिली । शुचित्याची बोली केविं तेथें ॥ २ ॥
केविं तेथें घडे आचार विचार । प्रत्यक्ष अघोर सचलासे ॥ ३ ॥
सचलासे ऐसें जाणते जाणती । करिती विप्रेती वाडगी चि ॥ ४ ॥
वाडगी चि सर्व क्षणे दिनकर । जों हा अहंकार गेळा नाही ॥ ५ ॥

[१०८]

॥ श्रीराम ॥

जन्मांतरीं केलें सुकृत आंगळें । तरी च देखिजे अभिर्नय ॥ १ ॥

१ आवड. २ नाशवंताची. ३ या ठिकाणी 'अंत होईपर्यंत' असा अर्थ करावा.
४ पातकांचें आगर. ५ कार्यकारणभाव. ६ गळती च. ७ अधिक, पुष्कळ. ८ नवल.

अभिनय रूप मो माझ्या निरासे । प्राप्त जाळें कैसें संतसंगें ॥ २ ॥
संतसंगें जीव पावे निजयोग । दिनकरा संग सांगें जाळ ॥ ३ ॥

[१०९]

॥ श्रीराम ॥

नाठवितां राम आठवे अंतरों । ऐसी केळी परी गुरुदेवें ॥ १ ॥
गुरुदेवें देव आविला अखंड । खंडिलें वितंडें मायामूळ ॥ २ ॥
मायामूळ मिथ्या निसंदेह आत्मा । स्वयें परमात्मा सोहं ब्रह्म ॥ ३ ॥
सोहं ब्रह्म शुद्ध त्रिविध विचारें । गुरु साक्षात्कारें आत्मस्थिति ॥ ४ ॥
आत्मस्थिति प्राप्त द्वैतेवीण सिद्ध । दिनकरा बोध रामकृपा ॥ ५ ॥

[११०]

॥ श्रीराम ॥

वेद शास्त्र स्मृति पुराणें गर्जती । आत्मज्ञानें गति सर्व जीवां ॥ १ ॥
सर्व जीवां मोक्ष होतो आत्मज्ञानें । सहस्ररूपेने ज्ञान लाभे ॥ २ ॥
ज्ञानलामालागीं सत्संग धरणें । स्वयें उद्धरणें नरदेहीं ॥ ३ ॥
नरदेहीं जीव राहे ज्ञानेवीण । चाडाळ तो जाण दुराचारी ॥ ४ ॥
दुराचारी हित सोडिती सर्व हि । दिनकरा पाहीं नवलावो ॥ ५ ॥

[१११]

॥ श्रीराम ॥

सर्व चराचरी नांदतो श्रीहरि । रितें अणुमरी स्थळ नाही ॥ १ ॥
स्थळ नाही कोठें श्रीहरीवेगळें । विकल्पां भरले विकल्पानें ॥ २ ॥
विकल्पानें हरि अंतरला दुरी । अखंड अंतरी असतां हि ॥ ३ ॥
असतां श्रीहरि संगें निरंतरां । विषयाचे भरीं चोजवेना ॥ ४ ॥
चोजवेना तरी अनहित जालें । दिनकरें केलें मविष्यासी ॥ ५ ॥

[११२]

॥ श्रीराम ॥

श्रीराम आसनीं श्रीराम शयनी । श्रीराम मोजनीं ह्मणा वाचें ॥ १ ॥

श्रीराम बोलतां श्रीराम जागतां । श्रीराम चालता बोला पंथी ॥ २ ॥
 श्रीराम नाचतां श्रीराम उडतां । श्रीराम खेळतां घरा चित्तीं ॥ ३ ॥
 श्रीराम भुवनीं श्रीराम निर्वाणीं । श्रीराम स्मरणीं स्मरा भावें ॥ ४ ॥
 श्रीराम जोडितां श्रीराम नाडितां । श्रीराम ताडितां ध्यावा घोपें ॥ ५ ॥
 श्रीराम घडितां श्रीराम जडितां । श्रीराम वोडितां न सोडावा ॥ ६ ॥
 श्रीराम दळितां श्रीराम कांडितां । श्रीराम वागतां सोडू नये ॥ ७ ॥
 श्रीराम श्रवणीं श्रीराम पुराणीं । श्रीराम कीर्तनीं भावें लणा ॥ ८ ॥
 सर्वां सर्वभावीं श्रीराम चिंतावा । विस्मरण जीवा हों नेदावें ॥ ९ ॥
 घावें चित्त रामीं अहंता सोडुनी । मन समाधानीं राखोनियां ॥ १० ॥
 राखियेला हेत अखंड चितनो । तयांचे चरणीं दिनकर ॥ ११ ॥

[११३]

॥ श्रीराम ॥

येक नाही तेथें कैचें आणूं दुजे । अविद्येच्या माजें माजो नये ॥ १ ॥
 आहे नाहीं ऐसी भाव नाहीं जेथें । अहं सोहं तेथें कैचें बापा ॥ २ ॥
 द्वैतातीत शुद्ध हें जेथें न साहे । अनुराध्य पाहें केव्हां वाचूं ॥ ३ ॥
 वाचेतीत वाचा बोले कोणेपरीं । नाहीं निर्विकारीं विकारता ॥ ४ ॥
 दिनकर हणजे जरी अनुमान । तरी जा शरण सद्गुरूसी ॥ ५ ॥

[११४]

॥ श्रीराम ॥

आह्मां अनाथांचीं श्रीगुरु माडली । कृपेची साडली चळो नेदी ॥ १ ॥
 चळो नेदी तेणें जालें समाधान । त्रिताप जळोन दग्ध जाले ॥ २ ॥
 दग्ध जाले सर्व देहीं देहभाव । कृपेचे स्वभाव प्रकटले ॥ ३ ॥
 प्रकटले हे हि जाणीव सोडिली । खोडिली हे बोली बोलेंवीण ॥ ४ ॥
 बोलेंवीण बोले कृपा श्रीगुरूची । दिनकरा साची सफळित ॥ ५ ॥

[११५]

॥ श्रीराम ॥

गुरु माझी माये गुरु माझी धाये । गुरुविण काये जाणों आसी ॥१०॥
 आसी नेणों कांहीं श्रीगुरुवांचूनि । सगुणीं निर्गुणीं गुरुनाथ ॥ १ ॥
 गुरुनाथी सेवा तो चि पै व्यापार । होतसे अपार जोडी तेथें ॥ २ ॥
 जोडियें तौर्ध तीर्थां शिरोमणी । अखंडित धैणी गुरुगृही ॥ ३ ॥
 गुरुगृहा जाणें तें चि तीर्थाटण । तनुमनु अर्पण तें चि दान ॥ ४ ॥
 दान दिल्लें सर्व गुरुदेवापाई । दिनकरा नाही दुजा भाव ॥ ५ ॥

[११६]

॥ श्रीराम ॥

बहुवस्त खंती लागतसे चित्ती । केव्हां कृपामूर्ति भेटसीळ ॥ १ ॥
 भेटसी केव्हां आह्वां पतितासी । वियोग मनासी साहवेना ॥ २ ॥
 साहवेना पळ येक वियोगाचें । तूं चि करणेचें अधिष्ठान ॥ ३ ॥
 अधिष्ठान आह्वां अनार्था सनाथ । कराया समर्थ तूं चि रामा ॥ ४ ॥
 तूं चि रामा येक अरत्री परत्री । दुजें चराचरीं नेणों देवा ॥ ५ ॥
 नेणों देव धर्म मुद्रा ध्यान जप । कर्मखटाटोप बहुविध ॥ ६ ॥
 बहुविध क्रिया अनुष्ठान विधी । नेणों हें त्रिशुद्धी तुजवीण ॥ ७ ॥
 तुजवीण रामा गोमंटे आणिक । नावडे निःशेष तुझी आण ॥ ८ ॥
 तुझे पाय दिव्य मज पतितासी । न जाणे मानसीं दुजें कांहीं ॥ ९ ॥
 दुजें कांहीं नेणें हे चि विज्ञापना । साक्ष मनीं मना देव जाणे ॥१०॥
 देव जाणे सर्व दिनकरहेत । यावरी उचित तें चि कीजे ॥ ११ ॥

[११७]

॥ श्रीराम ॥

वाळींमोळीं दीनेंहीनें सर्वगुणें । जैसीं तैसीं लीन तुझा पाई ॥ १ ॥
 तूं बाप तूं माये सजनसोयरा । तोडों येरझारा गर्भवास ॥ २ ॥
 समाधान कोठें नव्हे या मनाचें । तयाळागीं साचे पाय तुझे ॥ ३ ॥

दिनकर दीन शरण देवदेवा । नेणे दुजें सेवा हे चि माशी ॥ ३ ॥

[११८]

॥ श्रीराम ॥

सकळ देवांचा देव गुरुदेव । करी निरावेव सावेवासी ॥ १ ॥

सावेव साभास परी निराभास । सहुरूचा दास निश्चयेंसी ॥ २ ॥

निश्चयेंसी जाला सर्वां सर्वातीत । दिनकरा सत्य मिथ्या नव्हे ॥ ३ ॥

[११९]

॥ श्रीराम ॥

कोण्या पुण्यें मज जोडती वैष्णव । ऐसें कैचें दैव दैवहीना ॥ १ ॥

दैव हीन माझें जाणतों मी बरें । तरी च अंतरे त्यांच्या पाया ॥ २ ॥

त्यांचे पाईं आहे जीवांचें जीवन । करिती ते धन्य त्यांची सेवा ॥ ३ ॥

त्यांची सेवा वडे जयांचीये वंशी । त्यांच्या भाग्यासी पार नाही ॥ ४ ॥

पार नाही सत्य ह्मणे दिनकर । सखा रघुवीर केला जिहीं ॥ ५ ॥

[१२०]

॥ श्रीराम ॥

मनातीत मनीं कैसेपरीं ध्यावें । स्वामीनें सांगावें बाळकासी ॥ १ ॥

बाळकासी बोध करावा विमळ । संशयाचें मूळ तुटे जेणें ॥ २ ॥

तुटे जेणें द्वैत राहें सदोदित । दिनकरा आर्त तये बोधी ॥ ३ ॥

[१२१]

॥ श्रीराम ॥

देखिलें नयनीं सावळें रूपडें । चित्त तयाकडे जडलेंसे ॥ १ ॥

जडलेंसे रूप नयनीं साजिरे । कास पीतांबरे घेतलीसे ॥ २ ॥

घेतलीसे आंगी चंदनाची उटी । पदक शोभे कंठीं वैजयंती ॥ ३ ॥

वैजयंतीमाळः पुण्यें रत्नाकिता । कानीं सतेजता कुंडलांची ॥ ४ ॥

कुंडलें सतेज किरीट मस्तकीं । प्रभा तेणें लोकीं दाटलीसे ॥ ५ ॥

दाटलीसे दृष्टि भक्तवृंदाकडे । पाहें तयाकडे पद्मनेत्रें ॥ ६ ॥

पद्म शरत् चक्र गदायुधें हातीं । चतुर्भुज मूर्ति शोभे कैसी ॥ ७ ॥
 कैसी भक्ताळार्गीं उमी जेथें तेथें । कृपेचेनि पथें तिष्ठतसे ॥ ८ ॥
 तिष्ठतसे कृष्णस्वरूप मुदर । ह्मणे दिनकर रामदास ॥ ९ ॥

[१२२]

॥ श्रीराम ॥

ध्यानीं आकळेना कळेना मनासी । तें चि अहिर्निशीं कैसें ध्यावें ॥ १ ॥
 कैसें ध्यावें ध्येय ध्यानासी अतीत । अचिआसी चित्त चिंती कैसें ॥ २ ॥
 कैसें सर्गीं सर्ग सर्वातीत आहे । कळेसा उपाये निरोपावा ॥ ३ ॥
 निरोपावा मज माझा अनुभव । मिथ्या देहभाव कैसा असे ॥ ४ ॥
 कैसा असे भास मायाअभियेचा । विवर्त त्रर्वांचा केवों घडे ॥ ५ ॥
 केवों घडे ऐसें सागारें स्वामीनें । दिनकर ह्मणे निजभावे ॥ ६ ॥

[१२३]

॥ श्रीराम ॥

॥ ४० ॥ चित्ता मुचित्त होई । दुश्चित्त नका काहीं ।
 भज आता लवलाहीं । सद्गुरुपदीं ॥ ७ ॥
 सद्गुरूसी शरण । जो कोण्ही भावार्थें पूर्ण ।
 तो चि येक जनीं धन्य । होऊनि ठेला ॥ १ ॥
 येणें चि सार्धकता जीवासी पाहाता । घडे हित सर्वथा सशयातीत ॥ २ ॥
 तो चि येक दृढ सग धरीं चित्ता अमग । दिनकरनि सग रामदासीं ॥ ३ ॥

[१२४]

॥ श्रीराम ॥

निराधारीं केसा राहिला भूगोळ । भोंवतें सकळ अतराळ ॥ १ ॥
 अतराळीं राईसमान पापाण । टाकिता फिरोन तळीं पडे ॥ २ ॥
 तळीं पडे हें तों देखती सकळ । वाटतें नवळ भूगोळाचें ॥ ३ ॥
 भूगोळ राहिला कोणाच्या आवारें । सागारें निर्धारें दीनानाथें ॥ ४ ॥
 दीनानाथ सत दिनकर ह्मणे । निर्शिंती घरणें सशयाचें ॥ ५ ॥

[१२५]

॥ श्रीराम ॥

अहो जना तुझों निहुरें नसावें । सावधान व्हावें निजहिता ॥ १ ॥
 निजहितालागीं नरदेह थ्रेण्ट । बोलतीं वरिष्ठ ब्रह्मादिक ॥ २ ॥
 ब्रह्मादिक देव सनकादिक संत । महिमा वर्णित नृदेहाची ॥ ३ ॥
 नृदेह हा आद्य सुलभ दुर्लभ । येथें आत्मलाभ होत असे ॥ ४ ॥
 होत असे ज्ञान पूर्ण समाधान । हणऊनि मान्य अन्य लोका ॥ ५ ॥
 अन्य लोक घेती जन्म नरदेहीं । तयावीण नाही मोक्षप्राप्ति ॥ ६ ॥
 मोक्षप्राप्ति येणें देहें बहुजना । करा विवंचना वेदशास्त्रों ॥ ७ ॥
 वेद शास्त्र आणि पुराणें गर्जती । गीताभागवती मान्य केला ॥ ८ ॥
 मान्य चहुं युगां नरदेह तो हा । अनयासे पाहा लाधलासे ॥ ९ ॥
 लाधलासे तरी सज्जनां मानवा । हीन न करावा कोण्हेपरी ॥ १० ॥
 कोण्हेपरीं कांहीं वांछा न ठेवावी । संगति धरावी सज्जनाची ॥ ११ ॥
 सज्जनसंगाचें आर्त बटु कीजे । जिज्ञासा सहजें आगीं वाणे ॥ १२ ॥
 वाणे तयावरी अर्थाअर्थी दशा । त्यावीण सहसा नसे छंदु ॥ १३ ॥
 छंदु धोंडेंकोडें लागतां मनासी । विलंब ज्ञानासी नसे तेथें ॥ १४ ॥
 नसे तेथें कांहीं पाहाणें उक्षण । अर्थाअर्थी चिन्ह देखतां चि ॥ १५ ॥
 देखतां अर्थार्थी कृपा कीजे सती । ज्ञानाची संसृति तया लाभे ॥ १६ ॥
 लाभे परमार्थ परत्रींचा अर्थ । संसारजन्य नाश पावे ॥ १७ ॥
 नाश पावे तम सूर्योदई जैसा । ज्ञान होता तैसा सवसार ॥ १८ ॥
 संवसार नाशे सहित कल्पना । स्वयमेव ज्ञानारूढ होता ॥ १९ ॥
 रूढ होता ज्ञानीं होतें समाधान । मोक्षप्रीचें चिन्ह आगीं वाणे ॥ २० ॥

१ निमुर, निष्काळजी, बेफिकीर. २ लोकरुनयापैकीं मृत्युलोका खेरीज जे स्वर्ग व पाताळ यातील देव दानव वगैरे सर्वांना. ३ नरदेह अनायासें लाभला ह्मणून त्याची हेळसांड न करता, त्याची योग्य निगा ठेवून त्याला स कारणीं लावावा. ४ अत्यन्त.

आगीं बाणे क्षमा दया आणि शांति । निजानंदें वृत्ति मुखरूप ॥२१॥
 मुखरूपें रूप सुखाचें वोतलें । न जाय खडिलें कोण्हा बाणें ॥ २२ ॥
 कोण्हा बाणें ज्ञानी नव्हे अनौरिसा । सर्व्हे सरिसा सर्व्हाळ ॥२३॥
 काळत्रई जैसा सूर्य जैसा तैसा । अवस्थाग्रई ऐसा ज्ञानी जाण ॥२४॥
 जाणपणातीत जाणाय जाणिजे । विज्ञान बोलिजे तिये नाव ॥ २५ ॥
 नावरूपातीत स्वसवेय स्वयें । अनुवाच्य पाहें रूप त्याचें ॥ २६ ॥
 रूप त्याचें ऐसें होये नरदेहीं । याहिपरै काई लाभ असे ॥ २७ ॥
 लाभ असे मोठा सोडी तो करंटा । मरलासे ताठा वैमयाचा ॥ २८ ॥
 वैमयाच्या भरें मरलासे पापी । न विचारी सोपी आनसोये ॥ २९ ॥
 सोये सोडुनीया निदसुरा जाला । घोसणातें कुळा अनादाच्या ॥३०॥
 अनादीच्या छंदे अहतेच्या मदें । जल्पतसे भेदें माझ्या तुझ्या ॥ ३१ ॥
 माझ्या तुझ्या भेदें भेदला पतित । स्वर्मां हि राहित नाइके तो ॥३२॥
 नाइके तो कानां आचार विचार । धन दारा घर क्षणे माझे ॥ ३३ ॥
 क्षणे माझा देस हस्ती थोडे गान । मिणसीचा ठाव पूर्वजाचा ॥ ३४ ॥
 पूर्वजाचें नाव या देहें राखिलें । उजेडा आणिळें बळाकारें ॥ ३५ ॥
 बळाकारें वृत्ति साधिल्या कितेकी । सरया नये लेखीं लेखिना हि ॥३६॥
 लेखिता अपार उच्छेद त्रिप्राचे । केले कितेकाचे अपमान ॥ ३७ ॥
 अपमानें साधुसत उडवीले । या जावें मानिलें नाहीं काण्हा ॥ ३८ ॥
 नाहीं कोण्ही आक्षाममान पाहाता । पृथ्वी धुडाळिता परोपरी ॥३९॥
 परोपरी ऐसें नाव वडिलाचें । आणियेळें साचें उजेडासी ॥ ४० ॥
 उजेडा आणिले पूर्वन सायांसें । धन्य जिणें ऐसें नाहोतन्हीं ॥ ४१ ॥
 नाहींतरी लोक कासया जमले । मूमिमार जाले कीर्तिवीण ॥ ४२ ॥
 कीर्तिवीण जन कासया वाचले । सादीस घातलें कुळ थोर ॥ ४३ ॥

१ वगा=मार्ग (हसट्टेच) २ घटघटकी बदलणारा ३ चापेक्षां आणि
 स्त्री ४ शेष ५ बरड लावला ६ बडवडिलासून चालत आलेल्या पद्धती
 प्रमाणे ७ अत्यंत प्रयत्नाने

कुळ धोर परी तीर्थयात्रा करी । नित्य नाक धरी अनुष्ठानीं ॥ ४४ ॥
 अनुष्ठानें स्नानें संध्या होम दानें । माळा विलेपनें विभूतीचीं ॥ ४५ ॥
 विभूति लाडनी फिरे वृंदावनें । पुराणश्रवणें नित्य करी ॥ ४६ ॥
 नित्य करी घरीं पर्वें महोच्छ्राव । मांडुनीयां देव कथा करी ॥ ४७ ॥
 कथा करां रडे नाचे लोकांपुढें । वाखाणी पवाडे जनापासीं ॥ ४८ ॥
 जनाची हि भीड न धरी निर्लज्ज । लावियेली लाज कुळवंता ॥ ४९ ॥
 कुळवंत लोक पाहाती खाळतें । देखोनीयां यातें चक्चकिती ॥ ५० ॥
 चक्चकिती ऐसा टाळकुठ्या जाला । कासयासी आला संसारासी ॥ ५१ ॥
 संसारासी यावें नांवासी राखावें । नाहींतरी जावें देशांतूनि ॥ ५२ ॥
 देशांतूनि जावें कळे तें करावें । अथवा राहावें कीर्तिरूपें ॥ ५३ ॥
 कीर्तिरूपें राहे तो येक संसारी । मानिजेत धोरीं साभिमानें ॥ ५४ ॥
 साभिमानें आला साभिमानें गेला । लोकांत उरला साभिमानें ॥ ५५ ॥
 साभिमानेंवीण जळो ज्वालेंपण । जाती वायांवीण सद्भाविकें ॥ ५६ ॥
 सद्भाविकें नांव सर्व बुद्धविलें । धन्य माझें ज्याळें भूमंडळीं ॥ ५७ ॥
 भूमंडळीं येक मी माझ्या वैभवे । कोणही हि न पावे तुकें ऐसें ॥ ५८ ॥
 ऐसें बोसणात घोरे गर्वघोरे । न दिसे दुसरें दृष्टीपुढें ॥ ५९ ॥
 दृष्टीपुढें न ये इंद्र चंद्र शिव । बापुडें मानव तेथें किती ॥ ६० ॥
 किती आतां पुरे दुष्टाचे स्वभाव । चारियासी चाव कोण घाली ॥ ६१ ॥
 कोण घाली मन वर्णाया पतित । परि हा सकेत वोळखीचा ॥ ६२ ॥
 वोळखिजे नष्ट ऐसियां चिन्हचा । नरदेह काचों केला तेणें ॥ ६३ ॥
 केला तेणें धोर अपराध जनीं । जनकाची राणी कष्टविली ॥ ६४ ॥
 कष्टविली व्यर्थ नवमासवरी । अंती येमपुरी प्राप्त तिला ॥ ६५ ॥
 प्राप्त तिला नकें पूर्वजासहित । धन्य ऐसा सुत भूमिभार ॥ ६६ ॥
 भूमिभार पापी नरदेही जाला । धिता अत्तरळा स्वहितासी ॥ ६७ ॥
 स्वहिताचा देह कैसा अन्हेरिला । कौडीसमं दिल्ला चिंतामणी ॥ ६८ ॥

१ कुजबुज लागले. २ जिणे. ३ महत्त्व. ४ बाव=अवकाश. वाऱ्याची मोद कोण चांधील ? ५ अपारिपक, ६ नाता. ७ वाया,

चिंता मनीं वाहे कुटुंबाची थोर । सोडुनी विचार स्वहिताचा ॥ ६९ ॥
 स्वहिताचा देह पापिजेना पुढें । क्षणोनि रोकडें हित कीजे ॥ ७० ॥
 हित कीजे वळें सांडोनि लोकिंक । होइजे निःशंक सदाचारें ॥ ७१ ॥
 सदाचारीं मन निश्चळ करावें । सद्भावें धरावें सत्संगासी ॥ ७२ ॥
 सत्संगाचा भर लागतां चित्तासी । तेव्हां स्वहितासी नाहीं उणें ॥ ७३ ॥
 नाहीं उणें मग आपुलें स्वसुख । निश्चयाचें बोकें ठाईं पडे ॥ ७४ ॥
 ठाईं पडे हेत तें चि तें स्वहित । ऐसी आहे मात सत्संगाची ॥ ७५ ॥
 सत्संगाची छीळा तो चि येक जाणे । असत्संग जेणें निरशिलें ॥ ७६ ॥
 निरशिले देह, चान्ही देहभाव । सत्संग त्या नांव शास्त्र क्षणे ॥ ७७ ॥
 शास्त्र क्षणे ऐसें प्रचींतीसी आलें । निःशब्दें चि जालें समाधान ॥ ७८ ॥
 समाधानी नर सर्वांसी सारिखा । राया आणजे रंका भेदु नेणे ॥ ७९ ॥
 भेदु नेणे भेदीं भेदु नेणे बोधीं । भेदु नेणे द्वंदीं वर्ततां हि ॥ ८० ॥
 वर्ततां व्यापारीं घावतां संसारीं । नादे घरदारीं परि भिन्न ॥ ८१ ॥
 भिन्न जैसें नभ सर्वां द्विबोनीयां । तैसा तो ज्ञानिया काळत्रई ॥ ८२ ॥
 काळत्रई तपे तपेन सर्वदा । परि नेणे भेदा तैसा ज्ञानी ॥ ८३ ॥
 तैसा ज्ञानी जैसें उदकां कमळ । असे सर्वकाळ अलित चि ॥ ८४ ॥
 अलित रसना रस चवळितां । तैसेपरीं ज्ञाता सर्व करी ॥ ८५ ॥
 सर्व करी कर्म वर्णाश्रमधर्म । नित्यादिक नेम चळो नेदी ॥ ८६ ॥
 चळो नेदी विधि वेदविभागा चि । वाट पापांढाची मोडुनीयां ॥ ८७ ॥
 मोडुनीयां खोटें खरें प्रतिपादी । अमायाची मांदी जालुनीयां ॥ ८८ ॥
 जालुनीयां कुंडें संस्थापी सत्कर्म । उपासनाधर्म चालायया ॥ ८९ ॥
 चालायया पंथ मोळ्यांभाविकांसी । आणि अज्ञानांसी हळु हळु ॥ ९० ॥
 हळु हळु पंथ सात्विकें क्रमिती । क्षणकनि भक्ति उपासना ॥ ९१ ॥
 उपासना करी सगुण देवाची । वाट अमकीची छेदुनीया ॥ ९२ ॥

१ तेज. २ व्यापार, संसार किंवा घरदार या ठिकाणीं तो अभिप्रायें वर्तत
 अमून पुन्हां त्यापासून निराळा राहतो, क्षणजे त्यात च गुरफटून राहत नाही.
 ३ मर्म. ४ समूह. ५ वाईट.

छेदुनीयां नाना किंतु संशयाचे । प्रतिपादी साचें आत्मज्ञान ॥ ९३ ॥
 आत्मज्ञानें मोक्ष आहे सर्व जीवां । तोचि नावांनां वां बोध करी ॥ ९४ ॥
 बोध करी सर्व जना परोपरीं । नेणे नर नारी येकात्मता ॥ ९५ ॥
 येकात्मताज्ञान रामउपासन । सत्कर्मपाळण वेदयुक्त ॥ ९६ ॥
 वेदयुक्त ऐसा ज्ञानी बोळखावा । तयासी पुसावा देवदेव ॥ ९७ ॥
 देवदेव होता स्वयें देव होणें । नाथिल्या अनुमानें उरिजेना ॥ ९८ ॥
 उरिजेना देहें विदेहें अदेहें । निर्दोन निर्वाहे स्वयमेव ॥ ९९ ॥
 स्वयमेव ब्रह्म सद्गुरुकृपेनें । दिनकर ह्मणे रामदास ॥ १०० ॥
 रामदास रामी पावले सद्बोध । तोचि पै प्रसाद दिनकरा ॥ १०१ ॥
 दिनकर ह्मणे परपरा ऐसी । विस्त्यात मनासी कल्पवेना ॥ १०२ ॥
 कल्पवेना ऐसी साधली सुभूमि । दिनकरा रामीरामदासीं ॥ १०३ ॥

[१२६]

॥ श्रीराम ॥

निर्लज्ज वैष्णव नाहीं लाज यांसी । तें चि अहर्निशीं गाती सदा ॥ १ ॥
 हरिं नारायण रामकृष्ण ह्मणा । हें चि क्षणक्षणा ह्मणवीती ॥ १ ॥
 कांहीं रागरंग नृत्य तानमान । भोंटिवेचें चिन्ह तें हि नाहीं ॥ २ ॥
 आवडे भांडीव कोकशास्त्रकथा । यावीण सर्वथा कथा काई ॥ ३ ॥
 कांहीं गर्वें पर्वें वीर वाल कोडीं । गातां परबडी समाधान ॥ ४ ॥
 दिनकर ह्मणे ऐसे श्रोते धन्य । करिती अमान्य भगवत्कथा ॥ ५ ॥

[१२७]

॥ श्रीराम ॥

शशि सूर्य तारा ग्रहाचीं मडळें । जाती अतराळे कोणे गर्ता ॥ १ ॥
 कोणें गर्ता मेव वर्पती जीवन । तयामार्जी जाण विशुद्धता ॥ २ ॥
 विशुद्धता घन गर्जना करिती । कैसी याची रीति निरोपाची ॥ ३ ॥
 निरोपाची पृथ्वी आहे कास्यावरी । राहिली निघांरी कैसेपरीं ॥ ४ ॥

१ विपरीत भाव २ क्षण-क्षणा. ३ चिकित्सा, अनुमान. ४ व्यवस्था लावतो, निवारण करतो. ५ वीरभाटीव=वीररस. ६ निरानिरालया प्रकारानीं. ७ भेष.

कैसेपरीं चळे समूह जीवांचा । शक्रधनुष्याचा योग कैसा ॥ ५ ॥
 योग कैसा तथा शशीच्या कळांचा । येती जाती साच्या कोठें कैसा ॥ ६ ॥
 कोठें कैसी राहे उरलीं सत्राचीं । काळिमा ते जीवां कासियाचीं ॥ ७ ॥
 कासियाचीं सर्व सृष्टि विकारली । कोणें विस्तारिली कोठुनीयां ॥ ८ ॥
 कोठुनीयां सर्व चराचर जालें । कास्याचें वोतलें सांगा स्वामी ॥ ९ ॥
 सांगा स्वामी दीन दिनकर क्षणे । संशय धरणें चुके जेणें ॥ १० ॥

[१२८]

॥ श्रीराम ॥

नभाऐसें ब्रह्म बायोऐसी माया । विचारें प्रत्यया येत असे ॥ १ ॥
 येत असे परीं कराया विचार । बायो जगदाकार विस्तारला ॥ २ ॥
 विस्तारला बायो चंचळ मायावी । नित्य निरावेचीं विचरत ॥ ३ ॥
 विचरत सर्व निश्चळीं चंचळ । क्षणोनि सकळ वायुमुळें ॥ ४ ॥
 वायुमुळें पिंडब्रह्मांडरचना । प्रमाणे चळेना तयावीण ॥ ५ ॥
 तयावीण कोहों न घडे सर्वथा । सर्व कर्ता भोक्ता हरिता तो ॥ ६ ॥
 हरिता तो सर्व आपणांसहित । दिनकरा मात प्रत्ययाची ॥ ७ ॥

[१२९]

॥ श्रीराम ॥

वेधलेंसे मन तयाचे चरणी । जयाचीं करणी असंभाव्य ॥ १ ॥
 असंभाव्य लीळा नेणे नीळकंठ । नामें चि संकट निवारिलें ॥ २ ॥
 निवारिलें दुःख उफराव्या नामें । सुफराव्या नामें कोण बुडे ॥ ३ ॥
 कोण बुडे देही स्मरता श्रीराम । त्रैलोक्यविश्राम कृपालु जो ॥ ४ ॥
 कृपालु जो लक्ष चौन्हासी जीवांसी । स्मरतां चि नाशी जन्म जरा ॥ ५ ॥
 जन्म जरा दुःख रामदासा कैचें । वर्तणें जयांचें रामरूपी ॥ ६ ॥
 रामरूपी रामदास कैसेपरीं । जैसें भितीवरी चित्र पाहें ॥ ७ ॥

१ इंद्रधनुष्याचा. २ जीवनकळ. ३ परिमाण. ४ बाह्याकोळ्याचें दुःख
 ५ भितीवरील चित्र भितीपासून निराळें नसतें त्याप्रमाणें.

पाहे जैसी नभी नीळिमा-प्रकाश । तैसे रामदास स्वरूपेसी ॥ ८ ॥
स्वरूपे निर्मळ उदास केवळ । ऐसे करी शील नाम ज्याचे ॥ ९ ॥
नाम ज्याचे ऐसे दिनकर हणे । तयासी वर्णने कोणेपरी ॥ १० ॥

[१३०]

॥ श्रीराम ॥

न धरवे धीर वाटतसे खंति । केव्हा कृपामूर्ति देखेन मी ॥ १ ॥
देखेन केधवां जीवाचा विसावा । देही देहभावा नुरऊनी ॥ २ ॥
नुरऊनि भाव दिनकर हणे । उठो हें धरणें वियोगाचें ॥ ३ ॥

[१३१]

॥ श्रीराम ॥

हरिभक्त ज्ञानी पूर्णसमाधानी । जयाची रहणी अनुवाच्य ॥ १ ॥
अनुवाच्य त्याच्या दर्शने स्पर्शने । सुखसंभाषणें असंभाव्य ॥ २ ॥
असंभाव्य साधु हणे दिनकर । घडो निरंतर दास्य त्याचे ॥ ३ ॥

[१३२]

॥ श्रीराम ॥

घडो दास्य मज संतांचे ये देही । तेणें लवळाही उद्धरेन ॥ १ ॥
उद्धरणें माझे आहे त्याचे पाई । तयावीण नाही त्रिमुवनी ॥ २ ॥
त्रिमुवनी कायावाचामनेप्राणें । नेणे दुजेपणे दुजें काही ॥ ३ ॥
दुजें काही कैचें चरणावाचूनि । अवस्था उन्मनी जेथें जीवा ॥ ४ ॥
जेथें जीवा होये वाव बदमोक्ष । ते पाहे प्रत्यक्ष सतपाये ॥ ५ ॥
संतपाये ऐसे असमाव्य जनीं । घेईन मी धंणी निरतर ॥ ६ ॥
निरतर हणे दिनकर आता । साधन तत्वता नाही दुजें ॥ ७ ॥

[१३३]

॥ श्रीराम ॥

दुजें नाही काही मुक्तीचें साधन । चरणावाचून सताचीया ॥ १ ॥

संतांचिये पाईं धाहे निजगूज । लावळें हें मज मजवीण ॥ २ ॥
मजवीण मज दिनकर हाणे । अखंड साधणें संतपाये ॥ ३ ॥

[१३४]

॥ श्रीराम ॥

संतांचिये पाईं नाही माव जया । तो जीव रुगिया यातनेचा ॥ १ ॥
यातनेचे वंदी पडे अहंभावे । विषयवैमर्षे लोपोनीयां ॥ २ ॥
लोपोनीयां प्राणी जाय अधःपार्ती । भोगी यातायाती निरंतर ॥ ३ ॥
निरंतर पापी संतकृपेवीण । जननीस शीण व्यर्थ केला ॥ ४ ॥
व्यर्थ जिणें त्याचें जाला भूमिमार । हाणे दिनकररामदास ॥ ५ ॥

[१३५]

॥ श्रीराम ॥

जळो या मृदांची वाणो संशयाची । कानो पडतां चि अनहित ॥ १ ॥
अनहित होतें मूर्खांच्या संयोगें । दिनकर सांगे कळयुगो ॥ २ ॥

[१३६]

॥ श्रीराम ॥

सीण नको करूं कांहो । राववाचा छंदु घेईं ॥ ध्रु० ॥
रामी होई सावधान । तुजें आहे येथें कोण ॥ १ ॥
येणें जाणें येकायेकीं । अवधी राहती विषयसखीं ॥ २ ॥
दिनकर हाणे दीनानाथ । घ्यातां होईजे सनाथ ॥ ३ ॥

[१३७]

॥ श्रीराम ॥

राम दासांचा कैपक्षी । काळांतरी हि रुपेझी ॥ ध्रु० ॥
पातितपावन ऐसें नाम । जया शोमे अविग्रमै ॥ १ ॥
बहुत मुक्ततेकरां । दीनानाथ साहकारी ॥ २ ॥
दिनकर हाणे धन्य धन्य । दीनोदारी खुनंदन ॥ ३ ॥

[१३८]

॥ श्रीराम ॥

नाम गोड नाम गोड । सेवी त्याचे पुरे कोड ॥ ध्रु० ॥
 हरि हरि हरि हरि । परतल्या वाचा च्यान्ही ॥ १ ॥
 सुख सांगों कैसें पैरी । निशब्दामी आली हारी ॥ २ ॥
 दिनकर लणे ऐसी पैरी । नाम करी निजनिर्घारी ॥ ३ ॥

[१३९]

॥ श्रीराम ॥

दासांचें जें उणें न साहे जयासी । त्या दीनबंधूसी शरण जावें ॥ १ ॥
 शरण जावें तया घालीळ पाठीसी । सन्मुख काळासी येवं नेदी ॥ २ ॥
 येवं नेदी कांही दासां जडैमारीं । अर्पणूनि वारी दैन्यदुःख ॥ ३ ॥
 दैन्यदुःख कैचें देवाच्या दासासी । मार्गे पुढें त्यासी सांभाळितो ॥ ४ ॥
 सांभाळितो देव दासां निरंतर । लणे दिनकर समचीत ॥ ५ ॥

[१४०]

॥ श्रीराम ॥

जेथें नाहीं आत्मज्ञान । तेथें कैचें समाधान ॥ ध्रु० ॥
 सावधान सावधान । अखंड नामी अनुसंधान ॥ १ ॥
 देहबुद्धीच्या सन्मानें । फुंजों नका अभिमानें ॥ २ ॥
 धैर्य जाईजेणें पाहो । याचें शाश्वत धरिलें काय ॥ ३ ॥
 आतां तन्ही सावध होई । सद्गुरूसी शरण जाई ॥ ४ ॥
 दिनकर लणे पाहो । कळिकाळ दुर्घट आहे ॥ ५ ॥

[१४१]

॥ श्रीराम ॥

आत्मज्ञानाचें विदार्ण । जाणे तो चि तो सज्ञान ॥ ध्रु० ॥
 भावें शरण त्यासी जावें । प्रचीतीनें समजावें ॥ १ ॥
 निरंतर समाधानी । ज्यांसी द्वैताची सिराणी ॥ २ ॥

भक्तिज्ञानेसीं पैराग्य । ज्याचे ठाई हें सौभाग्य ॥ ३ ॥
 शांति क्षमा आणि दया । वस्ति आल्हा जया ठाया ॥ ४ ॥
 अखंड अनुसंधानीं भर । मोक्ष देऊनी उदार ॥ ५ ॥
 न्यायनीतीसीं मर्यादा । सप्रदाई हे सपदा ॥ ६ ॥
 दिनकर छणे ऐसा संत । भाग्ये भेटे अकस्मात ॥ ७ ॥

[१४२]

॥ श्रीराम ॥

दोष करिता सुख वाटे । शाडा देता हृदय फुटे ॥ ध्रु० ॥
 आपेंआप पडे फासा । बोल नाही जगदीश ॥ १ ॥
 समाधान गिलिता गळ । बोढिता मच्छा तळमळ ॥ २ ॥
 अनाचारें शाको डोळे । आगी जडता आरवेळे ॥ ३ ॥
 पापें करिता न मनी कोणहा । अती दिसे केनिलबाणा ॥ ४ ॥
 येथें शब्द नाही देवात । छणे दिनकररामदास ॥ ५ ॥

[१४३]

॥ श्रीराम ॥

भक्ताशमडपामाझारी । वेसले सत परात्परी ॥ ध्रु० ॥
 कथा करिता निरतरी । उसत नाही क्षणमरी ॥ १ ॥
 अखंड नामी अनुसवान । जडलें मीतूपणेंबीण ॥ २ ॥
 अनुहातें टाळी वाजे । तेणें घोषें अवर गाजे ॥ ३ ॥
 रनि शशी दोही भागी । दोघे समभावे मृदागी ॥ ४ ॥
 माजीं गाती रामदास । तो आनद गिळू पाहे गगनास ॥ ५ ॥
 स्वरयुक्त टाळ धरी । सोळाजेंण विशमहारी ॥ ६ ॥
 ऐसें अखंड कीर्तन । पाहता उन्मीळित लोच्यर्न ॥ ७ ॥

१ हरवळणें=नळमळण २ भक्तास=उपवस्त, उजाट ३ विसावा ४ मध्य
 सत्र न पडता, अखंड. ५ पचतन्मात्रा, पचज्ञानेदियें, पचक्रमेदियें व मन अशी
 सोळा सूक्ष्म तत्वे. ६ प्रज्ञाताल या अखंड कीर्तनानदाचा अनुभव येण्याइतका
 विशाल दृष्टि श्रीदिनकराची झाली होती हें या अभगावहन स्पष्ट दिसते !

मीतूपणा सुढतां गांठी । अपार कीर्तनाची लुटी ॥ ८ ॥

ऐसा लुटिला जगदीश । हणो दिनकररामदास ॥ ९ ॥

[१४४]

॥ श्रीराम ॥

ज्यांचे वाचे न ये नाम । त्यांसी फार छळिती येम ॥ ध्रु० ॥

ध्या रे नाम राघवाचें । सोपें सुगम फुकाचें ॥ १ ॥

जो लाजे हरिकीर्तना । तो वर्णसंकर जाणा ॥ २ ॥

द्वेपें न मनी जो संतांस । त्याच्या पितरां नकां वास ॥ ३ ॥

शके वाजवितां टाळी । त्यासी दुःखाची दिवाळी ॥ ४ ॥

न मनी पुराण कीर्तन । त्यासी यमपार्श्वी बंधन ॥ ५ ॥

निंदी सन्मार्ग संतांसी । अधःपतन त्याच्या वंशासी ॥ ६ ॥

तीर्थ क्षेत्र जे निंदिती । तत्तलोही ते छळती ॥ ७ ॥

झोंपी जाये हरिकीर्तनी । तो नपुंसक जन्मोजन्मी ॥ ८ ॥

दिनकररामदास हणो । सार्थक होतसे कीर्तने ॥ ९ ॥

[१४५]

॥ श्रीराम ॥

माथें ऐकायें कीर्तन । नाम घ्यावें धरुनी कान ॥ ध्रु० ॥

तेणें उद्धार वंशासी । तारक राम भाविकांसी ॥ १ ॥

ज्यांचे वंशां हरिमक्ति । कैवल्यपर्दी ते वसती ॥ २ ॥

टाळ मृदांग नाना ध्वनी । गर्जती वैष्णवघोर बाणी ॥ ३ ॥

दिंडी पताका महोच्छ्राव । कीर्तनी नाचती वैष्णव ॥ ४ ॥

काळिकाळा पडिल; धाक । वैष्णव गर्जतां निःशंक ॥ ५ ॥

धोर कळियुगीं कीर्तन । वाद्यक जप तप अनुष्ठान ॥ ६ ॥

अवस्थातीत नामघोष । तेथें दिनकररामदास ॥ ७ ॥

[१४६]

॥ श्रीराम ॥

पहा नयल वर्तले कैसें । माझे मीपण जालें अनारिसें ॥ ध्रु० ॥
 धन्य धन्य सहुरुचोज । नाचविलें स्वानंदाचें भोजें ॥ १ ॥
 पाहतां पाहणें न दिसे दृष्टी । आत्माराम अभेद सृष्टी ॥ २ ॥
 दिनकरा दिनकर सर्व । जेथें निर्दद भावाभाव ॥ ३ ॥

[१४७]

॥ श्रीराम ॥

परादार साधू जाणे । तो चि साधु पूर्णपणें ॥ ध्रु० ॥
 तैसे साधु कोण पुसे । ज्यासी स्वरूपज्ञान नसे ॥ १ ॥
 परात्पर परादारें । प्राप्त होतसे विचारें ॥ २ ॥
 गुरुविण न कळे हें मडसैं । झणे दिनकररामदास ॥ ३ ॥

[१४८]

॥ श्रीराम ॥

पहा न धरी जनकांची भीड । मोतेलागों झणे द्वाद ॥ ध्रु० ॥
 कैसा मातला सज्जन । समान धरी जन विजर्न ॥ १ ॥
 त्यजून दोघे निजस्वार्थें । निघे वेगळा परमार्थें ॥ २ ॥
 घेऊनि गुणसौम्या नोवरी । बसे गगनाचा भदिरी ॥ ३ ॥
 न मनी वेद शास्त्र देव । झणे हें जननीचें लघिव ॥ ४ ॥
 ऐसा बाईलेच्या छदें । नाचे अखड निजानदें ॥ ५ ॥
 बोधपुत्र क्षमासून । त्यावरी कृपा करी पूर्ण ॥ ६ ॥
 ऐसा हीनें सर्वगुणें । दिनकररामदास झणे ॥ ७ ॥

१ राज्य. २ भावाभावशून्य अद्वैत स्थिति प्राप्त झाल्यावर श्रीदिनकराना स्वस्वरूपाशीवाय दुसरें काहीं च दिसेना. ३ महत्त्व. ४ मद्राशी ५ मायस ६ अरण्य. एकांतवास ७ त्रिगुणांचा गर्भ धारण करणारी. ८ कुशलता. ९ या ठिकाणीं हें विशेषण उपरोधिक आहे.

[१४९]

॥ श्रीराम ॥

समाधानापरतें सुख । पाहतां न दिसे निःशेष ॥ ध्रु० ॥
 काळत्रई अबाधित । रामें केलें सदोदित ॥ १ ॥
 ज्ञान ज्ञेयां हारपलें । ज्ञेय ज्ञेई सामावळें ॥ २ ॥
 दिनकररामोरामदास । अखंड जर्नावर्ना उदास ॥ ३ ॥

[१५०]

॥ श्रीराम ॥

लीळा न कळे राघवजीची । स्थित चाली त्रैलोक्याची ॥ ध्रु० ॥
 धन्य रामोरामदास । भजतां जाले पै उदास ॥ १ ॥
 देहीं विदेहीं अदेहीं । रामवीण दुजें नाहीं ॥ २ ॥
 आदि मध्य अंत राम । न भजतां गांजिल येम ॥ ३ ॥
 नाम रूप नाशे कर्म । अविनाश येक आत्माराम ॥ ४ ॥
 सो चि जोडला आसांत । लखे दिनकररामदास ॥ ५ ॥

(१५१)

॥ श्रीराम ॥

न कळे राग तानमान । येक जाणों नारायण ॥ ध्रु० ॥
 ऐसा आमचा धांगडधिगा । गोड लागे पांडुरंगा ॥ १ ॥
 नेणों कळाकौशल्यता । पदप्रबंध अन्ययकथा ॥ २ ॥
 नेणों कथनी नेणों ज्ञान । नेणों तत्वांचें विवरण ॥ ३ ॥
 नेणों समाजन संज्जन । नेणों चातुर्याची खूण ॥ ४ ॥
 ऐसे आली ठसठोबस । लखे दिनकररामदास ॥ ५ ॥

[१५२]

॥ श्रीराम ॥

मुळीं मूळहेत सपूर्ण । तें चि शोभे मुखासैन ॥ ध्रु० ॥
 भांसी मोई आली मोई । देहीं विदेहीं अदेहीं ॥ १ ॥

चतुर्थिधा भक्ति वरी । ते चि सुपती माझारी ॥ २ ॥
 टेंकावया टेंकणें लोड । मऊ त्रिवेक वाडेंवाड ॥ ३ ॥
 धृति निजधैर्याची दांडी । प्योन्ही देह यागविती गढी ॥ ४ ॥
 वरी पिंजैरी चिद्रूपाची । निजवृत्ति निश्चयाची ॥ ५ ॥
 बैसणामाजी आत्माराम । परिपूर्णें निष्काम ॥ ६ ॥
 दिनकरा सुख लाधळें । भोईपणीं पद शोमळें ॥ ७ ॥

[१५३]

॥ श्रीराम ॥

घोंपें गर्जतां गोविंद । ओल्यावत्तयांसी आनंद ॥ ध्रु० ॥
 आतां न्हावें सावधान । जाळें कीर्तन संपूर्ण ॥ १ ॥
 करीं टाळी घाचे राम । हा चि सार्धकसंभ्रम ॥ २ ॥
 ऐकोनि नामाचा गजर । पळती येमाचे किकर ॥ ३ ॥
 स्वासोस्वासीं नारायण । जपतां नाहीं मृत्युजन्म ॥ ४ ॥
 निज यावें कीर्तनास । ह्मणे दिनकररामदास ॥ ५ ॥

[१५४]

॥ श्रीराम ॥

पोटीं विषयांचा अभिलाश । वरिवरि दाखवी भजनास ॥ ध्रु० ॥
 वाप धन्य तो दैवाचा । नव्हे सर्वदा राम साचा ॥ १ ॥
 माळामुद्रावेपधारी । टिळाटोपी डेंवें करो ॥ २ ॥
 ह्मणे दिनकररामदास । स्वरूपेवीण गर्भवास ॥ ३ ॥

[१५५]

॥ श्रीराम ॥

धन्य आजिचा दिवस । स्वामीचरणीं रहिवास ॥ ध्रु० ॥
 आह्मी दैवाचे दैवाचे । चरण देखिले संतांचे ॥ १ ॥
 कैचा जन्म मृत्यु जरा । काळ केला पाळिमोरा ॥ २ ॥
 घोपें घेतां रामनाम । महापापें जालीं मम ॥ ३ ॥

भावें हरिदास गर्जती । तेणें ध्रुवणें कैवल्यप्राप्ति ॥ ४ ॥

नित्य यावें हरिकीर्तना । तेणें संसार भंगीणा ॥ ५ ॥

सकळां हा चि नमस्कार । अखंड सेवा हरिजागर ॥ ६ ॥

कीर्तन तारक सर्वोत्तम । ह्मणे दिनकररामदास ॥ ७ ॥

[१५६] ;

॥ श्रीराम ॥

येका आत्मज्ञानेवीण । जितुलें ज्ञान तितुलें शून्य ॥ ध्रु० ॥

फरुनि दृष्टि ऊफराटी । घेणें आपेंआप भेटि ॥ १ ॥

दिनकररामदास ह्मणे । अनुमयी तो चि जाणे ॥ २ ॥

[१५७] ;

॥ श्रीराम ॥

सात पद चौदा कर । नव तोंडें पांच नेत्र ॥ ध्रु० ॥

ऐसा देखतां हेरवें । गेला संसार स्वयंम ॥ १ ॥

दीढ शिर छंबोदर । दाहा दशन सुंदर ॥ २ ॥

दिनकरा रामदासी । भेटि जाली मूळपुरुषी ॥ ३ ॥

[१५८]

॥ श्रीराम ॥

श्वानामुखीं परमान्न । मर्कटासी सिंहासन ॥ ध्रु० ॥

तैसें विषयासक्ता ज्ञान । प्राप्त जालें पारि तें भिन्न ॥ १ ॥

अंधाघरी सूर्य उमा । नपुंसकापुढें रंमा ॥ २ ॥

दिनकरा सहस्रवीण । सेळियेगळां जैसे स्तन ॥ ३ ॥

[१५९]

॥ श्रीराम ॥

गोंचिढ ङिगटे दुधापासी । परि ते सेवी अशुद्धासी ॥ ध्रु० ॥

तैसा हृदई आत्माराम । त्यजुनि धरिती विषयकाम ॥ १ ॥

घेहुक अखंड कमळापासी । परि गांठी पडली चिखलेसी ॥ २ ॥

दिनकरा रामामाजीं जन । जैसे लढकांत पापाण ॥ ३ ॥

[१६०]

॥ श्रीराम ॥

आत्मज्ञानेवीण नर । नर नव्हे सरा सरं ॥ ध्रु० ॥
 न्हावें सावध नरदेहीं । आयुष्य जातसे लवढाहीं ॥ १ ॥
 गेली घटिका न ये पुढें । स्वहित करावें रोकडें ॥ २ ॥
 दिनकरा ज्ञानेवीण । न चुके जन्ममृत्युशाण ॥ ३ ॥

[१६१]

॥ श्रीराम ॥

जेसैं तडोंग जीवनेवीण । तैसें भजनानाचुनि ज्ञान ॥ ध्रु० ॥
 भजन सार भजन सार । भजनें होय जगदोदार ॥ १ ॥
 जेसैं सूर्येवीण आकाश । तैसा भजनरहित स्वप्नकाश ॥ २ ॥
 दिनकरा भजनेवीण । शब्दप्रज्ञाची ठण्ठण ॥ ३ ॥

[१६२]

॥ श्रीराम ॥

नवजाय कधीं हरिकीर्तना । भावे वेद्येच्या रगणा ॥ ध्रु० ॥
 धिग्य धिग्य त्याचें जालें । पूर्वेज रौरवां घातले ॥ १ ॥
 निघे वेद्येसी सामोरा । लपे सत येता घरा ॥ २ ॥
 वर्णीं वेद्याचीया गुणा । सता निंदी क्षणक्षणा ॥ ३ ॥
 लोळे वेद्येच्या पाविता । चुकी देखोनोया सता ॥ ४ ॥
 वेद्येसाठीं पुढें पानें । सताघरीं घेतो घेणें ॥ ५ ॥
 नि शक नकीं जैसा किडा । तैसा वेद्यामार्जी वेडा ॥ ६ ॥
 लणे दिनकर मनोभावे । जेसैं करा तैसें पावे ॥ ७ ॥

[१६३]

॥ श्रीराम ॥

केसा कराना विचार । सर्ता माढिला जोजोर ॥ ध्रु० ॥

संत नाचती आनंदें । निंदक तारावे गोविंदें ॥ १ ॥
 अखंड पडिले उठिले घरीं । हे तोडावे शस्त्रें करीं ॥ २ ॥
 बुडविलीं आमुचीं घरे । उदास केळीं रांडापोरें ॥ ३ ॥
 यांचें न व्हावें दर्शन । संत जावे देखीं हून ॥ ४ ॥
 दिनकररामदास ह्मणे । जैसें देणें तैसे घेणें ॥ ५ ॥

[१६४]

॥ श्रीराम ॥

पैल पाहें कीर्तनीं देव । डोले सोडुनि देहभाव ॥ ध्रु० ॥
 फाय किती झोंपीं जाणें । घाला घातला पापानें ॥ १ ॥
 तीर्थांचीया कौडी । उभीं व्रतें परवैडीं ॥ २ ॥
 प्रेमें डोलती हरिदास । नयनीं लक्ष्मी परेश ॥ ३ ॥
 सकळ देव रिद्धिसिद्धि । द्रवणीं तत्पर निरोपाधी ॥ ४ ॥
 ऐसे स्पळी विकल्प । दिनकर ह्मणे तें चि पाप ॥ ५ ॥

[१६५]

॥ श्रीराम ॥

देव देव देव देव । देव ह्मणतां कैचा भेव ॥ ध्रु० ॥
 अखंड नाचावें उडावें । नाभिस्वरें नाम ध्यावें ॥ १ ॥
 याजळनी करताळिका । हाकारावें रामा येका ॥ २ ॥
 कथाकैरणेच्या कळोळें । घोसंडावे नेत्र जळें ॥ ३ ॥
 होऊनि सप्रेम स्वानंदें । सोडवावी कळीचीं ओदें ॥ ४ ॥
 दिनकर ह्मणे रामदास । मोठें ओद हें संतांस ॥ ५ ॥

[१६६]

॥ श्रीराम ॥

घोषें गर्जतां गोविंद । श्रोत्यांवक्तपांसी आनंद ॥ ध्रु० ॥
 ध्यावें नाम गोविंदाचें । जळती पर्यंत महापापांचे ॥ १ ॥

१ पलीकडे. २ होटीमह्या. ३ उपचार, प्रकार. ४ विपरीत भावना.
 ५ नार्मासून उत्पन्न होणाऱ्या सार किंवा उंच स्वरानें. ६ मोठ्याने बोलवावे.
 ७ करणकरेच्या. ८ भरून बाहावे.

हरिकीर्तनासी यारें । गायष होऊनि येसारें ॥ २ ॥

दिनकर लणे तें सार्थक । कथेमी होनां मन निटक ॥ ३ ॥

[१६७]

॥ श्रीराम ॥

घदा करिता जातो फाळ । किंवा नेणे तो वारळ ॥ ध्रु० ॥

नेणे सार्थक थापलें । माझे माझे लगतां मेळें ॥ १ ॥

शिवमां घदा रात्री शोप । तिळविना मानी फोप ॥ २ ॥

दिनकर लणे तो चाढाळ । व्यासो भजनाचा विटाळ ॥ ३ ॥

[१६८]

॥ श्रीराम ॥

विचार कीजे या द्वैताचा । रोहे देव तो चि साचा ॥ ध्रु० ॥

देव निर्मळ निधळ । माया समळ चचळ ॥ १ ॥

चचळ मायेचा निरास । होता देव चि सानकाश ॥ २ ॥

जेथें पूर्णपक्ष नाही । तेथें देव न पडे ठाई ॥ ३ ॥

चचळ निधळ लगती येक । ते पटीत पढतमूर्ख ॥ ४ ॥

दिनकररामदास लणे । सतसर्गे खूण वाणे ॥ ५ ॥

[१६९]

॥ श्रीराम ॥

जें जें दिसे तें तें नाशे । न दिसे तें जैसे तैसे ॥ ध्रु० ॥

तें चि व्हावें सतसर्गे । देवबुद्धीच्या नियगे ॥ १ ॥

सर्वातीत परब्रह्म । अखड निर्मळ निष्काम ॥ २ ॥

लणे दिनकररामदास । अग्निनाशो कैचा नाश ॥ ३ ॥

[१७०]

॥ श्रीराम ॥

प्रकट जालें घोघरी । बोंब पडला राजदारी ॥ ध्रु० ॥

काय सांगारें तें कैसे । योरथारा कळउं अमे ॥ १ ॥

न संगतां प्रकटे गूज । न कळे प्रारब्धाचें चोज ॥ २ ॥

दिनकरा निर्लज्जपणें । अखंड जर्नावर्नी घसणें ॥ ३ ॥

[१७१]

॥ श्रीराम ॥

थिता अर्थ पराहाती । देऊनि करी कुंथाकुंधी ॥ ध्रु० ॥

कैसे पाहें पां नवल । सूर्य आंधारें व्याकुळ ॥ १ ॥

इच्छा धरितां व्याजाची । हानी होतसे मुदलाची ॥ २ ॥

दिनकररामदास क्षणे । दिवाळखोरीं हें करणें ॥ ३ ॥

[१७२]

॥ श्रीराम ॥

व्याजाचिये आशें । तेंळीचें वाहिर ये आपैसें ॥ ध्रु० ॥

देतां द्यातीचेनि मरें । न विचारी खोटे खरे ॥ १ ॥

मार्गों जातां न पडे गांठी । गोठी सांगतसे उफराटी ॥ २ ॥

व्याजासकट गिळी मुदल । क्षणे दिनकर तो खोदयाळ ॥ ३ ॥

[१७३]

॥ श्रीराम ॥

सीतानाथ सीतानाथ । मजे तो केवि अनाथ ॥ १ ॥

येमधाम येमधाम । जेथें नाहीं श्रीरामनाम ॥ २ ॥

दिनकरा रामी गर्भ्य । नामें चि विश्रामधाम ॥ ३ ॥

[१७४]

॥ श्रीराम ॥

राम राम राम राम । राम क्षणतां कपि येम ॥ १ ॥

बाधक योगयागकर्म । तारक येक रामनाम ॥ २ ॥

दिनकरा स्मरतां राम । धाकें पळती कळिकाळ कौम ॥ ३ ॥

[१७५]

॥ श्रीराम ॥

बहुते निंदके नाईली । केतमेताद्वापारकळी ॥ ध्रु० ॥
 देव भावाचा आखिला । निंदकांसी दुःखावला ॥ १ ॥
 भावे भाविके तरली । कीर्तिरूपे विस्तारली ॥ २ ॥
 मिळो भाविक निमिष्यमरी । न मिळो निंदक कल्पवरी ॥ ३ ॥
 भाविकांसी रक्षी देव । निंदकाचे शिरी घाव ॥ ४ ॥
 भावे दिनकर रामी । विनटेला पूर्णकामी ॥ ५ ॥

[१७६]

॥ श्रीराम ॥

तारांगणी भरिले नमा । चंद्रेवीण केची शोभा ॥ ध्रु० ॥
 तैसी लढंढ देयोदेवी । रामेवीण काय करावी ॥ १ ॥
 बचीस लक्षणे देही । परि तो येक चि प्राण नाही ॥ २ ॥
 फळेवीण बहुते फुले । हणो दिनकर अवधी फोले ॥ ३ ॥

[१७७]

॥ श्रीराम ॥

मनुष्येवीण देश । जैसे कणेवीण कणीस ॥ ध्रु० ॥
 तैसे रामेवीण सर्व । अवधी दंवाची राणीव ॥ १ ॥
 जैसे शरीर सावेव । परि नासिकासी अमाव ॥ २ ॥
 दिनकरा पाहे कैसे । दृष्टीवीण डोळस जैसे ॥ ३ ॥

[१७८]

॥ श्रीराम ॥

अव्होसव्हा बोले ज्ञान । परि ते न दिसे मजनाचे चिन्ह ॥ ध्रु० ॥
 तरि ते अवघे शब्दज्ञान । व्यर्थ बोलांचे भूषण ॥ १ ॥
 साधनेवीण भोजन । प्रेमेवीण ते गायन ॥ २ ॥

दिनकरा ब्रह्मज्ञान । कामा न ये भजनेवाण ॥ ३ ॥

[१७९]

॥ श्रीराम ॥

अभाग्य निंदी संतजना । सभाग्य वंदी क्षणक्षणां ॥ ध्रु० ॥

जैसा भाव तैसी सिद्धि । निमग्न संत निजानंदीं ॥ १ ॥

थुंकूं जातां नभाकडे । किरोनि थुंका तोंडों पडे ॥ २ ॥

दिनकरा नवळ कैसें । दर्पणां पाहावे तैसें भासे ॥ ३ ॥

[१८०]

॥ श्रीराम ॥

अनुमवाचें सोडुनि यर्म । जो तो क्षणे सगुणब्रह्म ॥ ध्रु० ॥

ब्रह्म क्षराक्षरातीत । ऐसें शास्त्रांचें संमत्त ॥ १ ॥

ब्रह्म नित्य निर्विकार । कैसें घडे तें सविकार ॥ २ ॥

ब्रह्म निर्गुण निराकार । केवि सगुण तें साकार ॥ ३ ॥

ब्रह्म नित्य सदोदित । सर्वा हंतो उदय अस्त ॥ ४ ॥

दिनकर क्षणे माया ब्रह्म । क्षणती ते पापी अधम ॥ ५ ॥

[१८१]

॥ श्रीराम ॥

कर्म उपासना ज्ञान । वेदी आहे परिछिन्न ॥ ध्रु० ॥

वेदां दूपी तो चांढाळ । ज्ञानी नव्हे तो नव्याळ ॥ १ ॥

सकळ जीवां वेदाधार । वेदाधारें सचराचर ॥ २ ॥

वेद नेणोनियां पापी । भरती सकल्पविकल्पी ॥ ३ ॥

टवोळ ज्ञानें कथिती खोटी । साक्षीवीण आटाऔटी ॥ ४ ॥

दिनकर क्षणे रामदास । साक्षीवीण ज्ञान फोर्स ॥ ५ ॥

[१८२]

॥ श्रीराम ॥

आर्क्षी दास हरिदासाचे । शिरीं वाहों त्याचे मोचे ॥ ध्रु० ॥

धन्य जाळो क्षेणे गुणे । सरता फेन्ने प्रेमगुणे ॥ १ ॥

सेवा लागली अनिवार । कांही न करिता अपार ॥ २ ॥

दिनकर खणे जाणे । जो राते तनुमने ॥ ३ ॥

[१८३]

॥ श्रीराम ॥

जळें छनण सिध्तेळें । जेसे नुरे चि बेगळें ॥ धु० ॥

तेसे मिळता रामरूपी । विरोनि जाणे पुण्यपारी ॥ १ ॥

स्वये समुद्र जाळी गंगा । नाम रूप गेळें भंगी ॥ २ ॥

स्वये चंदन जाल्या घोरी । रात्री दिनकर ऐसेपरी ॥ ३ ॥

[१८४]

॥ श्रीराम ॥

जैसी निजप्यासें अळी । सर्वोणे भ्रमर जाळी ॥ धु० ॥

तैसें रामरूप व्हावे । सोहंमाची परतावे ॥ १ ॥

जळी पडता जळगार । विलंब नाही होता नीर ॥ २ ॥

परिसें छोह मुरण केळें । रामे दिनकर सामाविलें ॥ ३ ॥

[१८५]

॥ श्रीराम ॥

नाथ असतां अनाथ केले । भव नसतां मर्षी बुडविलें ॥ धु० ॥

कैसी कल्पना लागली पाठी । माझी मज चि पाडिली तुटी ॥ १ ॥

स्वये पावन पतित होणे । देवा मजणे विमक्तपणे ॥ २ ॥

दिनकरा सद्गुणी । फोण करी श्चे कंदैन ॥ ३ ॥

[१८६]

॥ श्रीराम ॥

आतां कैसें करूं रे देवा । मज माझी च लागली सेवा ॥ धु० ॥

पाहतां गूढ पूजक दोन्ही । धिते येकपण गेले हारपोनि ॥ १ ॥

१ बंध, पुढारी. २ रत होई. ३ शिवले, मिळाले. ४ एकरूप होऊन.
५ नाशाग्रत. ६ कोणी? तर कल्पनेने. ७ हून.

ज्ञान ज्ञेय ज्ञातेपण । सामात्रलें ध्येय ध्याता ध्यान ॥ २ ॥

दिनकरा रामारामदास । रामेधीण रामी सौरस ॥ ३ ॥

[१८७]

॥ श्रीराम ॥

माशें चित्त तुझे पाई । जडलें राहो निसंदेहो ॥ ध्रु० ॥

भय गेलें देवराया । काळ वंदी आमच्या पाया ॥ १ ॥

केवो कोण इतरांचा । अवघा प्रताप सद्गुरूचा ॥ २ ॥

सरतौ जालों संतांपाई । पुढें आता भय काई ॥ ३ ॥

दिनकररामदास हणें । ज्याचें सुख तो चि जाणें ॥ ४ ॥

[१८८]

॥ श्रीराम ॥

अतुर वैराग्य उपजे मानसी । स्त्रीपुत्रधनासी नाश जेव्हां ॥ ध्रु० ॥

स्वसुखदायक विवेक वैराग्य । जेव्हा महद्भाग्य तेव्हा लाभे ॥ १ ॥

संपदेच्या नाशें त्रासला अंतरी । धरिलें शरीरें दुःख थोर ॥ २ ॥

दुःखें जाजावला जाला वनवासी । त्रिंढी बेपासी परोपरी ॥ ३ ॥

परोपरी ऐसा फिरे देशोदेश । पार तें मानस आशावधी ॥ ४ ॥

आशावधी जयां तें जरी मिळालें । मागुवें माडिलें प्रपचासी ॥ ५ ॥

प्रपंचासी रची सर्वे चि मागुता । पुत्र धन काता पूर्वस्थिति ॥ ६ ॥

पूर्वस्थिती आला सोडिलें वैराग्य । ऐसा तो अभाग्य पापरूपी ॥ ७ ॥

पापरूप प्राणी अतुर वैरागी । कैची तयालागों दृढबुद्धि ॥ ८ ॥

दृढबुद्धि पूर्वपुण्यें प्राप्त होये । तरी लागेल सोये विवेकाची ॥ ९ ॥

विवेकाच्या योगें जें वाणें वैराग्य । तें चि महद्भाग्य ज्ञानियाचें ॥ १० ॥

ज्ञानियाचें भाग्य विवेक वैराग्य । तेणें तो सभाग्य निरंतर ॥ ११ ॥

निरंतर ज्ञानी दिनकर हणें । अतुरता जेणें सोडियेली ॥ १२ ॥

[१८९]

॥ श्रीराम ॥

मजहूनि साने नाहों कोणही थोर । सर्व घराचर मजमाजी ॥ १ ॥
 मजमाजी सर्व मी हि सर्वोमाजी । द्वैत हें सहजो एकमेव ॥ २ ॥
 एकमेव होता अद्वयविचारें । नित्य निरंतरें समाधान ॥ ३ ॥
 समाधान ते चि निर्विकल्पस्थिति । येणें जाणें गति कैची काये ॥ ४ ॥
 कैची काय माया अनुशाच्य ब्रह्म । दिनकरा वर्म संतकृपा ॥ ५ ॥

[१९०]

॥ श्रीराम ॥

आक्षी महाकाल मारक काळाचे । दास राघवाचे श्रीदागळे ॥ १ ॥
 काम क्रोध लोभ जाळे गतप्राण । स्वरूप देखोन वैष्णवांचें ॥ २ ॥
 दिनकर हणें संसार भुरेरे । वाजेच्या कुमरे रचियेळें ॥ ३ ॥

[१९१]

॥ श्रीराम ॥

समारंभ आला देवाचा समीप । करा रे साक्षेव बहुतांहाती ॥ १ ॥
 बहुतांहाती तुझी साहाभूत व्हावें । पडों चि नेदावें उणें कांहीं ॥ २ ॥
 उणें कांहीं नका सावधानपणें । सर्व सांभाळणें सर्वकाळ ॥ ३ ॥
 सर्वकाळ निद्रा मद टाळाटाळी । विपयांची रळी सोडूनीयां ॥ ४ ॥
 सोडूनि आळसदंभमळरासी । आणि मान्यतेसी जीवांतूनी ॥ ५ ॥
 जीवांतूनि शका सर्व सोडूनीयां । येका देवराया सांठी पाहा ॥ ६ ॥
 पहा नरदेही कायावाचामने । अर्थे जीवें प्राणें सादर जो ॥ ७ ॥
 सादर जो सदां सर्वभावे करी । देहभावा र्चरी न ठेऊनि ॥ ८ ॥
 न ठेऊनि उरी नित्य निरंतर । होऊनि तत्पर सांभाळीत ॥ ९ ॥
 सांभाळीत सर्व तो चि भक्तराज । देशघडी लाज केली जेणें ॥ १० ॥
 केली जेणें ऐसी प्रीति राघवेंसी । त्याच्या वैमवासी काय सांगों ॥ ११ ॥

काय सांगों त्याचें वैभव वाचें । केला असे जेणें देव ऋणी ॥ १२ ॥
देव ऋणी ज्याचा तो जीव दैवाचा । महिमा मी त्याचा बोलों काई ॥ १३ ॥
बोलों काई जया वर्णिती पुराणें । दिनकर खणे रामदास ॥ १४ ॥

[१९२]

॥ श्रीराम ॥

पार्वतीस सदाशिव । सांगतसे अंतर्भाव ॥ ध्रु० ॥
श्रीराम जयराम । हे चि जप सोडुनि काम ॥ १ ॥
छळितां चि विपें मज । सांपडलें हितगुज ॥ २ ॥
सारांचें हि निजसार । गुह्याचें हि गुह्य थोर ॥ ३ ॥
त्रिभुवनीं तरणोपाय । सकळ जीवां सांगों काय ॥ ४ ॥
दिनकरकुळदीप । माझे ध्येय ध्यान जप ॥ ५ ॥

[१९३]

॥ श्रीराम ॥

विश्वाची जननी तूं कुळस्वामिनी । पुरयीं भवानी इच्छा माझी ॥ १ ॥
इच्छा माझे मनीं आहे बहु थोर । श्रीरामी अंतर रंगे जरी ॥ २ ॥
रंगे जरी मन अखंड राघवीं । तरी तुझी दिवो उजळीन ॥ ३ ॥
उजळीन दिवो गोंधळीं नाचेन । कंठीं दर्शन मिरवीन ॥ ४ ॥
मिरवीन माये तुझीं च भूषणें । दिनकर खणे रामदास ॥ ५ ॥

[१९४]

॥ श्रीराम ॥

बिनवितों देवा तुज खंडेराया । मनोरथां माझ्या पूर्ण करीं ॥ १ ॥
पूर्ण करीं माझे मनोरथ आतां । राघवीं तत्वतां मन रंगो ॥ २ ॥
मन रंगो रामीं कायावाचाजीवें । आणीक न भावे तयावीण ॥ ३ ॥
तयावीण दुजें नावडे आणीक । देई तें चि येक महिपति ॥ ४ ॥
महिपति इच्छा करिशील पूर्ण । देव्हारां मांडीन तरी तुज ॥ ५ ॥

१ आभप्राय. २ सूर्यवशाला विशप प्रकाशमान करणारा दीप जो श्रीराम-
चंद्र. ३ दिवटी, ४ प्रतिमा ?

[२०१]

॥ श्रीराम ॥

माझा मज चि विसर । तो चि साजिरा संसार ॥ ध्रु० ॥
 करीं निर्गति सद्वृत्ताये । पतिताचें पाहासी काये ॥ १ ॥
 अपराधी मी अनाथ । कृपा करुनि करीं सनाथ ॥ २ ॥
 दिनकर दोन तुजें । त्यासी काय संसारवोडें ॥ ३ ॥

[२०२]

॥ श्रीराम ॥

बहुतां जन्माचां सेवर्ता । रगमीचरणीं पडली मिठी ॥ ध्रु० ॥
 धन्य जालों जाळेपणें । गुरुकृपाअनुसंधानें ॥ १ ॥
 देहीं असता देहमाय । परि समूळ जाहलें वाय ॥ २ ॥
 ब्रह्म मुक्त ऐसी वार्ता । दिनकरा कें तत्वता ॥ ३ ॥

[२०३]

॥ श्रीराम ॥

सापडलें निजें सद्वृत्तरणीं । सर्वकाळ धणी स्वमुखाची ॥ १ ॥
 स्वमुखाची धणी दुजेपणेंवीण । निरंतर जाण सेऊं आता ॥ २ ॥
 सेऊं आता सेव्य सनकादिकाचें । भान रसनेचें निरसूनी ॥ ३ ॥
 निरसूनि मायाअविद्येचें बड । वाउगें धोताड सकल्पाचें ॥ ४ ॥
 संकल्पाचें मूळ छेदूनी सकळ । होऊ निधळ सत्स्वरूपी ॥ ५ ॥
 सत्स्वरूपी नित्य संचलें स्वहित । शुद्ध सदोदित द्वैतवीण ॥ ६ ॥
 द्वैतवीण सुख मद्वृत्तपेनें । दिनकर लगे अखंडीत ॥ ७ ॥

[२०४]

सुखरूप येक हें चि त्रिभुवनी । सांगे शूलपाणी पार्वतीस ॥ ३ ॥
पार्वतीस गुरुगीताउपदेश । त्यामाजी विशेष गुरुभक्ति ॥ ४ ॥
गुरुभक्ति सार सर्वांमध्ये थोर । हणें दिनकररामदास ॥ ५ ॥

[२०५]

॥ श्रीराम ॥

‘कायं सांगों बोलें’ । बोलतां न ये ऐसें केलें ॥ ध्रु० ॥
ऐसा थोर नवलाव । नेणों काय केली माव ॥ १ ॥
अहंतेसी अहंभाव । सेखीं नुरवी चि सोहंभाव ॥ २ ॥
दृश्यं द्रष्टा दर्शन बाव । उरों नेदी च स्वयमेव ॥ ३ ॥
‘छपा ऐसी सहुरुची । अनुर्वाच्य महिमा जिची ॥ ४ ॥
दिनकर रामां रामदास । हें हि नुरे चि निःशेष ॥ ५ ॥

[२०६]

॥ श्रीराम ॥

मजऐसा कोण अपराधी आहे । गुणदोष पाहें सज्जनाचे ॥ १ ॥
सज्जनाचे दोष वाचेसीं उच्चारी । भेदितां जिव्हहारीं कांटाळेना ॥ २ ॥
कांटाळेना मन अखंड निदितां । मज काय माता प्रसवली ॥ ३ ॥
प्रसवली मज ऐस्या पतितासी । नख कां नळीसी दिल्लें नाही ॥ ४ ॥
दिल्लें नाही विप हणें दिनकर । धरणीसी भार कां ठेविलें ॥ ५ ॥

[२०७]

॥ श्रीराम ॥

आपुळों हणोंनि राहिलों निश्चित । तों तें अकस्मात अंतरळीं ॥ १ ॥
अंतरळीं सर्व सखीं प्रपंचार्ची । करावी कोणाची आश आतां ॥ २ ॥
आतां रामा येक तूं चि माझे सर्व । कळों आलें माव तुजवीण ॥ ३ ॥
तुजवीण मज दिनकर हणें । नाही आतां हणें विसंवसी ॥ ४ ॥

[२०८]

॥ श्रीराम ॥

चेचळें सांकार मायेचें स्वरूप । निश्चळ अरूप परब्रह्म ॥ १ ॥

परब्रह्म नित्य अखंड संचलें । संतों विचारिलें मायेतीत ॥ २ ॥
मायेतीत वस्तु मायेच्या निरासे । दिनकरा कैसें अभिन्नव ॥ ३ ॥

[२०९]

॥ श्रीराम ॥

जाणते नेणते बोलती स्वभावे । मायेसि सोडावे सर्वस्वेसी ॥ १ ॥
सर्वस्वेसी माया सोडावी ते कैसी । जिने निर्गुणासी आच्छादिलें ॥ २ ॥
आच्छादिलें ब्रह्म स्वयं प्रकटली । सर्व विस्तारली ब्रह्मांडेसी ॥ ३ ॥
ब्रह्मांडेसी पिंडरचना जयेची । थोर थोर हें चि बोलताती ॥ ४ ॥
बोलताती तिचें रूप आहे कैसे । निरंतर वसे कोठें कैसी ॥ ५ ॥
कोठें कैसी माया निर्माण हे जाळी । कल्पांतीं आटली कोणेपरी ॥ ६ ॥
कोणेपरी याचा पाहावा विचार । क्षणे दिनकररामदास ॥ ७ ॥

[२१०]

॥ श्रीराम ॥

ब्रह्मी मूळमाया जाहली निर्माण । बोलतां दूषण लागीं पाहे ॥ १ ॥
लागीं पाहे दोष विचार पाहतां । निहंती सत्यतां हेत कैचा ॥ २ ॥
हेत कैचा सया निर्गुण ब्रह्मासी । इच्छा अनिच्छासी कैसी घडे ॥ ३ ॥
कैसी घडे माया लाया अरूपाची । सत्ता निर्गुणाची करी कोण ॥ ४ ॥
करी कोण माया समळ चंचळ । ब्रह्म तों निर्मळ निश्चळ तें ॥ ५ ॥
निश्चळ तें ब्रह्म नित्य निर्दिकार । माया हे विकार जाळी कैसी ॥ ६ ॥
जाळी कैसी माया दिनकर क्षणे । बरी विचारणें प्रत्येसी ॥ ७ ॥

[२११]

॥ श्रीराम ॥

गगनी पवन पयनीं दहन । दहनीं जीवन कैसें जालें ॥ १ ॥
कैसें जालें बापा जीवनीं मुवन । मुवनीं निर्माण पिंड कैसे ॥ २ ॥
कैसी पंचभूतें भिन्न ऐक्य जाळीं । सृष्टीं विस्तारली कोणेपरी ॥ ३ ॥
कोणेपरी ऐक्य होऊनि रचली । अंती विसंचली गेली कैसी ॥ ४ ॥

गेलीं कैसी भूतें जेथील तेथें चि । पुढें त्या जीवाची स्थित कैसी ॥५॥
स्थित कैसी कोठें येणें जाणें कोणा । करी विवंचना अंतवंत ॥ ६ ॥
अंतवंत वृत्ति विचारें विवर । हाणे दिनकररामदास ॥ ७ ॥

[२१२]

॥ श्रीराम ॥

गानीं संचरोनि अंतःकूर्णसंगें । श्रोत्रेन्द्रिययोगें शब्द घेतो ॥ १ ॥
शब्द आकाशीचा विषय घेऊनि । सोडी विचारूनि घागेन्द्रियें ॥ २ ॥
घागेन्द्रियें त्याग करी द्विविधाचा । दिनकर साचा तो चि कोण ॥ ३ ॥

[२१३]

॥ श्रीराम ॥

समानमदोपें मनःसमागपें । स्ववेन्द्रियें नेमें स्पर्श भोगी ॥ १ ॥
स्पर्श तो वायूचा विषय सेऊनि । सोडी विचारूनि पाण्वेन्द्रियें ॥ २ ॥
पाण्वेन्द्रियें त्याग करी द्विविधाचा । दिनकर साचा तो चि कोण ॥ ३ ॥

[२१४]

॥ श्रीराम ॥

उदानीं मिश्रित होऊनियां घेणें । बुद्धीच्या संयोगें चक्षुद्वारें ॥ १ ॥
चक्षुद्वारें रूपविषयो तेजाचा । भोगी त्याग त्याचा पदेन्द्रियें ॥ २ ॥
पदेन्द्रियें त्याग करी द्विविधाचा । दिनकर साचा तो चि कोण ॥ ३ ॥

[२१५]

॥ श्रीराम ॥

प्राणेंसीं संचरें चित्त संयोगेंसी । जिह्वाइन्द्रियेंसी रस सेवी ॥ १ ॥
रस उदकाचा विषय भोगूनि । सोडी संतोषोनी शिर्शेन्द्रियें ॥ २ ॥
शिर्शेन्द्रियें त्याग करी द्विविधाचा । दिनकर साचा तो चि कोण ॥ ३ ॥

[२१६]

॥ श्रीराम ॥

अपानीं रिघोनि अहंकारसंगें । प्राणेंद्रिययोगें गंध सेवी ॥ १ ॥

मंग धरणीचा विषयो घेऊनि । त्यागी निरसुनि गुदेदियें ॥ २ ॥
गुदेदियें त्याग करी द्विविधाचा । दिनकरा साचा तो चि कोण ॥ ३ ॥

[२१७]

॥ श्रीराम ॥

पंचेंद्रियद्वारे पंचप्राणेंकरा । पंचीकर्णे घरी विषयांसी ॥ १ ॥
विषयपंचक भोगूनि अंतरा । मग त्याग करी कर्मदियें ॥ २ ॥
कर्मदियें त्याग करी तोष पावे । अथवा दुखे अंतर्गामी ॥ ३ ॥
अंतर्गामी ऐसा भोगिता त्यागिता । तो कोण तत्पता विचारावा ॥ ४ ॥
विचारावा दड त्याचा विवर । सणे दिनकररामदास ॥ ५ ॥

[२१८]

॥ श्रीराम ॥

हाक मारुनि कांतापासी । जरा आली निश्चयेंसी ॥ १ ॥
काय निश्चित राहासी । सोडुनीयां श्रीरामासी ॥ २ ॥
आतां येथुनि पाळट पाहें । देहसंग विलया जावे ॥ ३ ॥
दात पडती नेत्र जाती । कान असोनि नाईकती ॥ ४ ॥
काप सुटे हातापाया । जिह्वा न वळे नांम गाया ॥ ५ ॥
मन अमे पूर्वपथें । मन पडे जेथें तेथें ॥ ६ ॥
श्वासोश्वासी दमा दाटे । कंठ घारे घर्घराटे ॥ ७ ॥
आंग कोपे घाथरा । तन्ही पाडासी राढापोरा ॥ ८ ॥
मोहममतेनें पोसिली । तें तों अवधी दुःखावली ॥ ९ ॥
दिनकर सणे सावध होई । लागे स्वहिताचे सोई ॥ १० ॥

[२१९]

॥ श्रीराम ॥

दीनवच्छळ श्रीराम । भक्तकामकल्पद्रुम ॥ १ ॥
त्याचा लागो मना छंदु । ज्याचे नामों परमानंदु ॥ २ ॥
बहुतांचा साहकारी । दास ज्याचा त्रिपुरारि ॥ ३ ॥

गुरुसंप्रदायेवीण । मंत्र जाणे सर्व जन ॥ ३ ॥

कोणही नेणे न हणजे अंती । ऐसें न दिसे त्रिजगतीं ॥ ४ ॥

दिनकर हणजे अलंभ्य लाभ । नरदेही हा स्वयंम ॥ ५ ॥

[२२०]

॥ श्रीराम ॥

राम राम लिहितां पत्रीं । शत्रु तो हि चाळी मैत्री ॥ ६० ॥

ऐसा नामाचा बडियार । रोकडा चाले साक्षात्कार ॥ १ ॥

पत्रीं न लेहतां राम-राम पाहे । मित्र तो हि शत्रु होये ॥ २ ॥

येसां जात्या राम राम पंथी । न हणतां अनर्थ होती ॥ ३ ॥

राम राम घोळखीवीण । हणतां कितेक समाधान ॥ ४ ॥

राम राम न ये अंतीं यांचे । उठिती कडके अपवादाचे ॥ ५ ॥

दुराचारी अंतीं रामा । बाहतां हणती तो पुण्यात्मा ॥ ६ ॥

रामनामाऐसें सार । भुवनत्रई नाही थोर ॥ ७ ॥

विपवाधा शंकराची । शमली राम हणतां चिं ॥ ८ ॥

दिनकर हणजे पुण्यलोक । रामस्मरणें सर्व लोक ॥ ९ ॥

[२२१]

॥ श्रीराम ॥

सावध होई स्वहितासी । काळ लागला पाठीसी ॥ ६० ॥

राम कृष्ण नारायण । अखंड करी कां हें चिंतन ॥ १ ॥

विसरोनियां यमयातना । काय होसी विपयाधीना ॥ २ ॥

दिनकर हणजे रामरंगी । जीवा रंग लागवेगीं ॥ ३ ॥

[२२२]

॥ श्रीराम ॥

भय काय हो आह्वांसी । असतां रघुवीर पाठीसीं ॥ ६० ॥

अखंड पाठीराखा देव । काळाशिरी ज्याचा घाव ॥ १ ॥

१ 'श्रीराम' हा उपडा मंत्र आहे. हा सर्वांनी जपता. त्याला गुरुसंप्रदाय पाहिजे असें नाहीं.

आक्षी रामवेळाईत । जेथें तेथें तो राखत ॥ २ ॥

दिनकर हणें आदिअंती । सवाद्य रक्षी सीतापति ॥ ३ ॥

[२२३]

॥ श्रीराम ॥

सीता रामाची हे माता । राम रामाचा हो पिता ॥ ध्रु० ॥

लटिकें नव्हे हें यथार्थ । साश्र यासी रघुनाथ ॥ १ ॥

रामा आणि हनुमंतासी । संग नाहीं निश्चयेंसी ॥ २ ॥

रामा आणि परशरामा । भेटी नाहीं ऐसी सीमा ॥ ३ ॥

रामा आणि सौमित्राचा । दनवासी संग कैचा ॥ ४ ॥

दिनकर हणें असत्य मानो । पातित तो चि त्रिमुदनी ॥ ५ ॥

[२२४]

॥ श्रीराम ॥

शुद्धेंसी सबळ माझे । जाऊनि राहो स्वल्पा तुझे ॥ ध्रु० ॥

स्वैसंवेद्य निरंजन । अखंड अनस्युत घन ॥ १ ॥

तत्पदेंसी त्वंपद । नुरोनि उरो असिपद ॥ २ ॥

दिनकर हणें तत्वमसि । महावाक्य त्रिपदेंसी ॥ ३ ॥

[२२५]

॥ श्रीराम ॥

माझी गृहिणी मजपासी । अखंड विन्मुख निजागेंसी ॥ ध्रु० ॥

माझे मज चि नवल वाटे । नसतें मासे उफराटें ॥ १ ॥

विन्मुखपणें चि घराचार । येव्हडा रचिला पै संसार ॥ २ ॥

येणें चि रीती चराचर । चाळी सृष्ट्यादि व्यापार ॥ ३ ॥

उत्पत्तिस्थितिप्रलयेंसी । खेळु खेळे अहिर्निशा ॥ ४ ॥

स्वर्गाला चि जेव्हां सन्मुख होये । तेव्हां जाळें विलया जाये ॥ ५ ॥

१ कैवली. २ हा कोट-अभंग आहे. ३ शबल, आंवाधिक. ४ हावस्वम्भ.
५ अनुस्यूत=निर्लेप. ६ मायाहय उपाधि ही च कोणी को.

वियोग होतां जालेपणा । आपण नुरे चि वेगळेपणा ॥ ६ ॥
 गृहिणी जातां घराचार । विसंचला पै संसार ॥ ७ ॥
 आतां आत्मी आत्मा निरंतर । गृहिणीवीण निर्विकार ॥ ८ ॥
 दिनकर हणें सरलें काज । विवेकप्रळई ऐसें चोज ॥ ९ ॥

[२२६]

॥ श्रीराम ॥

मीपणाचिये मुळी । सोहंपणें गाठी घाली ॥ १ ॥
 तेव्हां होसी जैसा तैसा । विवरतां सोहं हंसा ॥ ध्रु० ॥
 असतां अखंड समाधानें । नुरिजे बद्धमुक्ताणें ॥ २ ॥
 दिनकर हणें चौधें पद । विचारितां साधक सिद्ध ॥ ३ ॥

[२२७]

॥ श्रीराम ॥

आतां सोडीं विषयपास । सहुरुचरणीं करीं रहिवास ॥ १ ॥
 मूल्य आला मारेंमार । कोण राखों शके-शूर ॥ ध्रु० ॥
 काळासमोर जुंझारे । काय तगती रांडापोरें ॥ २ ॥
 दिनकर हणें लेका । करीं सहुरु पाठीराखा ॥ ३ ॥

[२२८]

॥ श्रीराम ॥ (सळीत)

भगवदासांचें मंडण । प्रार्थीतसे कर जोडुन ॥ ध्रु० ॥
 आत्माकरितां भ्रम फार । देवा होतसे अपार ॥ १ ॥
 अखंडित जागरण । देवालागीं करूं शीण ॥ २ ॥
 ऐसे अपराधी घोर । परि नेणों दुजी थोर ॥ ३ ॥
 आठयावें काय काय । सर्वस्वेंतीं धरणें पाय ॥ ४ ॥
 दिनकररामदास हणें । गगना थार करीजे कोणें ॥ ५ ॥

[२२९]

॥ श्रीराम ॥

काय शाश्वत देहाचें । देह भोजन काळाचें ॥ ध्रु० ॥
 कैसा अद्यापि निस्तुरा । गेलें वैभव आली जरा ॥ १ ॥
 गेली मुंडें अवतारांची । पदवी कोण मनुष्याची ॥ २ ॥
 दिनकर क्षणे वेग करी । भावें संतसंग धरी ॥ ३ ॥

[२३०]

॥ श्रीराम ॥

रजस्वलेचें अशुद्ध । साचा देह हा प्रसिद्ध ॥ ध्रु० ॥
 करिती सोंवळें कर्माचें । कर्म होतसे देहाचें ॥ १ ॥
 अशुद्धशब्दें नाहीं शुद्ध । तें सर्वांगी प्रसिद्ध ॥ २ ॥
 वास नवमास जठरी । मूत्रानकोचा दार्वरी ॥ ३ ॥
 विटाळ देहासी जन्मता । विटाळ धारे देह जाता ॥ ४ ॥
 बोतीव देह विटाळाचा । तेथें अहंभाव काढ्याचा ॥ ५ ॥
 प्याकेंरितां देह शुद्ध । तो सोडिला स्वतःसिद्ध ॥ ६ ॥
 दिनकर क्षणे शुद्ध होती । जेन्हां सत्संग धरिती ॥ ७ ॥

[२३१]

॥ श्रीराम ॥

आमुचिये कुळी श्रीराम दैवत । अन्यत्रांची मात कोण जाणे ॥ १ ॥
 कोण जाणे दुर्जे दैवत माईक । सोडुनी विवेक शाश्वताचा ॥ २ ॥
 शाश्वताचें बीकें श्रीराम सर्वथा । आदिमध्यअंता पुरलासे ॥ ३ ॥
 पुरेनि उरला सर्वा ठाई राम । निर्मळ निष्काम सर्वसाक्षी ॥ ४ ॥
 सर्वसाक्षी राम सर्वासी चोरला । न पाहाती लीळा अनुपम्य ॥ ५ ॥
 अनुपम्य राम योजिला सर्जनी । जाहले निर्वाणी रामी राम ॥ ६ ॥
 रामी रामदास जाले पै उदास । तो चि पै हव्यास दिनकरा ॥ ७ ॥

[२३२]

॥ श्रीराम ॥

मरणाऐसा घैरी । अखंड उमा उरागरी ॥ ध्रु० ॥
काय अद्यापि निस्तुरा । आला जरेचा डांगोरा ॥ १ ॥
देह कापे भ्यालेपणें । पाळटोनि पहिल्या गुणें ॥ २ ॥
दिनकर हणें आतां तरी । सद्वृत्तसंगें हा निवारी ॥ ३ ॥

[२३३]

॥ श्रीराम ॥

अगाध पुण्याचिया गुणें । प्रात नरदेहाचें ठाणें ॥ ध्रु० ॥
सावध व्हा रे लागनेगें । स्वहित करा संतसंगें ॥ १ ॥
आयुष्याचा नाही नेम । देह खचतां कैचा राम ॥ २ ॥
दिनकर हणें वैभव नीट । तों चि साधा वैकुण्ठपीठ ॥ ३ ॥

[२३४]

॥ श्रीराम ॥ (लळित)

राम दासाचें मंडण । भवमयाचें खडण ॥ ध्रु० ॥
माम ध्या^१ रे लंबलाहें । भुलों नका ममतामोहें ॥ १ ॥
नाम जपतां पळे काळ । तुटे संसाराचें मूळ ॥ २ ॥
नाम शिवाचें चिंतन । विषयगोपविष्वंसन ॥ ३ ॥
नाम भजनाचें आयुष्य । निगमागमाचें रहस्य ॥ ४ ॥
नाम अखंड स्मरण । दिनकरा परिपूर्ण ॥ ५ ॥

[२३५]

॥ श्रीराम ॥

जोगरि नाही दिनकर । तोगरि प्रबळ अधकार ॥ ध्रु० ॥
तैसें ज्ञानैवीण बापा । नव्हे काळदड सोपा ॥ १ ॥
ओषध न मिळे रोगाग्री । तों तों बळ संन्यपातासी ॥ २ ॥
घोष घेउन अमर होणें । दिनकर हणें लाजिरवाणें ॥ ३ ॥

[२३६]

॥ श्रीराम ॥

काय निश्चित जालासी । मृत्यु लागला पाठीसी ॥ ध्रु० ॥
 उपाय देख हातोंहातीं । शरण रीघ रघुनार्थी ॥ १ ॥
 माझ्या सोफे पडशाळा । काय सोडविती तुझा ॥ २ ॥
 हस्ति घोडे दासदासी । काय भांडती येभासी ॥ ३ ॥
 अंतीं सर्व हि राहील । वास स्मशानीं घडेल ॥ ४ ॥
 सेखीं जाणें येकायेकीं । दिनकर सांगे मृत्युलोकीं ॥ ५ ॥

[२३७]

॥ श्रीराम ॥

गोप्य नाही परमार्थ । जो पाहे त्याचा स्वार्थ ॥ ध्रु० ॥
 बायां येऊनि न जावें । वेगीं सार्थक करावें ॥ १ ॥
 ब्रह्मशास्त्रपुराणांचें । हें चि सांगणें सर्वांचें ॥ २ ॥
 तें चि मानावें सद्गाथें । दिनकर क्षणे निजभावें ॥ ३ ॥

[२३८]

॥ श्रीराम ॥

सत्ता आलियां हातासी । प्राणी सोडीं स्वहितासी ॥ ध्रु० ॥
 कैसा पाहा दुराचारी । स्वयें आत्महत्या करी ॥ १ ॥
 न विचारी पापपुण्य । दोष करितां न करी शीण ॥ २ ॥
 परदारा परधन । अभिलाशी ज्याचें मन ॥ ३ ॥
 गेला काळ सार्थकाचा । नेणे विचार स्वहिताचा ॥ ४ ॥
 अधःपतनीं वास लासी । दिनकर क्षणे सावकाशी ॥ ५ ॥

[२३९]

॥ श्रीराम ॥

आसनीं श्रीराम भोजनीं श्रीराम । राम होतां काम स्मरा वाचें ॥ १ ॥
 श्रीराम जागतां श्रीराम नीजतां । श्रीराम खेळतां क्षणा भावें ॥ २ ॥
 राम क्षणां घरीं राम क्षणां दारीं । राम क्षणमरीं नोसोडावा ॥ ३ ॥

ध्यानों रामध्यान मानसीं चितन । श्रवणीं श्रवण राम करा ॥ ४ ॥
 लणे दिनकर निल निरंतर । मजनविचार सार धरा ॥ ५ ॥

[२४०]

॥ श्रीराम ॥

सद्गर्वे नमन सदुरुचरणा । जेणें निजबुणा दावियेलें ॥ १ ॥
 दावियेलें माझे मज जें चोरलें । वोझे उतरिलें अनादीचें ॥ २ ॥
 अनादीचें मूळ वारिलें सकळ । केलें पै निर्मळ सदोदित ॥ ३ ॥
 सदोदित राम त्रैलोक्यविश्राम । विमळ निष्काम विश्वातीत ॥ ४ ॥
 विश्वातीत राम दासां स्वस्तिकेस । दिनकरा वर्म चांजवळें ॥ ५ ॥

[२४१]

॥ श्रीराम ॥

अजामिळ सुब्राह्मण । दासिसंगें पतित जाण ॥ १ ॥
 निमित्त पाहोनियां त्यासी । देवें नेळें वैकुंठासी ॥ २ ॥
 दासीपोटी दादा पुत्र । त्यांत नारा प्रीतिपात्र ॥ ३ ॥
 त्यासी नितभेना घडी । यमदूत करिती बोढाबोढी ॥ ४ ॥
 नारा खेळतसे पोरान्त । वियोग जाला अकस्मात ॥ ५ ॥
 मोहें भोवतें न्याहाळी । नारा येना कां जवळी ॥ ६ ॥
 नारायेणा नारायेणा । मोहें जेव्हे क्षणक्षणा ॥ ७ ॥
 मोसै पाहोनि विष्णुदासी । झगडा कळनि येमासी ॥ ८ ॥
 ऐसा पतितपावन हरि । भजतां काय तो अन्हेरी ॥ ९ ॥
 दिनकर लणे विषयगोडी । सांडुनि भजा रे आवडी ॥ १० ॥

[१४२]

॥ श्रीराम ॥

शुकमिसै गणिकेसी । रामें नेळें वैकुंठासी ॥ १ ॥
 काय ऐसे हें घडेल । राम दासां अन्हेरील ॥ २ ॥

शिळेमी लाऊनि चरण । अहिच्या फेली पुरातन ॥ २ ॥

दिनकर हणें ऐसा येरा । मजता केवी पाठिमोरा ॥ ३ ॥

[२४३]

॥ श्रीराम ॥

पावोनि नरदेह सार । स्वहेत न करो तो गव्हार ॥ घु० ॥

रामनामरत्न कंठी । न बाधे तो पतित सृष्टी ॥ १ ॥

प्रपचाची घडमोडी । करिता उसत न पडे घडी ॥ २ ॥

दिनकर हणें नमळ मोठें । लाभोवीण व्यर्थ बाटे ॥ ३ ॥

[२४४]

॥ श्रीराम ॥ (लढीत)

सायध होऊनि घडिघडी । सार्धक करूं तातडी ॥ घु० ॥

अखड नामी सानधान । स्वरूपी होऊनि तळीन ॥ १ ॥

जोंवारि आढे स्वस्य काया । तों तू न घडी निमिष्य वाया ॥ २ ॥

दिनकर रामी रामदास । विनवीतसे साधकास ॥ ३ ॥

[२४५]

॥ श्रीराम ॥ (लढीत)

आझी दास सज्जनैचे । सप्रदाई रघुनाथाचे ॥ घु० ॥

घन्य आझी जनीं यनीं । अखड सोहमनुसंधानीं ॥ १ ॥

आझा ऐसा जो जो होये । घन्य वश त्याचा पाहें ॥ २ ॥

दिनकर हणें ते हि घन्य । जया झनैसां सीजन्य ॥ ३ ॥

* [२४६]

॥ श्रीराम ॥

न ये समागमें माता पिता वधु । येका दीनबधुवाचूनीया ॥ १ ॥

तो चि प्याई मना नित्य निरतर । जया गौराहर विसभेना ॥ घु० ॥

अवघें जाइजें पिटेंसी ब्रमाड । वाठगें चि बड रामोवीण ॥ २ ॥

दिनकर हणें जनीं निरतनी । श्रीरामवाचूनी सखे कोण ॥ ३ ॥

१ मूर्ख २ विषास ३ सपत्नी, भ्रम करितो ४ सज्जन हा शब्द श्रीमम
यांना अनुलक्षून आढे ५ अशान्वत
६ येथे एका बागातील अमळ धपून झुसत्यास आरम झाला आढे

[२४७]

॥ श्रीराम ॥

काय सांगों आतां माझे मी पाहतां । न दिसे तत्वतां बोळावया ॥ १ ॥
 ऐसी जाली मात शोधितां निवांत । करोतां येकांत सहुरूसी ॥ ध्रु० ॥
 ध्येय ध्याता ध्यान ज्ञेय ज्ञाता ज्ञान । त्रिपुटीचें भान नुरोनीयां ॥ २ ॥
 दिनकर हणें ज्याचें तो चि जाणें । जाणणें नेणणें जाऊनीयां ॥ ३ ॥

[२४८]

॥ श्रीराम ॥

कोणाचें अरत्र कोणाचें परत्र । सकळ हें सूत्र अविद्येचे ॥ १ ॥
 सहुरूयांचूनि कोणहाचें हि कोणही । सखे त्रिभुवर्ना नाहीं बापा ॥ ध्रु०-॥
 बाप माये बंधु देहाचा समंधु । ममतेचा बाधु सर्व काहीं ॥ २ ॥
 आत्मवर्ग सखी वैभवाच्या लेखी । तें जातां पारखीं सर्वें होतीं ॥ ३ ॥
 संसार केवळ जैसें मृगजळ । दिनकरा बोल केंची तेथें ॥ ४ ॥

[२४९]

॥ श्रीराम ॥

वर्णाश्रमधर्म सत्क्रियापालनं । करिती ते धन्य संत ज्ञानी ॥ १ ॥
 विश्वाचे तारक कुरुर्मछेदक । धर्माचे स्थापक मयादिचे ॥ ध्रु० ॥ - १
 शास्त्राधारें ज्याचें वर्तणें अगाध । त्रिकांड प्रसिद्ध वेदयुक्त ॥ २ ॥
 वेदयुक्त ज्ञान कर्म उपासना । येणें मार्गें जना प्रबोधिती ॥ ३ ॥
 प्रबोधिती त्यांचे पदीं दिनकर । नित्य निरंतर सर्वभावे ॥ ४ ॥

[२५०]

॥ श्रीराम ॥

स्वधर्माचा पक्ष रक्षणें साधूसी । सन्मार्गे जनासी तारावया ॥ १ ॥
 धन्य संत जनीं जीवांचे तारक । प्रबोधें मारक अविद्येचे ॥ ध्रु० ॥
 क्षणभरी संग जयां घडे याचा । गहिमा त्यांचा कोण जाणें ॥ २ ॥
 दिनकर रामी रामदान हणें । नरदेहा येणें धन्य जालें ॥ ३ ॥

[२५१]

॥ श्रीराम ॥

दीनासी तारावें सनाथ करावें । संकटीं रक्षावें दीनबंधु ॥ ध्रु० ॥
 दीनबंधु ऐसीं ब्रोंदें तूं धरिशी । तारे कां करिशी अनारिसें ॥ १ ॥
 अनारिसें नको फोण्हाचें आयको । सिकविलें सिकों देवराया ॥ २ ॥
 देवराया क्षणें अन्हेरिशी दीनें । दिनकर छणे सांभाळावी ॥ ३ ॥

[२५२]

॥ श्रीराम ॥

सदृशसारिखें जिवलग सोयरे ! न दिसे दुसरे त्रिभुवनी ॥ ध्रु० ॥
 काय सांगों कैसें कृपेचें करणें । संसारघरणें निरशिळें ॥ १ ॥
 माझे निज मज अनंता काळाचें । दिघडें तें ताचें काय सांगों ॥ २ ॥
 सांगों जातां वाचा शब्देसीं निमाली । मनेंसीं विराली कल्पना हि ॥ ३ ॥
 असंभाव्य सुख घ्याताऱ्यानेंवीण । घ्येय चि संपूर्ण केलें मज ॥ ४ ॥
 केलें मजवीण मज निरंतर । छणे दिनकररामदास ॥ ५ ॥

[२५३]

॥ श्रीराम ॥

राम साधूचें मंडण । राम संसारखंडण ॥ १ ॥
 मज तो चि नयनीं दावा । नाही तरी येमेसीं दावा ॥ ध्रु० ॥
 राम विश्वाचें भुवन । राम सर्वांसी पावन ॥ २ ॥
 राम दिनकरभूषण । राम भद्रमयशोपण ॥ ३ ॥

[२५४]

॥ श्रीराम ॥

और्धो च युग कळीचें । त्यावरि राज्य यवनांचें ॥ १ ॥

१ वेगळे, भिन्न, दीनबंधु या नावाप्रमाणें मज दीनाचें रक्षण कां करित नाहीस ? मला तुझ्यापासून वेगळे कां करतोस ? २ बैर. मला राम दिसला नाही तर यमराज माझ्याशीं बैर करील. ३ सूर्यवंशास भूषण दिवा मज दिनकरास भूषणरूप होय. ४ या अभंगात, त्या वेदच्या समाजाची स्थिति कशी होती, ती दिनकरानीं सांगितली आहे.

आता स्वधर्म कोण राखे । जालें अधर्मा सारिखें ॥ ध्रु० ॥
 गुरुत्व विश्वाचें ज्या आंगीं । ते ब्राह्मण सेविती भांगी ॥ २ ॥
 पट्कमेंसों खान त्यागी । जनों क्षणवी ज्ञानयोगी ॥ ३ ॥
 आश्रमाचें नाम मठ । तेथें भांगीं भरले घट ॥ ४ ॥
 गांजे तमाखु धुमाळी । गुरुगुढीची गंवादी घाली ॥ ५ ॥
 तर्जव्रजाचा उपदेश । बोधी कर्माचा हरांश ॥ ६ ॥
 दिनकर क्षणे कळीं संत । भ्रष्टाचोर होती विख्यात ॥ ७ ॥

[२५५]

॥ श्रीराम ॥

स्वधर्म विश्वासी तारक । अधर्म करित्यासी मारक ॥ १ ॥
 ऐसें गोताभागवतीं । स्वयें सागे लक्ष्मीपति ॥ ध्रु० ॥
 जो रजतमाचा भेद । काम्य कर्माचा उच्छेद ॥ २ ॥
 शैवागैम शाक्तागम । सोडुनि रक्षाया स्वधर्म ॥ ३ ॥
 निषिद्ध कमें विधिविधानें । नाचरावीं मुमुक्षानें ॥ ४ ॥
 वर्णाश्रमयातिधर्म । ब्रह्मार्पणें होती निष्काम ॥ ५ ॥
 समता आत्मत्वे समजावी । भेदें सत्क्रिया राखावी ॥ ६ ॥
 जीवेश्वरा ऐक्य जेव्हां । दिनकर क्षणे मोक्ष तेव्हां ॥ ७ ॥

[२५६]

॥ श्रीराम ॥

पावोनियां उत्तम जन्म । परतु नेणें आत्मराम ॥ १ ॥
 काय केलें देवराया । मनुष्यजन्म गेलें वाया ॥ ध्रु० ॥
 पाहतां वर्णाश्रमाकडे । उठती पापांजची बंडें ॥ २ ॥
 स्वहितासाठीं संतां शरण । गेलों परि तें न ये खूण ॥ ३ ॥
 जीवेश्वराचें ऐक्यज्ञान । न दिसे वैराग्यलक्षण ॥ ४ ॥
 शाक्तमार्ग पडिला दृष्टी । काटाळलें मन उठी ॥ ५ ॥

अष्टाचारेंसीं समंथ । वरपंगाचा ज्ञानबोध ॥ ६ ॥
 स्नानसंध्या गुर्गुडीची । समाधि लाविती भांगीची ॥ ७ ॥
 स्वधर्म गेला वारा वाटी । अवधी विषयांची राहाटी ॥ ८ ॥
 ज्ञान वैराग्य भजन । कैचें अवघें वाष्कळपण ॥ ९ ॥
 जयासी आस्था मोक्षालागीं । तेणें न लगावें ये मार्गी ॥ १० ॥
 दिनकररामदास हणे । आखी सुटलों दैवगुणें ॥ ११ ॥

[२५७]

॥ श्रीराम ॥

अनंत पुण्यांचिया कोटी । भांडवल माझे गांठी ॥ १ ॥
 तेणें गुणें पद लायलें । अहं सोहं निरसोनि गेलें ॥ २ ॥
 कर्म उपासना ज्ञान । तनु चतुष्टय विवर्ण ॥ ३ ॥
 स्वधर्माचें संरक्षण । कहनी केलें पैं अनन्य ॥ ४ ॥
 दैवी संपदेची माळा । सद्गुराचें घातडी गळा ॥ ५ ॥
 दिनकर हणे मीतूंबीण । अभिन्न सर्व त्रिमुन ॥ ६ ॥

[२५८]

॥ श्रीराम ॥

ऐकतां कीर्तन सोडवेना घर । सोसेना जोजार वैष्णवांचा ॥ १ ॥
 वैष्णवांचें गाणें करकर मोठी । तिडोक लह्याटां उठे थोर ॥ २ ॥
 उठे थोर प्रीति वेश्येचे रंगणी । सप्रेम चरणीं धावे तेथें ॥ ३ ॥
 धावे तेथें हर्ष मानी मनीं मोठा । चैमवाचा ताठा मुसमुसी ॥ ४ ॥
 मुसमुसी काममदमच्छेसी । निंदी सन्मार्गांसी वेश्यादास ॥ ५ ॥
 वेश्यादास निंदी संतसाधुजना । वर्णीं नृत्यांगना पदोपदीं ॥ ६ ॥
 पदोपदीं त्यासी रौरवाचें ठाणें । दिनकर हणे दिल्लें देवें ॥ ७ ॥

[२५९]

॥ श्रीराम ॥

जळीं स्थळीं राम चचळीं निथळीं । राम सर्वकाळीं सर्वां ठाई ॥ १ ॥
 सर्वांठाई राम आहे पुरातन । पाहें परिछिन्न अनुभवें ॥ २ ॥
 अनुभवीं राम निर्मळ निष्काम । दिनकरा चर्म रामदासीं ॥ ३ ॥

[२६०]

॥ श्रीराम ॥

सांपडला राम विश्वाचा विश्राम । निल समागम न खंडे कों ॥ १ ॥

न खंडे सुगंध अखंड सुमनी । तैसा शरपाणी दासांपासी ॥ २ ॥

दासांपासी राम रामी रामदास । दिनकरा घास निजधामी ॥ ३ ॥

[२६१]

॥ श्रीराम ॥

कैचे काय आह्मी कैचे काय तुह्मी । भ्रमाची हे ऊर्मि वाडगीधि ॥ १ ॥

आह्मा सर्व सम नेणों आप पर । द्वैताचा जोजारे कैचा काई ॥ २ ॥

अज्ञानासी भ्रम ज्ञाता तो निभ्रम । निर्मळ निष्काम सदोदित ॥ ३ ॥

सदोदित ज्ञानी सोहं हंसा भरे । दिनकरा खरे आत्मज्ञान ॥ ३ ॥

[२६२]

॥ श्रीराम ॥

जन पाहे जना दृश्यद्रष्टेपणे । तैसी ज्ञानाज्ञाने होय नव्हे ॥ १ ॥

होय नव्हे मिथ्या विचारेंसहित । दृश्यद्रष्टामात जैसी जनी ॥ २ ॥

तैवी मिथ्या पाहे जन जनार्दन । दिनकरा मौन शब्दोशब्दी ॥ ३ ॥

[२६३]

॥ श्रीराम ॥

विपाचें निर्विष करी जानकीश । ऐसी बहुतांस साक्ष असे ॥ १ ॥

धन्य देवराया न कळे तुझी दया । जीवांच्या धावया धांयतोसी ॥ २ ॥

साक्ष ऐसी आणि पुराणे गर्जती । नवल हें चित्तीं वाटतसे ॥ ३ ॥

वाटतसे तवें प्रत्यक्ष चि जाळें । दिनकरा आळें प्रत्ययासी ॥ ३ ॥

[२६४]

॥ श्रीराम ॥

दासाचें गौरव राखे जानकीश । तयाचे सर्वस्व स्वयें सोसी ॥ १ ॥

स्वयें सोसी राम दासांचा विधाम । नित्य अविध्रम राखे त्यांसी ॥ २ ॥
 राखे त्यांसी ऐसी बोलतीं पुराणें । दिनकर क्षणे सप्रचिंत ॥ ३ ॥

[२६५]

॥ श्रीराम ॥

सत्संगाचें फळ काय तें आईक । करूनि निष्टक मनोभाव ॥ १ ॥
 मनोभाव जेव्हां सत्संगी जडला । तेव्हा चि लाघटा स्वप्रकाशा ॥ २ ॥
 स्वप्रकाशज्ञान विज्ञानेंसी भक्ति । विषयविरक्ति असंभाव्य ॥ ३ ॥
 असंभाव्य दशा शांतिक्षमायुक्त । नमली अयुक्त देहबुद्धि ॥ ४ ॥
 देहबुद्धि गेली उरलें केवळ । स्वरूप सकळ सत्संगाचें ॥ ५ ॥
 सत्संगाचें फळ स्वरूपाची सिद्धि । दिनकरा बोधी साधकांसी ॥ ६ ॥

[२६६]

॥ श्रीराम ॥

अहो जना तुली करा हित कांहीं । प्रपंचप्रवाही पदों नका ॥ १ ॥
 नका फाळ वृथा जातुसे सर्वदा । नसोनि आपदा का भोगावी ॥ २ ॥
 भोगावी सपदा वैकुण्ठीठींची । धरूनि भक्तीची वाट नीट ॥ ३ ॥
 वाट नीट आहे धरितीळ त्यांसी । भोगिती सुखासी मोक्षाचिया ॥ ४ ॥
 मोक्षाचिया मुखें सुखरूपें राम । स्मरता चि भ्रम दूरि ठाके ॥ ५ ॥
 दूरि ठाके मायाजनित जें मुख । श्रीराम निःशंक चिंतितों चि ॥ ६ ॥
 चिंतितों चि नाम उफारोटें बालहा । वाल्मीक तो जाळा येणें मार्गें ॥ ७ ॥
 येणें मार्गें शत कोटी रामायण । मविष्य निर्माण केलें तेणें ॥ ८ ॥
 केलें नारदानें हें चि अनुष्ठान । वार्धे नारायण अखंडित ॥ ९ ॥
 अखंडित ध्रुव प्रव्हाद सुंदर । नामी निरंतर सद्भावेंसी ॥ १० ॥
 सद्भावें चि सत सनकादिका जालें । गर्जेद्रासी नेलें निजपदा ॥ ११ ॥
 निजपदीं शुक्लामदेवादिक । अक्रूर निष्टक भक्तिमार्गें ॥ १२ ॥
 भक्तिमार्गें सर्व जे कोण्ही लागले । ते चि एक नेले वैकुण्ठासी ॥ १३ ॥

बैकुण्ठसुखाचा गोडी ज्याचे चिती । तेणें रामी वृत्ति दृढ बावी ॥ १४ ॥
 दृढ बुद्धि हे चिं निश्चयेंसी कीजे । अखंड लाविजे मन रामीं ॥ १५ ॥
 मन रामीं रंगे तरी च सार्थक । नाहींतरी नर्कवास जीवां ॥ १६ ॥
 वास जीवा होतां नरदेहीं बरा । तेथें येरझारा चुकवाव्या ॥ १७ ॥
 चुकवाया अन्य देहीं कैचें ज्ञान । तेणें पै पतन चौन्हासीचें ॥ १८ ॥
 चौन्हासी लक्ष्योचें दुःख नरदेहीं । रामनामें पाहीं चुकवावें ॥ १९ ॥
 चुकवावे ऐसें बहुत बोलती । परि न ये चितीं लोकाचीये ॥ २० ॥
 लोकाचिये घाचे न ये राम राम । जाचितील येम त्या लोकांसी ॥ २१ ॥
 लोकिक सांडुनी लोकिकागाझारीं । दिनकरा धरी येक राम ॥ २२ ॥

[२६७]

॥ श्रीराम ॥

येक राम धरा त्रैलोक्याचा नाथ । तयाविण हेतं नका कोठें ॥ १ ॥
 नका कोठें धरू माईक भजन । सीतापतिरीण सर्व मिथ्या ॥ २ ॥
 सर्व मिथ्या ऐसी साक्ष दिनकरा । श्रीराम अतरामार्जा येता ॥ ३ ॥

[२६८]

॥ श्रीराम ॥

जसें चंद्रवीण चकोरा निर्वाण । कीं मेघानाचून चातकासी ॥ १ ॥
 तसें माझे चित्त भेटीतें इच्छित । यावरी समर्थ दीनानाथ ॥ २ ॥
 रवीच्या वियोगें चक्रमार्कें जैसीं । कीं न येता पतीसीं पतिव्रता ॥ ३ ॥
 वसतावाचून जैस्या वनस्पति । साधकासी खाति मोक्षाळार्गी ॥ ४ ॥
 लोभियाचें चित्त जेसें अर्थाळार्गी । आरोग्यासी रोगी इच्छी जैसा ॥ ५ ॥
 रावनाचाचून हीनें दीनें व्योमी । दिनकर रागी रामदाग ॥ ६ ॥

२६९

॥ श्रीराम ॥

चाजवैला राम सहस्रवृत्ते । आता भिन्नपणें अभिन्नता ॥ १ ॥

अभिन्नता विधी जेवि प्रतिविद्या । नाविद्या खेळ्या उपाधीचा ॥ २ ॥
उपाधीच्या खेळी विन प्रतिविद्या । तथा च स्वयंभो दिनकर ॥ ३ ॥

[२७०]

॥ श्रीराम ॥

जेथे उपाची पडे गुंतोनी यासना । तेथे त्याच्या प्राणा गामु घडे ॥ १ ॥
गामु घडे जेव्हा दोघा येके ठाई । संसारे हा पाहो रुंदे तेथे ॥ २ ॥
रुंदे तेथे मग जे जे कल्पी ते ते । ममतेच्या हाते अह भावी ॥ ३ ॥
अहंभावे करी नाना धर्माधर्म । आणि कर्माकर्म देहाधारें ॥ ४ ॥
देहाधारें प्राणी विषयांच्या भरे । उगडेना धोरें साभिमानें ॥ ५ ॥
साभिमानें भोगी स्वर्गनर्कभोग । संसाराचा पाग तेणें योगें ॥ ६ ॥
तेणें योगें जीव न विचारी देव । पतिताचा भाव देहभारी ॥ ७ ॥
देहभावी जीव दिनकर खणे । सेवितो सार्जणें संसाराचें ॥ ८ ॥

[२७१]

॥ श्रीराम ॥

नरदेह पावोनीया । भक्तिरीण गेले बाया ॥ १ ॥
ब्राह्म ब्राह्मे दानवधु । तैमा नळगे तुझा वेधु ॥ ध्रु० ॥
विषयालागीं झुरे जैसा । मायामाहे शळवे कैसा ॥ २ ॥
दिनकर खणे हें नवल । येमपाशीं जाणवेल ॥ ३ ॥

[२७२]

॥ श्रीराम ॥

अज्ञानाचें जन्म खोटे । पडलें अविद्येच्या खोटे ॥ १ ॥
नारायण नारायण । चाढाळासी उद्धरा कोण ॥ ध्रु० ॥
निंदी स्वधर्माची सोये । त्याची मात सागो काये ॥ २ ॥

१ स्वयंभो, स्वतः मिथ वस्तूच्या ठिकाणा २ हाताने किंवा साह्याने
३ उगडणे=विसरण किंवा उगड=उगड=उद्धार, उद्धरना ४ पराधीनत्व. ५ बालगें,
किंवा मैत्री. ६ छंद. ७ शळवणे=मोडणे, गुहाळणे

स्वयें नेणें न करी कांहीं । करित्यासी वारी पाहीं ॥ ३ ॥
 परोपकार नेणे कांटी । फळत्या वृक्षांभोंवतीं दाटी ॥ ४ ॥
 ऐसा पतित सर्वगुणें । दिनकररामदास हणें ॥ ५ ॥

[२७३]

॥ श्रीराम ॥

संतसंग नाही जया । स्वहित कोठें लाभे तया ॥ १ ॥
 हरि हरि हरि हरि । पतितामी कोण तारी ॥ ध्रु० ॥
 बायां सिणविली माये । भूमिमार प्राणो होये ॥ २ ॥
 दिनकर हणें तो हि धन्य । ऐसा प्राणी जो अज्ञान ॥ ३ ॥

[२७४]

॥ श्रीराम ॥

आतां जाणें क्षमा जाणें । नाही कोणदासी राहाणें ॥ १ ॥
 करा जोडी सत्संगाची । आर्धो तोडा प्रपंचाची ॥ ध्रु० ॥
 बहुत नाडिले सवंगारे । पडाडिले अहंकारें ॥ २ ॥
 दिनकर हणें वेग करा । धरा शुद्ध परंपरा ॥ ३ ॥

[२७५]

॥ श्रीराम ॥

रामेंनीण जिणें पाहें । जात असे लग्नलहें ॥ १ ॥
 फाय जालासी निदसुडा । धरूनिया राडा पोरा ॥ ध्रु० ॥
 अवधी वैमवाचीं भूतें । स्वार्थें झडपू आलीं तूतें ॥ २ ॥
 दिनकर हणें पाहें खरा । प्रपंच सवें चोराचा धारा ॥ ३ ॥

[२७६]

॥ श्रीराम ॥

माझे कर्म खोटे ठाके मजआड । तेणें मनमीड वाटतसे ॥ १ ॥
 धाय धांव देवा अंतरापासून । नेई सोडवून येधुनीया ॥ ध्रु० ॥

१ स्वतः उचलून देवना नाही व झडपणीक फळे लोक रातीक झणून
 त्या भोंवती वाटे लावून देवना. २ स्वरित.

मदृतां जनाची कोडी सोडरण । पतितपावन नाग साने ॥ २ ॥

दिनकर हाणे फायायाचामनें । दुजे कांहीं नेणें तुजधीण ॥ ३ ॥

[२७७]

॥ श्रीराम ॥

संत जिवलग सोयरे जीराचे । भेट्या निजाचे निजदानी ॥ १ ॥

निजदानी सत भेटती केधया । आर्त वाटे जीरा मनातूनि ॥ २ ॥

मनातूनि हेत सतांचे चरणी । लागलासे प्यानी न ये दुजे ॥ ३ ॥

न ये दुजे काहीं मारुने भाविता । अवडित सता घुरतसे ॥ ४ ॥

घुरतमे त्यांचें मागे पार्यवगी । घेऊ ना रे धणी निरतर ॥ ५ ॥

निरतर सेवा घडो माझा जीरा । तेणें देहमाया पालटीत ॥ ६ ॥

पालटीत सर्व दिनकर हाणे । तयाचे कृपेनें अविद्येसी ॥ ७ ॥

[२७८]

॥ श्रीराम ॥

चागळें घोळारें चांगळें घालारें । चागळें शोधारें सर्वकाळ ॥ १ ॥

सर्वकाळ सर्व चागळें चि व्हावें । हाणिजे जाणारें चागळें चि ॥ २ ॥

चागळें सेविता चागळें चि जालें । दिनकरा आलें प्रययासी ॥ ३ ॥

[२७९]

॥ श्रीराम ॥

सद्गुरूने केळें सपूर्ण चागळें । सर्व निरटिलें मजमाजी ॥ १ ॥

मजमाजी मज लाविलें निज । अखड सहज सर्वकाळ ॥ २ ॥

सर्वकाळ काहीं आपर नाहीं । देह जाता पाहों असता हि ॥ ३ ॥

असतां हि सर्व नाहीं हें अपूर्व । नसता हि पूर्ण अपूर्वता ॥ ४ ॥

अपूर्वता थोर हाणे दिनकर । जेव्हा वेर कर सद्गुरूचा ॥ ५ ॥

१ आत्मवस्तूचें दान दणारे, स्वस्वरूपाची मंड वहन दणारे २ भावना-
अत स्फुरण ३ सताकरीता ४ तीर्थ ५ वृत्ति होईपर्यंत ६ निमूल कल
७ माझ्यामर्षल सर्व गुणदोषांचे ८ देही असून विदेही होणे किंवा हे सर्व दख
पदार्थ असून न भासण ९ वरदायक

[२८०]

॥ श्रीराम ॥

राम हा विश्राम धरितील त्यांचा । महिमा तयांचा कोण जाणे ॥ १ ॥
कोण जाणे लीळा रामाच्या दासांची । वर्णितां शेपाची वाणी खुंटे ॥ २ ॥
वाणी खुंटे जयां वर्णितां शास्त्रांची । दिनकरा साची अपूर्वता ॥ ३ ॥

[२८१]

॥ श्रीराम ॥

रामदास माझ्या सोयरे जियाचे । देखेन तयांचे पाय केव्हां ॥ १ ॥
पाय केव्हां दृष्टी पडतील साचे । उतरीन देहाचें निंबलोण ॥ २ ॥
निंबलोण सर्वभावेसीं करीन । नुरोनि उरेन सेवेलागीं ॥ ३ ॥
सेवेलागीं देह देहेंविण राहे । दिनकरा पाहें नवलाय ॥ ४ ॥

[२८२]

॥ श्रीराम ॥

गोविंद गोविंद लागो मना छंद । घाउगा वेवाद फामयासी ॥ १ ॥
फामयासी सीण रामनामेंवीण । भोगावे दारुण भयरोग ॥ २ ॥
भयरोग येमयातनेचें मूळ । बोलती सकळ संतजन ॥ ३ ॥
संतजनां नाम दिधलें निजांचें । तें चि मना साचें सोडू नये ॥ ४ ॥
सोडू नये नाम साराचें हि सार । लगे दिनकररामरास ॥ ५ ॥

[२८३]

॥ श्रीराम ॥

आत्मा अनाथांचा सोयरा श्रीराम । करुनि अभंग सांभाळितो ॥ १ ॥
सांभाळितो देव आपुल्या दासांती । संकट तयांसीं पटों नेदी ॥ २ ॥
संकटां धारणें निर्भय राखणें । हें येक करणें गोविंदाचें ॥ ३ ॥
गोविंद तो बाप गोविंद माउली । कृपेची साउली अनाथांची ॥ ४ ॥
अनाथांचा नाथ दिनकर लगे । सर्वकांहीं जाणे तो चि येक ॥ ५ ॥

[२८४]

॥ श्रीराम ॥

गोविंदाचे दास गोविंद सांभाळी । उंकुरा माठळी जेणें रीतीं ॥ १ ॥
 जेणें रीतीं माये बाळा हे उपमा । न साहे श्रीरामा सर्वथा हि ॥ २ ॥
 सर्वकाळीं देव सांभाळी मक्तांसी । दुःकाळीं बाळांसी माता खाये ॥ ३ ॥
 मातेची उपमा देवासी न साहे । अधिक तो आहे कोटिगुणें ॥ ४ ॥
 कोटीच्या हि कोटी दिनकर हणें । देवे उद्धरणें निजमक्तां ॥ ६ ॥

[२८५]

॥ श्रीराम ॥

नाम पडतां धनणी । हृदयीं भाते चापपाणी ॥ १ ॥
 राम राम राम राम । सकळ जीवांचा विग्राम ॥ ध्रु० ॥
 राम मनीं अखंड वाचे । राम विस्मरण देहाचें ॥ २ ॥
 बहुतां जन्मांचें सुकृत । दिनकरा सफळित ॥ ३ ॥

[२८६]

॥ श्रीराम ॥

आपेंभाप भेटी संतसमागमें । स्वानुभववमें चोजवळीं ॥ १ ॥
 चोजवळा देव चोजवळा देव । चोजवळा देव अंतरीचा ॥ ध्रु० ॥
 अंतरीचा देव द्वैतवाण सर्व । भोगितां गौरव अंतरेना ॥ २ ॥
 अंतरेना कदा नित्य निरंतर । हणें दिनकररामदास ॥ ३ ॥

[२८७]

॥ श्रीराम ॥

ब्रह्मज्ञानेवीण न चुकती जन्म । तपें तीर्थें यज्ञ केले जन्ही ॥ १ ॥
 केले जन्ही याग योग चाद्रायणें । जयगा सावनें शमादिर्के ॥ २ ॥
 शमादिक दम दायक जन्माचे । दिनकरा साचें चोजवळें ॥ ३ ॥

[२८८]

॥ श्रीराम ॥

भावाचा भुकेला उभा विटेवरी । पाहा भीमातीरी पांडुरंग ॥ १ ॥
पांडुरंगरंगें रंगले धांवती । आरोळिया देती हरिनामें ॥ २ ॥
नामाच्या गजरें आनंदाच्या भरें । तूत दिनकरें केलें देवा ॥ ३ ॥

[२८९]

॥ श्रीराम ॥

न करावी निंदा भोळ्यांभाविकांची । त्यांचिये पाईची धुळी व्हावे ॥ १ ॥
व्हावें तनुमनें भावें जीवें प्राणें । सांडवो करणें या देहाचा ॥ २ ॥
देहाचा भवसा नाही प्रज्ञादिकां । दिनकरा निका निजभाव ॥ ३ ॥

[२९०]

॥ श्रीराम ॥

किती आतां सोस घासनेच्या संगें । सोडियेले जागे इंद्रियांनीं ॥ १ ॥
इंद्रियांनीं देह सोडिला सर्व हि । आतां असे काई भंवरसा ॥ २ ॥
भंवरसा ज्यांचा होता तुझे गर्वा । तुज ते टाकुनी पाय गेले ॥ ३ ॥
पाय गेले हात कान डोळे दात । अझूनि निश्चित कैसा होसी ॥ ४ ॥
होसी का पतित असतां पावन । दिनकर खूण सांगतसे ॥ ५ ॥

[२९१]

॥ श्रीराम ॥

निश्वासेना मन साधूचिये पाई । चित्ता बाहे देहीं प्रपंचाची ॥ १ ॥
प्रपंचाची व्याधी विषयाच्या भरें । लागली निर्जारे प्राणिवांसी ॥ २ ॥
प्राणी जितो जीवें सुकृत नाठवे । निंदी सर्वभावे भाविकासी ॥ ३ ॥
भाविकांची निंदा करी कुचराई । धन्य नरदेहीं तो हि येक ॥ ४ ॥
तो हि येक धन्य हाणे दिनकर । करी नकीं थारें पूर्वजांसी ॥ ५ ॥

१ सांडोवा=त्याग किंवा कुरखंडी. २ स्थाने; किंवा जागरुकता, आपापले व्यापार. ३ राहिवार.

[२९२]

॥ श्रीराम ॥

आनंदाच्या भरें बेसोनिया निंदी । भाविकांसी निंदी उल्लासैसी ॥ १ ॥
 उल्लासैसी जैसा पतंग दीपासी । झडपी प्राणासी जाळावया ॥ २ ॥
 जाळावया तैसे पूर्णज आपुढे । निंदकानें दिल्ले यमाहाती ॥ ३ ॥
 यमाहाती बंश निंदकाचा पडे । तन्ही वाडेंकोडें जल्पतसे ॥ ४ ॥
 जरपतसे जैसे ध्यान याचकांसी । तैसा दिननिशीं भुके पापी ॥ ५ ॥
 पापी तो देवाचा सखा भाविकांचा । दिनकरा त्याचा लाभ असे ॥ ६ ॥

[२९३]

॥ श्रीराम ॥

ॐकाराचा अर्थ विचारीं विचारें । पावसी निर्धारें समाधान ॥ १ ॥
 समाधानें याचीं अंगें विचारारीं । क्षराक्षरानाचीं वर्तती जें ॥ २ ॥
 वर्तती जें दोन्ही सर्व चराचरीं । त्याचे सहारीं अनुवाच्य ॥ ३ ॥
 अनुवाच्य सुख द्वैतंतीण घेणें । ज्याचें तो चि जाणे ज्ञप्तिवीणं ॥ ४ ॥
 ज्ञप्तिवीण ज्ञेय सतसमागमें । दिनकरा रामें प्रबोधिलें ॥ ५ ॥

[२९४]

॥ श्रीराम ॥

क्षर नाशिवत अक्षर शाश्वत । दोहोंचा ऐक्यार्थ जेथें घडे ॥ १ ॥
 तें चि समाधान तें चि समाधान । तें चि समाधान निश्चयाचें ॥ २ ॥
 अहभाव सरे सोहमान खुरे । खुरण हि नुरे विसरेंसी ॥ ३ ॥
 विसरेंसी जेथें स्मरण आटलें । दिनकरा जालें अनुवाच्य ॥ ४ ॥

[२९५]

॥ श्रीराम ॥

जयाचिणें मनीं श्रीरामचितन । आणीक साधन नाहीं दुजे ॥ १ ॥
 नाहीं दुजें काहीं मोक्षाचें कारण । श्रीरामाचाचून भ्रमंडळीं ॥ २ ॥

भूमंडळीं नाम नेणे तो पापिया । जन्मा येऊनियां काय केलें ॥ ३ ॥
काय केलें तेणें सार्थकावांचून । संसाराचा सीण करुनीयां ॥ ४ ॥
करुनियां ऐसें दिनकर ह्याने । केलें तें भोगणें लागे पुढें ॥ ५ ॥

[२९६]

॥ श्रीराम ॥

स्वकर्मांचा पंथीं संदेहाचा गांध । तेंचें देहभाव ठाणापति ॥ १ ॥
ऐसा हा चांडाल खेळे नाना खेळ । कामारे कळिकाळ ज्याचे घरीं ॥ ध्रु० ॥
देहबुद्धीवाटें जे येतां देखती । तयांसी फांसित्ती सर्वकाळ ॥ २ ॥
सर्वकाळ वेगीं सोडूनीयां वापा । धरीं पंध सोपा सज्जनाचा ॥ ३ ॥
सज्जनसंगतीं चुकती सायास । निसंदेही यास सोहंपंधें ॥ ४ ॥
सोहंपंधें दीन दिनकर छीन । नित्य समाधान येणें पंधें ॥ ५ ॥

[२९७]

॥ श्रीराम ॥

अनाथां सनाथ करी सद्गुरुनाथ । संशयाची मात निरसूनि ॥ १ ॥
निरसूनी देह आणि देहभाव । करी निरावेव निजरूपा ॥ २ ॥
निजरूपाटणीं पाहातां चि जीव । जालें स्वयें शिव सदोदित ॥ ३ ॥
सदोदित जमीं सदोदित वनीं । तिहीं त्रिभुवनीं सदोदित ॥ ४ ॥
सदोदित करी कृपा सद्गुरुची । दिनकरा साची सफलित ॥ ५ ॥

[२९८]

॥ श्रीराम ॥

स्वकर्मआचार आणि उपासना । करी त्रिवंचना विचाराची ॥ १ ॥
विचारी वेदांत सद्गुरुपेने । सार्धा प्रचीतीनें आत्मज्ञान ॥ २ ॥
आत्मज्ञानें मूळ साधलें आपलें । दिनकरा जालें समाधान ॥ ३ ॥

[२९९]

॥ श्रीराम ॥

ब्रह्मज्ञानेधीण उपदेश फोल । श्रुतीचे हे बोल गर्जताती ॥ १ ॥

गर्जतासी वेद पुराणें सर्व हि । साधुसंत पाहीं मुनीजन ॥ २ ॥
 मुनीजन ज्ञानी पूर्ण समाधानी । ज्ञानेवाण वार्णा न बोलती ॥ ३ ॥
 न बोलती फदां वेदवाह्य ज्ञान । पापांडाचें चिन्ह जाणोनीयां ॥ ४ ॥
 जाणोनियां सत्य तें चि तें स्थापिती । काल्पनिक मति निरसूनि ॥ ५ ॥
 निरसूनि सर्व सहज वर्तणें । त्रिकांडसाधनें जडांलागीं ॥ ६ ॥
 जडांलागीं जनीं संतां अयतरणें । दिनकर हणें रामदास ॥ ७ ॥

[३००]

॥ श्रीराम ॥

होतें तें सहज जातें तें सहज । घाटतसे चोज अहंतेचें ॥ १ ॥
 अहंतेचें रूप पाहातां नाडले । वेढांलावियेलें ब्रह्मादिकां ॥ २ ॥
 ब्रह्मादिक फेले जड मूढ वेडे । अगाध पयाडे नाथिले चि ॥ ३ ॥
 नाथिले चि लागे निर्दान चुकतां । सद्रुसमर्थां नोळखतां ॥ ४ ॥
 नोळखतां हानी हांते धोरधोरां । साक्षी दिनकरा रामदासी ॥ ५ ॥

[३०१]

॥ श्रीराम ॥

तीर्थाटणें करी पुजी देवोदेवां । परि निजमार्थी नाहीं मन ॥ १ ॥
 मन घरदारीं लागलेसे नेम । देह तीर्थें अमे सर्वकाळ ॥ २ ॥
 सर्वकाळ गेला संदेहाच्या मुळें । दिनकरा जालें अनहित ॥ ३ ॥

[३०२]

॥ श्रीराम ॥

हित नरदेहीं होतसे सर्वांचें । खंडण जन्माचें संतसंगें ॥ १ ॥
 संतसंगें होतां मग काय दुजें । असणें संहर्जे सर्वकाळ ॥ २ ॥
 सर्वकाळ घरीं असो जावो दुरी । किरो दिगांतरां तीर्थें क्षेत्रें ॥ ३ ॥
 क्षेत्रें क्षेत्रज्ञासी पावती त्यांचेनि । मुक्त जनीं वनीं संतसंगें ॥ ४ ॥

१ कर्म, उपासना आणि ज्ञान हीं तिन्ही साधनें. २ ज्ञानहीनकारितां.
 ३ भुलविलें. ४ चिकित्सा, कार्यकारणभाव. ५ संतसंगानें सहजस्थिति प्राप्त होणे.
 ६ अशा स्थितप्रज्ञभक्त्यामुळेंच क्षेत्रातील देव क्षेत्रस्थाना भेटतो.

संतसंगें करी कर्मधर्मक्रिया । अलिप्त तो माया सिवेना की ॥ ५ ॥
 सिवेना की काहीं कल्पनेचें अंग । करी सर्व सांग विधियुक्त ॥ ६ ॥
 विधियुक्त असे संतसंग नसे । तया गर्भवासें सोडिजेना ॥ ७ ॥
 सोडिजेना ऐसे वेदशास्त्र बोले । निर्दालिजे काळें अज्ञानासी ॥ ८ ॥
 अज्ञानासी मोठी धवाधवी आहे । दिनकरा पाहें ज्ञानेवाण ॥ ९ ॥

[३०३]

॥ श्रीराम ॥

ब्रह्मज्ञानी जाला भावार्थ सोडिला । धारा हि मोडिला भजनाचा ॥ १ ॥
 भजनाचें नांव वाचेसी नाणायें । मुक्त विचारायें अखंडित ॥ २ ॥
 अखंडित ऐसे प्रबोध करिती । मोडूनियां स्थिति भावार्थाची ॥ ३ ॥
 भावार्थाचें मूळ मोडुनी सधरें । करिती व्यापार इंद्रियांचे ॥ ४ ॥
 इंद्रियांचे भोग विषयाचे पांगें । न सुटती चांग साधु ऐसे ॥ ५ ॥
 ऐसे दुराचार भोगिती अघोर । लणें दिनकररामदास ॥ ६ ॥

[३०४]

॥ श्रीराम ॥

ज्ञानियांचें चिन्ह बोळखायें जनीं । निजसमाधानी सर्वकाळ ॥ १ ॥
 सर्वकाळ कर्म वर्णाश्रमधर्म । करितां निष्काम सकोचेंना ॥ २ ॥
 संकोचेंना मनीं उपासनेलागीं । महोच्छ्राव जगीं पवें करी ॥ ३ ॥
 पवें करी कथा दिंडी निरूपणें । गाजरी कीर्तनें ब्रह्मगोळ ॥ ४ ॥
 ब्रह्मगोळातीत जें रूप अगम्य । गमूनि तें सौम्य स्वयें होये ॥ ५ ॥
 स्वयें सर्वातीत करितो सर्व हि । ज्ञानी व्यासी पाहीं लणिजेतें ॥ ६ ॥
 लणिजेत वेदें त्रिकांडभजन । कर्म उपासन आणि ज्ञान ॥ ७ ॥
 ज्ञान प्रतिपादी सर्व हि उच्छेदी । भेदाचीये बंदी पडला तो ॥ ८ ॥
 पडला तो वेदवाद नाव त्यासी । संताचे सभेसी निव जाला ॥ ९ ॥
 निव जाला प्राणी अस्त्रीं परत्रीं । दिनकरा घात्रां वेदविद्या ॥ १० ॥

[३०५]

॥ श्रीराम ॥

जगद्गुरु वेद तथा देणें भेद । केव्हीं तें प्रसिद्ध ज्ञान बापा ॥ १ ॥
 बापा येदेवीण कैचें समाधान । घडे हें प्रमाण पापांडासी ॥ २ ॥
 पापांडासी वेद अप्रमाण जाला । जैसा जंयुकाळी निशाकर् ॥ ३ ॥
 निशाकर् सर्व जनीं जगद्वय । तो हि केला निघ बायसांनीं ॥ ४ ॥
 बायवेंसें मत्तें सर्व येदेवीण । यादकांसी सीण अस्माधानें ॥ ५ ॥
 अस्माधानी जीवें यंदावे सज्जन । मग समाधान सप्रचित ॥ ६ ॥
 सप्रचित ज्ञानी विचारी येदांत । समाधानी चित्त राखोनीयां ॥ ७ ॥
 राखोनीयां सर्व वेदांचा वेव्हार । नित्य निर्विकार अनुभवी ॥ ८ ॥
 अनुभवी भवविमय सोडूनि । तेथें दुजेपणीं उरी कैची ॥ ९ ॥
 उरी कैची कर्म ब्रह्म लणायया । दिनकरा मायासमयेत ॥ १० ॥

[३०६]

॥ श्रीराम ॥

नेणे भजन रामाचें । जळो वैभव तयाचें ॥ १ ॥
 भूमिभार पापी नर । नेणे सारासारविचार ॥ ध्रु० ॥
 विपत्तींचा सीण केला । अंतो ब्रह्मराक्षस जाला ॥ २ ॥
 रामेवीण जो जो भ्रम । तो तो दिनकरा भ्रम ॥ ३ ॥

[३०७]

॥ श्रीराम ॥

कोणाचें हें घर वेव्हार विचार । सर्व हि संसार नाथिला चि ॥ १ ॥
 बायां सिणतसे संसारिक जन । मी माझे हें स्वप्न नेणोनीया ॥ ध्रु० ॥
 नाथिला प्रपंच सत्य मानियेला । धितो अतरिला आत्माराम ॥ २ ॥
 आत्माराम सर्व ब्रह्मांडायेव्हडा । नेणोनीयां मूढा येणें जाणें ॥ ३ ॥
 येणें जाणें त्याच्या दर्शनें शमेल । फिरोनि पाहील ज्याचा तो चि ॥ ४ ॥
 ज्याचा तो चि स्वयें दिनकर खणे । सद्गुरूचे खुणें वाणतां चि ॥ ५ ॥

[३०८]

॥ श्रीराम ॥

कोरडें चि आलें कोरडें चि गेलें । कोरडें चि जालें कासावीस ॥ १ ॥
 अनायासें पडे अमृताचां कुंडीं । रिघों नेदी तोंडीं लवयेक ॥ २ ॥
 तैसें पापियसी कैचें रामसुख । कीर्तनीं साशंक बैसतां चि ॥ ३ ॥
 बैसला चि असे परी तेथें नसे । घरदारसों नीडियेलें ॥ ४ ॥
 नाडलें अरत्री परत्री नाडलें । दिनकरें केलें भविष्यासी ॥ ५ ॥

[३०९]

॥ श्रीराम ॥

स्वामी तें हि आसी न जाणों कीर्तन । भिडेसी घालून नेलें संतीं ॥ १ ॥
 नेलें संतीं परि नाहीं बरें जालें । तस्करीं घेतलें खाने घरी ॥ २ ॥
 घरीं तडातोडी जाली रांडापेरां । आणि उजगरा आक्षांलागीं ॥ ३ ॥
 आक्षांलागीं जाली कथा सुप्रसन्न । गेलें धनधान्य आली भीक ॥ ४ ॥
 थाली भीक घरा कीर्तन ऐकता । दिनकरा वार्ता कौतुकाची ॥ ५ ॥

[३१०]

॥ श्रीराम ॥

कीर्तनासी जात्रें रोकडें जागावें । थितें अंतरावें झोंपेलागीं ॥ १ ॥
 झोंपेलागीं थोर व्हावें कासावीस । आणि हरिदास छळिताती ॥ २ ॥
 छळिताती कैसे मारविती हाका । रामनामें देखा क्षणक्षणा ॥ ३ ॥
 क्षणक्षणा हात किती हो पिटावे । काय याचें ध्यावें कोरडें चि ॥ ४ ॥
 कोरडें चि आक्षां कां हो दिनकर । छळी निरंतर परोपरीं ॥ ५ ॥

[३११]

॥ श्रीराम ॥

आक्षांघरी देव येऊ खंडेराव । तयावीण भाव नेणों कांहीं ॥ १ ॥
 नेणों राम कृष्ण देव नारायण । मल्टारीवाचून दुजा देव ॥ २ ॥

दुजा देव येक ताळसेचा टांक । भैरोबा आणीक चंडाबाई ॥ ३ ॥
 चंडाबाई गाये कडकडां ग्याये । दरुण पाहें गळां तिचे ॥ ४ ॥
 तिचें विसरतां रूप कांडीं व्हायें । मग काई घ्यायें राघवाचें ॥ ५ ॥
 राघवाचें नांव कोरडें तें काई । सग्य चंडाबाई मळुखानें ॥ ६ ॥
 मळुखान नाप आई चंडाबाई । भैरोबा तो माई आलांघरीं ॥ ७ ॥
 आलांघरीं राम दणतां चि जाण । होतें निसंतान रामनामें ॥ ८ ॥
 रामनामें भीक लागे थोरथोरां । नको दिनकरा छळूं आलां ॥ ९ ॥

[३१२]

॥ श्रीराम ॥

हिवराचे खोंडो आमुचें दैवत । ऐसें कडाडित दुजें नाहीं ॥ १ ॥
 धन्य शुद्धगोत आमुचें विल्यात । विरोबा नांदत आलांघरीं ॥ २ ॥
 आलांघरीं नसे आणिकांचा धारा । नको दिनकरा रामकथा ॥ ३ ॥

[३१३]

॥ श्रीराम ॥

आलांघरीं आहे सर्वव्रह्मा बैलें । तयाची येईल स्थित कोणा ॥ १ ॥
 कोण्हासी हि न ये स्थित त्या बैलाची । दृष्टि समतेची सर्वभारीं ॥ २ ॥
 सर्वभारीं तया ब्रह्म चि देखणें । नाहीं विचारणें शुद्धाबद्ध ॥ ३ ॥
 शुद्धाबद्धमात्र धरिले समान । विष्टा आणि अन्न सारिखें चि ॥ ४ ॥
 सारिखी चि माये आणि दुजी गाये । उडता न पाहे द्वैताचार ॥ ५ ॥
 आचार विचार अत्रचा येकंकार । जाला ब्रह्माकार ब्रह्मा बैल ॥ ६ ॥
 बैलाची हे क्रिया वर्ते तदाकार । करा नमस्कार गोसांवी हो ॥ ७ ॥
 गोसांवी सक्रोध उठोनी चालिले । दिनकरा आलें हांसें थोर ॥ ८ ॥

[३१४]

॥ श्रीराम ॥

आत्मज्ञानेंवीण जीनासी पतन । यातना दारुण होत असे ॥ १ ॥

१ मणरीम च मळुखान छटले आहे. २ सर्व ब्रह्ममय आहे असें दण्ठन शुद्धाशुद्ध विचार न पाहणारा, स्वैर वर्तन करणारा.

होते आटाआटी अज्ञानासी मोठी । लाभेवीण कधी कोण्या काजा ॥२॥
काज नरदेही दिनकरा पाहीं । सहुरुचे पाई मोक्षसुख ॥ ३ ॥

[३१५]

॥ श्रीराम ॥

मोक्षाचिये वाटे जाती पुण्यश्लोक । गर्जताती सुख स्वमुखाचें ॥ १ ॥
स्वमुखाची धणी देती याचकासी । मोक्षश्री तयांसी न विसंबे ॥ २ ॥
विसंबेना पाहें दिनकरा कैसें । भाग्य मोक्षश्रीचें सोडितां हि ॥ ३ ॥

[३१६]

॥ श्रीराम ॥

गजेंद्राची वार्ता आडकों श्रवणी । परी संशय मनीं वाटतसे ॥ १ ॥
तैसा दीनाडगी पावसीळ जरी । सत्य वार्ता तरी वाटे मज ॥ ध्रु० ॥
रक्षिली पांचाळी पांडवांसहित । जीवीं मिथ्याभूत वाटतसे ॥ २ ॥
दिनकरा संकट आलेंसे अचाट । वारितां वरिष्ठ होसी देवा ॥ ३ ॥

[३१७]

॥ श्रीराम ॥

प्रपंचवारळीं संसारभुजंग । शोबिला अव्यंग अहंसर्धा ॥ १ ॥
धावे सदुररामा जीवाच्या विश्रामा । सोडउनी निजधामा नेणें मज ॥ ध्रु० ॥
विषयवीप देवा चढलें सर्वांगी । जैसें हरण आगीं अरदळे ॥ २ ॥
मुखगोडीचा शेंडु बैसलासे कंठी । तेणें आटाआटी होते थोर ॥ ३ ॥
ऐसा अजगर समूळ उतरी । न दिसे निर्द्वारीं त्रिभुवनीं ॥ ४ ॥
ऐकतां करुणा अयोध्येचा राणा । सोडविलें दीना दिनकरा ॥ ५ ॥

[३१८]

॥ श्रीराम ॥

लक्ष कोटी देवा अपराध माझे । जाले कीं सहजें तुजपुढें ॥ १ ॥
न जाणोनि तुझी छीळा हे अपार । केले अविचार दोष देवा ॥ २ ॥

१ आरवळणें असा शब्द आहे, त्याचा अर्थ मोठ्याने ओरडणे, क्रिकाऱ्या फोडणें. २ रक्षाची गुळणी. ३ धम, दगदग.

आतां करी कोण क्षमा तुजवीण । पतिततारण नाम कैसें ॥ ३ ॥
 नेणपणें वाळ मातेसीं बरळ । करी खळखळ नानापरीं ॥ ४ ॥
 तेसें देवा जालें नेणतां जें काहीं । करी क्षमा तें हि दिनकरा ॥ ५ ॥

[३१९]

॥ श्रीराम ॥

वाळाचे गुणदोष देखतां माडली । आनंदाचां भेट्ठीं चोज करी ॥ १ ॥
 तैसी तूं माडली आक्षां अनाथांसी । तुजवीण सोसी केलें कोण ॥ २ ॥
 जणें विसंवसी आपुल्या दासांसी । धरुनि प्रेमेंसीं दिनकरा ॥ ३ ॥

[३२०]

॥ श्रीराम ॥

न कळे तुझें नाम न कळे तुझें प्रेम । न कळे विश्राम परत्रींचा ॥ १ ॥
 परि तुझा दास परि तुझा दास । नेणें दुजी घास दयानिधि ॥ २ ॥
 न कळे तुझें ध्यान न कळे तुझें ज्ञान । न कळे तुझें मान अगाध जें ॥ ३ ॥
 न कळे तुझें काहीं भरत्र परत्र । लणे दिनकररामदास ॥ ४ ॥

[३२१]

॥ श्रीराम ॥

जातां मी येकला येतां मी येकला । मय्यें चि दुकला कैचा आणूं ॥ १ ॥
 माझा मी मुळींचा येकला येकटु । दुसऱ्याच्या घोंटुं भरुनियां ॥ २ ॥
 मी माझा सांगाती मज कोणही नसे । सांगतो विश्वासें दिनकर ॥ ३ ॥

[३२२]

॥ श्रीराम ॥

मी माझा जनक जननी दुहिता । पुत्र हि तत्वतां माझा मी चि ॥ १ ॥
 माझा मी चि बंधु सजन सोयरा । इष्ट मित्र दारा माझा मी चि ॥ २ ॥
 माझा मी सर्व हि येथींचा तेथींचा । निज मी निजांचा दिनकर ॥ ३ ॥

[३२३]

॥ श्रीराम ॥

बोढगरेत जिणें देवा मासैं फार । तुसैं मन स्थिर जालें कैसैं ॥ १ ॥
धाव धाव कैसा निवांत अझुनि । ग्रीद हें चरणीं कासयासी ॥ ध्रु० ॥
चित्तेचीये पूरीं चालिलों वाहात । कोणासी सामर्थ्य काढावया ॥ २ ॥
दिनकर हणें कां होसी उदास । बोल करणीस लगतसे ॥ ३ ॥

[३२४]

॥ श्रीराम ॥

अमृत सेवितां अमर चि होणें । बोलती पुराणें आणि छाखें ॥ १ ॥
परि अनुमान पारे अनुमान । परि अनुमान विचारितां ॥ ध्रु० ॥
निचारितां मनीं जरी हें अमृत । अमर करीत अमरांसी ॥ २ ॥
अमरासी नाश न होता कल्यांतीं । तरी हे वैदंति सत्य होती ॥ ३ ॥
प्रत्यक्ष अमर जाती मृत्युपंथें । अनुमान येथें काय असे ॥ ४ ॥
झणौनि हें खोटे नामामृत सार । सेवा निरंतर आत्मस्थितीं ॥ ५ ॥
आत्मस्थितीं नाम अखंड सेवावें । तदाकारें व्हावें नामामृते ॥ ६ ॥
नामामृते जीव होये तदाकार । हणें दिनकररामदास ॥ ७ ॥

[३२५]

॥ श्रीराम ॥

देहबुद्धि जवं निरसली नाही । तवं हित काहीं केल्या नव्हे ॥ १ ॥
केल्या नव्हे देव धर्म तीर्थ व्रत । वाउगा संकेत सर्व काहीं ॥ २ ॥
सर्व काहीं धडे जाता देहबुद्धि । साधे आत्मसिद्धि सोहंभायें ॥ ३ ॥
सोहंभायें बुद्धि जडता स्वरूपीं । तेव्हा पुण्य पापी उरिजेना ॥ ४ ॥
उरिजेना द्वैते दिनकर हणें । निसदेह होणें सप्रचित ॥ ५ ॥

[३२६]

॥ श्रीराम ॥

ब्रह्मांडा येव्हडा देहा देहमात्र । धस्त्रनियां देव पाहा धावे ॥ १ ॥

१ ओढाताणीचें. २ संशय. ३ भाषण, बाणी. ४ अमृत सेविता अमर चि होणें । हें झणणें. ५ स्वरूपीं एकरूप.

पाहों धाये सर्व भूमउळ किरें । परि निर्विकार भेटिजेना ॥ २ ॥
 भेटिजेना देयें त्रैलोक्य हिडता । तो देव तयता भेटे घरी ॥ ३ ॥
 भेटे घरी देव जाता देहभाव । तयाशीण जीव पापगुपी ॥ ४ ॥
 पापगुपी जाण देहभावें फेला । दिनकरा आठ प्रत्ययासी ॥ ५ ॥

[३२७]

॥ श्रीराम ॥

सूर्यवशाचें फल्याणें । फरी पतितासी पायन ॥ १ ॥
 मना ते चि बरपी सोये^१ । त्याचे नामी रंगोनि राहे ॥ ध्रु० ॥
 जीव तारिले अगणित । जे जाळे नामी रत ॥ २ ॥
 दिनकरा तारि च धन्य । मन फीजे रामार्पण ॥ ३ ॥

[३२८]

॥ श्रीराम ॥

नरदेहाचें भूपण । निजकर्मसंस्थापन ॥ १ ॥
 जेणें जडजीव पायन होती । तें चि समजून प्रतिपादित ॥ ध्रु० ॥
 उपासना ब्रह्मज्ञान । फरी पावन सकळ जन ॥ २ ॥
 भक्तिमान निरूपण । शुद्ध धराग्याचें चिन्ह ॥ ३ ॥
 मायाब्रह्मीचें प्रिरण । नि सदेह समाधान ॥ ४ ॥
 सर्व रक्षुनि सपूर्ण । सहजस्थितीचें कारण ॥ ५ ॥
 हें चि ज्ञानियाचें चिन्ह । दिनकर सांगे खूण ॥ ६ ॥

[३२९]

॥ श्रीराम ॥

घडिघटी क्षीण आयुष्य । हातें न जाणें मनुष्य ॥ १ ॥
 ऐसें पाप सबळ गांठी । रामनामी पाडी तुटी ॥ ध्रु० ॥
 गेलें न ये येक निमिष्य । कसे भ्रमले निजहितास ॥ २ ॥
 कामक्रोधाचा पर्डिभर । मद मउर भमता फार ॥ ३ ॥

१ सूर्यवशाचा उद्धार करणाग श्रीरामचंद्र २ मार्ग ३ समजत नाही असें नाहा, तर समजून वारवार विस्मृति होते, असा अर्थ ४ अधिकना.

अभिमान तिरस्कार । तेणें नेणें स्वहिताचार ॥ ४ ॥

दिनकरा सत्य जाण । तयां पतितांऐसें चिन्ह ॥ ५ ॥

[३३०]

॥ श्रीराम ॥

भूलि आली अहंतेची । धुळी जाली स्वहिताची ॥ १ ॥

नरदेह गेलें वायां । बुडविलें अहंमाया ॥ २ ॥

केली माती आयुष्याची । पुरी वसविली येमाची ॥ ३ ॥

दिनकर क्षणे रामा । पापी भार धरेसि^१ दुरात्मा ॥ ४ ॥

[३३१]

॥ श्रीराम ॥

ज्ञानाचें विज्ञान होतां समाधान । नाहींतरी भिन्न येकदेशी ॥ १ ॥

येकदेशी ज्ञान अहंतेचें चिन्ह । विज्ञानावांचून कामा न ये ॥ २ ॥

कामा न ये शब्दज्ञानाचें काबाटें । व्यर्थ बडबड शुकाऐसी ॥ ३ ॥

शुक बोले बोल सिकविले सैरां । न ये तेथें गिरा मुकी होये ॥ ४ ॥

होये ऐसें जाण विज्ञानावांचून । दिनकरा मौन विज्ञानता ॥ ५ ॥

[३३२]

॥ श्रीराम ॥

कल्पनेचा जीव कल्पनेचा शिव । कल्पनेचा देव चोजवला ॥ १ ॥

चोजवला देव निल निरायेव । त्यावांचूनि माय वाच्यांशाची ॥ २ ॥

वाच्यांश लक्षांश शुद्धांशेसीं आटे । तेव्हां देव भेटे द्वैतवीण ॥ ३ ॥

द्वैतवीण देव सर्वां ठाई नादे । वादकांसी भेदे^४ चोजवेना ॥ ४ ॥

चोजवेना देव सत्संगानांचूनि । दिनकरा वाणी निधयाची ॥ ५ ॥

१ श्रेष्ठवर्णाचे असले तरी ह्याना. २ पुण्याला. ३ ज्ञान व अज्ञान हीं दोन्ही मावझन जी उर्वरित स्थिति राहते ती. ४ व्यर्थ झाले. ५ स्वर, स्वछंदी. हें पुढील 'न ये' चे क्रियाविशेषण. ६ विज्ञान ज्ञाने अमतां. ७ जणला गेला, समजला. ८ कमी होत होत नाहीसें होईल. ९ भेदप्रदीनें.

पाहों धावे सर्व भूमटळ फिरे । परि निर्विकारें भेटिजेना ॥ १ ॥
 भेटिजेना देवें त्रैलोक्य हिंडता । तो देव तद्वत्ता भेटे घरी ॥ २ ॥
 भेटे घरी देव जाता देहभाव । तयावीण जीव पापरूपी ॥ ४ ॥
 पापरूपी जीव देहभावे फेडा । दिनकरा आटा प्रत्ययासी ॥ ५ ॥

[३२७]

॥ श्रीराम ॥

सूर्यवशाचें कल्याण । करी पतितासी पावन ॥ १ ॥
 मना ते चि बर्या सोये । त्याचे नामी रंगोनि राहे ॥ ४० ॥
 जीव तारिळे अगणित । जे जाले नामी रत ॥ २ ॥
 दिनकरा तारि च धन्य । मन कीजे रामार्पण ॥ ३ ॥

[३२८]

॥ श्रीराम ॥

नरदेहाचें भूषण । निजकर्मसंस्थापन ॥ १ ॥
 जेणें जडजीव पावन होती । तें चि सज्जन प्रतिपादित ॥ ४० ॥
 उपासना ब्रह्मज्ञान । करी पावन सकळ जन ॥ २ ॥
 भक्तिभाव निरूपण । शुद्ध वैराग्याचें चिन्ह ॥ ३ ॥
 मायात्रयीचें विवरण । नि सदेह समाधान ॥ ४ ॥
 सर्व रक्षुनि सपूर्ण । सहजस्थितीचें कारण ॥ ५ ॥
 हें चि ज्ञानियाचें चिन्ह । दिनकर सांगे मूण ॥ ६ ॥

[३२९]

॥ श्रीराम ॥

घडिघटी क्षीण आयुष्य । होतें न जाणें मनुष्य ॥ १ ॥
 ऐसें पाप सबळ गाठी । रामनामो पाटी तुटी ॥ ४० ॥
 गेलें न ये येऊ निमित्त्य । कर्मे भ्रमले निजहितास ॥ २ ॥
 कामक्रोधाचा पटिंबर । मद मठर ममता फार ॥ ३ ॥

१ सूर्यवशाचा उद्धार करणारा श्रीरामचंद्र २ मार्ग ३ समजत नाही कर्मे
 नाश, तर समजून दारदार विस्मयित होते, असा अर्थ ४ अधिकता.

निवृत्तिचंद्रभागा घडलें पै स्नान । भवव्याधि जाण दग्ध जाल्या ॥५॥
गुरुआज्ञा आपाढी गुरुभक्ति कार्तिकी । यात्रा जाली निर्का नरदेहीं ॥६॥
नरदेहीं सार लाधला दिनकर । जालें पंढरपुर गुरुकृपा ॥ ७ ॥

[३३७]

॥ श्रीराम ॥

पंढरीस माझा गुंतलासे हेत । सांगा कोणी मात विठोबाची ॥ १ ॥
विठोबाची खांति लागतसे चित्ती । न कुंठे^१ निवृत्ति न करवे ॥ २ ॥
न करवे सांडी त्याचिया पायांची । वेदना मनाची बोलवेना ॥ ३ ॥
बोलवेना मात जाणती सद्गान । अंतरीची खूण न संगतां ॥ ४ ॥
न संगतां परी न चाले प्राप्तेसीं । दिनकरा सौसी सहजस्थिति ॥ ५ ॥

[३३८]

॥ श्रीराम ॥

विचारुनि तुंबौ तूपणाचा केला । मी जीवीं बांधला तरायासी ॥ १ ॥
तरायासी तूं तें मी हें बुडवण । तूपणाची खूण वेगीं धरीं ॥ २ ॥
वेगीं धरीं आतां दिनकरा तूले । निरसूनि मीतें संतसंगें ॥ ३ ॥

[३३९]

॥ श्रीराम ॥

सत्य देव येक माया मिथ्या देख । भासत अनेक गुणमयी ॥ १ ॥
गुणमयी माया जातसे विलया । गेलें तें तों आया न ये कधीं ॥ २ ॥
न ये कधीं मिथ्या सत्यासी पाहता । दिनकरा चिंता चित्स्वरूपी ॥ ३ ॥

[३४०]

॥ श्रीराम ॥

मृत्युलोकासी जालें येणें । कोणे सुरसाईचें जिणें ॥ १ ॥
सावधान सावधान । अखड नाहीं अनुसंधान ॥ ध्रु० ॥

१ चांगली, यथामांग. २ कुंठणे=जमणे, फाटणे. ३ (विठोबापासून)
परास्मृता. ४ त्याग. ५ आर्या प्रसंगास. ६ भो.पटा. ७ आकाराम.
८ सत्य देवार्था.

सदृशकृपेचें करणें । उठर्या संसारधरणें ॥ ध्रु० ॥
 पिंड ब्रह्मांड ज्याची लीळा । आपण तो चि अनुभवा आला ॥ २ ॥
 दिनकर हणें सोहंभात्र । विघरतां स्वयमेव ॥ ३ ॥

[३४८]

॥ श्रीराम ॥

देवावांचुन नाहीं काहीं । देव चाळक सनीं ठाई ॥ १ ॥
 देव येकातीं लोकातीं । देव नादे सर्वभूतीं ॥ ध्रु० ॥
 देव व्यापक चचळ । चळे चाळी जड सबळ ॥ २ ॥
 दिनकर हणें स्वानुमर्गे । कौतुक देवाचें पहावें ॥ ३ ॥

[३४९]

॥ श्रीराम ॥

सर्वां ठाईं घनदाट । आत्माराम सम सकट ॥ १ ॥
 सत्ताम्य तो सर्वात्मा । सनींतरां अतरामा ॥ ध्रु० ॥
 अशुपासुनि जगदातरीं । भरला सर्व चराचरीं ॥ २ ॥
 दिनकर हणें तो चि एक । जाला त्रैलोक्यव्यापक ॥ ३ ॥

[३५०]

॥ श्रीराम ॥

जड अज्ञान कर्पूर । चचळ ज्ञान वैश्वानर ॥ १ ॥
 दोषा समरसीं अद्वैत । निश्चळ विज्ञान निगत ॥ ध्रु० ॥
 तत्पद अनियेक जीव । तत्पद मायोपाधि शिव ॥ २ ॥
 क्षर अष्टधा विस्तार । अक्षर कूर्टस्थ ईश्वर ॥ ३ ॥
 क्षत्र अनामा स्यावर । जगम अतरामा चर ॥ ४ ॥
 दिनकर हणें उपाधि ज्ञानें । निरगिता अद्वय होणें ॥ ५ ॥

[३५१]

॥ श्रीराम ॥

प्रासां प्रामां हणें राम । भोजन करिता तो निराम ॥ १ ॥

१ अविद्या वा शक्त 'इक' प्रत्यय लागून अविद्येक हें विशेषण बनले. २ तिं
 गने चार व ब्रह्मांडाचे चार अंगे आठ हि देह नश्वर आहेत ३ दृश्य प्रत्यगात्मा

असो कोणहीयेके जाति । पांरे तो जडला भगवंती ॥ ध्रु० ॥
 दृष्टी देखे ऐके कानी । भोक्ता हणने चक्रपाणी ॥ २ ॥
 देही रुपभोग भोगितां । हणने सर्वोत्तम भोक्ता ॥ ३ ॥
 अखंड काया वाचा मन । रामार्पण चि करणें ॥ ४ ॥
 दिनकर हणने सायकाशें । रामरूपी त्याचा वास ॥ ५ ॥

[३५२]

॥ श्रीराम ॥

अहं ब्रह्म हें स्फुरण । तें चि जाणिवेचें चिन्ह ॥ १ ॥
 अष्टदेह निरसून । होये निःशेष आपण ॥ ध्रु० ॥
 अखंड सोहंअनुसंधानी । अंतरात्मा चंचळ ज्ञानी ॥ २ ॥
 पंचीकर्ण महापाक्य । पाण्या अर्थ पाहे अतर्क्य ॥ ३ ॥
 ऊर्ध्वमुखें बाणे रूण । होय ज्ञान चि विज्ञान ॥ ४ ॥
 दिनकर हणने अंतरात्मा । येणें योगें परमात्मा ॥ ५ ॥

[३५३]

॥ श्रीराम ॥

अंतर शृंगारी विचारें । देह शृंगारी आचारें ॥ १ ॥
 जनीं तो चि जनार्दन । विचारआचारें संपूर्ण ॥ ध्रु० ॥
 अखंड भजानाचें भूषण । घ्येय ध्याता नुराजन ॥ २ ॥
 विवेकवैराग्यसंपदा । निरसूनि त्रिविध मेदा ॥ ३ ॥
 ज्ञानविज्ञानें संपन्न । शांतिक्षमेसी सौजन्य ॥ ४ ॥

१ जिवांत जीव आहे सौपर्यंत कोणत्यादि स्थितींत इंद्रियेंही आपले व्यापार करीतच असतात. परंतु त्याचा चालक व भोज्य मी नसून श्रीरामप्रभु आदेत असें, जो रामनामाचा अखंड जप करतो, तो समजत असतो. २ श्रीरामचंद्र. ३ अनंतकालपर्यंत. ४ अंतरात्मा किंवा जीवात्मा हाच परमात्मा होतो; परंतु फेडो, आपण ऊर्ध्वमुख करून पाहूं तेव्हा. अर्जुनाच्या दिव्य किंवा विवेकदृष्टीने आपण पाहिलें व ती च दृष्टि स्थिर केली ह्याने बरोबर रूपा पडते.

दिनकर ह्मणे तो अवतारी । मनुष्यवेपे संवसारी ॥ ५ ॥

[३५४]

॥ श्रीराम ॥

श्रवणद्वारे श्रवणसुख । प्राप्त होतां अवश्येक ॥ १ ॥

भोक्तो राम हें ह्मणवें । कोणहीयेकें न चुकावें ॥ ध्रु० ॥

दृष्टीं देखतां उत्तम । वाटे आनंद परम ॥ २ ॥

स्पर्शें नीविजे सर्वांगी । विविध भोगांचा संयोगी ॥ ३ ॥

रसना सेवी नाना रस । होतां संतुष्ट मानस ॥ ४ ॥

घ्राणीं सुगंध सेवितां । चित्तीं संतोष पावतां ॥ ५ ॥

अंतरात्मा सर्वांतरे । विषयभोक्ता इंद्रियद्वारे ॥ ६ ॥

ह्मणे दिनकररामदास । सहर्जासहज सावकाश ॥ ७ ॥

[३५५]

॥ श्रीराम ॥

आंगीं अनादीचें वारें । भरलें विषयांचें कांविरे ॥ १ ॥

ह्मणवी आपणा गोसांवी । डंभें सात्विकासी गोवी ॥ ध्रु० ॥

भांगी तमाखु हे फांसे । मांडुनि जीव फांसी कैसे ॥ २ ॥

दोनि चारी सारीपाटें । चोहेंटां बाधलासे मठ ॥ ३ ॥

येत्याजात्यासी विसांवा । भांगी तमाखु विडा द्यावा ॥ ४ ॥

विधिनिषेध जातिभेद । कैचा अवघा परमानंद ॥ ५ ॥

जीविकेसाठीं लोटी धर्म । येककार क्रियाकर्म ॥ ६ ॥

१ दिनकरानीं अवतारी पुरुषाचो लक्षणें या अभंगांत किती थोडक्यांत व गोष्टीतीनें दिलीं आहेत । विचार-आचारें जो अंतर्बाह्य सुंदर व परिपूर्ण ज्ञाता आहे, सगुणभक्तीची त्रिपुटी मार्गे टाकून अखंड नामस्मरण हाच ज्याचा उच्चार बनला आहे, विवेक वैराग्य, ज्ञान विज्ञान, शांति क्षमा सौजन्य इत्यादि गुणांनीं जो संपन्न आहे तो अवतारी पुरुष होय; मग तो ससार करीत असेना कां ? २ मागील ३५१ अभंगावरील १ व्या टीपेचें जास्त स्पष्टीकरण या अभंगांत आलें आहे. ३ वेड अथवा भ्रम. ४ सोमव्याचा खेळ. ५ बाजारचौकांत. ६ चरितार्थ चाल-प्यासाटीं.

सर्वत्रज्ञाचा उपदेश । घणांश्रमाचा हरास ॥ ७ ॥
 शिरीं टोपो कंठों माळा । आंगीं भस्माचा उधळा ॥ ८ ॥
 कांखे कुचडी हातीं कुंचा । गळां पट्टा जोगवड्याचा ॥ ९ ॥
 सणे दिनकररामदास । डंग करी त्या नकीं वास ॥ १० ॥

[३५६]

॥ श्रीराम ॥

गुरुपेचें अंजन । ऐती जयाचे लोचन ॥ १ ॥
 तथा कैचें जन्मांतर । देहपुरीं येरक्षार ॥ धु० ॥
 हेतुरहित अनुभव । दृश्य द्रष्टा दर्शन याव ॥ २ ॥
 दिनकर सणे निःसंदेह । काहीं नव्हे तें तो होये ॥ ३ ॥

[३५७]

॥ श्रीराम ॥

अंतरात्मा सर्व येक । त्रिभुवनीं पुण्यश्लोक ॥ १ ॥
 तथा नेणे तो पतित । आत्महत्यारा विख्यात ॥ धु० ॥
 सर्व जीवांचा पाळक । चंचळ सृष्टीचा चाळक ॥ २ ॥
 जनीं वनीं निरंजनीं । जाणीवरूपें मनीं पवनीं ॥ ३ ॥
 सगुण निर्गुण हें साचें । करणें ज्याच्या निश्चयाचें ॥ ४ ॥
 दिनकर सणे त्याचा प्रांत । ते चि गुरुकृपा निवांत ॥ ५ ॥

[३५८]

॥ श्रीराम ॥

जड धंचळ निश्चळ । त्रिपदें समजे जो केवळ ॥ १ ॥
 धन्य सज्ञान तो साधु । त्यासी कैचा भवबाधु ॥ धु० ॥
 तिन्ही पदार्थ वेगळाले । जेथील तेथ चि समर्पिले ॥ २ ॥
 जड कर्पूर चंचळ दीप । समरसीं निश्चळ अरूप ॥ ३ ॥

१ च्हास. २ आहे नाहीं जाऊन उरलें जें परब्रह्म तें ३ अत्यंत नाश. अंत-
 रत्माची भावना हि जाऊन जेव्हा निश्चल वस्तु फक्त राहिल तेव्हा ती च सरी
 गुरुकृपा झाली असे समजावें.

[३६७]

॥ श्रीराम ॥

देई मज माझा निजठेरा । तुजपासीं जो देवा ॥ १ ॥
 सहृद श्रीरामा सुखधामा । भुवनत्रयविश्रामा ॥ ध्रु० ॥
 घेता सुख वाटे विविवाटें । मग कां गाठि न सूटे ॥ २ ॥
 दिनकर क्षणे हें वरें नाही । जीव देइन तुझे पाई ॥ ३ ॥

[३६८]

॥ श्रीराम ॥

भिक्षा भिक्षुताचें भाग्य । भिक्षा न मगे तो अभाग्य ॥ १ ॥
 भिक्षाहारी निराहारी । दर्शनमात्रें जन तारी ॥ ध्रु० ॥
 भिक्षान्नाचें जें भोजन । तें चि महा सोमपान ॥ २ ॥
 भिक्षा प्रतिमई क्षणों नये । भिक्षा अतिताची माये ॥ ३ ॥
 भिक्षाराज्य अतिताचें । कोण्हा नेघवें फुकाचें ॥ ४ ॥
 दिनकररामदास क्षणे । भिक्षा अतिताचें जिणें ॥ ५ ॥

[३६९]

॥ श्रीराम ॥

भिक्षा कामधेनु माये । आह्लाघरीं उणें काये ॥ १ ॥
 आह्ला सभाग्य चराचरीं । अखंड शोळी आमुचे करीं ॥ ध्रु० ॥
 जो जो पदार्थ पाहिजे । तो तो तत्काळ चि लाहिजे ॥ २ ॥
 पृथ्विपतीचें वैभव किती । त्याहुनि मोठी आमुची स्थिति ॥ ३ ॥
 आमुचें राज्य त्रिपुरनीं । पृथ्विपतीचें येके कोर्नीं ॥ ४ ॥
 दिनकर क्षणे भिक्षादैव । जया नाही तो निर्देव ॥ ५ ॥

[३७०]

॥ श्रीराम ॥

ब्रह्म निराकार त्या नाही आकार । माया सविकार केली कोणें ॥ १ ॥

केली कोणे माया इचा कर्ता कोण । न कळे हे खूण सांगा स्वामी ॥२॥
सांगा स्वामी दीन दिनकर हणें । निर्मिळी निर्गुणें कैसी माया ॥ ३ ॥

[३७१]

॥ श्रीराम ॥

प्रकृति पुरुषें समयता कैसीं । वर्तती तयांसीं निर्मा कोण ॥ १ ॥
निर्मा कोण त्यांचें नाम रूप क्रिया । कोण ने विलया तयां दोषां ॥२॥
तयां दोषां रूप येक किंवा भिन्न । वर्तती संपूर्ण कोणे रीतीं ॥ ३ ॥
कोणे रीतीं कर्म कोण यांचा धर्म । विचारें हें वर्म निरोपावें ॥ ४ ॥
निरोपावें स्वामी हणें दिनकर । दोषे सविकार किंवा ब्रह्म ॥ ५ ॥

[३७२]

॥ श्रीराम ॥

पतित पापी अथवा संत । घरा येतां अकरमात ॥ १ ॥
भगवद्भावे त्या भजावें । शक्तिविरहित न करावें ॥ ध्रु० ॥
शत्रु मित्र राम रंक । समई ये कां पुण्यश्लोक ॥ २ ॥
हीन दीन वर्णाश्रम । दिनकर हणें अवघा राम ॥ ३ ॥

[३७३]

॥ श्रीराम ॥

अंतर्बाह्य भरला राम । जिकडे तिकडे पूर्णकाम ॥ १ ॥
अणु ते हि रितें नाहीं । राम सर्वां सर्व पाहीं ॥ ध्रु० ॥
इहलोकीं परलोकीं । भरला श्रीराम जानकी ॥ २ ॥
दिनकर हणें मजसहित । सीताराम जगविख्यात ॥ ३ ॥

[३७४]

॥ श्रीराम ॥

मजला हणोत भला नष्ट । श्रेष्ठ अथवा क्रियाश्रष्ट ॥ १ ॥
परि भी रामपिसां जालों । गुरुवाक्यें विश्वासलों ॥ ध्रु० ॥
संतति संपत्ति सर्वस्वेंसीं । जाव राहो ब्रह्मांडेंसीं ॥ २ ॥
दिनकर हणें निरंतर । निर्दू बंदू चराचर ॥ ३ ॥

[३७५]

॥ श्रीराम ॥

भ्रमें नका ठकों घायां । वय चाळिलें छवळाह्या ॥ १ ॥
 शरणं जा रे सहुरुसी । करीळ राम तो तुझांसी ॥ ध्रु० ॥
 नव्हे कोणही च कोण्हाचें । आपुल्या देहासकट साचें ॥ २ ॥
 दिनकर लगे साथघान । अगाध गुरुरूपामहिमान ॥ ३ ॥

[३७६]

॥ श्रीराम ॥

गा वरस्यं होतां गंगा । तारुं लगे सकळ जगा ॥ १ ॥
 तैसा सहुरुसंगें होसी । स्वयें तरोनि जन तारिती ॥ ध्रु० ॥
 चंदनसंगें निंब जांबळी । बसैती देवांचा निडळी ॥ २ ॥
 दिनकर लगे अळी । भ्रमरयोगें भ्रमर जाळी ॥ ३ ॥

[३७७]

॥ श्रीराम ॥

माझें पूर्वपुण्य थोर । मज भेटला गुरुदातार ॥ १ ॥
 घेउन माझा जीवधर्म । मजविण केलें मज ब्रह्म ॥ ध्रु० ॥
 अवियेसीं नेली माया । अनुवांच्य करूनियां ॥ २ ॥
 दिनकर लगे अहंकोहं । नेळें त्रिपुटीसीं सोहं ॥ ३ ॥

[३७८]

॥ श्रीराम ॥

विश्वो विश्वंभर विश्वाचा गोसांवी । नादे सर्व जीवो देव येक ॥ १ ॥
 देव येक परि अनेक उपाधि । निरसूनि शोधो आत्मागम ॥ २ ॥
 आत्माराम येक अनेक हे माया । जातसे विलया ज्याची त्यांत ॥ ३ ॥
 त्यांत ते सामाये तो हि तियेमाजीं । परस्परें निर्जी निजरूप ॥ ४ ॥
 निजरूपें जैसा कर्पूर जोतीसीं । सामावे आकाशां द्वैतवीण ॥ ५ ॥
 द्वैतवीण ब्रह्म अद्वैतविचारें । होती या प्रकारें सविचार ॥ ६ ॥
 सविचार ज्ञानी दिनकर लगे । स्वानुमर्चे जाणे अनुवांच्य ॥ ७ ॥

श्रीदिनकरकृत अमंग समाप्त.

स्फुट पदे

॥ राग मालथी ॥

[१]

॥ प्र० ॥ धन्य ते कौसल्या जननी धन्य दशरथ पिता । त्रिभु-
वनजनैकाचीं जनकें जें काय वर्णु तयां आतां ॥ ७ ॥ प्रातःकाळीं उठोनि
रामशब्दे आळउनी देती चुंबन मुखमेळें । नानापरीं हांसविती बोवडेंसैं
बोळविती घेती बलैय करतळें ॥ १ ॥ चारुनियां लोणी दोघेजणे
मिळोनि पाजिती दूधतुपासी । माखुनियां न्हाणिती निजगृहा आणिती
क्षणतो निजगुणराशी ॥ २ ॥ तों तों स्फुंदे बाळक सर्वजनपाळक
चाळक जीवप्रकृतीसी । उतरुनि निवलोणा थापटुनी पाळणा निज-
विती शिनमंत्रासी ॥ ३ ॥ रांगतां रंगणीं खेळतां आंगणीं न सोडिती
क्षणमरी । नेणती तान्हभुक येव्हडें बाळकसुख निशिदिनिं नाहीं दुजी
पैरी ॥ ४ ॥ दिनकर हणने धन्य सूर्यवंशीं भाग्य थोर नेणती मुरवर योगें
प्याचा । तो प्यांचा हणती पुराणें वाखाणिती महिमा थोर तयाचा ॥ ५ ॥

राग कामोद

[२]

नरदेह सार । पावन करितो साचार । लाघोनि तो जीव
स्वहीत न करी ऐसा अविचार ॥ १ ॥ पळ पळ वय जातें । तें तों न
फिरे मागुतें । माझें माझें हणतां प्राणी नाशे अवचीतें ॥ २ ॥ बाघोनि
यमपाशीं । दूत नेति सावकाशीं । तेव्हा कोण धावणें फाढी तुझे
पाठीसों ॥ ३ ॥ माझें घर माझी दार । माझा सकळ ससार । अंतीं
हे अंतरती तेव्हा मग कोठें थार ॥ ४ ॥ दिनकर हणने सार ।
जोरि नरदेह स्वीर । तों तू प्राण्या स्वहीतविपई न लवीं उशीर ॥ ५ ॥

राग चाल रादर

[३]

परमस निश्चळ । माया सकळ चचळ । तयेसि ब्रह्म हणतो जे

१ श्रीरामचंद्राची. २ दृष्ट लागूं नये ह्मणून मुखावरून हाताने ओवाळणें ३
प्रकार अथवा गोष्ट ४ संयोग, साभिध्य. ५ कौसल्या, दशरथ याचा, किंवा ज्यानो
श्रीरामाला आपलासा करून घेतला त्याचा. ६ रक्षण करण्यास धावून येईल. ७
आश्रय, रहिवास. ८ मानव स्वस्वोत्पत्तिदेही १. ९ ताबत आत्महितें दुर्भाग्य.

ते मूर्ति केवल ॥ १ ॥ होते आणि जाते । माया दृश्य भासते । ब्रह्म
 ते अविनाश पाहतां अदृश्य निजसत्ते ॥ २ ॥ पिंड आणि ब्रह्मांड । हें
 तत्रं मायेचें धोतांड । जीव शिष्य माया अविद्या भासे कल्पनेचें बंड
 ॥ ३ ॥ मार्क निराश । संतसंगें सारकाश । होतां घाणे स्वरूपस्थिती
 अगाध निःशेष ॥ ४ ॥ दिनकर क्षणे ऐसे । संतसंगाचिसरिसें । होणें
 अनुवाच्य सहसा दुजें कांहीं नसे ॥ ५ ॥

राग मालव्री, येवनाळी.

[४]

रघुपतिनामस्मरणी । मन रंगो विहिताचरणी । तन्मयता निज
 सुखकरणी । हा लाभ लाभे ॥ १ ॥ नरदेह सार सजना । क्षणटनि
 जागे मजना । जीवें जीतें मिळती विजनी । हा लाभ लाभे ॥ २ ॥
 दुर्जयमन मंतवाळें । फारि हें त्रिपयांतुनि घालें । होतां चि घालें निघालें ।
 हा लाभ लाभे ॥ ३ ॥ दुर्धर मयमय विरमे । निजपदि सुखरूप करमे ।
 पावन मुनिजन शरमे । हा लाभ लाभे ॥ ४ ॥ दिनकरदिनभूषालें ।
 पावन कोळें कृपालें । आपलें क्षणतां गोपालें । हा लाभ लाभे ॥ ५ ॥

राग सदर

[५]

॥ ध्रु० ॥ काय करावें त्रिजटे । कैतें जालें उफराटें । राक्ष-
 सांची नाना संकटें । राघवेंवीण ॥ ४ ॥ सूर्य प्रभा वियोगिली । अंधः
 कारें समृद्ध नेली । तैसी परो मज जाली । राघवेंवीण ॥ १ ॥
 येडनियां राहो ग्रहणी । शशिकला असिली बदनी । तैसी स्थिति
 मजला सजनी । राघवेंवीण ॥ २ ॥ संयोगी वियोग पाहे । क्षण तो
 हो मज न साहे । आतां मी करूं वो काये । राघवेंवीण ॥ ३ ॥
 दिनकरवंशाभरणें -- । विण माये अशावें कोणें । प्रेताऐसें अमंगळवाणें ।
 राघवेंवीण ॥ ४ ॥

१ अनिवर्तनीय, अवर्णनीय असें जें परब्रह्मस्वरूप. २ सज्जना. ३ ज्या
 नरदेहाच्या स्थितीत. ४ एकांत, निरामय अशी जो स्वरूपस्थिति त्या स्थितीप्रत.
 ५ रंगेल. ६ वेगळे. ७ कालक्रमणा करणें. ८ सुखी होतात. (धर्म=मुख). ९ धीरामानें.
 १० सूर्यवंशाला भूषणभूत जो धीराम, साविना. ११ जगावें.

राग केदारा

[६

आह्मी अखंड पराद्वारी । भोग भोगितां भरलें भरि रे ॥ १ ॥ ध्र० ॥
ऐसें विपरित जालें घोर । जडलें पराद्वारी अंतर ॥ ७ ॥ तेणें करितां उबग
जनिजना । करिती नानापरी विवंचना ॥ २ ॥ परस्त्रीसी व्यभिचार
घडे । तेणें लोकिका अंतर पडे रे ॥ ३ ॥ मनें देहें वाचां परवधु ।
आह्मां न मुटे सद्यसमंधु ॥ ४ ॥ परास्त्री ते जननी जाणा । तयेचा
वियोग न घडे या मना ॥ ५ ॥ परेपोटीं अखंड जन्म । तेणें जन्म चि
जालें अजन्म रे ॥ ६ ॥ दिनकर पराअंगसंगें । जाला अपर
संगें रे ॥ ७ ॥

बाल-अंजनीगीत

[७

॥ ध्र० ॥ धन्य धन्य निशाचर । आंढांगीं रघुविरअवतार ।
त्यांच्या योगें जगदोद्धार । जाला अपार ॥ ७ ॥ धन्य धन्य त्यांचे
नयन । देखति दुर्धर रणठाण । अरीभावे निर्मती पूर्ण । गमिती निजै-
मुन ॥ १ ॥ धन्य धन्य त्यांचें शरिर । भेदिती स्वकरींचे शर । तेणें
प्राण अजिती वीर । पावति पद घोर ॥ २ ॥ धन्य धन्य त्यांचा आचार ।
चिती ध्याती निरंतर । वैरभावे अन्य व्यापार । नेणाति दुस्तर ॥ ३ ॥
दशरथनृपबाळ । मर्दित कलिकल्मशकाळ । तारित भक्तजनकूळ ।
दिनकरदयाळ ॥ ४ ॥

राग पावक

[८

आह्मी कोणाचें काई घेतलें । आह्मां कासया दुरी धरिलें । का
रे ठेविसी शब्द नायिले । सांग तुजविण काय कोणें केलें रे ॥ १
॥ ध्र० ॥ कान्होबा दससी आह्मांवरी । आह्मा नेदिसी आपली परी रे
॥ ७ ॥ तुजें करणें तें चि आह्मा सुख । तुजें बोलणें आमुचें वीक ।
तुजें पाहणें तें चि अलोलिक । तुजें सर्वथ तें चि गोड

१ अंत करण. २ वंटाळा. ३ मनाचा गोधळ. ४ भिटतात, लयास जातात.
५ म्हाझोंझा० या ठिकाणीं परंधामाप्रत जातात असा अर्थ. ६ तुजे ठिकाणची
प्रकृता, समरसता. ७ आवड

देखं रे ॥ २ ॥ कां रे येना तुज करणा । कैसा विन्मुख होसि क्षण-
क्षणा । आतां जाणसि तें करि सजाना । दिनकर बंदी चरणा रे ॥ ३ ॥

राग कल्याण

[९

सकळ स्मरण कैसें विस्मरण जालें । विस्मरण तें चि कैसें
स्मरणासी जालें ॥ १ ॥ धृ० ॥ अगाध अगाध रूप अद्भुत चि पुरा-
तन । निरंजन निरंजन जनीवनी परिपूर्ण ॥ ४ ॥ आपपर पारंपलें
अखंड स्वरूपस्थिति । सहजो सहज धोळा बवलीळा उररति ॥ २ ॥
मुखी मुख सुखावळें रूपी रूप मुसावळें । दिनकरा रामदासी निरंतर
निमावळें ॥ ३ ॥

राग वितावत

[१०

निर्ज्येदळनयना हो रामा । निरज्यदळनयना ॥ ४ ॥ सतेज
मुगुट कुंडलें धवणी । लाजे मदन यदना हो रामा ॥ १ ॥ सुललित
केशर शोभत भाळी । पीतयसन जचना हो रामा ॥ २ ॥ आपाद
रुळत मुमनमाळा । शंकित शशि रदना हो रामा ॥ ३ ॥ फर गर-
सज्जित चाप विराजे । निशाचरकुळकदना हो रामा ॥ ४ ॥ तोडर-
श्रीद पदी अमुरावरि । दिनकरमदभेदना हो रामा ॥ ५ ॥

[११

सद्गुरुचरणासी । शरण सद्गुरुचरणासी । जासी तरीच पावन होसी
निजमुखमरणासी ॥ ४ ॥ अघटित माया घटणें कैसी कोण्या विचारें ।
वमांचांचुन सिणति मूढजन ठकले अविचारें ॥ १ ॥ विधि हरि हर
मुनि दानव मानव जाले योगविलासी । ते हि सद्गुरुच्या वरदें निज-
प्राप्तिस आले विशेषी ॥ २ ॥ सद्गुरुवांचुनि सद्गति न घडे बोलति वेद-
पुराणें । ऐसा निश्चय मानुनि अंतरि दिनकर हणें हित करणें ॥ ३ ॥

राग नाट, तिताळ

[१२

संतकृपा होये जयालागीं पूर्ण । तया नरदेहीं हें चि भूषण । संत-

१ कुटित जालें, मुकावळें. २ विषयनिवृत्ति. ३ मरुन चरलें. ४ नीरजदल =
कल. ५ दंत. ६ कदन = नाश. ७ भरण = पोषण, चेतन. ८ सद्गुरुस शरण जाणें
हें मुख्य योग न समजल्यामुळे.

चरणीं निरंतर लीन । पावे समाधान । असंभाव्य ॥१॥ संतकृपे चें 'धोरं
महिमान । स्वयें नेणे जन्हीं जाला चतुरानन' । तेथें मनुजाचा केवा
कोण । भागिलासी जाण । अविचेक ॥२॥ संतकृपा घडे सुकृते ज्यास ।
उपमा न घडे सान्या भाग्यास । परब्रह्म होये स्वयें सावकाश । करुनि
निरास । देहमावा ॥ ३ ॥ संतकृपेचा न तुळे महिमा । जेथें नेतिशब्दे
मोन निगमा । तेथें पाड काई विधिअंगमा । शास्त्राचिया श्रमा ।
कोण लेखा ॥ ४ ॥ सर्व गूज आहे संतांचे चरणीं । नित्य दिनकर
त्यासी लोटांगणी । कृपा कीजे स्वामी दीनालागुनी । दयावर पाणी ।
शिरी ठेवा ॥ ५ ॥

श्रीविघ्नराज

[१३

विघ्ननिवारणचंडा । दे मज बुद्धि प्रचंडा । विनवितो अति-
बळभुजदंडा । श्रीविघ्नराजा ॥ १ ॥ मी तों अति अपराधी । न करुनि
भजनाची विद्धि । इच्छितो कीर्तनमतिसिद्धि । श्रीविघ्नराजा ॥ २ ॥
अद्भुत कीर्तनमहिमा । न कळे जो स्तवितां निगमा । तो मी वर्णिन
क्षणतो जीवात्मा । श्रीविघ्नराजा ॥ ३ ॥ सळगी हे करितां न लजे ।
मागे मन इच्छित जें जें । नवल हें वाटे मज माझे । श्रीविघ्नराजा ॥ ४ ॥
दिनकरदीनदयाळा । तूं दीनबंधु कृपाळा । सांभाळीं आपुळी ब्रीदमाळा ।
श्रीविघ्नराजा ॥ ५ ॥

॥ नाम ॥ येकताळ

[१४

॥ ध्रु० ॥ रामा रे मेघश्यामा रे । तनुमनुवेधो' तुक्षिया नामा रे
॥ ४ ॥ देवदेवा रे देई सेवा रे । शिव ध्यातो माझा कोण केवा रे
॥ १ ॥ दीनानाथा रे रघुनाथा रे । सनाथ करी धरितो चरणीं माथा
रे ॥ २ ॥ महाराजा रे योगबीजा रे । दिनकर दीन मोक्षध्वजा रे ॥ ३ ॥

सदर

[१५

॥ ध्रु० ॥ देवा रे महादेवा रे । शंभु त्रिपुरारि सदाशिवा रे
॥ ४ ॥ पंचानना रे त्रिलोचना रे । घारीं दुःख तारीं भवमोचना रे

१ पाद. २ मूर्ख. ३ वेदांना. ४ शास्त्रांचा. ५ विघ्न निवारण करण्यात जो
भयंकर वाटतो किंवा किती हि भयंकर विघ्ने आली तरी त्याचें निवारण करणारा
असा गणपाति. ६ छंद.

॥ १ ॥ विश्वंमरा रे वृद्धेश्वरी रे । माझी चिंता तुज सर्वेश्वरा रे ॥२॥
दीनबंधु रे दयासिंधु रे । दिनकरामनीं तुझा वेषु रे ॥ ३ ॥

[१६]

॥ ध्रु० ॥ रामा हो जय रामा हो ॥ ६ ॥ सर्वकाळ स्मरणों ।
स्मरतसे शूळपाणी ॥ १ ॥ अहिल्येमानसीं वेषु । मुक्त शापसमंधु ॥२॥
विमानीं गणिका हाक । मारितसे निःशंक ॥ ३ ॥ स्वर्गमृदवपाताळीं ।
जोन गाती गदारीं ॥ ४ ॥ दिनकररामदास । अखंड ध्यातो साव-
काश ॥ ५ ॥

[१७]

निंदा स्तुति आणि मानापमानों । दुखंड नव्हे मनीं ॥ १
॥ ध्रु० ॥ धन्य तो संत शानी ॥ ७ ॥ लाभालाभीं मुखदुःखा न मानी ।
अखंड समाधानी ॥ २ ॥ दिनेश क्षणे त्रिभुवनांत कोणही । स्वानंदें
हुजें नाणी ॥ ३ ॥

[१८]

जों नीट वैभय स्वसंपत्तीसीं । जों शुद्धि भाग्यासी ॥ १
॥ ध्रु० ॥ तों तूं भजे रामासी ॥ ७ ॥ जों शक्तिसाटोप पराक्रमेसीं ।
आरोग्य शरिरासी ॥ २ ॥ दिनेश क्षणे तुझां जों तुजपासीं । आहेति
स्वमुखेसीं ॥ ३ ॥ तों तूं भजे रामासी ॥ ७ ॥

[१९]

शिवासी विष्णूचें ध्यान । हृदई श्रीविष्णुचिंतन । तेणें तो
कर्पूरगौरवर्ण ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ अद्वैतभावे ॥ ७ ॥ विष्णूसी शिव शिव
स्मरण । हृदई श्रीशिवमय मजन । तेणें तो धननीळ संपूर्ण ॥ २ ॥
ऐसे हे अखंड असती । येरयेरांलागीं मजती । भक्तसंकट पडतां अव-
तरती ॥ ३ ॥ येरयेरांलागीं होती । येरयेरांलागीं निमती । येरयेरां
अनु ना निर्गमती ॥ ४ ॥ दिनकर क्षणे येणें भावें । स्थित त्यांची
नेणति जीवें । निंदिति नेणोनि शैवें वैष्णवें ॥ ५ ॥

१ तिसगावजवळील प्रसिद्ध महादेवाचें स्थान. २ मोठ्या गर्जनेन.
३ द्विधा मनाचा. ४ (अर्थात्) गावें.

[२०]

परमपुरुषा रामा । विश्वरूपा सगुणमहा । न कळे महिमा
समितां पं निगमा ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ श्रीदेवदेवा ॥ ७ ॥ उपमा तुज न
घडे न घडे । श्रुतिशास्त्रां मौन्य नाडें । तेथें माझी मति कैसी विरुढे
॥ २ ॥ देवादिदेवा स्वामी । अनार्थें मुजविण आलो । दीनानाथा पारीं
भयजर्मि ॥ ३ ॥ शिवादिकां योग तुझा । तेथें कोण केवा माझा ।
परि तुझी मज आशा अधोक्षजा ॥ ४ ॥ दिनकर लगे तूं विश्वाचा ।
सरळ मज अनुभय साचा । पाहे तंतें विरुद्धमाळेचा ॥ ५ ॥

[२१]

तनुमनें निजानंदें गुरूसी । भावें शरण जासी ॥ १ ॥ ध्रु० ॥
तरि तूं धन्य होसी ॥ ७ ॥ शुकादिकां गुरूपा मिरासी । सन्मार्गे
जरि घेसी ॥ २ ॥ दिनेश लगे निज प्राप्तित घेसी । अखंड सुख
घेसी ॥ ३ ॥

[२२]

येउनियां नरदेहासी । अपभ्रंशों को पडलासी । सोडुनियां
निजहित भ्रमलासी ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ तूं जीवभावें ॥ ७ ॥ रात्रीदिस
चिंता करिती । विपयांचे सोसी पडसी । आपुळें निजहित तें नेणसी
॥ २ ॥ दिनकर लगे सावध होई । सद्गुरूसी शरण जाई । न पडें
प्रपंचप्रवाही ॥ ३ ॥

[२३]

सया जीवाचा श्रीराम पाहीं । त्याविण गति नाही ॥ १ ॥
ध्रु० ॥ राम अखंड ध्याई ॥ ७ ॥ आकार सर्व हो आढे आपोई ।
पाहोनी लयलाही ॥ २ ॥ दिनेश लगे मनि सावध होई । स्वहित
नरदेहों ॥ ३ ॥

[२४]

होउनी लंपट दाराधनासी । सेविसि विपवांसी ॥ १ ॥ ध्र० ॥
 सोडुनियां रामासी ॥ ४ ॥ नेणोनियां हित कां भुळसां । गुंतसी
 यमपासी ॥ २ ॥ दिनेश हणें काय टणें तयासी । जो लीन अधि-
 येसी ॥ ३ ॥

[२५]

जो पूर्ण अंकित श्रीसद्गुरुचा । तो येक देवाचा ॥ १ ॥ ध्र० ॥
 स्वानुभवो देवाचा ॥ ४ ॥ सारानियां अहं सोहं त्रिवाचा । स्वयंभू होय
 साचा ॥ २ ॥ दिनेश हणें देह सगुण त्याचा । दिसे तो परिकंचा ॥ ३ ॥

[२६]

ते धन्य जे जगदीशासी ध्याती । अखंड गुण गाती ॥ १ ॥ ध्र० ॥
 निजानंदें गर्जती ॥ ४ ॥ जैस्या मनस्पती होति वसती । तैसे ते स्वानु-
 भुती ॥ २ ॥ सद्गार्वे दिनकर हणें कल्पांती । कीर्तिसरूपें जिती ॥ ३ ॥

[२७]

श्रीहरिमजनाची वरी बंधुक्त निरंतर हृदई राहे । वैराग्यदाख
 स्वानुभवगोळा विवेकरंजले पाहे ॥ १ ॥ ध्र० ॥ ऐसे बळकट भारी
 सेवक हरिचे ॥ ४ ॥ मनपयनाची समता करुनी लक्षुनि गुरुवाक्य नेटें ।
 ज्ञानाभिपुणगा पडतां वरता स्वानंदकडका उठे ॥ २ ॥ काम क्रोध मद
 मच्छर नाना भवगनिमाची सेना । निजदेशांतुन मारुन दिधली द्वैतप-
 णेंसि दिसेना ॥ ३ ॥ दैवी सपात्तिरक्षुनि हरिजननांदति निजमुखपेटें ।
 अखंड जागती गर्जति नामें मग यम तस्कर कोठें ॥ ४ ॥ नवविध
 भजनें कलकल मोठी टाळमृदांगकीर्तनाची । दिनकर हणें मज आवडि
 भारी ऐस्या बंधुखच्यांची ॥ ५ ॥

राग कामोद

[२८]

॥ ध्र० ॥ सार्थक संसारी । रघुपतिनामें निर्धारों । सादर
 होउनि तन्मय जेथें अखंड त्रिपुरारि ॥ ४ ॥ अश्वमेध कोटी । बहुविध

साधनपरिपाटी । असतां येणें जाणें न तुटे घाडगि आटाभाटी ॥१॥
नामाचा महिमा । नेणे चतुरानन ब्रह्मा । तेवें बापुडें मानव किती
जाणेल सुखेंघामा ॥ २ ॥ दिनकर ह्मणे पाहें । सार्धक नरदेहीं आहे ।
सारासार विचारीतां नामें गति लाहे ॥ ३ ॥

[२९

धन्य शरयुतीर धन्य अयोध्यापुरी । धन्य ते जन वन जेथें नादे
श्रीहरी ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ धन्य ते कौसल्या हृदई नादे रघुग्रीर । त्रैलो-
क्याचा बाप ह्मणरी दशरथकुमर ॥ २ ॥ धन्य त्या नरनारी नयनीं
पाहति श्रीराम । धन्य सेवकजन ज्यासी अखंड विश्राम ॥ ३ ॥

[३०

बाजेच्या पोराचें थारसें केलें । तैसें देहमार्जी साध्य साधिलें ॥१॥
॥ध्रु०॥ देह मिथ्या पाहें देह मिथ्या पाहें । देह मिथ्या तेथें साधिसी
काये ॥ २ ॥ गान नाहीं तेवें साधिली सीमा । तैसें देहमार्जी देखिलें
रामा ॥३॥ दिनकर ह्मणे अनधी च गाव । देह नाहीं तेथें कैचा पादेव ॥३॥

[३१

सोडुनि संसारभ्रमासी जावें । श्रीरामनाम गावें ॥ १ ॥ ध्रु० ॥
संस्वरूपीं रमावें ॥ २ ॥ निमिष्य पल घडी उगें नसावें । स्मरित सम-

* भागील २७ व्या पदातील " बंधुखच " शब्दावरील टीप चुकली आहे. बंधुखची=बंधुकची=गोलंदाज, करवल. हरिभजन ही बंधुक व हरिभजा हा बंधुकची.

१ साधनाचा अनुक्रम क्रिंवा पद्धत. २ सर्व सुराचें आगर जो श्रीराम खाला. ३ देह जड, नाशवत अतएव मिथ्या आहे. तेव्हा जसे दृष्टातातील पोर रोटें व ह्मणून त्याचें बारसें केलें हे ह्मणणें हि खोटे च, तद्वत मिथ्या अशा या देहामध्ये च परमात्मप्राप्ति साधिली हें ह्मणणें हि असत्य. तर मग काय देहपात झाल्यावर आत्मप्राप्ति होणार नाही या ठिकाणीं वाच्यार्थ सोडून लक्ष्यार्थ घेतला पाहिजे. देहाची विदेह स्थिति झाल्यास देवाचा प्राप्ति होते व देही असून विदेह स्थिति प्राप्त होऊ शकते असें ब्रह्मराज आपणास सांगतो.

जावें ॥ २ ॥ दिनेश म्हणे नरदेहीं स्वभावें । साम्राज्यमुख धावें ॥३॥

[३२

टाळुं नको नाम घेतां क्षणासी । सोडुनि वाळसासी ॥१॥ धु० ॥
धाई सर्वोत्तमासी ॥ ४ ॥ नाही येथे कांहीं तुझी भिरासी । उगा चि
धमळासी ॥ २ ॥ दिनेश म्हणे हित पाहें त्वरेसी । विलंब नको
यासी ॥ ३ ॥

[३३

पाहें मनीं समजोनी सज्जाना । कोण्हीच नव्हे कोण्हा ॥१॥ धु० ॥
येके श्रीरामविना ॥ ४ ॥ कांता न ये सुत न ये निर्दोना । प्रपंचसर्वा
नाना ॥ २ ॥ दिनेश म्हणे नको देहाभिमाना । घरनि होसि
साना ॥ ३ ॥

[३४

कवणाचें गणगोत । कवणाची मातातात । कवणाचे सुतजा-
मात ॥ १ ॥ धु० ॥ सखया मनुजा सहितीं तूं सावध होई ॥ ४ ॥
कवणाचे धंगु वहिणी । कवणाचे व्याही विहिणी । सकळ हे गाडक
करणी ॥ २ ॥ कवणाचीं घरे दारा । कवणाचा सखासोयरा । हा
अवघा विषयधारा ॥ ३ ॥ येका जगदीशार्चीण । अवघी हे अविद्या
जाण । सोडुनि होई सावधान ॥ ४ ॥ दिनकर हाणे छाम आहे ।
मोठा नरदेहीं पाहें । रामपाई स्थिर राहें ॥ ५ ॥

[३५

आतां निजहित पाहें । सद्गुरुचे पाई आहे । तें तूं विचारीं
उबळाहें ॥ १ ॥ धु० ॥ सखया आधीं आपुलें सार्थक समजावें ॥४॥
जौईजणें जयंवरि हातीं । तयंवरि हे घरीं विरक्ति । सार्धी वेगीं सायु-
ज्यमुक्ति ॥ २ ॥ करितां सद्गुरुमजन । आप आपणा लाभे पूर्ण ।
दिनकर म्हणे सावधान ॥ ३ ॥

[३६]

निःशंक कीर्तनीं गावें नाचावें । सप्रेम नाम ध्यावें ॥१॥ ध्रु०॥
क्षण उगे नसावें ॥ ५ ॥ निरूपणीं गद्यघोषें क्षणावें । टाळीस वाज-
वावें ॥ २ ॥ दिनेश क्षणे नामउच्चार जीवें । करुनि करवावे ॥ ३ ॥

[३७]

देवा देवा देवा देवा । दयानिधि राघवा । काय मीं चुंकलें
सेवा । रे रामा ॥ १ ॥ घावा करूं कोणाचा । स्वामी तूं अनाथांचा ।
किती घोळों दीन वाचा । रे रामा ॥ २ ॥ चांडाळें कपटवेपें । ठकूनि
आणिलें कैसें । नाडिलें पूर्वदोषें । रे रामा ॥ ३ ॥ ठेविलें घनांतरां ।
छळिती निशाचरीं । विक्राळा भयंकरां । रे रामा ॥ ४ ॥ क्षणक्षणा
दशानन । करितसे छळण । करीं बंदमोघ्यन । रे रामा ॥ ५ ॥
त्रियोगाचा येक क्षण । जातो युगासगान । कृपा करीं दडकरून ।
रे रामा ॥ ६ ॥ दिनकरवंशाभरणा । कळिमळविघ्नस्तना । पावें पावें
करुणाघना । रे रामा ॥ ७ ॥

[३८]

वाटतसे उदासीन । तुझिया संयोगेंवीण । भोग ते क्षयरोग
जाण । रे राघवा ॥ १ ॥ युगाऐसा येक क्षण । जातां होतें निर्वाण ।
वादातसे तुझी आण । रे राघवा ॥ २ ॥ रामा रामा रामा रामा । सखया
रे निजविश्रामा । धावें पावें सर्वोत्तमा । रे राघवा ॥ ३ ॥ तान्हुल्या
जैसी माये । वच्छालागीं जैसी माये । तैसा पावें लवलाहें । रे राघवा
॥ ४ ॥ न लयीं दिनेशौ वेळु । सांभाळितां पळेंपळु । मानस न करीं
विग्नळ । रे राघवा ॥ ५ ॥

[३९]

येकें मूळ त्यासी दोनि च शाखा । येक सफळ दुजी निर्फळ
देखा ॥१॥ ध्रु०॥ सन्मुख होय तो देखे डोळ्यां । विन्मुखासी होये असाध्य

१ रावणाच्या बंदिवासांत सीतेनें आकलेली करुणा. २ दिनकराला
(शंभाळितां).

फळा ॥ १ ॥ मुळीं वेंसळे ते धन्य जाळे । अमरां दुर्लभ तें सेवनि
घाळे ॥ २ ॥ तृप्त होवनि लगे दिनकर । मोक्षमुखाचे देती उगारे ॥ ३ ॥

राग मा' र

[४०]

होळी आळी जरा हुळी पोढा पाहे दुर्धरा यमरायाची । आपुळे ठाई
सावय राहार्जे न चाळे चाळि फोण्हाची रे रे ॥ १ ॥ ॥ ० ॥ विरयात विरयात
सहस्रराजा सांभाळीं दीनजनासी । आळा सो मुक्ता गेळा तो सहजा
सांकडु नाहीं फोण्हासी रे रे ॥ ४ ॥ देसाई पाटिल चौधरी पाडे अहं-
मिरासीचे धनी । दुष्कृत धनाचे धनवंत सांठवी रौरवगडी नेटनी रे रे
॥ २ ॥ आतां अहंदेस सोडुनि जागे अद्वैतपूर्ण विदेशा । विवेकमाघांडा
घेईजे ह्याती सो वारिल काममयासा रे रे ॥ ३ ॥ सहस्रराजा अद्वैतपा-
टणीं नांदतसे सममुखें । विवेकसंगें भेटता त्यासी तो न लगे भूपति
रंफें रे रे ॥ ४ ॥ निर्भयपत्र प्रह्लासिमुदेंचें देवनि आकल्यारी ।
सद्भक्तिपेठे भाविकां राहरी मग फेंची यमराजपुरी रे रे ॥ ५ ॥ होळि
हुळि तेथें समूळ नसे न दिसे द्वंददुःकालु । निष्काममुखें दुमदुमी पेंठ
स्वानंदसौख्यमुकालु रे रे ॥ ६ ॥ संदेहग्राम सोडुनि दिनकर राहिला
सहस्रपेठे । होणें जाणें तेथें नाइकिजे काही शुकादिकीं निजनेटें रे रे ॥ ७ ॥

राग कामोद, येऊताळ

[४१]

दुर्जनगर्जन रामा । सज्जनजनविश्रामा । अद्भुत पदरजमहिमा ।
न तुळवे परि निगमा ॥ १ ॥ अनाथ मी निःकामी । परि अखंड रंति
तव नामी । नेणें आणिक ऊर्मी । रामा रमयीं निजविश्रामी ॥ २ ॥
दिनकरवंशमुपाळा । दिनेश दीन प्रतिपाळा । पतीतपावन माळा ।
झणीं सुटे स्नेहाळा ॥ ३ ॥

राग धीराग

[४२]

श्रीमुख सुंदर । पाहाती वाजर । नाचती आनंदें निर्भर । घुरा-

१ डेकर. (गीर्वाणलघुवोच). २ हालहूळ=क्षोभ, व्यग्रता, खळबळ
बंडाळी. ३ संकट, ओले. ४ (?) ५ नगरा. ६ संजन=लाजविणें, जिकणें.
७ आनंद, प्रीति, आसक्ति. ८ मनाचे तरंग.

या ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ जय जय वैकुण्ठधीशा । जय जय अयोध्यावासा ।
जय जय पद्माभिषेपा । रघुराया ॥ ४ ॥ सुर नर विद्याधर । फारिती
जयजयकार । न कळे महिमा अपार । रघुराया ॥ २ ॥ करुणेचा जळ-
घर । घोळला की अपार । बाहातां चातक दिनकर । रघुराया ॥ ३ ॥

राग अहेरि

[४३]

माक्षिया मनें घेतला छंदु । नोसोडी गोविंदु । रात्रिदिवस ॥ १ ॥
॥ ध्रु० ॥ गोविंद गोविंद क्षणतां भावें । गोविंद धावे । पाठी लागे ॥ ४ ॥
रात्रि गोविंद दिवस गोविंद । अखंड गोविंद । जडला आंगी ॥ २ ॥
मागे गोविंद पुढें गोविंद । सर्वत्र गोविंद । व्यापुनि ठेला ॥ ३ ॥ दिन-
करा मन गोविंदध्यानें । गोविंद होणें । गोविंदनामें ॥ ४ ॥

राग अहेरि

[४४]

अनाथांचा नाथ पतिता पावन । फटीं कर ठेऊन । भीमातीरीं
॥ १ ॥ ध्रु० ॥ विट्ठल उभा अखंड ठेला । न्याहाळितो डोळां । पुंडलीकांतें
॥ ४ ॥ धन्य ते पंढरी पुंडलिकागुणें । वास्ति नारायणें अखंड फेडी
॥ २ ॥ दिनकर क्षणे नवल मोठें । पंढरीं जाता विट्ठल भेटे ॥ ३ ॥

राग अहेरि

[४५]

विट्ठल पावे विट्ठल पावे । विट्ठल पावे विट्ठलनावें ॥ ४ ॥ विट्ठल
क्षणा विट्ठल क्षणा । ससारयातना बाधीना कोण्हा ॥ १ ॥ दिनकर क्षणे
विट्ठल सेवा । देहाच्या गात्रा न याळ पुढें ॥ २ ॥

राग परज

[४६]

देवा किती लक्षूं वाट । क्षीण जाळे नेत्रवाट । सद्गदित दाटे
फट । दुःखें उलों पाहे पोट ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ हरि हरि हरि हरि । तारीं तारीं
दीन तारीं । मवविभव हें वारीं । अनाथासी करीं धरीं ॥ ४ ॥ वास
पाहे बड्डी दीस । वियोगाचा छेदीं पाश । आशेची नको निराश । जग-
दोषा घेई येश ॥ २ ॥ जाली सीमा बोलवेना । सर्वज्ञ तूं पूर्णघना ।
जाणसी तें करीं दीना । दिनकर करीं करुणा ॥ ३ ॥

राग परज

[४७]

धावें पावें देवराया । जड जाली माझी काया । निर्दोळी हे
अहंमाया । ममतामुळें गेलों घांपां ॥ ४ ॥ होती आस बहु मनी ।
क्रामा येती मजलागुनी । सकळ तें गेलों सोडुनी । आतां नेणें तुजवां-
चुनी ॥ १ ॥ कळों आळें निधयेंसी । अंतीं नव्हे कोण्ही कोण्हांसी ।
येकायेकीं अहर्निशी । यावें जावें हृषीकेशी ॥ २ ॥ कायावाचामने-
मावें । शरण मो मज रक्षावें । दीन मुझें नुपेक्षावें । दिनकर करीं धरावें ॥ ३ ॥

राग परज

[४८]

गोड लागे सुखें नाम । शंकराचें निजवर्म । निगमा जें अनुपम्य ।
रामदासा बहु सुगम ॥ ४ ॥ सेवितां अमृत फिकें । ऐकतां
मादौसी जिंके । देखतां अनंग मुंके । कळिकाळ जया धाके ॥ १ ॥
न सेवित्या अपेक्षीना । सेवित्यासी उपेक्षीनी । असंभाव्य स्थित लक्षेना ।
प्रदादिकों बोलवेना ॥ २ ॥ निजभावे दिनकर । सेवितां तें निरंतर ।
लाधळें जें सुख अपार । निःशब्द तें परात्पर ॥ ३ ॥

राग भैरवी

[४९]

ग्राहे ग्राहे सहस्राया । निरशी अहंमाया । कृपा करीं उबला-
या । काळ जाला सिद्ध खाया ॥ ४० ॥ तत्र कृपेवीण जाण । वेदशा-
स्त्रव्याख्यान । हरिकथाकीर्तन । संगीतकळा ॥ योगयाग तीर्थाटण ।
स्नान संध्या मुद्रा ध्यान । सकळ हें फोल जाण । देवादिदेवा ॥ १ ॥
हरिहरब्रह्मादिक । ते हि प्रमुपदों रंक । चालिंती सकळ लोक । तुझिया
सत्ता ॥ व्यास अंबधारी शुक्र । साधु संत सकळिक । तब कृपा निज-
सुख । भोगिती सदा ॥ २ ॥ भक्ति भाव निरूपण । भूतदया
अनुष्ठान । देवोदेवीं चिंतन । सप्रेम जन्ही ॥ तन्ही तब कृपेवीण । जो
जो कीजे तो तो शीण । दिनकर शरण । सहस्रपदीं ॥ ३ ॥

१ एक दिवस पटकन येऊन भेट देऊन जा. २ मधुर स्वरास. ३ मुका होईल इ. चकित होईल. ४ काळजी अगर आदर करित नाही. ५ हयगम, तिरस्कार अथवा त्याग करित नाही. ६ हलविती.

राग अशोरे

[५०

बहुत दिवस भोगियेले दुःख । आतां देवा सुख । तुझे नामी
॥१॥ ध्रु० ॥ तें चि आह्मां देई तें चि आह्मां देई । तें चि आह्मां देई । पांडुरंगा
धि॥ पतितांचें काये पाहातोसी देवा । उदारा केशवा । मांयबापा ॥२॥
दिनकर क्षणे तुजवीण क्षणे । जरी कांहीं जाणे । तरी आण तुझी ॥३॥

राग कामोद

[५१

नामें गजेंद्र विमान चढे । देखोनि तूज जळीं न पडे ॥ १ ॥
॥ ध्रु० ॥ हरि तारक नाम तुझे पतिता । मारकरूप मळा पाहतां ॥१॥
वेद बहुत जना शिकवी । हरिध्यानधरा परि तो शकवी ॥ २ ॥
काय प्रमाण प्रतक्ष दिसे । हरि नाम सनातन तूज कसें ॥ ३ ॥ फार
पुढें हरि घोळो काय । सोडविली बिरुदावळि जाय ॥ ४ ॥ तव
दिनकरप्रभु हास्य करी । नक्र गजेंद्र समान धरी ॥ ५ ॥

राग असावरी

[५२

अध्युत अनंत स्मरण करावें । भवभयनिरसन हें चि स्वभावें
॥ ध्रु० ॥ जिहीं जिहीं सेविलें हें नामामृतसार । नाशली संसारपीडा सुटले
अपार ॥ १ ॥ बळी भीष्म नारद पुंडरीक व्यास । सनकादिक ध्याती
हनुमंत दास ॥ २ ॥ कृत त्रेत द्वापार फळियुगामार्जी । रामनामविना
मुक्ति नव्हे जी ॥ ३ ॥ दिनकर क्षणे धन्य ते जीव । जें जीवें जीत चि
निरंतर शिव ॥ ४ ॥

ध्रुवक

[५३

बहु मार्गें उत्कट । बैकुंठा पायबोट । नित्य लाधल्यां वीट ।
मानुं नये बापा ॥ १ ॥ बहु मार्गें उत्कट । गुरुवचन वरिष्ठ । नित्य
लाधल्यां वीट । मानुं नये बापा ॥ २ ॥ बहु मार्गें उत्कट । संगति
संतानिकट । नित्य लाधल्यां वीट । मानुं नये बापा ॥ ३ ॥ बहु मार्गें
उत्कट । विष्णुशेषोच्छिष्ट । नित्य लाधल्यां वीट । मानुं नये बापा ॥ ४ ॥

१ कदाचित् २ हा नकाचा घांवा आहे. ३ मुक्ततेचा सोपा मार्ग दासवि-
षाच्या खालील गोष्टी आपल्या परम माग्याने प्राप्त झाल्या तर त्या राजच्या राज
आपणास लाभतात क्षणून त्यांचा केव्हां हि वीट येऊं देऊं नये. ४ देवाचा प्रसाद.

बहु भाग्यें उत्कट । कीर्तन घडघडाट । नित्य लाधुल्यां धौट । मानु
नये बापा ॥ ५ ॥

[५४]

नावडे नावडे मज काहीं वो काहीं रे । रामस्मरणानांचुनि पाहीं
रे ॥ ध्रु० ॥ श्रीराम जयराम जयजयराम वो जयजयराम । निरतर
अंतरां राहो हा चि नेम ॥ १ ॥ झडो पडो तनु अथवा चिरतन हो
चिरतन हो । परि रामस्मरणस्थितिमग नवैहो हो ॥ २ ॥ दिनकर
रामोरामदासकृपा रामदासकृपा । भवमय निरसुनि कैला मोक्ष
सोपा ॥ ३ ॥

राग बैरागी

[५५]

शब्द पडतां श्रयणां दीनबंधू रे । अति सप्रेमं उठिला जीवन-
कंदू रे । भक्तकरणेचा सागरेना येथुं रे । करुणाकर चालिला कृपासिंधु
रे ॥ ध्रु० ॥ गरुडारूढ होठनी लागवेंगे रे । मनपन्न धारती माग-
मार्गे रे । पंथी सोडिला संपांरि न पवे संगें रे । त्वरें घाविला उडी
घातली श्रीरंगें रे ॥ १ ॥ तेज अद्भुत सुनीळ फाके प्रभा रे । सरोवरीं
विराजे रम्य शोभा रे । नमर्चांसहित छेप जाला नमा रे । गर्जदमस्तकीं
कर ठेवी स्वयंम उभा रे ॥ २ ॥ स्वयमतेज न्याहाळी निजनयनी रे ।
हृपें निर्मर भक्तचुडामणी रे । निधय मानिला अतरापासुनी रे । दिन-
करस्वामी पावला चक्रपाणी रे ॥ ३ ॥

राग रामकी

[५६]

पाहता अद्भुत अद्भुत चि जाळें । अहं सोहं सोडूनि मन तन्म-
यासे आळें ॥ ध्रु० ॥ नाळवे अरत्र परत्र स्वदेहेंसी । ब्रह्माहमस्मि सह
गुणमईसी ॥ १ ॥ आपपरफेडसणी पार्श्वली निरजनी । दिनकर
अधिमुक्त वर्णाश्रमकरनी ॥ २ ॥

१ विरजीव २ न होवो ३ सर्व प्राणिमात्रास ज्यापासून जीवन मिळते,
असा मूळ आत्मस्वरूप धीविष्णु. ४ छंद ५ इष्ट. ६ चक्षुमूर्त्यांसहित सर्व नक्षत्रगण
७ मत्तामध्ये श्रेष्ठ जो गजेन्द्र तो. ८ मायेसहित. ९ विचार. १० मुक्ता. १,
शुद्ध शाली.

राग सौरभ

[५७]

धन्य जन्याचें सार्थक आजि जाळें । येणेंसंगें देखिलें पाऊळें ।
 तुटला भ्रम मन निश्चयासि आळें । निजानंदें हें ब्रह्मांड कोंदळें ॥ १ ॥
 ॥ ५० ॥ जय रामा हरहृदयविश्रामा । अभयकर शिरीं ठेवीं मेघश्यामा
 ॥ ५१ ॥ मज शोधितां ब्रह्मांडमांडोदर । धीर वीर शूर देखिले अपार ।
 परि न दिसे हा पराक्रम योर । त्रिभुवनीं येक स्वामी रघुवीर ॥ २ ॥
 कायावाचामनेंसी भाषदान । दास मोहती स्वामी रघुनंदन । विनटलों
 मी न सोडों चरण । दिनकर रामदासीं शरण ॥ ३ ॥

केदारा

[५८]

रसला रसला रसला । हरि वो सये ॥ ६० ॥ ५१ ॥ काय
 करूं वो बाई । न गमे तयाविण । लाविला मनीं चुटका । वो बाई०
 ॥ १ ॥ पळ हरिविरहित । गुणासमान जात । सत्वर त्यासी हटका ।
 वो० ॥ २ ॥ विरहानें संतप्त । देह विकळ जात । बाहेर बाहों वो
 नेटका । वो० ॥ ३ ॥ कठिण हृदय याचें । प्राण हरी लोकांचें । कधी
 करितो छटिका । वो बाई० ॥ ४ ॥ शब्द नाहीं सत्य ज्याचा । मरं-
 षसा फौज त्याचा । पाचारा नंदाचा लाडिका । वो बाई० ॥ ५ ॥
 ऐसे ऐकोनीयां बोल । हांसे नेटें गोपाळ । तोडिला विरहतटका । वो
 बाई० ॥ ६ ॥ भक्तांमनीं जो जो हेत । तो तो करी भगवंत । दिन-
 करा भवीं मुटिका । वो बाई० ॥ ७ ॥

वैराटिका

[५९]

सती निघे सत्याचा संकल्प । न होतां आत्महत्येचें तें पाप ।
 पतिरूपीं जरी नोहे सद्रूप । तरी रातीपणाचा फां दर्प ॥ १ ॥ ५० ॥
 सती पतिस्वरूपीं सद्रूप । न होतां नर्क न जाती आकल्प ॥ ५१ ॥
 पति मृत्यु पावला विदेशी । सती मिरवे संभ्रमें स्वदेशी । नाना भोग
 उपचार विलासी । प्रेतासंगें मग निघे आगीसी ॥ २ ॥ पति नाशे

जरी सती न नाशे । तरी सतीनाम ते काईसे । वाटगा डंबे करुनि
 सायासे । प्रेतासंगे जळती तामसे ॥ ३ ॥ धिते सार देहासी सोडनी ।
 मुते प्रेते मग होती स्मशानी । डांढा भोगे घुमती आसनी । केंच्या
 सत्या साजिन्या डांढीणी ॥ ४ ॥ जितां शब्द नाइके पतीचा । अंती
 त्याग करुं धवि देहाचा । थोर नवलावो या जनाचा । असतां रवि
 अंधार अंधांचा ॥ ५ ॥ घरुनि पतिचैतन्यासी चित्ती । देह को विदेह
 नाही स्थिति । धन्य ऐसी सति त्रिजगती । चान्ही मुक्ति तियेसी वंदिता
 ॥ ६ ॥ येणे चि जन्मे जन्मनिवारण । करी ते महासति मुलक्षण ।
 उमय वंशा केले उद्धरण । दिनकर रामदासी शरण ॥ ७ ॥

राग भैरवी

[६०]

न जाणे सत्क्रियाकर्म । योग याग निष्ठा नेम । तीर्थ व्रत वणा-
 धम । नेणे भूतदया धर्म ॥ ८ ॥ हीन दीन कुलक्षण । जाले स्वामी
 तुजवीण । दोपो पूर्ण पुरातन । न जाणे कांहीं ॥ १ ॥ ध्रु ० ॥ जान-
 कीशा जानकीशा । जानकीशा ग्राहि ग्राहि । पतित मी करुं काई
 ॥ ९ ॥ नेणे दान नेणे पुण्य । त्रिधियुक्त अनुष्ठान । जप तप अनु-
 ष्ठान । नेणे कथा निरूपण ॥ १० ॥ अर्थ स्वार्थे विह्यात । निंदियले
 साधुसंत । न जाणोनि तुझी मात । अनाथनाथा ॥ ११ ॥ वेदशास्त्र-
 पुराणासी । न जाणे मी हरीकेशी । सार्थकाची वार्ता कैसी । न कोळे
 कैवल्यराशी ॥ १२ ॥ सर्वोपरी अज्ञान । जाले तुज शरण । दिनकरा
 कृपा पूर्ण । करी रे देवा ॥ १३ ॥

राग भैरवी

[६१]

शिवच्यापखंडण । भृपटर्पमंजन । दशग्रीव हेळणकारी ॥ १ ॥
 ॥ ध्रु ० ॥ देव देव देव देव । देव देव च्यापपाणी । रविवंशदिनमणी
 ॥ २ ॥ पितृराक्ष्य पाळण । मुनिवधु तारण । मुखंद मोच्यनकारी ॥ ३ ॥
 हरविपहरण । त्रिभुवनमंडण । दिनकरभूषणकारी ॥ ४ ॥

श्रीराग

[६२

जळो या मूढाची वाणी । संशयनकांची खाणी । उठितसे
पोहाणी । निदेची सैरा ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ सहस्रवीण बडबड । करिती
विपर्य भंड । लटकी चि लडबड । साहस्यशब्दे ॥ ४ ॥ कथेचिया
मिसे निंदा । जल्पे शब्दी गेदवादा । नष्ट तथा प्रबोधा । मानिती सत्य
॥ २ ॥ साधुसंत परमहंस । अंतरी मानिती हर्ष । वृषा करू जगदीश
श्रोत्रान्त्यांसी ॥ ३ ॥ दिनकर रामदास । विनवीत साधकांस । गुरु-
गम्येवीण सोसे । कराळ क्षणे ॥ ४ ॥

श्रीराग

[६३

वृत्तीचा उद्गवारंभ । विवेकें योजितां लाभ । प्रत्यग्वृत्ति स्वयंभ ।
भारमव लाहे ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ पाहते पाहातेपणें । पाहाण्या पाहाणें ।
पाहोनियां पाहावणें । पाहाती फळा ॥ ४ ॥ येणें रीतीं पाहातां । अखं-
डक तदारमता । अनुभवी जाणता । जाणण्यातीत ॥ २ ॥ प्रत्याहारें
निजपद । योजितां साधक सिद्ध । दिनकरा स्वार्णव । सहस्ररुपार्पा ॥ ३ ॥

श्रीराग

[६४

॥ ध्रु० ॥ पाहातां वो मार्जे मज । नवळ वर्तले चोज । लाजिले-
पणाची लाज । बोळतां नये ॥ ४ ॥ अकळ अढळ रूप । अचळ जें
अमूप । योजितां तें तद्रूप । जालीयें सये ॥ १ ॥ अहंपणा नाही
रावो । सोहंपणी निर्वाहो । अहं सोहं वृत्तिभावो । समूळ नाशी ॥ २ ॥
दिनकरा रामदासी । ऐक्यतेचा समरसी । दुर्जेपण अहिर्निशी । न
दिसे कोठें ॥ ३ ॥

राग माध

[६५

॥ ध्रु० ॥ दीनवदन तुजें वाळ रे रामा । दीनवदन तुजें वाळ
॥ ४ ॥ समर्थांचें पोसिलें दुर्बळीं पांगिलें । तैसीपरी केली अजि
दयाळें ॥ १ ॥ विषयाच्या भरें मांहे दंडिलें । कामें अनहित जालें रे

१ पोहो, रास. २ निरर्थक बडबड करणारा. ३ मूर्ख. ४ हावरेपणा.
५ स्वस्वहपाकार. ६ इंद्रियदमनानें. ७ शक्ति नाहींशा बेदगानें. ८ पराधान वेळे.

॥ २ ॥ दिनकर तुझे साजुलें-वाळ । उबगोनि पराधीन केलें रे ॥ ३ ॥

राग पायक

[६६]

राम दीनाचा दयाळु । राम मनाचा मवाळु । राम कृपेचा कन-
वाळु । राम भक्ताचा स्नेहाळु रे ॥ १ ॥ ध्रु ० ॥ राम धरावा अंतरी ।
त्याची न ये कोण्हा सरी रे ॥ ७ ॥ राम अनाथां माहेर । राम कृपेचा
सागर । राम भक्तीचा आगर । राम मानससरोवर ॥ २ ॥ राम शिवाचा
विधाम । राम जीवाचा आश्रम । राम सर्वांचा उपरम । राम नाठवी तो
अद्धम रे ॥ ३ ॥ राम पतिता पावन । राम विश्वाचें भुवन । राम
जीवाचें जीवन । राम सर्वांसी सेवन रे ॥ ४ ॥ ह्मणे दिनकर हांग-
वेणें । राम भजावा संतसंगें । जातें नरदेह वाढणें । त्यांचें सार्थक
भजनमार्गें रे ॥ ५ ॥

राग पावक

[६७]

काय अद्यापि निस्तैरा बापा । काळ भरितसे आपुल्या मापा ।
जरा उमटे क्षयरोग शोका । आला अंतकाळ तो नव्हे सोपा रे ॥ ध्रु ० ॥
प्राणिया आपुलें हित करावें । सर्व आहे ज्याचें त्यासी विचारावें रे
॥ ७ ॥ काळ ग्रासीत चाळिला वया । जावं नेदी निमिष्य तें हि वया ।
तां घेतला प्रपंचथाया । आस मानिलें घन जन जाया रे ॥ २ ॥
प्राण जातां सकळें राहाती । मोहममतेचीं सर्व रडती । जे या देहा-
पासूनि जन्मती । ते चि फिरोनि देह जाळिती रे ॥ ३ ॥ अवघें जाणोनि
जाईजणें । देहासकट कोणाचीं कोणें । मिथ्या विषयसुखाचीं भरणें ।
देह आहे तो सायध होणें ॥ ४ ॥ दिनकर ह्मणे सर्वांसी । सुखें करा
प्रपंचग्राहीसी । परि विचारुनि जगदीशासी । तयावांचूनि सर्व धैसि-
धसी रे ॥ ५ ॥

राग परज

[६८]

आळस कां नाम घेता फुकाचें । काय तुझे वेंचे ॥ १ ॥ ध्रु ० ॥

१ अग्नेर कहन. २ शेवट करणारा. ३ सर्वांनीं सेवा, पूजा करण्यायोग्य.
४ अति खरेणें ५ निष्ठुर, निष्काळजी. ६ शोक, अग मुजणें, वात शिरणें. ७ छंद.
८ विधासार्च, दिताचे. ९ अदाश्रय. १० मरती, मापें. ११ पतमस=असार, फोल.

राम क्षणतां याचें ॥ ४ ॥ गृहादिकां सुख अपार ज्याचें । तुज कांतें त
रुचे ॥ २ ॥ कैवल्यदायक धोर मोळाचें । दिनेश क्षणे साचें ॥ ३ ॥

राग पावक

[६९

राम दासांचा दयाळ । राम दासांचा स्नेहाळ । राम दासांचा
कृपाळ । राम दासांचा कनवाळ रे ॥ १ ॥ ध्रु ० ॥ रामदास व्हावें
सद्भावें । त्याचे स्वरूपीं समरसावें रे ॥ ४ ॥ राम दासांचा सांगाती ।
राम दासांची विश्रांति । राम दासांची सर्व संपत्ति । राम दासांची
सायुज्यमुक्ति रे ॥ २ ॥ राम दासांचें निजमुख । राम दासांचा सर्वस्व
येक । राम दासांसी नाही आणिक । रामदासांचा दिनकर देख रे ॥ ३ ॥

राग परज

[७०

तुझा तूं येक व्यापक रामा । अपराजित कामा ॥ १ ॥ ध्रु ० ॥
जीवशिवविश्रामा ॥ ४ ॥ कैचें तुजवीण दुर्जे आतां । अनंत सुखधाना
॥ २ ॥ दिनकर क्षणे अगम्य लीळा । रामा घनश्यामा ॥ ३ ॥

[७१

नेणे संध्या नेणे स्नान । नेणे जप नेणे ध्यान । नेणे योगयाग
तप दान ॥ १ ॥ ध्रु ० ॥ तें व्यर्थ जिणें ॥ ४ ॥ नेणे तीर्थयात्रा ते
हि । नेणे व्रत पर्व पाहीं । नेणे ब्राह्मणपूजन अशु काहीं ॥ २ ॥ नेणे
पठण श्रवण मनन । निजध्यासें नामस्मरण । दिनकर क्षणे वायां गेलें
येऊन ॥ ३ ॥

[७२

चेऊनियां धनुष्यबाण । पाठीसी तूणीर जाण । तापसीवेपें
हे कोण ॥ १ ॥ ध्रु ० ॥ साजणी बाई वो ॥ ४ ॥ भस्मांकित तनु
सुंदर । मस्तकीं जटाभार । दिसती हे अति सुकुमार ॥ २ ॥ वल्कळांचें
परिधान । तापसी हे दोबेजण । सगें वनिता सुलक्षण ॥ ३ ॥ कव-
णाचीं कवणें ऐसीं । राजसें वेप तापसी । पुसोनिया पाहों यांसी

॥ ४ ॥ दिनकर क्षणे ऋषीवनिता । तटस्थ होऊनि चित्ता । पुसती
करी धरुनि सीता ॥ ५ ॥

राग पावक

[७३]

॥ ध्रु ० ॥ नभी नम जाळें, मन, माझे । तेथे निरसोन गेळे
माझे तुझे रे ॥ ४ ॥ नम निश्चळ परमह । सर्वा सर्वांतीत नित्य नि-
सीम ॥ १ ॥ मन मायामय खंभळां वारे । त्यासी उद्धर्वा च लय विचारें रे ।
॥ २ ॥ क्षणे दिनेश, मन उन्मन । या द्वैताचे हि नमी कैचे भान, रे ॥ ३ ॥

राग श्रीराग

[७४]

सकळ साराचें सार । जेणें होये जगदोद्धार । तें हें त्रिभुवनी
धोर । नाम देवाचें ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ नामें तुटे भवव्याधि । नामें नाशे
देहबुद्धि । नामें घडे महासिद्धि । स्वरूपाची ॥ ४ ॥ गुरुठपा घडे
जरी । नामाचा विश्वास तरी । सहज तें निरंतरा । उच्चारें याचें ॥ २ ॥
दिनकर क्षणे धरुं- । भान नुरे, सहित कोहं । अखंड, याचेसी सोहं ।
नामविचारें ॥ ३ ॥

[७५]

न मानिशी भय भयंकराचें । विकलाळ स्वरूपाचें ॥ १ ॥
॥ ध्रु० ॥ कोठें त्याभीण जासी । त्रैलोक्य ज्याचे माशी ॥ ४ ॥ कल्पांत
जो विधिहरिहरासी । पदार्थमात्र नाशी ॥ २ ॥ नाही दया अणुमात्र
जयासी । स्वशक्तीं स्वयें त्रासी ॥ ३ ॥ दिनेश क्षणे क्रूर कृतांत दोषी ।
विनाश अष्टधेसी ॥ ४ ॥

राग सोरठ

[७६]

अयोध्याधीश परमपुरुष माहाराज । जनकजापति विश्वमोहन
योगवीज ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ धन्य धन्य कुळस्वामी देसा आह्वां पतितांचा ।

१ निश्चळ आकाशात चंचळ वायु उत्पन्न होऊन पुन्हा जसा त्यातच एक-
रूप होऊन मिळून जातो, तद्वत् निश्चळ परब्रह्मातून मायामय मन उत्पन्न होतें;
तरी तें विवेकाने उन्मन करावें झणजे जेथून निघालें तेथेच त्याचा लय करावा.
२ भयंकर काळपुरुषाचें, मरणाचें. ३ त्याच्या भीतीने. ४ यम. ५ पंचभूतें व
त्रिगुण याचा बनलेला जो हा जडदेह त्याचा.

मसादिक नेणतो अंत ना पार ज्याच्या स्वरूपाचा ॥ ७ ॥ वैकुण्ठनायक
भुक्तिमुक्तिदायक नाममात्रे । तो न कळे काय करिळ वर्णितां कीर्ति-
स्तोत्रे ॥ २ ॥ जयाचे अंबित शिषसनकादिक निरंतर । मज हि
क्षणती दास त्याचा क्षणे दिनकर ॥ ३ ॥

राग सोरठ

[७७

॥ ध्रु० ॥ येकादशीव्रत साधन निव्यात वैष्णवांचें । दुर्धर
संसार नाशित पावत भायिकांचें ॥ ७ ॥ उद्धरिले बहु देहपारी जीव
असंख्यात । जेणें वैकुण्ठनायक कैवल्यदायक संतोषत ॥ १ ॥ सहज
रजकीण संसारदुःखें तधी उपासी । तिच्या हातें चढे पतित विमान
व्याति ऐसी ॥ २ ॥ साधन साक्षरें करितां जीव कैसे सुद्धरती ।
दिनकर क्षणे धन्य तो वंश जेथें हारिभक्ति ॥ ३ ॥

[७८

वैष्णवजन मळता हि असो परी आवडे तो । उत्तमवर्ण परि
शाक्त अनाचारी नावडे तो ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ देई देई देवा ऐसियांचा
संगु क्षणभरी । जिवलग परी अवैष्णव नको कल्पवरी ॥ ७ ॥ दर्शनें
जयांच्या सन्मार्गे वाढत चढोवाढी । स्पर्शनें जयांच्या दिव्यदशास्थिति
होत गाढी ॥ २ ॥ समापणें समाधान निःसंदेह सुख बाणे । क्षणे
दिनकर ऐसे ते वैष्णव देव जाणे ॥ ३ ॥

[७९

कोणाचें घरदार । कोणाचा संसार । वाडगा चि जोजारे ।
लागलासे रे ॥ कोणाचा आचार । कोणाचा विचार । नाथिला चि
संचार । जडलासे रे ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ निजांचें निजघन । स्वस्वरूप-
गोधन । सगळीण वंघन । सर्व कांहीं रे ॥ ७ ॥ कोणाचें जलवन ।
कोणाचें त्रिमुवन । कोरडी च नागवर्ण । वैभवाची रे ॥ कोणासी
काय कोण । होय आत्मबोधेविण । दिनकरा निजवृण । रामदासी ॥ २ ॥

१ नाना प्रकारचे भोग भोगण्याकरितां करावी लागणारी जीं कर्मे, त्या कर्मा-
पासून मुक्त करणारा. २ ही कथा भक्तिरहस्य प्रकरण १८ पानें ७५।७६ येथें
आलेली आहे. ३ वलकट. ४ जंजाळ, खटपट. ५ बुडणूक.

[८०]

सपत्नीच्या मांजें माजसी कायी । दवळाहें आयुष्य चाळिलें
 पाहीं ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ सावध सावध नरदेहा आळया । भज त्यासी
 जेथें जाय मूळमाया गिळया ॥ ४ ॥ अनादीच्या मदें जीवा येथें चि
 गौजसी । पारि अतकाळीं तस छोहभूमी माजसी ॥ २ ॥ रायरंकपण
 अर्ता राहे सर्व संपदा । येकायेकीं जाणें सेवीं काळदडें आपदा ॥ ३ ॥
 मेल्यामागें सारखें चि जनवन आघवें । राडापोरें रडती वैमवाच्या
 लाघवें ॥ ४ ॥ क्षणे दिनकर अनुमवें अनुभवसी । तरि निजानंदसुख
 ये चि देहीं पावसी ॥ ५ ॥

राग वैराटिका

[८१]

कां प्राण्या भुललासी । मार्शें मार्शें जल्पसी । अंतों तूं कोणासी । नेसी
 संगें ॥ बाहाता लेंकासी । तो पुसे धनासी । नागदनी आळासी । जासी
 कैसा ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ प्राण्या होई सावधान । जो नाहीं आलें मरण । मजें
 नारायण । सोहंमावें ॥ ४ ॥ पाहातां कातेकडे । ते कैसासाठीं रडे । या
 जनाचिये भिडे । न चले काहीं ॥ पाप्याचिये पोटां । नाहीं सुख-
 दृष्टि । विरूपबोराटीं । लागली पाठीं ॥ २ ॥ जावाई थोर थोर ।
 क्षणती कोपला शकर । आमचा जनवार । अंतरला ॥ व्याही
 आणि विहिणी । रडती स्मशानीं । आळा आघणसणीं । नेईल
 कोण ॥ ३ ॥ लेंकी घेती ऊर । पिटिती भूमीं शिर । न्हाण चोळी
 माहेर । गेलें आजि ॥ पणतु नातु सुना । क्षणती नारायणा । आमच्या
 निघाणीं । तू पावलासी ॥ ४ ॥ इष्टा मुत्र बळस । टाकितां रात्रीदिस ।
 खोकिता झोंपेस । नेणों कधीं ॥ ऐसियें रडती । आपुल्याले स्वार्थी ।

१ मस्तीनें २ उत्पत्तिरहित जें परब्रह्म त्याच्या स्वरूपसादृश्यामुळे. ३ प्रताप
 गाजवतोस. ४ बोराटीं=योरीचे काटे. काटे अगावर आले क्षणजे जसें दुःख होतें,
 तशा तऱ्हेचें दुःख पतिनिधनानंतर कराव्या लागणाऱ्या विरूप चेहऱ्यामुळे आप
 णांस होईल, क्षणतु स्त्री रडत असते ५ आद्याना आतां पाणेरडें काम करावें
 लागणार, तेव्हा हें आमचे मरणच ओढवले. ६ मुखनासिकादिमध्य.

परी तुझी खंती । नलगे कोणहां ॥ ५ ॥ जाणता जाणता । कां होसी
नेणता । सोडिशी स्महिता । विषयस्वार्थे ॥ संसार दुस्तर । स्वर्गी' हा
अघोर । खणे दिनकर । रामदास ॥ ६ ॥

राग व्याहागडा

[८२

चित्त रंगलें गुरुपाई । आतां भवभय नाही ॥ ध्रु० ॥ ऐसा
अनुभव जगाधु । सरला संशयबाधु ॥ १ ॥ पाहाता पाहणें पाहावितें ।
शमलें जेथिल तेथें ॥ २ ॥ तन्मय स्वरूपी दिनकर । न दिसे आपपर ॥ ३ ॥

राग सदर

[८३

सतकृपेचें आखिलें । नव जाये पैगिलें ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ सोडी
अहंभाव निदका । जासिल सेखां नकां ॥ ४ ॥ देव भक्तांचा साह-
कारी । चहुं युगांमाझारी ॥ २ ॥ कोठें निदक तरला । देखिला ना
ऐकिला ॥ ३ ॥ दुर्जनभंजन गोविंद । वाहे चरणीं ग्रीव ॥ ४ ॥ दिन-
कर करितसे करुणा । न षळे निदक जाणा ॥ ५ ॥

राग सदर

[८४

बहुतां मुकतें नरदेहां । येणें जालें पाहो ॥ १ ॥ ध्रु० ॥
सावध करिं का रे सार्थक । सोडुनि विषय लेख ॥ ४ ॥ आयुष्य
जातसे अमोलिक । न ये तें मोलें' देख ॥ २ ॥ अवघीं सुखाचीं सोयरीं ।
देतिल येमपुरी ॥ ३ ॥ गेले थोर थोर अगणित । राहिली त्याची मात
॥ ४ ॥ दिनकर सांगे मनोभावे । निंदेसुरें नसावे ॥ ५ ॥

राग सदर

[८५

भाजें मजपासीं निजसुख । तें मी नेणे मूर्ख ॥ १ ॥ ध्रु० ॥
धन्य सद्गुरुमाहाराज । दाखिलें निजचोर्ज ॥ ४ ॥ करुं का कुरवंडी
देहाची । तारे हा देह त्याचा चि ॥ २ ॥ कांहीं न दिसे पाहाता ।
हारपळी सोहंता ॥ ३ ॥ दिनकर खणे हा नवलाज । गुरुकृपा
अभिप्राय ॥ ४ ॥

१ नेमलेलें, ठरलेलें २ विस्मृति. ३ भजन हा० नाश करणारा. ४ पैसे
देऊन. ५ शोपेंत. ६ ज्ञान. चोखणे=जाणणे.

राग वैष्णव

[८६]

सुरवर ध्याती । मुनिगण गाती । शिवादिक वंदिती ॥ १ ॥
 ध्रु ० ॥ श्रीरामकीर्ति ॥ ध्रु ॥ श्रुति नेति नेति । अखंड वदती । ओपा-
 दिक वर्णिती ॥ २ ॥ दिनकर ह्मणे । ऐसी यांची स्थिति । स्मरणें चि
 उद्धरती ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ [८७]

॥ ध्रु ० ॥ राम राम ह्मणे चापा । दुर्घट काळ होइल सोपा ॥४॥
 नाम घेतां नलगे मोल । नाम घेतां नलगे बळ । नाम घेतां नलगे
 शील । स्नान संध्या स्वधर्म ॥ १ ॥ नाम घेतां नलगे टाळी ।
 नाम घेतां नलगे कळी । नाम घेतां नलगे बोली । देश अथवा
 विदेश ॥ २ ॥ नाम घ्यावें सर्वकाळ । नामीं नाहीं काळवेळ । विधि-
 निषेधाचें जालें । नामीं नलगे कांहीं ॥ ३ ॥ नाम जीवांचें जीवन ।
 नाम सर्वांसी पावन । नाम नेणे उत्तम हीन । करो पूर्ण सर्वस्वें ॥४॥
 दिनकर रामदास । भार्ये विनटे हरिनामास । निजानंदें सावकाश ।
 जनीं वनीं विजनीं ॥ ५ ॥

॥ पद ॥

[८८]

॥ ध्रु ० ॥ रामा सार तुझे नाम । त्यावांचुनि अवघा भ्रम ॥४॥
 वेदशास्त्रें पुराणें । तीर्थें क्षेत्रें तपोवनें । विधिपूर्वक साधनें । आह्मां न
 लगतीं कांहीं ॥ १ ॥ नाना व्रतें उद्यापनें । तीर्थाटणें पुरश्चरणें । मंत्र-
 यंत्रांचीं शोधनें । आह्मां न लगतीं कांहीं ॥ २ ॥ नाना मुद्रा ध्यानें
 जप । योग याग निग्रह तप । नाना मत्तांचे विक्षेपें । आह्मां न लगतीं
 कांहीं ॥ ३ ॥ निराधार उपोषणें । अथवा नेमंसीं राहाणें । आगम
 निगम बोधणें । आह्मां न लगतीं कांहीं ॥ ४ ॥ दिनकररामदास
 ह्मणे । नामेंगीण जें साधनें । तें जाण गतप्राणें । आह्मां न लगतीं
 कांहीं ॥ ५ ॥

॥ पद ॥

[८९]

जेव्हां देहाची निराश । तेव्हां भेटे तो परेश । आशापार्शे
जगदीश । लंघुनि जातसे गगनास ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ सावध सावध
संतांपाई । स्वहिताचा लाहो घेई ॥ ७ ॥ जैसें भूसामार्जी कण । धुळी-
मार्जी लाभे रत्न । तैसें नरदेह जाण । प्राप्त जालेसे निधान ॥ २ ॥ देह
जोडिलासे मोले । काळ प्राप्तीतसे पळे पळे । आपें आप बुडविले ।
विषयचोरी नागविले ॥ ३ ॥ देही वसे देहभाव । केवि साधे निरावेवे ।
कठिण मायेचें लाघव । मुक्त चि वद्ध जाले सर्व ॥ ४ ॥ हाणे दिनकर-
रामदास । सोडुनि अधर्माची कास । मावें भजे जगदीश । वसे निज-
पदीं सावकाश ॥ ५ ॥

राग भैरवी

[९०]

विपदाहें दाहिले देह माझे । कां रे न द्रवे अंतर रामा तुझे ।
मानितोसि अनाथाचें कैसें बोझे । पदांबुजे । धीण तुजे । औपध मी न
वुझे ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ देवा देवा दयासिधु ये रे रामा । सुरनरमुनिजन-
हरविश्रामा । अनाथांच्या हरिती भवश्रमा । सुखधामा । पूर्णकामा ।
धांव पाव रे पुरुषोत्तमा ॥ ७ ॥ पतितांसी कोण आहे तुजवेगळा ।
दीनबंधु नाम तुझे घननीळा । आतां किती पाहासी माक्षी लीळा ।
क्षवकळा । दुर्वळांला । कैसी राहे विरुदमाळा ॥ २ ॥ ऐसे भेदतां हृदई
करुणाबाण । दयार्णव उचंबळला रघुनंदन । निवारिळी भववेधाविप
दारुण । समाधानें । वरदान । दिनकरा चिरंतन ॥ ३ ॥

राग भैरवी

[९१]

॥ ध्रु० ॥ दीनबंधु येक वेळां यावें यावें । कृपादृष्टीं निजदासा
अवलोकवें ॥ क्षणक्षणा परदेसीं सांभाळावें । उपेक्षावें । प्रेम दावें ।
उपेक्षितां नुरे मी जीवें ॥ ७ ॥ कायाचाचामनेंसी भाव सिद्धु । तुजवाणि
न सोसे दुजा वेधु ॥ किती धरूं धैर्यांसी करुणासिधु । कर्मरोधु ।
भवबाधु । वारीं वारीं रे देहसमंधु ॥ १ ॥ किती आतां पाहासी

माझा अंत । अंतरात्मा साक्षी तूं भगवंत ॥ जाणसी तूं निश्चय
अंतर्हेत । माझे हित । तुझे उचित । दिनकर हणें निभ्रांत ॥ २ ॥

॥ पद ॥

[९२

अयोध्यापुर नाम सुंदर शरयूतट पावन । कल्पवृक्षातळीं सावळें
रूप राम हा जगजीवन । स्तविती मुर नर योगी भूषण ऋषि मुनि
सिद्ध चारण । लीळाविग्रह पूर्ण पराक्रम त्रिदशवंशविमोचन ॥ घृ० ॥
खचितरत्नमुकुट मस्तकीं दिव्य तेज प्रकाशले । गुंफिलीं कुरुळीं सुपुष्पें
माळीं केशर दंडले ॥ कस्तुरीवरी अक्षता रति कणीं तळपती कुंडले ।
आकर्ण नेत्र विशाल तीक्ष्ण पद्मपत्रसें रेखिले ॥ १ ॥ व्यंकटें भ्रूमंडळें
धनुष्याकृती अति सुंदरे । सरळ नासिक जोति निर्मळ तुळितां तुळण
सरे ॥ पद्मराग सुरंग लंबित रंगळ अधरांतरें । दंतकीळ हिरे अति हि
दिव्य दीप्ति सुधांशुरे ॥ २ ॥ दुर्भवारि अभंग भगित मिसुरा अधरा-
वार । चुबुकें सुंदर हनुवटीं रत स्मश्रुमंडित साजिरी ॥ आंमुखचंद्र
विकास निर्मळ कोटिकाम न ये सरी । तृप्त मत्तचकोर लक्षित दुर्गति-
विष वीसरें ॥ ३ ॥ श्रीकंठ रेपत्रई विराजित शंखसादश सुंदर ।
आजानुबाहु वितंडें विक्रम बेरीभार भवहर ॥ जडित रत्न
मुककणें करीं वाहीं शोभति केसुर । रक्तरंग सुरंग रंगित सुंदर
तळ धांकर ॥ ४ ॥ मुद्रिका सरळांगुळीं नख चंद्रज्योति प्रकाशले ।
लाघतां बरहस्त मस्तकीं चकोरसंत मुखावळे ॥ विशाल वक्षस्थळाकृ-
तिवरी रोमराजित त्रिवळें । नामी पद्मविकास निर्मळ जें विधी स्पळ
लाघले ॥ ५ ॥ कौस्तुमादिक मूपणें नवरत्नहार झळाळिती । वैजयंति
सुगंधमाल आपादयुक्त ते रळती ॥ तुळसी कुमुमाक्षिता बहुरंग संग
विराजती । पंत अंबर माळ गंठि सांनुमध्य मृगाकृती ॥ ६ ॥ ज्याळ
माळ विशाल किंकिणि शोभति कटिं मेखळीं । पीतवास विशेष

१ शेष. २ देव. ३ हनुवटी. ४ अपट्टित, विशाल. ५ वाही, बाजूबंद
६ दंडवाला. ७ (सनु-पद) माळेच्या दोन्ही पल्लवाच्या मध्यें. ८ तेजस्वी.
९ भंग. १० कटिभूषण, कडोरा.

सोज्ज्वल दिव्यदीप्ति सोनसळा ॥ भानुचक्रसमान वर्तुळ जंघें राजति
निर्मळा । गुल्फें वर्तुळ नीळ त्यावरि पोटन्या अति सरळा ॥ ७ ॥
चरण रंग सुरंग पंकज पद्म रागकळाहिन । वज्र सुध्वज पद्म अंकुश
क्षलके चक्र सुलक्षण । ऊर्ध्वरेख सटक्षणे सरळांगुळीं नखलालन ।
धन्य ते जनी देखती शिरीं वंदिति पदभूषण ॥ ८ ॥ नूपुरें वरि वांकि
गर्जति दैत्य रुळति तोडरी । पुष्पें वर्षति देव दंडुभि वाघें वाजती
अंबरी । सूर्य सोम तटस्त वायु पशुखगादिक अंतरी । चामरें
कारि बंधु वारिती आदरें श्रीमुखावरी ॥ ९ ॥ लक्षणांकित
जानकी उभि वाममागि सतन्मया । सुप्रिवादिक वामेश्वर नेति राक्षस
जे लया ॥ त्रिभिषणादिक राक्षसेश्वर वर्णिती रघुराजया । भीम सन्मुख
जोडलाकारि नाम गर्जत सावया ॥ १० ॥ जडित रत्नखचित आसन
स्यावरी प्रभु शोभतो । रंग लाल गुलाळ धूसर गंध गर्द विराजतो ॥
जयति जय श्री रामनामै ब्रह्मगोळ हि गाजतो । दिनकरा जनि भाग्य
अद्भुत राम दार्ति कृपाळ तो ॥ ११ ॥

राग वृणोद

[९३]

नरदेहा येऊनीयां । विषयमुख मानीलें ॥ उगंडेनीं लोभादातीं ।
जीणें सत्य भाविलें ॥ परि नेणे घडिघडी । काळें आयुष्य नेलें ॥
मोहमदिरा सेवितासे । हित नेणे आपुलें ॥ १ ॥ ऐसा प्राणी मूढमती ।
काय सांगों नवळाव ॥ अल्पासाठीं थोर हानी । अतरीळा भगवद्भाव
॥ २ ॥ आपुलें हित नेणे । न पुसे मल्यांसी ॥ न पाहे वेदशास्त्र । न
करी ब्रवण पुराणासी ॥ देव धर्म त्रत तीर्थ । नेणे नित्यकर्मांसी ॥ तथापी
हि करी कांहीं । तरि संपादीं लोकिकासी ॥ ३ ॥ प्रपंच सपादीतां ।
सर्वां ठाई सादर ॥ उणें चि पडो नेदी । जेयें तेथें तत्पर ॥ ऐश्या योगें
वय गेलें । मृत्य आला मारमार ॥ बांधोनीयां येमदूती । नेतां विपत्ति
थोर ॥ ४ ॥ जैसें करी तैसें पावे । यासी संदेह नाही ॥ भोगलें चि

१ जंघा=माडी. २ प्रकाशता. ३ घोंटा. ४ पैजण. ५ उगंडु=मुटका,
वह्निर्मन.

नर्क भोगी । वासनेच्या प्रवाहीं ॥ दिनकर हणें थोर । नवल नरदेहीं ॥
येऊनीयां हातीं केली । भगवद्भजनेंणीण पाहीं ॥ ४ ॥

राम खदर

[९४]

असंख्यात देह पाहें । येकयेके योनींप्रती ॥ त्यांची संख्या कोण
करी । नाना जीव नाना व्यक्ती ॥ चर्फडिती अहंकारें । तेथें कैची
आत्मस्थिति ॥ नरदेहावांचुनीयां । न चुके पुनरावृत्ति ॥ १ ॥ ध्रु० ॥
हणोनि धन्य नरदेह । तयामाजीं ब्राह्मण ॥ कायावाचामनोमावें । भग-
वद्भजनीं सुखीन ॥ वर्णाश्रम रक्षुनीयां । सत्स्वरूपीं निमग्न ॥ थोरांमाजीं
थोर तो चि । त्रिभुवनीं परिछिन्न ॥ २ ॥ तरोनि तारी सर्व जीयां ।
ऐसा थोरांढूनि थोर ॥ पुराणें महिमा ज्याची । वर्णिती अपार ॥ तया-
लागीं पावोनीयां । न करी स्वहितविचार ॥ पतित तो चि महा-
पापी । दुष्ट दुरात्मा पामर ॥ ३ ॥ सूर्याचीया रधावरी । असोनि नेणें
आघळ्या ॥ तैसा प्राणी नरदेहीं । विषयसुखें लोघळा ॥ तेणें नेणें
स्वतसिद्ध । आत्माराम भरला ॥ दिनकर हणें मूर्ख । अमृतकुंडामाजीं
मेला ॥ ४ ॥

तग पावड

[९५]

गुरु देव सकळ देवाचा । गुरु राम सकळ तोर्थांचा । गुरु
शिव सकळ शिवाचा । गुरु जीव सकळ जीवाचा रे ॥ १ ॥ ध्रु० ॥
गुरुसमान दुसरें नाही । ज्याचे कृपेमाजीं मोक्ष पाहीं रे ॥ २ ॥ गुरु
पावन पतिताचा । गुरु नाथ अनायाचा । गुरु तारक सद्बिद्येचा ।
गुरु मारक अभिवेचा रे ॥ ३ ॥ गुरु चैतन्य चैतन्याचें । गुरु जीवन
सत्त्वाचें । गुरु माहेर विश्रंतीचें । गुरु सौख्य स्वसुखाचें रे ॥ ४ ॥
गुरु सत्य शुद्धसत्ताचें । गुरु कारण माहाकारणाचें । गुरु स्वरूप
उन्मनाचें । गुरु ज्ञान विज्ञानाचें रे ॥ ५ ॥ गुरु माडली निजदासाची ।
गुरु अवधि गुणसाम्येची । गुरु साडली शान्तिदत्तेची । गुरु उपाधि
दिनकराची रे ॥ ६ ॥

राग पावक

[२६]

हेत गोपाळ ह्मणती कान्हा । आह्मी नयों वा तुझिया राना । तेथे
चारा न दिसे गोधना । थिते' दुबले आटे सजाना रे ॥ १ ॥ ध्र० ॥
कान्होवा नको तुझी संगती । आह्मी वागों आपुलाव्या मतीं रे ॥ २ ॥
कान्हो यमुनेचे परपार । नयनीं पाहातां अति दुस्तर । तेथे वससी तूं
निरंतर । तेथुनि नव्हे आह्मां येरझार रे ॥ ३ ॥ आह्मी दुर्बलें तुझे
गोकुळीं । वसीं जैसीं तैसीं ममतामेळीं । गाई चारु यमुनापावळीं ।
व्या दुमती आह्मां चुळचुळी रे ॥ ४ ॥ तें दूध लागे गोड भारी ।
तेथे गुंतली आशा मुरारी । म्हणै गाई चारु आह्मी गाविल्लीं । तेणें
गुणें माउली कृपा करी रे ॥ ५ ॥ हट करीतां गोपाळांसी । कान्हो
गांठि घालि काठिकांयळीसी । गाई वळिल्या उर्ध्वरानासी । दिनकर
शरण रामदासीं रे ॥ ६ ॥

राग पावक

[२७]

कृष्णा वासनेची गुळपोळी । वरि आशाशाक होती ठेविली ।
ममताखिचडी वरी वनमाळी । माझी लपविली अवियेची जाळी रे ॥ १ ॥
ध्र० ॥ वननीळा देखिलें थोर नवळ । तुझे संगतीचें कोण आम्हां
फळ रे ॥ २ ॥ देवा वेषु माझा सुंदर । नादें त्रैलोक्य करी निर्भर ।
तो तां ठेविला शब्द गंभीर । सेखीं नेदिसी बोळो उत्तर रे ॥ ३ ॥
कान्हो दुभसा गाई अकैरा । व्या तां नेल्या रे आपुल्या घरा । आम्हां
गोविलें तां दातारा । वरि कुसुमुसि मोहम्हातारा रे ॥ ४ ॥ कृष्णा
कल्पना कल्पवोंगडी । येकायेकिं तां कशि आर्धुडिली । निजवृत्तीधि
वेटांठि मळी । ते तां आपुलां करीं घरिली रे ॥ ५ ॥ ऐसा कैसा तूं
आम्हां जोडलासी । कैसें आकळिलें गाईगोवळांसी । दृश्य दुजेपणें
पाहों नेदिसी । आम्हीं काय केले सांग ह्मणिकेशी रे ॥ ६ ॥ पूर्व-
कर्मासि कान्हो नाहिं पार । कैसें लाविलें तां आम्हांसी पर । धन्य

— १ असलेले. २ पावळ-झरा. ३ झणून. ४ गाव+आरारीं—गांवच्या लगतची जागा. ५ मनासहित दर्शयिजे. ६ ओढली. ७ वेष्टण. ८ आटोपिलें.

तुझे ठाई तूं चि येक थोर । येन्हवीं बोलें नेंदूं तुज उत्तर रे ॥ ६ ॥
 ऐसे ऐकतां शब्द श्रवणी । अति सप्रेम सारंगपाणी । गोवळ आळंगिले
 सुखसमाधानी । मिळि पडली दोघेविण जनी रे ॥ ७ ॥ स्वामी कृपाळु
 निजदासांस । त्यांची मायामात्रा हरी निःशेष । आपण न माये कोठें
 सायकाश । हाणे दिनकररामो रामदास रे ॥ ८ ॥

राग सार

[९८

रामा रामा रामा जय रामा । आक्षां वंचिसि कां मेघश्यामा ।
 तुझे संगतीची न करवे सीमा । तो तूं क्षणसी जा निजग्रामा रे ॥ १ ॥
 ध्रु० ॥ रामा कृपादृष्टि आक्षां पाहें । तुझा त्रियोग क्षण न साहे रे ॥ २ ॥
 रामा मलादिक इच्छिति सेवा । ध्यानि नातुंडसि क्षणयेक शिवा । तो
 तूं रात्रीदिस आक्षांमार्जी देवा । आक्षी जैसे तैसा होसि राघवा रे ॥ ३ ॥
 इंद्रादिक त्रिदश देवकोटी । तुझे भेटीलागीं होति हिंपुटी । तो तूं अ-
 खंड आमुचिये दिटी । रळ्या करिता हांससि जगजेठी रे ॥ ४ ॥
 रामा दुर्लभ तुझिया गोठी । ऐकतां आनंदु न समाय पोटी । हपें वाटे
 धरात्री हनुवटी । ऐसे सुखी न थारों करंटी रे ॥ ५ ॥ देवा दाखऊं तुज
 बांकुल्या । पाठिपोटीं करू गुदगुल्या । त्या तां आल्हादोनि पोटीं घातल्या ।
 पुढें पुराणांमार्जि रूढविल्या रे ॥ ६ ॥ आक्षी बानरें हीन पामरें । काय
 जाणों तूज गंढारें । बोलें श्रार्थता तुजसी वा रे । क्षमा करीं तुझे
 अपराधी खरे रे ॥ ७ ॥ ऐसे प्रयाणकाळि कपिगण । प्रेम करिती
 घोर रुदन । नित्य आठवे स्नेहाचें लक्षण । आतां उदास केलें रामें
 मन रे ॥ ८ ॥ राम आश्वासुनि सकळांसी बोले । आक्षी थोर तुझा-
 लागीं फटविलें । तें बोलतां न ये फाहीं बोलें । आतां स्मर होणें
 आपुलाल्या मेळें रे ॥ ९ ॥ प्रेमसद्भाव देउनि सकळांसी । रामें बोल-
 विलें फपिकळांसी । पुढें आश्वासिलें वायूसुतासी । दिनकर शरण
 रामदासी रे ॥ १० ॥

१ माळमत्ता. २ गावे. ३ फयवतोम. ४ सापडत नाहीस. ५ दृष्टीस.
 ६ व्रीडा. ७ मूर्ख. ८ योग्यता.

राग कामोद

[९९

॥ धृ० ॥ रामा ये रामराया ये ॥ ७ ॥ जनों वनों नाहीं कोणही ।
तुजवांचूनि मनीं नयनीं ॥ १ ॥ गणगोत माता तात । तूं चि माझे
चित्त वित्त ॥ २ ॥ तुजवीण दुजी खूण । नेणें अणुमात्र जाण ॥ ३ ॥
कामावाचामनोमावें । अखंड सुखी तुझ्या नावें ॥ ४ ॥ तुजवीण
निरंतर । दिनकरा कैची धार ॥ ५ ॥

राग कामोद

[१००

अज्ञानें नाश केला । जीव पतित जाला । स्नहित पळेंपळ ।
हारवीत चाडिला ॥ १ ॥ धृ० ॥ त्राहे त्राहे जानकीशा । नरदेहों ऐसी
दशा । इतरांची मात कोण । सांगों जातां दुर्दशा ॥ १ ॥ आशेची
शृंकळा पाही । जंजेरिणीत पाई । मोहपाश कंठों दड । पडिलासे
सांगों काई ॥ २ ॥ हातखोडा संकल्पाचा । मोठा आट तयाचा ।
काढूनि वेगळा नेण्डे । ऐसा बद्ध अविचेचा ॥ ३ ॥ संसाराचे बंदिखानीं ।
अहंकाराची दाटणी । दिनकर म्हणे परी । हाकारीनां चापपाणी ॥ ४ ॥

[१०१

॥ धृ० ॥ सकळ कल्याण आमचें । नित्य चिंतन रामाचें ॥ १ ॥
प्रसाद हा चि संतांचा । दिधला जिह्वाळा प्रेमाचा । सरतां जाळों
कामावाचा । जनीं घनीं विजनीं ॥ १ ॥ निसंदेह जाळों देही । संदे-
हासी ठाव नाहीं । भव विभव कींचे काई । नित्य मुक्त वर्ततां ॥ २ ॥
दिनकर लगे रामदास । भाग्यें भेटले आस्तास । सुखी केळें सावकाश ।
मिजानंद देखनी ॥ ३ ॥

राग कामोद

[१०२

॥ धृ० ॥ दीनदयाळ रघूत्तम रे । रघूत्तम रे । तारित हीन-
कुलोत्तम रे ॥ १ ॥ गौतमप्रापशिळीं चरणें शिळा चरणें । उद्धरिली
तनु दिव्यपर्णे ॥ १ ॥ बंदविमोच्यनं सूरधरा सूरवा । तारियेलें
दीना दीनकरा ॥ २ ॥

१ जंजिरी=लहान साखळी. २ बळसा. ३ न होये. ४ मोठ्यानें ओरडून
घोळावांत नाहीं. ५ दृढकृत. ६ गौतमाच्या छापानें त्याची खां अहस्या शिळा
होऊन पडली होती. ७ श्रीरामानें रावणाच्या बंदीतून देवीला मुक्त केले.

राग सदर

[१०३]

हरि हरि हरि हरि हरि रे । हरि हरि रे । आवडि लागलि परो-
परी रे ॥ ६ ॥ नावडे धन जन ममता माया रे । ममता माया रे ।
रातलें मानस रामपायां रे ॥ १ ॥ रामेविण जनवन कैसें रे । जन
कैसें रे । स्मशानीचें प्रेत तैसें मासे रे ॥ २ ॥ मानस रंगलें रामरूपें
रे । रामरूपें रे । दिनकरा कैवल्यसुख सोपें रे ॥ ३ ॥

राग सदर

[१०४]

॥ धृ० ॥ राम राम राम राम राम रे । राम राम रे । सदाशिव
स्मरे मोक्षधाम रे ॥ ७ ॥ देव देव देव देव देव रे । देव देव रे । अकळ
न फळे याची माय रे ॥ १ ॥ धन्य धन्य धन्य धन्य छीळा रे । धन्य
छीळा रे । सागरां तारिल्या चंड शिळा रे ॥ २ ॥ करिती सुखर जय-
जयकार रे । जयजयकार रे । रामनामं केला जगदोद्धार रे ॥ ३ ॥
दिनकर रामी रामदासी रे । रामदासी रे । अखंड शरण तनुमनेसी रे ॥ ४ ॥

राग सदर

[१०५]

अंधकारें सूर्य जाजावला रे । जाजावला रे । मृगजळें मेरु वाहा-
वला रे ॥ १ ॥ धृ० ॥ तैसा आत्मा धृष्ट देहमायें रे । देहमायें रे ।
क्षणक्षणा जन्ममृत्यु पावे रे ॥ १ ॥ थिहरीं बुडाया निशापती रे ।
निशापती रे । वागुलें भक्षिला काळराती रे ॥ २ ॥ राणीनें गन्ध-
वार केला राजा रे । केला राजा रे । कानाघाटा व्याला सर्व प्रजा रे ॥ ३ ॥
नपुंशकें राखियेली रंभा रे । राखियेली रंभा रे । बारियानें धीर दिल्ला
नभा रे ॥ ४ ॥ नायिलें कौतुक कैसें मासे रे । कैसें मासे रे । दिन-
करा सर्व अनोरिसे रे ॥ ५ ॥

[१०६]

॥ धृ० ॥ नाथिलें शमलें सद्गुरुबोधें ॥ ६ ॥ आपपर कांहीं
न भासे नयनी । नवल घोर जालें ॥ १ ॥ फाय सांगों कवणाप्रति

१ रत शालें. २ शाखला. ३ उच्चकान. ४ चंद्र. ५. वागुलबोवने.

६ अमावास्याच्या राती. ७ वेगळे

कैसें । अनु ही न उरलें ॥ २ ॥ दिनकर स्वरूपी तन्मय योगें ।
योग वियोग सरलें ॥ ३ ॥

राग कामोद

[१०७]

मनोवाचाकरणीं विनटलों पाई । विनटलों पाई । शरणागतरक्षका
पाहातोसी काई ॥ १ ॥ धृ० ॥ धाव धाव धाव आतां पुरली मर्यादा ।
पुरली मर्यादा । पतितपावन क्षणवीसी सांभाळीं श्रीदा ॥ ४ ॥ धेनुवीण वळें
जैसें आक्रंदे घरीं । आक्रंदे घरीं । तैसें तुझे दोन रामा पडिले अचोरी
॥ २ ॥ नको पुरळा अंत देवा पावें निदाना । पावें निदाना । दिनकर
दीन अंती लाज हे कोणा ॥ ३ ॥

राग सप्त

[१०८]

धन्य शरयुतीर धन्य अयोध्यापुरी । धन्य अयोध्यापुरी । धन्य
जनवन जेथें नांदे श्रीहरी ॥ १ ॥ धृ० ॥ धन्य ते कौसल्या हृदई नांदे
रघुवीर । हृदई नांदे रघुवीर । त्रैलोक्याचा बाप क्षणवी दशरथकुमार ॥ ४ ॥
धन्य ज्या नरनारी नयनीं पाहाती श्रीराम । पाहाती श्रीराम । धन्य
सेवकजन ज्यांसी अखंड विग्राम ॥ २ ॥ धन्य जे जडजोव रामीं
रंगले भावें । रंगले भावें । धन्य दिनकर रामदासी स्वभावें ॥ ३ ॥

राग सप्त

[१०९]

वाळाचे अपराध माता पाहिल जेव्हां । माता पाहिल जेव्हां ।
कोणाचा आश्रयो तान्हे घरील तेव्हां ॥ १ ॥ धृ० ॥ तैसें तुझे दोन
रामा अन्हेरी मुखें । रामा अन्हेरी मुखें । परो तुजवीण दुजें आणिक
नोळखे ॥ ४ ॥ पजेचें चिरकुट राजा न राखे जरी । राजा न राखे
जरी । तेव्हां राउपमार राहे कवणिये परीं ॥ २ ॥ सायध स्वामी
दीनानाथा वचन अवधारीं । वचन अवधारीं । दिनकरा अन्हेरितां
होईल हे परीं ॥ ३ ॥

१ या ठिकाणी 'घोरा' = 'काळजीन, या अर्थाचे 'अचोरी' शब्द वापरला
आहे. २. राणचे निशाण.

राग सदर

[११०]

मेकरंद नोसोडी जैसा कमळकळिका । जैसा कमळकळिका ।
 तैसा न विसंबे आम्हां रघुकुळटीळका ॥ १ ॥ अनुमानें उपेक्षीना
 प्रभा मयका । प्रभा मयका । तैसा न विसंबे आम्हां रघुकुळटीळका
 ॥ २ ॥ म्हणे दिनकर नटकी गोडी उदका । गोडी उदका । तैसा न
 विसंबे आम्हां रघुकुळटीळका ॥ ३ ॥

राग सदर

[१११]

मीनोंचे अपराध उदक पाहेल जधी । उदक पाहेल जधी ।
 कैसें घडे साजीवपण विचारों तधी ॥ १ ॥ धृ० ॥ तैसें तूं जीवन
 रामा भक्तजनाचें । रामा भक्तजनाचें । उपेक्षिता येश स्वामी नासे
 कोणाचें ॥ ४ ॥ चकोरा निराश चंद्र करील जेव्हां । करील जेव्हां ।
 सजीव कीं निर्जीव रामा पाहे तें तेव्हां ॥ २ ॥ घत पावकंधारा वरुणे
 चातकावरी । चातकावरी । दिनकर क्षणे रामा कोणासीहारी ॥ ३ ॥

[११२]

रामा माझा घणांश्रम । राम माझा निजधर्म । राम माझे नित्य-
 कर्म । नैमित्त्यादिक ॥ १ ॥ धृ० ॥ रामेंवीण जनवन । न दिसे भिन्ना-
 भिन्न । रामें निजानंद पूर्ण । परिपूर्णतें ॥ ४ ॥ राम माझा आश्रम ।
 राम माझा विश्राम । राम माझा कुळक्रम । समूळीहुनी ॥ २ ॥ राम
 माझा आचार । राम माझा विचार । राम माझा साचार । संशयातीत
 ॥ ३ ॥ राम माझा पिता भ्राता । गोत्रगण सत्वता । इष्टमित्र सर्वथा ।
 सुहृद राम ॥ ४ ॥ राम माझी माठली । सबाह्यत्वे साभाळी । राम
 माझी साउली । सदोदित ॥ ५ ॥ राम माझा जप तप । राम माझा
 साक्षेप । राम माझा अमूप । सर्वो सर्व ॥ ६ ॥ राम माझा भानार्थ ।
 राम माझा परमार्थ । दिनकरा यथार्थ । सर्वत्र राम ॥ ७ ॥

[११३]

सकळ हें जाईजणें । वैभव सुखाचें लेणें । सोडुनि लाजिरवाणें ।
जाईजे सेखां ॥ १ ॥ धृ० ॥ काय रे निस्तुरा जीवा । सोडुनियां रामसेवा ।
प्रपंच काबाड धावा । करिती कितो ॥ ४ ॥ धन जन कामिनी ।
पुत्र मित्र निदानीं । राहाती सकळें सांडुनी । तुज स्मशानीं ॥ २ ॥
सर्व हि घरिचा घरीं । वैभव संपत्ति बरी । राहिली येकळें निर्धारीं ।
जाणें कर्मवरी ॥ ३ ॥ नरदेहा ऐसा वास । होतां महा अप्रयास ।
तो हि केला विषयदास । पढतमूर्खी ॥ ४ ॥ जे जे प्राणी रामेविण ।
जातां चि प्रेतासमान । दिनकरा नाहीं भूषण । राखेविण ॥ ५ ॥

राग सौरी

[११४]

विषयांचा संग बाई तोडीं लागवेगें । बाई तोडीं लागवेगें ॥
येकायेकीं साध्य साधीं सद्गुरूच्या संगें । बाई सद्गुरूच्या संगें ॥ ४ ॥
वैभव संपत्ति देह जाइजणें जाणें । जाइजणें जाणें ॥ शाश्वत धरील
पाचें तें चि जाण सुणें । बाई ॥ १ ॥ अविद्याजनित सर्व आहे
नाशिवंत । आहे नाशिवंत ॥ सद्गुरूच्या बोधें निजरूपिं लाविं हेतें ।
बाई ॥ २ ॥ आयुष्यभानु जवं अस्त जाला नाही । अस्त जाला
नाहीं । म्हणे दिनकर तवं स्वरूपगांवा जाई ॥ ३ ॥

राग कामोद

[११५]

नेणें तीर्थ देव धर्म क्रिया कर्म कांहीं । पोटासाठीं जग नाडित
विचारिलें नाहीं ॥ १ ॥ धृ० ॥ रामेवीण व्यर्थ जिणें जालें ये जनीं ।
नानापरीं देह पोसिलें आगीस धनी ॥ ४ ॥ श्रुति शास्त्रे पुराणें दूषिलीं
मनें । सारासार विचार कांहीं भूतदया न मने ॥ २ ॥ साधुसंत भक्तवृंदें
निदिलीं द्वेष । अणुमात्र न ये कांटाळा कीजे आतां कैसे ॥ ३ ॥ हरि-
कथा योगयाग स्वार्थें बुडविलें । विषयकामें सितरें पापपुण्य न कळे
॥ ४ ॥ दिनकरा रामदासी ऐक्य साधले । तयावीण व्यर्थ प्राणी
भूमिभार जाले ॥ ५ ॥

१-निस्तुरा, निर्धित्त. २ शुनक, कुत्रे, 'वेडे' या अर्था. ३ इच्छा, कल्पना, कामना इत्यादि. ४ सद्गुरूच्या अभिसंस्कारास. ५ सकविलें, फसविलें.

[११६]

पंचभूतात्मक देह जाविजणें । ऐसैं जाणानि जल्पसी अहंपणें रे
 ॥ १ ॥ धृ० ॥ अहं कोहं हें सोह्नि सोहं सार्धी । तेंधें जडे अखंडता
 स्वरूपी बुद्धि रे ॥ १ ॥ नरदेहासी आळियां नाना मत्तें । सांडीं सार्धी
 आत्मज्ञान रिक्तें तेधें रे ॥ २ ॥ दिनकर रामदासी ऐक्यतेसी रे ।
 मल्लीं मळांड हें विध्या अनुभवेसी रे ॥ ३ ॥

नाम येवताळ

[११७]

जय जय राम निजानंदकारणा । निजानंदकारणा । सीतापति
 कृपाळुवा भक्तरंजना ॥ १ ॥ धृ० ॥ जय जय रामा । रे मंगद्यामा रे
 ॥ २ ॥ सुरवररक्षणा रामा असुरमर्दना । गुणातीता रघुनाथा मुनिजन-
 भूषणा ॥ ३ ॥ दशरथतनुजा रामा निशिचरकंदना । रामा निशिचर-
 कंदना । रामा रामा रामा रामा शंकरचितना ॥ ४ ॥ जानकीजीवना
 रामा भवमयछेदना । दयानिधी दीनानाथा पतितपावना ॥ ५ ॥ पुराण-
 पुरुषा पुरातना विभीषणसज्जना । सागरवद्दन अहिल्यातारण वाळी-
 भेदना ॥ ६ ॥ करुणाकरा दीनबंधु रविकुळमंडणा । कौसल्यानंदना
 रामा दशमुखखंडना ॥ ७ ॥ अनंतजीवतारका रामा वनचरतोपना ।
 रामा वनचरतोपना । रामा रामा रामा रामा दिनकररंजना ॥ ८ ॥

नाम येवताळ

[११८]

॥ धृ० ॥ देवो देवो रे । रामरावो रे । सकळ जीवांचा
 तरणोपावो रे ॥ १ ॥ दीनबंधू रे । कृपासिंधू रे । मुनिजनामर्त्री
 नित्य वेधू रे ॥ २ ॥ माहाराज रे निजबीज रे । अवतरोनि केळें
 देवकाज रे ॥ ३ ॥ परात्परू रे । योगेश्वरू रे । क्षराक्षरातीता
 निर्विकारू रे ॥ ४ ॥ मोक्षधामा रे । सुरविश्रामा रे । आठवे मानसी
 निजनिष्कामा रे ॥ ५ ॥ परिपूर्ण रे । रघुनंदना रे । दिनकर वंदी
 चरणा रे ॥ ६ ॥

[११९]

सावध होणें सावधपणें । सावधपणें निजसुख घेणें ॥ ७ ॥
विषयाचें सुख स्वप्नीं हि खोटें । जागृतीसी तें केवीं होइल गोमटें ॥ १ ॥
शिवादिक ज्या सुखें लाविलें वेढां । सेवितां तें चि तूं केवि सुटसि
मूढा ॥ २ ॥ दिनकररामीरामदास हणें । सद्गुरुभजनें निजसुख
वाणें ॥ ३ ॥

[१२०]

होतें होणें सरलें ठाई । दृष्टि पडतां सद्गुरुपाई ॥ ७ ॥ जीवीं
जीवित्व नाठवे जीवा । शिवां शिवत्व कैचें शिवा ॥ १ ॥ गतिमतीची
खुंटली बोली । वृत्तिनिवृत्ति तटस्त ठेली ॥ २ ॥ दिनकररामीरामदास ।
हैं हि नुरे चि निशेष ॥ ३ ॥

राग अंहीरी

[१२१]

अंती काळ व्याकुळ पाडिल जेव्हां । काकुलसी पाहाणें सर्वांसी
तेव्हां । दारा सुत गणगोत रडती माई । शोका हातीं न वेचिती
धर्मासी केवीं ॥ १ ॥ ४० ॥ घडी घडी आयुष्य गेलें हातींचें । क्षणक्षणा
न विसरे जीवन जीवाचें ॥ ७ ॥ अनंत जन्में जोडी जेव्हां पुण्याची
जोडे । तरी च प्राण्या नरदेही यास्तव्य घडे । तेथ हि आलीयां प्रपंच-
सांकडें । निशंक कैसा नाचसी विषयांच्या कोंडें ॥ २ ॥ ऐसे वाक-
ल्पवरी विषय सेवीतां । इंद्राऐसी संपत्ति प्रपंचीं वाहातां । तिळातुल्य
सतोप न वाणें चित्ता । दिनकरा रामदासीं साध्य तत्वता ॥ ३ ॥

राग अंहीरी

[१२२]

पावन पावन पावन रे । नरदेहाऐसें हातीं निधान रे । विष-
याच्या भरें तें हि केलें हीन रे । अंती जाणें येकलें सुख कोण रे
॥ १ ॥ ४० ॥ सावब सावध सावध रे । आळा आळा आळा मृत्यु
सन्नीध रे ॥ ७ ॥ राज्य देश घन जन जाईजणें । वेमयाचें आखिलें
सर्व जाणें । यां देखतां काळचोर घेईल घेणें । तयासाठीं स्मशानवरी

येती धांवणें ॥ २ ॥ ऐसी स्थिती जाणोनि निस्तुरा कैसा । दिसेंदिस
गुंतसी विषयविलासा । ग्राहे ग्राहे म्हणोनि 'स्मरे' जगदीशा । दिनकरा
रामेशीण सर्व दुराशा ॥ ३ ॥

राग जहेरी

[१२३]

सारासार विचार विवेकवळें । क्षणक्षणा अंतरीं स्वरूप निवळे ।
सोहं ब्रह्म शुद्धबोधें अखंड विवळे । जीवशिवपण समूळ भावळे ॥ १ ॥
॥ ध्रु० ॥ या मनासी छावीं स्वरूपवेध रे । तेणें तूं होसी पावन सिद्ध रे
॥ ५ ॥ तत्वे तत्व वारितां आवरे निज । जन्म मृत्यु निवारण
होणें सहज । सद्वचरणों आहे हें गूज । दिनकरा रामदासीं वर्तले
बोज ॥ २ ॥

राग केदारा

[१२४]

अव्हेर न करीं रे रामा अव्हेर न करीं । अंगिकाकू करीं रे
रामा ॥ ५ ॥ विशेष पाहे । अपराधी आहे । तुजविण हें कोण
साहे रे ॥ १ ॥ पतितां पावन । होतां चि शरण । आळोसे शरण
रे ॥ २ ॥ दिनकर दीन । तूं दीनवळळ । छेदीं भवमयमूळ रे ॥ ३ ॥

राग मारु

[१२५]

॥ ध्रु० ॥ अनाथांसी सांभाळीं रे रामा । ठेवीं चरणकमळीं रे ।
रामा ॥ ५ ॥ त्रैलोक्यनाथ । तूं रघुनाथ । केळा शिव सनाथ रे ॥ १ ॥
बिभीषण राक्षस । हनुमंत दास । चिरंजीव केळे उदास रे ॥ २ ॥
दिनकरमूळ । तूं चि समूळ । कां करिसी निर्मूळ रे ॥ ३ ॥

राग मारु

[१२६]

॥ ध्रु० ॥ धन्य सज्जन जन रे बाबा । धन्य सज्जन जन ॥ ५ ॥
निजबोधी हेत । हेतीं निर्हेत । हेतनिर्हेतातीत रे ॥ १ ॥ मिथ्या
असंत । फरुनि संत । संती असंती सतंत रे ॥ २ ॥ दीन सगुण ।
कर निर्गुण । दिनकर गुण ना निर्गुण रे ॥ ३ ॥

राम असावरी

[१२७]

॥ ध्रु० ॥ दाखवा दाखवा राम कैसा घो । रामालागीं जीव जाला
पिसा घो ॥ ७ ॥ वैभव सपत्ति काय रामेवीण । कळा कोशल्य काय
रामेवीण । विद्याविलास काय रामेवीण । रामावाचुनी अवघा अनुमान
॥ १ ॥ भूषण दूषण ऐसें वाटताहे । पुण्य रामेवीण पाप भासताहे ।
दुर्घट ससार होन दिसताहे । रामावाचुनी येम जाचिताहे ॥ २ ॥
वय वेचले आतां काय करू । नाशले आयुष्य त्याचा जाला केरू ।
वियोगे रामाच्या किती धीर धरू । भेटवा दिनकरस्वामी रघुवीर ॥ ३ ॥

राम पावक

[१२८]

॥ ध्रु० ॥ पतित हीन दीन । आलों तुज शरण । न पाहें-
गुण दोष । रामा करीं पावन ॥ ७ ॥ भक्ति भाव नेणे काहीं ।
मदमती मी देवा । विहित कर्मपथे । काहीं न जाणे सेवा ॥ १ ॥
दीनध्रु नाम तुझे । भक्तजन वाखाणोती । तें चि पै धर्म मार्गे । दुजे
नेणे पुढती ॥ २ ॥ दिनकर दीन पाहें । दीनवच्छळा रामा । हातीचें
नोसैडावें । साधुसतविश्रामा ॥ ३ ॥

राम पावक

[१२९]

अहंपण घेऊनीया । मज सोदपण दील्ले । काय सांगो नमळावो ।
हल्लु हल्लु तें हि नेलें ॥ ध्रु० ॥ ठकांचा हि महाठकु । सहूर ठक मोठा ।
अह साद नेऊनीया । मुलविले आल्या घाटा ॥ १ ॥ बोलता न ये ऐसें ।
मज देखत देखता । चोहटा केले येणें । अनुराध्य चि तत्वता ॥ २ ॥
दिनकर हणें काय । उतराई होवें याचें । करणी ऐमी उगाची ।
घर घेतो विश्वासाचें ॥ ३ ॥

राम श्रीराम

[१३०]

पाहतें पाहाणें कैसें । सरितें चि अनौरितें । सर्वत्र सचलें
असे । समरसेसी ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ विचारीं विचारसूनीं । पाहें बरे

१ सच झाले २ न सोडावें ३ चोहट=चोखट-उत्तम, सांगले ४ व्हावें ५ विश्वास
समूह नाहावा करतो ६ सारतें, घरोबर, व्यापक ७ वेगळे, भिन्न ८ विचारक्षम्यो

त्रिचारुनि । गुरुरूपैकरुनी । स्वसंवेद्य जें ॥ ७ ॥ शिवी जीव जीवी
 शिव । फिया जीव तो चि शिव । अथवा दोन्ही हि धाव । येकमेकेंसी
 ॥ २ ॥ दिनकर क्षणे येक । येक ना हें अमेक । दोर्हाच्या निराशें
 देत । तें धि तें होई ॥ ३ ॥

राग श्रीराग

[१३१]

१. जीव^१ बद्ध बांधे कोण । शिव^२ मुक्त सोडी कोण । द्वंद्वार्ताव^३ करी
 कोण । हें मज निरोपावें ॥ १ ॥ गर्मवार्ता^४ घाळी कोण । निर्गतीत^५
 करी कोण । राय^६ रंक^७ होतो कोण । हें मज निरोपावें ॥ २ ॥ स्वर्ग^८ नर्क^९
 भोगी कोण । सर्व^{१०} योनी फिरे कोण । जाणीव^{११} नेणीव^{१२} लक्षी कोण ।
 हें मज निरोपावें ॥ ३ ॥ चराचर^{१३} चाळी कोण । सर्व जीव^{१४} पाळी कोण ।
 त्रिमुवन^{१५} जाळी कोण । हें मज निरोपावें ॥ ४ ॥ ऐसे हे सोळा* हि प्रश्न ।
 दिनकर क्षणे विचरोन । विचारी जो मुलक्षण । तो चि मुखसंपन्न सर्वदा ॥ ५ ॥

नाम येकताळ

[१३२]

॥ ६ ० ॥ रघुवीर रघुवीर स्मरा रे वाचे । राम स्मरा रेवाचे ।
 पुरती मनोरथ दोष जाती जन्माचे ॥ ७ ॥ धन जन यौवन अवघें
 पारिखें । पाहातां अवघें पारिखें । अंती कोणही न ये कामा रामासारिखें
 ॥ १ ॥ अहंपणें अंतरिळा कोदंडपाणी । राम कोदंडपाणी । जेसे नेणे
 गर्म अध जनक जननी ॥ २ ॥ नरदेह आहे तव करा स्वहित । वाप
 करा स्वहित । दिनकर क्षणे नामें व्हाळ सनाथ ॥ ३ ॥

राग पावक

[१३३]

॥ ६ ० ॥ रामनामामृतसार चाखे । त्या मुखापुढें अमृत फिकें
 रे रे रे रे ॥ ७ ॥ नाम कल्याण कल्याणाचें । नाम मंडेण मंडणाचें ।
 नाम भूषण त्रिमुवनाचें रे रे रे रे । नाम जीवन जीवाशिवाचें रे ॥ १ ॥

* सोळा प्रश्न कोठें आहेत अशी प्रथम शंका येते, पण विचार केला क्षणजे
 सोळा प्रश्न कोणते ते कळतात. ते अंक घालून दर्शविले आहेत. १ परोक्ष,
 विन्मुख, २ भूषण.

नाम नाकळे फळे फळिकाळा । नाम आकळे येकनिष्ठ त्याला । नामें
उद्धार सकळिकाळा रे रे रे रे । नाम न क्षणे तो जीत चि मेळ रे
॥ २ ॥ नामापरतें दुजें काहीं । त्रिभुवर्नी तारक नाहीं । तें प्याय तो
चि मुक्त देहीं रे रे रे रे । दिनकर तारक नाम पाहीं रे ॥ ३ ॥

राग माध

[१३४]

॥ ४० ॥ भयबंधनमुक्त करी रे रामा । भयबंधनमुक्त करी
॥ ४ ॥ खग नग मुर नर जळचर घनचर सब पर्दि सादर जाले रे
रामा ॥ १ ॥ पैशु पैसु दैनव मानर सेश करिति निरंतर माथे रे
रामा ॥ २ ॥ त्रिभुवर्नी तुझे दास अपार अनुपम्य महिमेचे मळे रे
रामा ॥ ३ ॥ धीर उदार गंभीर सुंदर मनोहर स्वमुखें धांले रे रामा
॥ ४ ॥ तयांमाजी पतित दिनकर येक तारितां तुजें काम गेलें रे
रामा ॥ ५ ॥

राग पावक

[१३५]

आपलें म्हणोनियां जवं घरूं गेलों हातीं । तवं तें चि बाळ
जालें । गिळें घांविळें देहांती ॥ १ ॥ ४० ॥ नवल नवल रे काय
सांगों कोणाप्रति । अनाथ जाणोनियां । केलें निर्भय संती ॥ १ ॥
नाथिलें चि बुडवितें नानापरीं यातायाती । तयासी हि ठाव नसे ।
दुजेंपणें त्रिजगतीं ॥ २ ॥ दिनकर म्हणे घन्य नरदेहीं सरसंगति ।
जन्ममृत्य घेउनियां । केलें मुक्त आदिअंती ॥ ३ ॥

राग पावक

[१३६]

समळ चंचळ देव नव्हे रे । विमळ निश्चळ देव पाहें रे ।
खल्विदें सकळ जात आहे रे । निखळ स्वरूप नित्य राहे रे ॥ १ ॥ ४०
खेळियां आतां चि सावध होई रे । सद्गुरूसी शरण जाई रे ॥ ४ ॥
नाथिळा चि अनुमानें खोटा रे । प्रचीतीवांचुनी भूतचेष्टा रे । पणेंवीण
जेवि भूसकुटा रे । जाणता न पाहे निजनिष्ठा रे ॥ २ ॥ सकळ

१ शिवाचे गण. २ बाष्टमस्त नामक देवता. ३ राक्षस. ४ तृप्त. झाले.
५ खलु+दद=खरोखर दंड (घर्ब). ६ खेळण्यांत आमुष्य घालविणाऱ्या, ७ संशय.

चराचर घाम रे । विवेकें पाहाता निराधेव रे । द्वैतेधीण अनुभवी देव
रे । लणे दिनकर स्वयमेव रे ॥ ३ ॥

रग षड्राग

[१३७]

॥ धृ० ॥ जरि हो मज रामदास्य मानेना । जरि हो मज राम-
दास्य मानेना ॥ ४ ॥ पढो नममंडळ उडऊ समीर । राहोनि काय
शरीर ॥ १ ॥ तडको धीज फुटो हीन शिर । व्यर्थ चि काय उशीर
॥ २ ॥ सीमा उलंघू बुडऊ सागर । काय उगा चि विकार ॥ ३ ॥
उतटो भूमि खचो मेढमंदर । चेदो देहप्रकार ॥ ४ ॥ जनीं निरंजनीं
न मिळो धार । करुणा कैरी दिनकर ॥ ५ ॥

[१३८]

॥ धृ० ॥ चित्त दुधित रे । सजनराया कैसें घडेल हित रे ॥ १ ॥
पळ निमिष्य अक्षर । क्षण तो हि नव्हेसी राघवीं स्थिर ॥ १ ॥ वय
घेंचत्र चाळिलें । अमोलिक नरदेह हातींचें गेलें ॥ २ ॥ अवघीं राहाती
सुदनीं । प्रपचाचीं तुज सोडूनि स्मशानीं ॥ ३ ॥ रामेवीण सकळ
जाईजणें । दिनकर लणे सुचित पाहाणें ॥ ४ ॥

रग श्रीराग भैताल

[१३९]

निद्रेमाजीं उजागरे । जागृतीसी नीजे भरे । स्वपनीं हि निद-
सुरें । अखंडघ्यान ॥ १ ॥ धृ० ॥ पाहालें पादातेपण । सतसंगें
परिपूर्ण । स्वरूपी तीन तह्दीन । सहजस्थिती ॥ ४ ॥ स्वर्ग मृत्यु
पाताळ । व्यापुनियां अंतराळ । निबिड जें निराळें । अगाध घन
॥ २ ॥ स्वसवेद्य समाधान । निरंतर ज्ञेयेविण । दिनकर परि दीन ।
सहस्रपाई ॥ ३ ॥

[१४०]

॥ धृ० ॥ आधीं गणेश वंदिला । त्याउपरो कथेसी आरमु
केला ॥ ४ ॥ हा हा हां दुजें वदन शारदे । स्मरोनि मनीं सद्गुरूचीं
द्विपदे ॥ १ ॥ हां हा हा सतसज्जनसात्त्विकां । सर्वभावें वदू रघुकुळ-

१ रोग किंवा चित्तक्षोभ, व्यग्रता. २ 'भाकी' या अर्थाने. ३ जागरण.
४ श्लोप. ५ निराधारस्वरूप ६ दिनकर स्वतः स्वसंप्रकाश आहे तरी.

टिळका ॥ २ ॥ हां हा हां धन्य श्रीराममजन । जेणें दिनकरवश
पावन ॥ ३ ॥

[१४१]

॥ ४ ॥ येई येई मे साजणी । अवघ्या मिळों निरजनीं
॥ ५ ॥ सकळा जणी येक्या भावें । खेळ खेळों अनुभवें । गुरुकृपेच्या
गौरवें । सर्वकाळ सर्वदा ॥ १ ॥ भेद भेदूनि अभेदे । भेदों सर्व हि
स्वानदे । सच्चिदानंदबोधें । बोधी बोधोनिया ॥ २ ॥ शुद्धसत्वाचे
धरणी । सोहमावें निभावोनि । नाचों ऐक्याचा रंगणी । अष्टभाव-
समेळें ॥ ३ ॥ भाव अभाव भावना । बोलऊनी मनकामना । सर्व
वेऊनी धारणा । प्रसाधार समधी ॥ ४ ॥ दिनकर लगे सहज । सहज
सापे निजगुज । मिळणीं मिळतातें चोज । अनुवाच्य होऊनी ॥ ५ ॥

[१४२]

पुण्याचें शरीर तें चि जाणिजे रे । तें चि जाणिजे रे ॥ जेणें
द्रव्यदाराभमिलाप नेणिजे रे ॥ ६ ॥ अखड वाचे नामघोष गर्जताहे ।
गर्जताहे ॥ ज्या-या दर्शने चि कळिकाळ तर्जताहे ॥ १ ॥ स्पर्शने
चि दिव्य देह होत आहे । होत आहे ॥ आधि व्याधि दैन्य दुःख
कोठें राहे ॥ २ ॥ समापणें निसदेह सुख बाणे । सुख बाणे ॥ म्हणे
दिनकर ज्याचें तो चि जाणे ॥ ३ ॥

[१४३]

हाडाचा पजर गुफियेला नाडी । टाई टाई चाकें काडी कळा
जडाजोडी ॥ १ ॥ ४० ॥ कोण करी ऐसे पाहें विचारून । वाया
नरदेह जाव नेदी कायेंविण ॥ २ ॥ इद्रियाची सत्ता विषयाचे भोग ।
नानापरी देहभाव कोणाचे हे रंग ॥ ३ ॥ दिनकर म्हणे धन्य सह-
रमाये । तुजनिण गेली त्याची काय सांगो सोये ॥ ४ ॥

नाम वेकताळी

[१४४]

॥ ४० ॥ अखड अनुसधानी मन । जडता होतसे उन्मन ॥ १ ॥
काय सांगो नवलावो । दृश्य दृष्टा दर्शन बावो । स्वसवेद्य अनुभवो ।

गुरुकृपाविचारें ॥ १ ॥ व्यास वशिष्ठ सनकादिक । शुक शौनक
वाल्मीक । आत्मज्ञानी ब्रह्मादिक । गुरुकृपाविचारें ॥ २ ॥ अनुर्वाच्य
मुख पांहे । सद्गुरुचे पाई आहे । दिनकरा उबलाहे । गुरुकृपावि-
चारें ॥ ३ ॥

राग धीराम चौताल

[१४५]

आपला आपणा लाभ । सोडूनि साक्षित्व लोभ । जिरजनि
वृत्तिक्षोभ । मुरे स्वानंदी ॥ १ ॥ धृ० ॥ सद्गुरु सत्कृपावेधे । वेधिलें
अंतर भेदे । निरंतर बुद्धि बोधे । अनुर्वाच्येसी ॥ ४ ॥ जनीं वनीं नि-
रंजनीं । निजमुखें सुखासनीं । जागा चि निजे सूनवीं । उन्मनींतेजें
॥ २ ॥ श्री दिनकर रामी राम । दासबोधें स्वस्तिक्षेम । असंमान्य स-
नुपम्य । महावाक्यार्थें ॥ ३ ॥

राग असावरी

[१४६]

॥ धृ० ॥ दीनवत्सल रघुराज । सखिये दीनवत्सल रघुराज ॥ ५ ॥
निभीपण राक्षस हनुमंत वीर । चिरंतन केळे निर्व्याज ॥ १ ॥ चरण-
स्पर्शकरि अवलीला कैसी । उद्धरिली मुनिभाज ॥ २ ॥ दिनकर क्षणे
शुकमिसें गणिका । कैवल्यपर्दा करि राग्य ॥ ३ ॥

[१४७]

सार सार सार सार । रामनामें जगदोद्धार । वारंवार वारंवार ।
अनुसंधानी निजनिर्धार ॥ १ ॥ राम राम राम राम । रात्रिदिवस हा
चि नेम । हरे श्रम हरे श्रम । कळिकाळाचा अति दुर्गम ॥ २ ॥
निजविश्राम आत्माराम । दिनकरा पूर्णकाम । अनुसंधानें स्मरे राम ।
तें चि लाभे मोक्षधाम ॥ ३ ॥

[१४८]

स्थिर स्थिर स्थिर स्थिर । भज भावें रघुवीर । भाव सार भाव
सार । भावें चि जगदोद्धार ॥ १ ॥ भावें राम भावें राम । रामनामें वैकुण्ठ-
धाम । हीन काम हीन काम । कामें पीढी बडु येम ॥ २ ॥ धन्य धन्य ।

धन्य धन्य । राघवीं रातळें मन । दिनकरा धीरामेंविण । भजणें तें चि
कुलक्षण ॥ ३ ॥

नाम येकताळ

[१४९

॥ धृ० ॥ कृष्णा रामा गोविंदा गोपाळा । जय जय गोपाळा ।
वासुदेव वनमाळी घननीळा ॥ १ ॥ अच्युता अनंता हरि मधुसूदना ।
जय जय मधुसूदना । आवडी लागो तुझी माझीया मना ॥ १ ॥ यावें
यावें देवा पतितपावना । जय जय पतितपावना । सांभाळावें
दास जनीजनार्दना ॥ २ ॥ दिनकर दीन पाहें जगत्रयपाळणा । जग-
त्रयपाळणा । त्राहे त्राहे जगदीशा भवभययातना ॥ ३ ॥

राग पादक

[१५०

निरंतर अतरीं हो । राम धराया मनीं । देहीं च देहातीत ।
सुख लाहिजे सज्जनीं ॥ १ ॥ धृ० ॥ रामा कृष्णा वासुदेवा । गाता
अळोसूं नका हो । जाईजणें जय हातीं । तवें वेग हा करा हो ॥ १ ॥
सोद्वनि भाग्यमद । आणि लोकिकाची लाज । निःशंक होऊनीया ।
पादा निजानंदचोज ॥ २ ॥ दिनकर हणें वेगीं । साधा घडीनें घडी ।
नरदेह जव नीट । तवें टाका पैलथडी ॥ ३ ॥

नाम येकताळ

[१५१

धीर धरा धीर धरा धीर धरा शोधा परात्परा । धार करा धार
करा धार करा या संसारा ॥ १ ॥ धृ० ॥ राम हणा राम हणा राम
हणा तुझी क्षणक्षणा ॥ १ ॥ काळ खोटा काळ खोटा काळ खोटा
नका मदताठा । सुख घोंटा सुख घोंटा सुख घोंटा तुझी घटघटा ॥ २ ॥
वीट नका वीट नका विटतां लागे काळधका । दिनकरा रघुवीराविण
येणें या संसारा ॥ ३ ॥

नाम येकताळ

[१५२

॥ धृ० ॥ नाम ध्यावें नाम ध्यावें नाम ध्यावें चित्त धारें ।
चित्त धारें चित्त धारें चित्त धारें सिद्ध व्हावें ॥ १ ॥ दैन्यवाणें दैन्य-
वाणें दैन्यवाणें भक्तीविण जिणें । व्यर्थ जिणें व्यर्थ जिणें व्यर्थ जिणें

जाणोनि घेणें ॥ १ ॥ भाव धरीं भाव धरीं भाव धरीं निज निर्धारें ।
शुद्ध करीं शुद्ध करीं शुद्ध करीं चित्त परोपरीं ॥ २ ॥ जाईजणें जाई
जणें देह लाधळें तों लाभ घेणें । लाभे घेणें ऐक्य तेणें सुख सेवणें
दिनकर हणें ॥ ३ ॥

राग भैरवी

[१५३]

॥ १॥ धृ० ॥ सुंदर हरि भेटवा वो ॥ ७ ॥ भेटवा हरि मंज ।
जोय जालो निस्तेज । येकदा आणा वो सहज ॥ १ ॥ पळ युगासम
जोय । कृपा न ये करू काये । उक्कटित प्राण न राहे ॥ २ ॥ परम
आश्चर्य वाटे । हरि करी उफारटें । बोलता न ये नेटपोटें ॥ ३ ॥
सकळ अन्याय जे जे । क्षसती जाळे सहजें । करुनि क्षमा ते माझे
॥ ४ ॥ दिनकर हणें ऐसी । करुणा रुपीकेशी । ऐकोनि पावळे रा-
धिकेसी ॥ ५ ॥

राग मधुमाधवी

[१५४]

॥ धृ० ॥ मना नित्य करीं रामाचें चिंतन । चित्तितां राम तु-
टेल भववधन ॥ ७ ॥ योगीजनमुनिमानसेरमण । रमणीय राम जीवाचें
जीवन ॥ १ ॥ रामवीण दरिद्र सर्व सचळें । दिसेंदीस आयुष्य पाहें
वेंचळें ॥ ३ ॥ दिनकरवींश विराजमान । शिव स्वयं ध्यातो होऊनि
अनय ॥ ३ ॥

राग सद्धर

[१५५]

॥ धृ० ॥ नाम सर्वासी आहे तारक । नाम ध्यावें होऊनिया
नि शक ॥ ७ ॥ नामी रंति गति तयासी इछिते । उठिता चि गति
गतीसी पावे तें ॥ १ ॥ नामी नाहो उत्तम कीं मध्यम । नामी नाहो
हीन अधम नि काम ॥ २ ॥ दिनकरा हीनें नामें पावन । अनामी तो
उत्तम परि मळिन ॥ ३ ॥

[१५६]

रामाचा सकेत मज साग काहीं । तरी च विश्वास वाणे तुझा

१ निश्चयरूप २ प्रीति, प्रेम, आराधिका, लक्ष, सुख, आनंद ३ स्वर्गप्राप्ति, मोक्ष
४ निश्चय मनुष्य देखील ५ नाम न घेणारा, ६ अधम ७ टोविलेला वेत (निरोप)

ठाई । उगा चि संदेह उठे माझा देहीं । दिससी सुजाण पारि कीजे
 काई ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ न घडे कपट बेप मासताहे । वानर हे मात
 केवि करूं लाहे । याहिवरी कोण जाणे कैसें आहे । रामाचा प्रताप
 कोणा कळो पाहे ॥ ४ ॥ असाव्य अशोकवन शंकरासी । जयासाठी
 आर्ट भोवे निर्जेजरांसी । दुर्लभ विश्रान्ति येथें रावणासी । तेथें तूं वन-
 चर कोणेपरी येसी ॥ २ ॥ वानरा सागर केवी लंघवेल । दुर्घट लंका-
 पुरं केवि शोधवेल । राक्षसांची कर्चे केवि वारवेल । सकळ रक्षुनि येथें
 येववेल ॥ ३ ॥ सांग रे निश्चय जेणें होय मज । कोणेपरी पाठविलें
 रामें तुज । संदेह सोडुनि सुखें बोलं गुंज । अंतरीचें जें जें तुझे आहे
 चोर्ज ॥ ४ ॥ ऐकतां चिच्छक्तिशब्द हनुमंतें । आनंदें वृत्तांत सांगे थक-
 चित्तें । समाधान केलें कैसें कृपावतें । दिनकर लणे मुख स्वैसंवित्तें ॥ ५ ॥

राग देशांक

[१५७]

श्रीराम जयराम जयजयराम हा चि नेम ॥ ४ ॥ हा चि निरंतर
 मंत्र जपावा । संसारार्णव समूळ तरावा ॥ १ ॥ शिवसनकादिक मुनि-
 वर ध्याती । नारद तुंबर सप्रेम गाती ॥ २ ॥ सिद्ध महा कपिलादिक
 नेम । दिनकर मुक्त निरंतर नामें ॥ ३ ॥

[१५८]

आसनीं तो शयनीं भुवनीं तो । सर्व जनीं विजनीं विलसे
 तो ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ अंतरात्मा राम । भक्तकामकल्पद्रुम ॥ ४ ॥ श्रवणीं
 तो नयनीं वदनीं तो । अंतःकरणीं सदा सदनीं तो ॥ २ ॥ त्रिभुवनीं
 तो भ्रमभुली हरितो । दिनकर तो पारि नवल करीतो ॥ ३ ॥

१ आटाटी, धम, दगदग. २ प्रसन्न होतात. ३ देवाना. ४ कचाटी.
 ५ निवारण करतो येईल. ६ या दगड्या अडचणींतून निभावून. ७ गुप्त गोष्ट,
 रहस्य. ८ प्रेरणा. ९ श्रीरामाच्या निरोपावरून मारुतीराय सीताबाईंच्या दोषार्थ
 निघाले असतां लंकेतील दुर्घट अशा अशोकवनांत घेतेपुढें येऊन उभे राहिले,
 ह्या वेळीं सीताबाईंनं हनुमंतास प्रश्न केले ते ऐकून. १० स्वैसंवैद्य तें. हें मुख
 अनुभवी च जाणतो.

[१५९]

मद्यपाचां घटीं गोक्षीर निर्माण । केवि तें मुसीळ अंगिकारी
वापा ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ तैसें वर्णहीना पासीं ब्रह्मज्ञान । केवि उत्तमवर्ण ।
अंगिकारी तया ॥ ४ ॥ अंत्यजगृहीचें अन्न जन्हि आहे पकान्न । तन्हि
तें विद्वज्जन । सेविती कैसे वापा ॥ २ ॥ दिनकर क्षणे रजकैगृहीचें
जीवन । तृपाप्नांत ब्राह्मण । केवि प्राणी वापा ॥ ३ ॥

राग ध्रुवक

[१६०]

मंगळा मंगळ मंगळमूर्ति तुझे नाम । आठवितां मानसीं पूर्ण
होती सर्व काग ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ मोरया रे तुझे ध्यान लागो मना ।
ध्यानीं निश्चळ होता पुरती सकळ मनकामना ॥ ४ ॥ दासाचें मर्दन
गजानना तुझे रूप । दर्शन होता चुकती जन्ममृत्याचे आरोप ॥ २ ॥
कर्माचा उच्चार करितां वाचेसी विश्राम । नाम रूप कर्म दिनकर
आळें + + + ॥ ३ ॥

राग कामोद

[१६१]

(रामं श्रोत्री) ऐकावा । राम नेत्री (पाहावा) । राम धदनी
घोकावा । राम निजध्यासें जिकावा ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ मनीं तो चि ध्यावा
गावा । तया तो चि वर मागावा । तया स्वभाव तो सागावा । राम
सोहभावें भोगावा ॥ ४ ॥ राम रसनेनें सेवावा । राम प्रत्याहारे जेवावा ।
राम विश्वासें गोवावा । राम सर्वात्मक भावावा ॥ २ ॥ क्षणे दिनकर
समजावा । राम सर्वभूतीं भजावा । राम सर्वभार्या पुजावा । रामस्मरणें
अहंभाव जावा ॥ ३ ॥

राग भैरवी

[१६२]

जें विश्वासी तारक । जें काळासी मारक ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ तें
नाम राघनाचें । अखळ ध्यावें वाचें ॥ ४ ॥ जें जीवाचें जीवन । जें
पतितासी पावन ॥ २ ॥ जें सताचें सौजन्य । जें दिनकरमनरजन ॥ ३ ॥

१ येथून तिसगाव वाळ अनुक्रम ४ मधील पदें सुरू झाली २ येथ 'निर्मळ'
शब्द असावा तर वरें. ३ परटाच्या घरचें ४ स्थापन, भूषण ५ कल्पना ६ पुढाल
अक्षरें फाटण्यात गेला आहेत ७ कसातील शब्द फाटण्यांत गेल्यामुळे अदानानें
घातले आहेत. ८ इन्द्रियदमनानें ९ मैत्री.

राग कामोद

[१६३]

॥ ध्रु० ॥ भेटवा घननीळ सायळा । विश्वाचा जिह्वाळा ।

कृष्णासागर निजडोळा । पाहिन वेळोवेळा ॥ १ ॥ रविकुळमंडन
खडनकर्ता अविद्येचा । भक्तजनजीवन पावनकर्ता पतिताचा ॥ १ ॥
निजसुखदायक तो येक मारक कळिकाळाचा । भवभयहारक तारक
सुरनरलंरगाचा ॥ २ ॥ सुनिजनमानसराजहसं दिनकरवशविलास । नयनीं
पाहावा हे आश न करा कोण्हि निराश ॥ ३ ॥

[१६४]

धदा करिता दिवसा कैची धारणूक । रात्री न सुटे निद्रा घेत
विषयसुख ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ दुर्लभ आयुष्य नरदेही नाशे । अतीं वा-
धला जाती काळपार्शे ॥ १ ॥ बाळपणीं हित कैचें मुलामार्जी । खे-
ळता वेंचलें वय तें काळ मोजी ॥ २ ॥ तारुण्य सवें चि पावे विषय-
पुरें । पडलें बाधात प्राणी तें पापधारे ॥ ३ ॥ वार्द्धकीं ममता मोहो
पदार्थमात्री । तृष्णा न सुटे जन्ही खगला गार्त्री ॥ ४ ॥ भौतुकें का-
ळार्चें येऊनि प्राणी जालें । क्षणे दिनकर स्वहितेंविण गेलें ॥ ५ ॥

राग पादाभा

[१६५]

पळ युगासम वाटे । न कळे अणुमात्र कोठें । कोण हें धारिल
सकट मोठें ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ वाड्ये गे मजला नयनीं दाखया चापपाणी ।
न गमे त्या वाचुनी जनीं प्रिजनीं ॥ १ ॥ भोग हे रोगाचे परी । प्रत्यक्ष
प्रिय वैरी । भासती सुहृद् मारेकरी ॥ २ ॥ दिनकर क्षणे माहें । मो-
पण निरसूनि वोजें । आत्मारामो समरससुख दोजे ॥ ३ ॥

राग पादाडी

[१६६]

पाहें पहिला देही जडला अहकार । दुसरा बळ तिसरा दर्प
धोर । चौथा काम पाचवा क्रोध क्रूर । साहवा परिग्रह हा अति दुस्तर

१ शेष, गदड २ सुनिजनाच्या अत करणरूपा मानससरावरांत । वहार
करणारा राजहस जो राम. ३ अराधुन-शक्ति, तृप्ति ४ श्लोक ५ मध्य ६ मम-
ताळु, इष्टमित्र. ७ उत्तम शीतीनें, पूर्णपणे. ८ एकरूपतेनें सुख. ९ स्त्रीकार, विद्या
समग्र करण्याचा मोह

॥ १ ॥ ध्रु० ॥ वाइये गे भी तवं शरण जाईन या संतांसी । आपुलें
निजहित पुसेन त्यांसी ॥ ७ ॥ कैसे साही चाळिती द्वेय मजसी ।
मछर करितां न स्मरती दिननिशी । पाडिपु जडले प्रसिद्ध हे जीवेंसी ।
क्षवण्या उपायें निरसूं यांसी ॥ २ ॥ ऐसे दुष्ट दुर्जैय हे सर्वांसी । नाना
साधनीं चढतें बळ यांसी । यांचें धर्म मरणाचें संतांपासीं । क्षणे
दिनकर निजभावेंसी ॥ ३ ॥

राग माहाडी

[१६७]

शोभे माहेश्वरी ठाण । करीं कोदंड वाण । लावण्यें घननीळ
रूप सगुण ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ वाइये गे तनु मनु माझे बेधलें रामपाई ।
न मने त्यावांचुनी आणीक कांहीं ॥ ७ ॥ अनंता सृष्टीचीं खाणीं ।
विधिगोळ हा जेथुनी । जडलें निरंतर तें रूप नयनीं ॥ २ ॥ अष्टमा-
धें निवडोण । सोहंमावें बोवाळून । दिनकर अनन्यमावें शरण ॥ ३ ॥

राग पाहाडी

[१६८]

स्वसुखासी कारण मजला । येक हा उपाय सुचला । शरण
रिचावें सहूरुला ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ वाइये गे स्वहित करुनियां प्यावें
लैंगवेगें । अखंड राहावें संतसंगें ॥ ७ ॥ गेली घटिका ते तवं न ये
पुढें । काळ जडलासे जीवीं पाडेकोडें । देहांतां तयाचें बहु सांकडें
॥ २ ॥ जोंवरि स्वस्थ इंद्रियें देह प्राण । व्याधिरहित आयुष्यवृद्धि
जाण । तोंवरि दिनकर क्षणे प्रयत्न ॥ ३ ॥

[१६९]

॥ ध्रु० ॥ दीनदयाळ राम कृपा करी । तरी च सार्धक घडे
संवसारीं ॥ ७ ॥ नसतां श्रीरामदया काय जिणें । नरदेह धरुनी
व्यर्थ केलें झुणें ॥ १ ॥ काय आपुलें सत्य मानुनियां । लोघसी संसारीं
लाभेणिण धाया ॥ २ ॥ कोण्ही हि कोण्हाचें नव्हे आत पाहें । आतां

१ सहा हि विकार. २ चाळविती. ३ अजिंक्य. ४ उत्तरोत्तर जास्त. ५ सं-
स्कारप्रमाणें. ६ उभे राहण्याची ऐट. ७ अति त्वरेनें. ८ अखंडपणें, मोठ्या कपटानें
(हंसकोश). ९ शून्यरूप.

तन्ही मनुजा वेगीं राम बांहे ॥ ३ ॥ आपुळे सुखदुःख रामा निवेदावे ।
रामाचे कृपेसी भावे हिरोनि प्यावे ॥४॥ दिनकर लग्ने धन्य रामसेवा ।
जयांसी लाघली त्याचा पूर्वठेवा ॥ ५ ॥

राग गहाडी

[१७०

पाहातां प्रपंचरचना । अवघो विषयांची सूचना । विघडतां
आप्त हणों मी कोणा ॥ १ ॥ धृ० ॥ बाईगे लग्णउनी ममता उत्तम
श्रीरामाची । तयाविण सृष्टि अरिघेची ॥ २ ॥ पाहातां गृहधनाकडे ।
पुत्र तयासाठीं रडे । स्त्रियेसी केशाचें संकट पडे ॥ ३ ॥ दिनकर लग्ने
राम । अवघा त्यावाचूनि भ्रम । समजोनि जो सोडी तो जीव उत्तम ॥४॥

राग भैरवी

[१७१

खेमार्ग धरिता तरणी । जैसी रंजनीचरेसीं रंजनी ॥ १ ॥ धृ० ॥
तैसें उच्चारिता रामनाम । दोष उंचूनि जाती बंधोम ॥ २ ॥ वणवा
देखोनि वनी । जैसी वनीचीं जाती पळोनि ॥ ३ ॥ दिनकर लग्ने
नर्दमुखें । जैसी पळतीं मृगपतिहाके ॥ ४ ॥

राग केदार

[१७२

नरदेहीं उत्तम जन्म । पावोनिया सत्समागम । निजाचारें वि-
हितकर्म । आचरे तो मार्ग परम ॥ १ ॥ धृ० ॥ रामनामै गर्जना
करी । नित्यनेमै स्वधर्माचारी । सार्थकाचा काळ जो भरी । धन्य
प्राणी तो चि संसारी ॥ २ ॥ नित्य न्यायें वर्तणें प्याचें । मर्यादेचें
बोळणें साचें । काय सांगों आणिक त्याचें । कर्तव्य जें तें निश्चयाचें
॥ ३ ॥ सर्ग काळ तो सार्थकाचा । भरितसे मोठ्या दैवाचा । पुण्य-
श्लोक मेरु धैर्याचा । पार्वती चि तो वैराग्याचा ॥ ४ ॥ क्षमारूपें
धरणीऐसा । आर्जेवें तो उदक जैसा । आत्मज्ञानें मार्तंडा जैसा ।
धोळक तो समीरा सरिसा ॥५॥ विज्ञानी तो नमाचे परी । व्यापक तो

१ घोलवा, आळवा २ पूर्वजन्मीचें सुटप ३ अप्रत्यक्ष कथन, इपारा
४ मायिक. ५ आकाशमार्ग. ६ सूर्य. ७ चोरासह. ८ रात्र. ९ ओलांडून.
१० आकाश. ११ उन्मत्त हत्ती. १२ सिंहाच्या डुरवणी बरोबर. १३ अग्नि.
१४ सूर्य. १५ वायूप्रमाणें सर्व ठिकाणीं फिरणारा.

सर्था अतरी । दिनकर म्हणे निर्विकारी । जन्हि वर्ते तो सदाचारी ॥५॥

राग कल्याण

[१७३]

॥ धृ० ॥ धन्य सज्जन जन रे बाबा । धन्य सज्जन जन रे
॥ धृ ॥ मारुनि जीवें जिवयो साचें । घाम विश्रामाचें रे ॥ १ ॥ अप-
रापर न कळे पार । करीत जगदोद्वार रे ॥ २ ॥ दिनकर किकर
सज्जनपाई । जाळें समाधान देही रे ॥ ३ ॥

राग काफ्री

[१७४]

॥ धृ० ॥ करों दया रे रघुपया ॥ धृ ॥ दुर्घट कळिकाळ-
विदाणी । टपत घात कराया ॥ १ ॥ कर्म घडेना धर्म निर्दोनी ।
काहों च न घडे वरायी ॥ २ ॥ कोण्हा प्रकारें स्वहित जनी । दिन-
करा न दिसे वराया ॥ ३ ॥

राग पावक

[१७५]

चाळिळासी तपोवना । मजला निर्विंसी कथणा ॥ १ ॥ धृ० ॥
राघवा रे । राजसा रामा । घननीळशामा रामा । विश्रामधामा रामा ।
निष्कामकामा राघवा रे ॥ धृ ॥ तुजविण परदेशी । काळ मी कटू
कैसी ॥ २ ॥ क्षणक्षणा दाटे कठ । पाझरती नेत्राट ॥ ३ ॥ वियो-
गाचा येक क्षण । जातो युगासमान ॥ ४ ॥ सुंदरा सकुमारा । उमा
रावे रघुवीरा ॥ ५ ॥ फिरोनिया तन्ही पाहें । जातोसि का लवळाहें
॥ ६ ॥ दिनकर क्षणे फौसल्या । करी करुणा वेळोवेळा ॥ ७ ॥

राग पावक

[१७६]

॥ धृ० ॥ राम सच्चिदानंदघन । राम निविड नित्य सघन
॥ धृ ॥ नमें व्यापिलें दृश्य आघवें । त्याची चाळणी केडी राघवें ॥ १ ॥
राम होय नन्हे याहि वेगळ्य । राम सर्वामाजीं नित्य सगळ्या ॥ २ ॥
राम अनेकाचा येक संचला । राम न पाहे तो सय वंचलों ॥ ३ ॥
राम सर्वां सर्वदाट दाटला । राम शोधिता भवाब्धि आटला ॥ ४ ॥
क्षणे दिनकररामदास रे । राम उदास निरामास रे ॥ ५ ॥

१ कीदाल्य, कारागिरी. २ शेवटीं, अर्था. ३ जमेदरा बापूस काहों पडतें
कां तें पाहिलें तर. ४ निराविडी, स्वार्थीन करतोस. ५ फसला.

राग पावक

[१७७

॥ धृ० ॥ रामदास तो चि रे । देहमाय जो वेची रे ॥ धृ ॥
लीळा उदास तापसी । फिरे अरण्य वापसी ॥ १ ॥ ज्ञानें सतेज तनु ।
नित्य वैराग्यें नूतनु ॥ २ ॥ दिनकरा निष्कामी । सर्व सोडुनि
भवऊर्मि ॥ ३ ॥

राग पावक

[१७८

॥ धृ० ॥ सर्व वैभव माझें । रामा चरण तुझे ॥ धृ ॥ वाप
माय गोत्रज । रामा तूं चि अनुज ॥ तन मन संतान । रामा तुझें चि-
तन ॥ २ ॥ चराचराचें भान । नेणे रामाचाचून ॥ ३ ॥ अहर्निशीं
श्रीराम । निजनेमेसीं निष्काम ॥ ४ ॥ दिनकरकुळक्रम । भ्रम प्रासूनि
निभ्रम ॥ ५ ॥

राग पावक, येकताळ (येकदंडीगान चाली)

[१७९

॥ धृ० ॥ जना जाग रे निरंजनी । देई अविद्याक्षोप सोडुनी
रे रे रे रे ॥ धृ ॥ काळ कठिण आहे भारी । सानें धोर तो कांहीं
न विचारी । जैसा पेटळा अग्नि संहारी रे रे रे रे । जें सांपडे तें
भस्म करी रे रे रे रे ॥ १ ॥ काळ न हणने ब्रह्मधारी । काळ न
हणने दुराचारी । काळ न हणने नरनारी रे रे रे रे । सर्व जीवांसी काळ
दंडधारी रे रे रे रे ॥ २ ॥ काळापासून ते च सुटले । जे सर्वभावे
रामीं रगले । काळ खाऊन माहाकाळ जाळे रे रे रे रे । हणने दिन-
कर ते चि येक भले रे रे रे रे ॥ ३ ॥

[१८०

सार सार रे सखया सार । संतसंगतीचा विचार रे० ॥ धृ ॥
माया असार सर्व सगुण । ब्रह्म सत्य सार नित्य निर्गुण । माया बाजी-
गोरी खेळ मिथ्या जाण रे० । हें जाणती संत सज्जन रे० ॥ १ ॥ ब्रह्म
अचोज चोजवेना । माया प्रत्यक्ष परि थारेनी । ब्रह्म सर्वोठाई परि

१ बंधु. २ काळ, वेळ. ३ यम. ४ माहाविद्या. ५ जाणती न येण्यासारखी.
६ स्थिर राहत नाही.

लक्षेता रे० । संतसंगेविण अनुमानेना रे० ॥२॥ हणे दिनकर तो चि संत । जो जीवशिवा करी एकांत । निजसमाधानों टेवी संतंत रे० । तो चि सेविजे गुरु निभ्रांत रे रे रे रे ॥ ३ ॥

येकदंभीगान चाली

[१८१]

॥ धृ० ॥ धीर धीर रे वापा धीर । धीर धरी तो चि नरवीर शूर रे रे रे रे ॥ ४ ॥ धीरेविण बैराग्य करोंटे । धीरेविण विवेक चोरोंटे । धीरावांचुनि ज्ञान पोरोंटे रे रे रे रे । धीरेविण नीट चि उफरांटे रे० ॥ १ ॥ धीर गंभीर तो चि सज्ञान । ज्याचें अक्षई निल्य समाधान । जो निजमुखें सुखी सावधान रे० ॥ जेवि अलित रवि विंधोन रे० ॥ २ ॥ हणे दिनकररामदास । धीर धरुनि मजे जगदीश । समाधान तो पावे विशेष रे रे रे रे । धीर धरी ह्यास पद अविनाश रे रे रे रे ॥ ३ ॥

राग पावक

[१८२]

॥ धृ० ॥ राघोवा तुजविण मज कोण आहे ॥ ४ ॥ सकळ चराचरीं जर्गी जगदांतरीं । नेणे आणीक उपाय ॥ १ ॥ अरत्रीं परत्रीं सकळ कळत्रीं । माझे स्वहित तुझे पाय ॥ २ ॥ दिनकर दीन तुजसीं नाहीं भिन्न । भिन्न होतां चि अपाय ॥ ३ ॥

राग मारु

[१८३]

॥ धृ० ॥ देहातीत स्वहित सज्जना ॥ ४ ॥ शेष निरंभी पार्वतिकांत । निल्य करिति येकांत ॥ १ ॥ सनकादिक मुनि ध्याति निवांत । उत्तम जें सकळांत ॥ २ ॥ सहस्ररूपेन तें मुख विदित । दिनकरा सदोदित ॥ ३ ॥

[१८४]

यमुनेचे तीर्ती चिरे, अळंकार । ठेऊनि सत्वर ब्रजगौना ॥ १ ॥ ब्रजांगना जळीं रिघतीं सकळा । क्रीडती अवट्टा परोपरीं ॥ २ ॥ परोपरीं घेती कळोळीं उल्टोळे । सिंघियाती जळ परस्परे ॥ ३ ॥

परस्परें शिरशिवणो खेळती । जळीं बुडविती येकमेकां ॥ ४ ॥ येक-
मेकांमार्जी खेळती विनोद । तों आला गोविंद गुप्तवेवें ॥ ५ ॥ गुप्तवेवें
नेलीं चिरें अळंकार । गुंडी दामोदर कळंबासी ॥ ६ ॥ कळंबीं वेंघोनि
वैसोनि सादर । हणें दिनकर अवलोकौ ॥ ७ ॥

राग पावक

[१८५]

॥ ध्र० ॥ गोविंद गोपाळ वो । कान्हो मुकुंद मुरारि ॥ वितंड
खेळ खेळे । कैसा यमुनेचां तीरीं ॥ ४ ॥ चिरें हार अळंकार । तीरीं
ठेडनि गोपिका ॥ खेळती जळकेंडी । नम्र होडनि निशंका ॥ सिंपिती
जळ हातें । बुडविती येकमेकां ॥ आनंदें गर्जती त्या । ने देखती च
नाटकौ ॥ १ ॥ पिलंगत येडनियां । नेलीं चिरें अळंकार ॥ वेंघोनी
तखरी । करी वृक्षासी शृंगार ॥ आपण गुप्त राहे । अवलोकी त्याचि
चारें ॥ तों त्या पाहाती चिरें तीरीं । ने देखती जाल्यास्थिर ॥ २ ॥
समस्त येऊनियां । तीरीं शोध जयं घेती ॥ मंजुळ घेणुवाच । कानीं गोपिका
ऐकती ॥ अगाई कृष्ण गाठौ । नेणों आला कोणे रीतीं ॥ दिनकर हणें
आतां । सुखसंवादे वदती ॥ ३ ॥

राग केदार

[१८६]

॥ ध्र० ॥ आलंगट बाळमुकुंदा रे तूं । अलगट बाळमुकुंदा
॥ ४ ॥ जेव्हा तेव्हा हें सोसावें किती । फां खेळसी अप्रमादी अरे
तूं ॥ १ ॥ नंद यशोदा नीतीनें सांगती । न मानिसी तें तूं फदा
अरे तूं ॥ २ ॥ दिनकर म्हणे नवल मोठें । धरिधरि बोलती प्रमदीं
अरे तूं ॥ ३ ॥

राग माध

[१८७]

॥ ध्र० ॥ आमुचीं देई चिरें रे गोविंदा ॥ ४ ॥ आन्ही परांगना
नेणसी कान्हा । कामा नये हे रंळी रे ॥ १ ॥ सासुरवासिनी पाहें

१ एकमेकांना टिपण्याचा खेळ. २ गुड्याळे. ३ चटन. ४ जलक्रीडा. ५ यहु-
रूपधारी कृष्णास. ६ लवकर लवकर पावत. ७ चेष्टा. ८ जाल्या-अस्थिर.
९ गांज्याळ, कपटी. १० (अलङ्कृत-कृत) लहान मुलगा. किंवा (अलगट-
काळा पाणसर्प). (गीर्वाणलघुकोश) ११ ' प्रमाद ' या अर्थाने; जसे
' अचपळ '. १२ तदग्न श्रिया. १३ विनोद.

जनाईना । दिगावरी जालें जळीं रे ॥ २ ॥ दिनकरप्रभु हंति तरु-
वरी । बाहिर या सकळीं रे ॥ ३ ॥

राग परज

[१८८]

॥ धृ० ॥ नामें सर्व सनाथ रामाच्या ॥ ७ ॥ सुर नर वानर
भूधर शकर । योगी विद्याधर होत ॥ १ ॥ दानधर्म विधि शास्त्र
पुराणें । वेद क्रिया व्रत तीर्थ ॥ २ ॥ दिनकरा उत्तम मय्यम कनिष्ठ ।
चराचरीं होत जात ॥ ३ ॥

[१८९]

॥ धृ० ॥ संतचरणीं सद्भावो । जडला चि राहो ॥ ७ ॥ वि-
षयभावना हे उढो । संदेह हा झडो ॥ १ ॥ संकल्पकल्पित भावना ।
निरसूनि मना ॥ २ ॥ देह विदेह हे स्थिति । नुरजनि चित्तवृत्ति
॥ ३ ॥ बद्ध निर्मुक्त वासना । विवरोनि ज्ञान अज्ञाना ॥ ४ ॥ दिनकर
सद्गुरुचरणीं । देहविण लोटागणीं ॥ ५ ॥

[१९०]

॥ धृ० ॥ आधीं सेवीं सद्गुरु करुणासागर आगीर जो मजनासी ।
तीर्थें क्षेत्रें मोक्षादिक गति साधनें ज्याच्या चरणापासीं ॥ ७ ॥ सत्संगे-
विण तीर्थां जासी पाळट नव्हे मनासी । अस्थिपंजर बुडवनि उदकीं
होतें काय तयासी ॥ १ ॥ क्षेत्रें पाहाता बहुविध प्रतिमा उपाधि लागलीं
जनासी । पृथ्वी फिरता जड जालें मन चुकलें हृदयस्थांसी ॥ २ ॥
अवधी खटपट सद्गुरुवाचुनि स्वरूपखुण चुकलासी । दिनकर हणें श्रुति-
शास्त्रें बोलति पाहें समजोनि तयासी ॥ ३ ॥

राग परज

[१९१]

॥ धृ० ॥ ध्याईं मन राम राम राम । शिवहृदयविश्राम ॥ ७ ॥
योगिमुनिजनामानसीं उपरम । नेत्रिती मुखामभेधात ॥ १ ॥ गंगा
यमुना त्रिवेणीसंगम । नेर्मुनिया प्राणायाम ॥ २ ॥ दिनकर दोनदयाळ
भंतरी । निरंतर देव निष्काम ॥ ३ ॥

राग पावक [१९२
मुनिजनमनरजना । निशाचरकुळभंजना ॥ १ ॥ धृ० ॥ चाप-
पाणी । देवाधिदेवा ॥ ५ ॥ हरविधिवरदायका । सुरवरभयमोचका
॥ २ ॥ दिनकरकुळमंडणा । भवमयमूळखडणा ॥ ३ ॥ ।

राग माळ [१९३
॥ धृ० ॥ दीनवदन तुझे बाळ मी रामा ॥ ५ ॥ समर्थाचे
पोसिले दुबळी पागिले । तैसीपारि केली आजि दयाळें ॥ १ ॥ विप-
याच्या भरे मोह दंडित । कांभे अनहित जालें ॥ २ ॥ दिनकर तुझे
सानुलें बाळ । उबगोनि पराधिन केलें रे ॥ ३ ॥

राग पावक [१९४

निद्रेसंगें सर्व निशा कर्मली । तेथें उरी काहीं नाही उरली ।
दिवसा व्यासग घाला घाली । नन्हे आराण्यक घडी येकि केली रे ॥ १
॥ धृ० ॥ प्राणिया कैसें घडेल सार्थक । रात्रिदिवस ऐसा चि गेला
देख । द्रव्यदारेचें न सुटे मुख । वाचे न ये कधीं रघुनायक ॥ ५ ॥
आतां पाहाता बाळपण लीळा । तेथें खेळता चि काळ कमळा । सुख-
दुःखाचा योग लागला । कैसा अज्ञानें जीव भ्रमला रे ॥ २ ॥ पुढें
सारण्यदशा पातली । तेथें मदगर्वें गुढी उभारिली । नस्ती अहंबुद्धि
घोर ठाकली । तिणें स्वहिताची पश्र्धुळी केली रे ॥ ३ ॥ घोर
पार्थक्यदशा दारुण । तेथें न सोडी चिंता पापिण । दिवसेंदिवस
इंद्रियें होती क्षीण । तेणें चळे बुद्धि होये विळक्षण रे ॥ ४ ॥ ऐसा
सर्व आयुर्दार्थ फ्रमला । जैसा आला प्राणी तैसा चि गेला । काहीं
सार्थकविचार नाही केला । क्षणे दिनकर धिग्य तो चि ज्याला रे ॥ ५ ॥

राग पावक [१९५

आजि तनु मनु घनु निजमाये । येका सहस्रसी शरण जावें ।
तेथें स्वाहित घडेल स्वानुमयें । नित्य अखंडस्वरूपीं रमावें रे ॥ १ ॥ धृ० ॥

१ छोडून दिलें. २ वृत्ति. ३ प्रसिद्धि मिळविली. ४ खोटी. ५ पश्र्धुळ=धुळघाण.
६ आयुष्याचें प्रमाण, माप. ७ जन्मला.

साधका नयळ तेर्धाळ गोडी । याचे बोलतां पडे मुखुंडी । आतां
सांगावें तें कवणें प्रौढी । जेथें वेदांची वाचा जाली घेटी रे ॥ ७ ॥
शुक वामदेव व्यास यात्मिक । ध्रुव प्रल्हाद अंबवर्या देख । अति तत्पर
सनकादिक । ते हि लोर्धळे भोगितां मुख रे ॥ २ ॥ तीत्र प्रभा रवीची
दारुण । चंद्रकळा सीतळ परिपूर्ण । पद देऊनि दोघां समान । पूर्ण
वसविलें अग्निस्थान रे ॥ ३ ॥ तेथें दिवस्पर्तीविण दिनराति । प्रभेविण
प्रभा पूर्णज्योति । ध्यानेविण अखंड ध्यानमूर्ति । जपेविण जपाची इठे
स्फूर्ति रे ॥ ४ ॥ धन्य सद्गुरुपदप्रसाद । ज्यांसी लाघटा ते चि अमोद ।
जाला निद्वंद स्वरूपावबोध । दिनकरा स्वरूपां आस्वाद रे ॥ ५ ॥

राग पावक

[१९६]

धराचें धरण नेहट्टेनि पाहातां नयनि स्थिरावली बुद्धि वो ।
टकमक लागली तो नवळेव योजितां सयोग नयनाचा वेधी वो ॥ १ ॥
धृ० ॥ वाइये मीपणेंसी सोहंपण विघडोनि घडलें आपआपणामार्जी
योजा वो ॥ ७ ॥ वेधाच्या वेधपणें वेधवृत्ति योजिली सर्वांगें नपुंसक
वाई वो । लवें पळ घडि बिळ जवळुनि दुरि तो हाळें नेदी करू आतां
काई वो ॥ २ ॥ येणें जाणें घेणें देणें खाणें पिणें अवघें दुजेंपणें तथां
पाहों नेदी वो । अगुणाचा देवगुणें लाघलिये वाइये कुळ गणगोत
कैची आदी वो ॥ ३ ॥ आदि कीं अनादि पाहाता पाहातेंपण नुस्वी
मायबापें दिल्लें याचां हातीं वो । तधीपासुनि मायामाहेर खुंटलें आपण
चि आदिमध्यअंती वो ॥ ४ ॥ लक्षणेंसी ठाण्मान गुण वय बोलतां
तरि येणें शब्द निघटिलां वो । ठाईचे ठाई कांहीं आठवेना नाठे
बोलतां चि मौन्यवेप दिल्ला वो ॥ ५ ॥ अवस्थात्रयं येके सेजे ऐक्ये
रमतां आपणासीं स्पर्शां नेदी कधीं वो । येणें योगें येके वेळे संतति
वाढली त्रिभुवनाऐसीं जाली वृद्धि वो ॥ ६ ॥ संतति हे माक्षां पोटीं पाहें

जवं शुद्ध दृष्टी तवं मी पतीचां पाळीं वाळाला वो । दिनकरा रामदासीं
ऐसी पारी जाहाळी अनुभवेविण गढेगोळा वो ॥ ७ ॥

राग पावक

[१९७]

सजीव चि निमैणें निमोनियां चांचणें जिणें मरणें मूळ मिथ्या
रे । सहूरूचे कृपेनें ऐसीं साक्ष लक्षणे तयाविण नको करूं कुंध्या रे
॥ १ ॥ धृ० ॥ खेळिया आपआपणातें पाहें रे । उरीसीं झगटोनि
जाई रे ॥ ४ ॥ तुजें तुज चोरलें तें जवं नाहीं देखिलें तवं तुज भलें
येणें जाणें रे । नरदेह लाधलें तेथें जें हें चुकलें तें अधःपातीं ठेलें
टाणें रे ॥ २ ॥ होय नव्हे संतसंगेविण सीण खेळिया खेळसी तें येसीळ
डोंया रे । सावध सावध व्यवधानें न पुरे सेवां तूं सहूरूपायां रे
॥ ३ ॥ आदिनाथ मीर्न गैनी गोरक्ष चांगदेव शिवादिक सिद्ध भले
भले रे । प्रवृत्तीसी जाल्लुनी निवृत्तीसी निवविलें निमोनि डेंयाळें दाडुळें
रे ॥ ४ ॥ पाळधीये दिठिणें देखीं तें देखणें देखिलियां सुखीं सुख
जाणें रे । दिनकरा रामदासीं सजीव चि मरणें अनुभवीं हे खुण
वाणे रे ॥ ५ ॥

राग देशाक

[१९८]

धावें काहण्यसिंधु । निरसीं हा भववाधु ॥ ४ ॥ वळें छळी
हळार्हळ जीव करी चळवळ विकळ सफळ देह तळमळी जाणें ॥ १ ॥
तळतळ करी तनु तगमग भारी । कैसी तुज करुणा न ये चापधारी
॥ २ ॥ तगताग भगभग अंतरी मोठी । धगधग धडकत जळित कंठी
॥ ३ ॥ सगवग सगवग करचरणाची । अविचळ चंचळ गति कैर-
णाची ॥ ४ ॥ जळेंविण नीन भूमीं तडफडी रामा । तैसी गति मज
परि ये सुखधामा ॥ ५ ॥ हरहर तरतर बहुतर जाली । विग्रामधामा
त्वरें धांव घाली ॥ ६ ॥ करुणाकर रघुवर वरदानी । दिनकरा अभय
दे धांव निदानी ॥ ७ ॥

१ प्रकार अथवा मोट. २ घोंटाळा. ३ लयास जाण. ४ तुझ्यावर लाव
येईल, तूं हरशील. ५ लक्ष. ६ मच्छेंद्रनाथ. ७ जन्मले. ८ स्वामी, ९ देखणे,
पाहणे. १० विप. ११ इंदियाची.

राग देशांक

[१९९]

तैं चि माशैं धरणें । जें प्रन्हादाकारणें ॥ ४ ॥ सर्व असो मज
 फार फळेना । विप सेउनि शिव जेणें जळेना ॥ १ ॥ जेणें गजेंद्र
 स्वरूपनिवासी । पापी अजामिळ बैकुंठवासी ॥ २ ॥ काशीवास निवास
 ज्यांसी । तारक जें शिव सांगे तपांसी ॥ ३ ॥ दशरथ लग्नसमंथासि
 जातो । सागरीं बुडतां तरळा जें घ्यातां ॥ ४ ॥ गणिकादोष सुलक्षण-
 राशी । जें स्मरतां तिज मोक्षमिरासी ॥ ५ ॥ गौतमश्रापशिळाअघ-
 हारी । जें जळधीवरि पर्वत तारी ॥ ६ ॥ तैं चि निरंतर नाम हरीचें ।
 धरि दिनकर मनि सार सुखाचें ॥ ७ ॥

राग देशांक

[२००]

॥ ४० ॥ पावें जानकीरमणा । दुर्धर दुर्गतिशमना ॥ ४ ॥
 मुनिजनमनरंजन रघुनाथा । निष्ठुर केनि तु शिवसनाथा ॥ १ ॥ वां
 मज कामजळाबुर्जे यावा । यक्षेणपक्ष तो कां दुरि जावा ॥ २ ॥
 सज्जन जन गंजनपण घेतां । नैधनगोति मज ते चि पाहातां ॥ ३ ॥
 अपराजितसुख सोडुन कार्मी । रगतरेंग करीं दिनकार्मी ॥ ४ ॥
 दिनकरवशविराजविराजा । सर्व क्षमा करीं मज माहाराजा ॥ ५ ॥

राग देशांक

[२०१]

॥ ४० ॥ क्षणजनि निर्भय आहे । जें जें होय तें तें पाहें ॥ ४ ॥
 करुणाकर रघुवर वरदानी । आदि मध्य मज तो चि निदानी ॥ १ ॥
 सकळ चराचर जो रचि नाशी । तो जगदीश सदा मजपासी ॥ २ ॥
 अष्टकुळाचळ सागर जाती । परि तो हरि निश्चळ आदिअती ॥ ३ ॥
 नाशाति पंचमुतें त्रिगुणेंसी । आमुनि ईश्वर असे अनिनाशी ॥ ४ ॥
 दिनकरा रामकृपामृतलेशें । भव निर्भयसम भासत कैसें ॥ ५ ॥

१ 'जळा' पुढील 'बुज' ही अक्षरे अस्पष्ट आहेत त्यामुळे अर्थ काय असावा समजत नाही. २ कदाचित् 'ईक्षण' वा अपभ्रंश तर नव्हे ? ३ निकृष्ट-वस्था स्वीकारली. ४ निधनगति. ५ आर्जिक्य. ६ माया.

माता राम पिता राम बहु श्रीराम । जन राम वन राम गण
श्रीराम ॥ स्वामी राम सखा राम विश्राम राम । वित्त राम चित्त राम
गोत्र श्रीराम ॥ १ ॥ धृ० ॥ श्रीराम जयराम नामें उच्चार । नरदेहीं
चरी न ठेवा ससारा ॥ ४ ॥ इष्ट राम मित्र राम सोयरा राम । स्वार्थ
राम सहज राम सज्जन राम ॥ धन राम धान्य राम भोक्ता श्रीराम ।
दाता राम धेता राम परमार्थ राम ॥ २ ॥ ज्ञान राम सध्या राम जप
श्रीराम । ध्यान राम ज्ञान राम तप श्रीराम ॥ भाव राम भजन राम
भक्ति श्रीराम । दिनकरा रामीरामदासी श्रीराम ॥ ३ ॥

॥ धृ० ॥ रामरंगणीं रंग मना रे । रंग मना रे ॥ स्वयें तरोनी
सारिजमा रे ॥ ४ ॥ संसार हा घोर घोर आहे रे । आहे रे ॥ घाडा घाडुनि
जाव पाहे रे ॥ १ ॥ पळेंपळ निर्फळ न जावें रे । न जावें रे ॥ सफळ
सकळ जिणें व्हावें रे ॥ २ ॥ दिनकर हणें निज मना रे । निज
मना रे ॥ भज राम सोडी अभिमाना रे ॥ ३ ॥

घडिघडीं जातो काळ वाया रे । वाया रे ॥ भज लवडाई राम
पाया रे ॥ १ ॥ धृ० ॥ राम हा विश्राम भक्तजना रे । भक्तजना रे ॥
स्वयें शिव सागे त्रिभुवना रे ॥ ४ ॥ स्वहितीं नरपर व्हावें मना रे ।
मना रे ॥ विचारें वारावी मयभावना रे ॥ २ ॥ समर्थाची कास प्यासी
लाधे रे । लाधे रे ॥ दिनकरा कैवल्य त्यासी साधे रे ॥ ३ ॥

चोरीमारी करी पोट भरी रे । पोट भरी रे ॥ पापपुण्य काहीं
न विचारी रे ॥ १ ॥ धृ० ॥ ऐसा प्राणी थोर अपराधी रे । अपराधी
रे । पूर्वजासी नर्कवास साधी रे ॥ ४ ॥ सज्जनाचा अपमान करी
रे । करी रे ॥ कर्म धर्म निंदी परोपरी रे ॥ २ ॥ होय तें चि नव्हे हणें

घळें रे । घळें रे ॥ गृंतीचे उछेद करी सळें रे ॥३॥ विश्वास दाउनी
घाली घाटा रे । घाटा रे ॥ मित्तैहनी मारी स्त्रियां वाळां रे ॥ ४ ॥
ऐसे इसाळ करी पापी रे । पापी रे ॥ आपुळे अवगुण सर्व छोपी रे
॥ ५ ॥ फारु नये तें चि फारु लागे रे । लागे रे ॥ दुष्कर्म करितां हि
न भागे रे ॥६॥ दिनकर हाणे प्राहे प्राहे रे । प्राहे रे ॥ दृष्टाचे स्वभाव
कोण पाहे रे ॥ ७ ॥

राग कामोद

[२०६]

आनंदें आनंदकंद बंदा रे । बंदा रे ॥ स्वानंदें अमेद भेदी भेदा
रे ॥१॥ धृ० ॥ सद्गुरुप्रसाद जरी लाधे रे । लाधे रे ॥ तरि च असाध्य
वस्तु साधे रे ॥ ४ ॥ सद्गुति सद्गुद्विबोधें बोधें रे । बुद्धि बोधें रे ॥
स्वहित विहित निजबोधें रे ॥ २ ॥ श्रवणें मननं निजभ्यासें रे । निज-
भ्यासें रे ॥ समाधान घाणे अनायासें रे ॥३॥ सच्चिदानंदपद भेदें रे ।
पद भेदें रे ॥ भेदी अमेदमुख स्वानंदें रे ॥ ४ ॥ सहजी सहज सर्व
चाळे रे । सर्व चाळे रे ॥ सहजें चि दिनकर बोळे रे ॥ ५ ॥

राग कामोद

[२०७]

सद्गुरुप्रबोधें बोध मना रे । बोध मना रे ॥ सोडीं त्रिविधें साभि-
माना रे ॥१॥ धृ० ॥ तत्त्वमसि वाक्य परंपरा रे । परंपरा रे ॥ त्रिचारीं
विचारें मूळ वोंकारा रे ॥ ४ ॥ अहं सोहं विवर्जित घेई रे । घेई रे ॥
सस्वरूपीं लयलीन होई रे ॥ २ ॥ सांगता उन्मन मन जालें रे । मन
जालें रे ॥ सुखासी स्वसुख सेऊं लागलें रे ॥३॥ दिनकर हाणे धन्य
मना रे । धन्य मना रे ॥ तुझेनि पावनपण दीना रे ॥ ४ ॥

राग कामोद

[२०८]

घळें सबळ राग दांनी रे । निदांनी रे ॥ ऐसा न दिते निर्दानी
रे ॥१॥ धृ० ॥ अभिनव कीर्ति तिहीं लोकीं रे । अवलोकीं रे ॥ ४ ॥

१ वृत्ति=स्फुरण, स्वस्वरूपाची मूळ आठवण. २ सळ=अभिमाम, छळ, बर.
३ फसवून. ४ इसाळ=अक्षराक्षर, भूतवाचा. ५ भागणें-दमणें, धकणें. ६ दृष्ट=
अनुभव. परंतु या ठिकाणीं कदाचित् 'अदृष्ट' =देख हा अर्थ असावा. ७ सात्विक,
रागस व तामस. ८ कुशल.

रे । सदाशिव स्वयं जें विलोकी रे ॥ ५ ॥ चरणें पावन
 श्रापशिळा रे । दुशिळा रे । पूर्वापर जाली ते सुशीळा रे ॥ २ ॥ मुनिजन
 वेधलेसे वेधी रे । निजवेधी रे । सर्वकाळ सोडुनि निवेधी रे ॥ ३ ॥
 शुक्रमिसें गणिका विमानी रे । साभिमानी रे । पुराणीं प्रसिद्ध जन
 मानी रे ॥ ४ ॥ अजामिळ नारायणनामी रे । अनामी रे । दासांमार्जी
 केला सुनारी रे ॥ ५ ॥ नामें चि प्रल्हाद दैत्यकुळी रे । अकुळी रे ।
 कुळीन तो जाला दासकुळी रे ॥ ६ ॥ दिनकर रामीरामदासी रे ।
 पदासी रे । रातळा होऊनि उदासी रे ॥ ७ ॥

राग कामोद , ,

[२०९]

॥ धृ० ॥ सोसवेना अतिशय राघवासी । राघवासी । सोडीं
 प्राण्या अवियेच्या लाघवासी ॥ ५ ॥ अतिशय केला बहु रावणानें ।
 बहु रावणानें । त्यासी कोण गति केली पायनानें ॥ १ ॥ अतिशयें
 बहु जीव नाडियेले । जीव नाडियेले । बहुविध अधःपार्ती पाडियेले ॥ २ ॥
 अवियेचा थायां घेणें कोठवरी । प्राण्या कोठवरी । आयुष्य घेंचलें
 त्याची कोण परी ॥ ३ ॥ दंड धडकिल जेव्हां दंडधारी । जेव्हां दंड-
 धारी । तेव्हां त्याचा हात तुजें कोण धरी ॥ ४ ॥ दिनकर हाणे गूळी
 सावधान । मना सावधान । रामनामस्मरणीं नको वेवधान ॥ ५ ॥

राग कामोद

[२१०]

धीर न धरे करूं काय कैसें । करूं काय कैसें । रामाळार्गी मन
 भासें जालें पिसें ॥ १ ॥ धृ० ॥ रामाचा वियोग मज साहवेना । मज
 साहवेना । युगासम क्षण आतां कंठवेना ॥ ५ ॥ न भासे सामास
 माझा राम कोठें । माझा राम कोठें । पाहातें पाहाणें घाटे सर्व खोटें
 ॥ २ ॥ दिनकरवंशाचें मंडन सतसंगें । पाहातां संतसंगें । संयोगी
 वियोग जाला प्राप्तियोगें ॥ ३ ॥

१ गौतमाच्या छापानें शिळ्य वनलेली अहत्या. २ आत्मज्ञानांत. ३ अप्र-
 सिद्ध. ४ रत झाला. ५ अतिप्रसंग. ६ पतितपावन रामानें. ७ छंद. ८ गोष्ट.
 ९ मम. १० व्यवधान=पददा, जडवळ. ११ देवयोगानें.

राग परज

[२११]

॥ ५० ॥ भाग्य सफल रे । जनाचें भाग्य सफल रे ॥ ७ ॥

हरिजन गांयन करितो कीर्तन । नाम मुखीं करघादन करें ॥ १ ॥

श्रवणें मनन बाणे समाधान । पूर्ण साक्षात्कारी जालें रे ॥ २ ॥

दिनकरा धन्य सज्जनसंग । संगें चि निःसंग होणें रे ॥ ३ ॥

राग परज

[२१२]

॥ ५० ॥ तरी च साधे निधान । सजना तरी च साधे निधान

॥ ७ ॥ जरी कृपा करि सदुरुनाथ । यथार्थ आत्मज्ञान ॥ १ ॥

श्रवण मनन शास्त्रविचारें । निजध्यासें समाधान ॥ २ ॥ दिनकरा पूर्ण

साक्षात्कारी । उढे भयमयमान रे ॥ ३ ॥

[२१३]

प्रह्लादमंडळीं ऊर्ध्वमुख तळुली ते दाटली निर्यळ जळें रे । तेथ

बहुत वृक्षवल्ली निविड साडली त्यां लगडलीं दाट पुष्पफळें रे ॥ १ ॥ ५० ॥

खेळिया अचोज स्थळ तें न चोजने सहसा चोजयिती ते धन्य खेळे

रे । तेथील निर्मळ अद्वैतजळ तें विवेकें सेविती सोहंमेळें रे ॥ ७ ॥

दोनी सात नारेळी तीन पांच केळी त्या अन्हापन्हां तीरसंमेळीं रे ।

बहुत सदटा अत्यंत निकटा सफळित केळी नारेळी रे ॥ २ ॥ मध्य-

जळीं नलिनं सुधारसें पाहेहलीं अमळ कमळें विकासलीं रे । तेथें

सिद्धभैळीं सोहंपराग सेविती गुंजती रुणुवुणु मेळें रे ॥ ३ ॥

मीन जळीं तिरंती खग फळें सेविती वनचर विचरती तीरी रे ।

मयुरें सारसें कोकिळा कुंजती न ये तेथें काक दुराचारी रे ॥ ४ ॥

हंसदळें चुंबिती बाह्य रस सेविती मळे अळी सर्वाविशेषी रे । असाध्य

स्थान धरि सिद्ध साध्य साधलें दिनकरा रामरामदासी रे ॥ ५ ॥

राग शकराभरण

[२१४]

॥ ५० ॥ सदुरुजनकें वैद्य । प्रबोध जाणिळा सद्य । ब्रह्मरस-

शास्त्रप्रतिपाद्य । दिल्ली अर्द्धमात्रा ॥ ४ ॥ जीवरोगी साजार्थला ।
अर्धमात्रा सेऊं लागला । भवरोगालागीं मुंकला । आरोग्य जाला
॥ १ ॥ प्रथमदशेसी पद्य । वैद्य सांगे इदमर्थ्य । विचारुनि भववि-
पय्य । लक्ष्म करावें ॥ २ ॥ अखंड साधनध्यासें । सेवावें तें चि
निशेवें । न शिवावें स्नेहमानसें । रजैराईतें ॥ ३ ॥ साधन साध्यासी
आलें । पद्य हि संपूर्ण जालें । भव आणि विभव शमले । सहज-
स्थिति ॥ ४ ॥ सद्गुरुजनक होये । तरि च दिनकरा सोये । नाहीतरी
भवभपाये । जडती आंगी ॥ ५ ॥

राग शंकराभरण

[२१५]

॥ ४० ॥ भवभ्रमे वृत्तिशून्य । होऊनि बोले जर्घन्य । प्रत्यक्ष-
तें करी अमान्य । अहंसन्यपातें ॥ १ ॥ आत्मशुद्धि सोडूनियां । मी मी
माझें जल्पे घायां । नोळखे संत सज्जन सखयां । मदगर्वे घोरें ॥ २ ॥
नेणे पिला सद्गुरुसी । नेणे माते सद्भक्तीसी । नोळखे वहिणी दयेसी ।
शांति व्रियेसी ॥ ३ ॥ तापत्रयें धडधडी । विपयांची मागे कढी ।
विषमता होतां बडबडी । देहांतवरी ॥ ४ ॥ नोळखे प्रबोधवैद्या ।
बोधमात्रा ने घे सद्या । भरलीसे आंगी अधिया । व्याधीच्या गुणें ॥ ५ ॥
ऐसा प्राणी भवरोगी । जीवें जीत-नर्क भोगी । दिनकर ह्याने अमागी ।
जाला नरदेहीं ॥ ६ ॥

राग शंकराभरण

[२१६]

॥ ४० ॥ कितीयेक भ्रमे जन । भ्रमळेसे वायांविण । न करी
सार्थकसाधन । सिणे कार्येविण ॥ १ ॥ घर माझें जन माझें । रात्री-
दिस वाहे बोझें । परि हित कांहीं न वुंझे । धनदारेहातीं ॥ २ ॥
बोतारियाच्या गाढवा । जेवि नसे विसांवा । तेवि प्रपंच वाहावा ।
करी सर्वकाळ ॥ ३ ॥ भ्रमतां चि गेला दिस । रात्री निद्रा सावकाश ।
आरिणुक नव्हे प्राण्यास । स्वहितालागीं ॥ ४ ॥ सेखीं जाये मरोनियां ।

१ सावला ('जाजावणे'च्या उलट.) २ इदम्+मिथ्य=इदमीथ्य ?
३ धनाचा कण असो किंवा मोठा पर्वत असो. ४ निकृष्ट, अधम. ५ जाणत
नाहीं. ६ वृत्ति.

॥ १ ॥ श्रवणीं नयनीं अंतःकरणीं । निरंतर स्मरणीं ॥ २ ॥ जागृति
स्वप्न सुषुप्ति निदानीं । दिनकरवरदानी ॥ ३ ॥

राग रामक्री

[२२४]

॥ धृ० ॥ श्रीरामनाम स्मरणीं स्मरे रे नरा । जडां तारी जें
वान्तरां ॥ ५ ॥ माझे गेह न दण देह दारा । काळ करील विदारा
॥ १ ॥ मिथ्या जगडंबर गर्वगारा । धन जन सोडीं फुगारा ॥ २ ॥
दिनकर लणे करिसी नखरा । तरी तुज सीण खरा ॥ ३ ॥

राग धनाधी

[२२५]

॥ धृ० ॥ सदाशिवं मनीं धरीं मनुजा । सोडीं जाया अनुजां ।
॥ ५ ॥ बहुकाळ गेल्या भोगितां यातना । मोळखतां सनातना ॥ १ ॥
नरदेह सार पुढें न लाहे । हित करीं लवलाहें ॥ २ ॥ दिनकर म्हणे
सिक्कविलें अनुभवीं । न बुढे सत्य तो भवीं ॥ ३ ॥

राग धनाधी

[२२६]

॥ धृ० ॥ बाइये आत्मा सर्वांसी सारिखा । फोण्हासी नव्हे
पारिखा ॥ ५ ॥ नेणे दारा नर चाळी जगदांतर । सार्नें थोर निरंतर
॥ १ ॥ सकळ चराचर जड चंचळ आहे । अंतरात्मा चि पाहें
॥ २ ॥ दिनकर म्हणे जाणे तो अनुभवी । नेणे तो बुढे भवीं ॥ ३ ॥

राग मालाधी

[२२७]

॥ धृ० ॥ दिनाचा तो चि करी प्रतिपाळ ॥ ५ ॥ जेणें हरि हर
इंद्र विधि भास्कर । निर्मिले सागर दिग्पाळ ॥ १ ॥ चंद्र तारा मेरु
धराधर मरदण । जेणें केले हे भूपाळ ॥ २ ॥ रची चराचर जाळी प्रति-
पाळी । दिनकरस्वामी कृपाळ ॥ ३ ॥

राग भैरव

[२२८]

॥ धृ० ॥ घ्याई मन मत्तजनलाळन ईश ॥ ५ ॥ करुणाकर
शकर शशिशेखर । विश्वंमर जगदीश ॥ १ ॥ गौरीवर गंगाधर गिरि-
वर । त्रिपुरांतक त्रिपुरेश ॥ २ ॥ अपरांपर हर कर्पूरगौर । मदनान्तक

भवेनेश ॥ ३ ॥ परमेश्वर जगदीश्वर ईश्वर । असुरांतक अमरेश ॥ ४ ॥
दिगांबर स्मरे दिनकर किंकर । भवांतक जो परेश ॥ ५ ॥

राग बिलावल

[२२९]

॥ धृ० ॥ घडिघडी आठवे मनी । घननीळतनु कोदंडपाणी
॥ ७ ॥ चरणीं ब्रीदावळी । कासे सोनसळी । किंकिणी मेखळी कटीं
प्याळमोळी ॥ १ ॥ वैजयंती कंठीं नवरत्नमाळा । हृदई जडित पदक
फांकती किळीं ॥ २ ॥ श्रवणीं कुंडलें मुकुट मस्तकीं । कोटीकाम सरी
न पवे मुखीं ॥ ३ ॥ मृगनाभीटिळा शोभे छल्हाटीं । वावन घदनें
सर्वांगी उटी ॥ ४ ॥ परिमळद्रव्यें दाटे धूर्शर । अद्भुतगंध नेवी
दिनकर ॥ ५ ॥

राग बिलावल

[२३०]

॥ धृ० ॥ माझे मनीं घ्यापपाणी । अनु तें हि नेणे तयावांचूनि
॥ ७ ॥ घ्यानीं ज्ञानीं अंतःकरणीं । न मासे दुजें आसनीं शयनीं ॥ १ ॥
श्रवणीं नयनीं घ्राणीं स्पर्शनीं । रसनारस सेविता भोजनीं ॥ २ ॥
विधिनिषेधीं देहीं विदेहीं । दिनकर झणे तो चि तो पाहीं ॥ ३ ॥

राग पावक

[२३१]

॥ धृ० ॥ राम जीवाचें जीवन । राम विश्वाचें भूवन रे ॥ ७ ॥ राम
दासांचा विसावा । रामीं वियोग नसावा रे ॥ १ ॥ राम योगाचें मंडण ।
राम ससारखडण रे ॥ २ ॥ राम सर्वाचें सेवेन । रामीं दिनकर
पावन रे ॥ ३ ॥

राग कामोद

[२३२]

सुरवर मुनि । घ्याती मनीं । स्तवितो वेदघ्वनी । विधिहर
ध्यानीं । तन्मयकर्णणी । स्मरतो घ्यापपाणी ॥ १ ॥ धृ० ॥ राम
चितनीं । तारक जनीं ॥ ७ ॥ कृतनिर्वाहे । निजसुख लाहे । कीजे
तरणोपाये । कुर भव आहे । दुर्धर पाहे । निश्चळ होऊनि राहे ॥ २ ॥

१ भयन=अस्तित्व, उत्पत्ति २ पीतावर ३ वटिसूत्र ४ ज्वाल=तेजस्वी.
५ प्रभा. ६ कोट्यावधी मदनाचें तेज. ७ वस्तुरीतिलक. ८ सुगंधी द्रव्य. ९
सर्वांनीं सेवा करण्या योग्य. १० तन्मय होऊन.

चंचळ मनीं । होतां हानी । निधय वेदपुराणीं । दिनकर चरणीं ।
जोडुनि पाणीं । नित्य लोटांगणीं ॥ ३ ॥

राग काफ़ी

[२३३]

॥ धृ० ॥ करुणालया रे रामराया ॥ धृ॥ चौन्हासी लक्ष दुस्तर
योनी । कैसें कीजे निस्तराया ॥ १ ॥ प्राकृत हीन पतित प्राणी ।
भवभयेमीति मराया ॥ २ ॥ दिनकर हणें कृपा करुनियां । उपाय
सांग तराया ॥ ३ ॥

राग काफ़ी

[२३४]

॥ धृ० ॥ भजमार्जो मार्जे निदान ॥ धृ॥ कृपालुवें श्रीसद्गुरु-
राजें । अंतरीं रचिलें बिदांन ॥ १ ॥ आगम निगम शोधितो नित्य
जें । निरंतर अनुसधानें ॥ २ ॥ दिनकरा अर्पुवें सद्गुरुकृपा । अनु-
धांच्य वरदान ॥ ३ ॥

राग कानडी

[२३५]

॥ धृ० ॥ तें चि दीजे सद्गुराजें । अर्पराजित महाराजें ॥ धृ॥
वेद निरतर स्तवितीं अगोचर । गोचर नव्हे कधीं जें ॥ १ ॥ चरा-
चरीं अनुपम्य परात्पर । अक्षर क्षर नव्हे जें ॥ २ ॥ दिनकर चरणीं
होडनि सादर । मागत सनकादिकां जें ॥ ३ ॥

राग कानडा

[२३६]

सद्गुरुसारिखें निधान सृष्टीं । असोनि कां तुज न दिसे दृष्टीं
॥ १ ॥ धृ० ॥ आतां तन्ही प्राण्या सावध होई । काया वाचा मन
शरण जाई ॥ धृ॥ शिवसनकादिक योगब्रिळासीं । व्याचेनि तो प्रभु
कां भुललासी ॥ २ ॥ ब्रह्मादिक व्याचे अकिन भावें । दिनकर हणें
तूं कां बुडसी धुभावें ॥ ३ ॥

राग पावक

[२३७]

जन पाहे वरपंग । परि नेणे अंतरंग । हणउनि नाश पावे ।
भोगी स्वर्गनर्कभोग ॥ १ ॥ धृ० ॥ त्राहे त्राहे जानकीशा । नको
ऐसियाचा संग । योग देई चरणाचा । त्यासीं नको गा वियोग ॥ ४ ॥

१ कारण, रोगपरीक्षा, खेवट. २ कौशन्थ, लक्षण. ३ ध्यान. ४ नेहमी न
नसत्यों. ५ अगम्य.

तोंड वळें नावरती । द्वेपितो देवधर्म । पापांड गाजवितो । मुखें क्षणती
राम राम ॥ २ ॥ कळीमाजी मान त्यांसी । ज्यांसी प्रीति नवरसी ।
दिनकर हाणे सेखी । जाणवेल काळपार्शी ॥ ३ ॥

राग गावक

[२३८

प्रपंच सर्व खोटा । नाडिलें थोरथोरां । ब्रह्मादिक दास ज्याचे ।
लेखी कोण इतरां ॥ १ ॥ धृ० ॥ सावधान सावधान गा । सेवीं सद्गु-
रूचे पाये । पळेंपळ आयुष्यासी । नाश होवसे पाहें ॥ ७ ॥ दुर्घट
काळ खोटा । ब्रह्मांड ज्याचे दाढे । इतरां पामरांचा । कोण केवा
तयापुढें ॥ २ ॥ ऐसा परी ठाई विरे^१ । गुरुकृपाघटि होतां । दिनकर
हाणे वेगीं । प्राण्या नव्हे रे दुश्चिंता ॥ ३ ॥

राग पावक

[२३९

॥ धृ० ॥ अनाथ दीन तुजें दीनबळ्या रामा । पाहासी काय
माखें । हरद्वयविश्रामा ॥ ७ ॥ बहुत पाहिले रे । पारि नेदी थार
कोण्ही । अवचीं लांचखोरें । तुझ्या चरणावांचूनी ॥ १ ॥ पतित देख-
तां चि । तेथें वाळिसी उडी । न पाहासी जाती त्याची । पावविसी
पैल्यडी ॥ २ ॥ दिनकररामदास । जे ऐसें वोळती जन । तें चि तें
साच करीं । कृपेचें भावदान ॥ ३ ॥

राग पावक

[२४०

सोडुनी रामनामा । गोष्टी जल्पसी अद्भुता । सुटला केवि
जासी । सेवितां विषयकामा ॥ धृ० ॥ सावध नरदेहीं । जातें आयुष्य
वायां । पळेंपळ सार्धी वापा । मनीं धरीं रामराया ॥ ७ ॥ येकळें चि
येणें जाणें । देखतोसी जनाचारीं । सांग पां कोण तुजें । अंतकाळीं
हित करी ॥ २ ॥ प्रपंच करीं मुखें । परि न विसंजे रामा । दिनकर
हाणे अंती । जासी कैवल्यधामा ॥ ३ ॥

१ एवढें मोठें ब्रह्मांड तें हि जो काळ आसून टाकतो. २ पाड, थोटी.
३ आपल्या ठिकाणीं च नाहींसा होतो, नाश पावतो. ४ खिन्नचित्त. ५ दिनकराला
'रामाचा दास' असें जें लोक ह्मणतात ते.

राम पावक [२४१]
 रामनामाचो अक्षरें दोनी । सोणी सुगमें धरितां मनी । कांहीं
 साक्षेप नलगे जनी । यासी साक्ष आहे स्वयें श्रुत्याणी रे ॥ १ ॥ धृ० ॥
 सज्जना श्रीराम जयराम जपें । तुज बाधिजेना कळीकाळ कोपें रे ॥ ४ ॥
 नामें विष चि निर्विष होये । नामें पतित पावन पाहें । नामें निषेध
 उडोनि जाये । नाममहिमा अगाध आहे रे ॥ २ ॥ नाममहिमा ने-
 णती श्रुति । जेथें शास्त्रें हि तल्लीन होती । तेथें किती पुराणवित्पत्ति ।
 नाम अद्भुत सर्वसंमती रे ॥ ३ ॥ दिनकर छणे मावें । येऊ रामनाम
 स्मरावें । दुजें साधन सोडूनि द्यावें । मुक्त जनीं धनीं विचरावें रे ॥ ४ ॥

राम पावक

[२४२]

॥ धृ० ॥ नेणवें रे नेणवें रे । नेणवें तें केवीं जाणवें रे ॥ ४ ॥
 नाइकवें कानीं । न पाहावें लोचनां । न गमवें चरणीं । तें चि तें रे ॥ १ ॥
 न चितवें चितनीं । न वदवें वदनीं । न धावें घरणीं । धारणेतें रे
 ॥ २ ॥ दिनकरा छणीं । सहस्रवाचुनी । तिहीं त्रिमुखनीं । ठाईं न पडे रे ॥ ३ ॥

राम पावक

[२४३]

चुक्तां मुख्य देवासी । जीव नॉडले निधयेसी । जाती लन-
 लाई अधःपातासी । जन्म फिरती लक्ष चौन्हासी रे ॥ १ ॥ धृ० ॥
 सज्जना आतां चि सामर्थ्य व्हावें । धनमदासी सोडूनि द्यावें । मावें
 संतांसी शरण जावें । ते सांगती तें अनुभववें रे ॥ ४ ॥ पळेपळ
 जातसे वाया । वेगीं सोडीं तू धन जन जाया । खोटी देहबुद्धि ममता
 माया । देईं टाकूनि सनारथ्या रे ॥ २ ॥ दिनकर छणे मुख्य देव ।
 तूं चि आहेसी सदा शिव । भ्रमें भुडोनि का होसी जीव । सोडीं सोडीं
 हें संकल्पलाघव रे ॥ ३ ॥

राम पावक

[२४४]

॥ धृ० ॥ सोवळें तें काई बोवळें तें काई । सोवळें बोवळें

स्वरूपीं नाहीं ॥ ७ ॥ भ्रमाचें सोवळें । भ्रमाचें वोवळें । जग नांगवळें
भ्रमाच्या मुळें ॥ १ ॥ सोवळें वोवळें देहाच्या माथां । देह जाळा
त्याची कोण व्यवस्था ॥ २ ॥ सद्गुरूच्या बोधें होऊनियां शुद्ध ।
दिनकर ह्मणे मग सोवळें प्रसिद्ध ॥ ३ ॥

राग वसंत

[२४५]

॥ ६० ॥ देखिला हरि । नयनां देखिला हरि । यमुनापुलिन-
विहारी । नयनां ० ॥ ७ ॥ कमळानन प्रभु पंकजलोचन । घननीळ
तनु साजरी । मुगुट मस्तकीं कुंडलें श्रवणीं । भाळीं रेखिली फस्तुरी
॥ १ ॥ वैजयंती माळा कौस्तुभ गळां । श्रीवत्सपद उदरीं । ज्वाळ-
माळ पीतांबर जघनां । दैत्य रुळति तोडरीं ॥ २ ॥ फल्पवृक्षातळीं
त्रिमूर्ती ठाण । वेशुवादन अधरीं । मोहित सुर नर योगी विद्याधर ।
सदस्त होउनि अंबरीं ॥ ३ ॥ गौ गोप गोपी व्रजजन पाहाती । होउ-
नियां निर्विकारी । दिनकर ह्मणे धन्य गोकुळावासी । श्रीढत जेथें
दनुर्जारि ॥ ४ ॥

राग काशी

[२४६]

विटाळें सभूति विटाळें निर्गति । वर्ततां विटाळ लागे सर्वभूती
॥ १ ॥ ६० ॥ विटाळासी धांळी ऐसा न दिसे कोणही । येका सद्गुरु-
चरणावांचुनी ॥ ७ ॥ विटाळ घरीं विटाळ दारीं । विटाळ सरिसां
भरला अंतरीं ॥ २ ॥ विटाळ जागतां विटाळ निजतां । स्वप्नीं हि वि-
टाळें लाविली चिंता ॥ ३ ॥ विटाळाचा मक्त विटाळाचा देव । विटा-
ळाची गुणमयी माया सावेव ॥ ४ ॥ दिनकर ह्मणे पुरविली पाठी ।
सेवीं निमाला गुरुकृपादृष्टी ॥ ५ ॥

राग वामोद

[२४७]

सासुरवासिनी दारी । तूं येवं^१ कां नेदिसी दारी । यांसी न

१ बुडालें. २ कशापासून उत्पन्न झाला. ३ अंतर्गुह्यता हें च खरें सोवळें.
४ वाळवंट. ५ कमलनयन. ६ विष्णूच्या कंठातील रत्न. ७ विष्णूच्या छातीवरील
पांढरा केशमय भोंवरा (गीर्वाण लघुकोश). ८ दानवारि, दैत्यारि. ९ जनन. १० मरण.
११ निरास करी. १२ एकसारखा, व्यापकपणें. १३ स्त्रिया. १४ थेंकें. १५ घरासमोर.

लावो भेदरा । कृष्ण करिती तुझा विदारा ॥ १ ॥ मिळोनि अवघ्या-
जणी । धरिती तुज विजेनी । तेव्हां कोणाची मी घरपूजेनी । कृष्णा
करूं रे दिवसरजनो ॥ २ ॥ उगा रोहे माझ्या वाळा । या अलगटा
गोकुळअवळा । तुजसाठीं बहु सवळा । कृष्णा देखोनि मिळती प्रवळा
॥ ३ ॥ बहुता जणी त्या मिळती । तुज परोपरीं वोळती । हणउनि
येते काकुळती । कृष्णा नामें तुझ्या जळती ॥ ४ ॥ तूं न करीं यांसीं रेंळी ।
जन्दि वोळती तुजसी सरळी । तन्दि या बहुत आहेति दुरळी । कृष्णा
सिकवण माझी सरळी ॥ ५ ॥ जननी सिकवी हरिळा । तव हरि हणें
पावा हरिळा । इही चोरुनि नेळें मोहरिळा । मागें पेंधा हि इहीं मोह-
रिळा ॥ ६ ॥ दिनकर हणें हरिपदना । विस्मित विस्मय पदना । मला
रे सन्मतिसदना । तूं चाले आता निजसदना ॥ ७ ॥

राग कामोद

[२४८

सद्गुरुचरण स्मरणें । देहबुद्धीच्या विस्मरणें । सद्गुरु होउनि
धरणें । अखंड घेउनि धरणें ॥ १ ॥ पावन होणें सजनें । भजनस्थि-
तीसी सजणें । निरमुनिया विभर्जणें । स्वमुख तें निजभजनें ॥ २ ॥
पावन या घरदानें । भगवत्करघरदानें । दिनकर हणें निदानें । सम-
रसले सन्निधानें ॥ ३ ॥

राग भैरवी

[२४९

॥ ध्रु० ॥ धन्य ते साधु जनी । जे निरंतर निरंजनी ॥ ध्रु० ॥
दुर्जन काय करावे । जे करिती पार्षभरावे ॥ १ ॥ मायेनें भुळले जीव ।
जिणें मानिलें चिरंजीव ॥ २ ॥ दिनकर हणें खोटे । रौरवपद
वोखंटे ॥ ३ ॥

राग कामोद

[२५०

दुर्मति सोडुनि द्यावी । अघटित विधि^१ न घदावी । दुर्जय मति
न करावी । अविहित गति न धरावी ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ रघुपतिभजनी

१ भय. २ राजात. ३ उंचरटे सिंजरणें. ४ विनोद. ५ राज होणें. ६ गिर-
पणा. ७ कार्यकारणभाव. ८ भगवत्सत्त्व. ९ ज्ञातेत. १० वादट. ११ अमुक व
करणे भगवा घेणें शक्ता अर्थाचा उपदेश तो. १२ आकळती न येण्यासारमी.

भावे । निरंतर तल्लिन व्हावे । भवभयासी निस्तरावे । रामदास लण-
वावे ॥ ७ ॥ अहंकृति ते विसरावी । निर्भय स्थिति प्रसरावी । दुर्वृत्ति
ते विघरावी । सद्बुद्धि हे विवरावी ॥ २ ॥ अखंड सावध होणे । रघु-
पतिनाम घेणे । तरी च सार्थक जिणे । नाहोतरी दैन्यवाणे ॥ ३ ॥

राग पादाडी

[२५१]

॥ ४० ॥ सुंदरा रामा कैसा जातोसी वनासी ॥ ७ ॥ भस्म-
विलेपन । सर्वांगी संपूर्ण । केली वल्कळें परिधान ॥ १ ॥ लज्जुनि
दिव्यावरें । बहुविधें परिकरें । अळकार ते हि निकुरें ॥ २ ॥ रामा तूं
कधी येसी । फिरोनियां भेटो देसी । सोडुनि जातोसी प्रवासी ॥ ३ ॥
रामा लुझिया नावे । कोणासी म्यां आळवावे । सुखें देहासी त्यजावे
॥ ४ ॥ काय माझा अपराध । न कोळसा प्रसिद्ध । करुनि जातोसी
नियेधें ॥ ५ ॥ ऐकोनी करुणाशब्दु । उभा राहो दीनबंधु । करी को-
सल्या अनुग्राहें ॥ ६ ॥ दिनकर खणे पूर्ण । मातेसी संबोधून । करी
वनाभिगमन ॥ ७ ॥

श्रीराग

[२५२]

अखंड चितन । वाचे नारायण । तयांसी निर्वाण । कोण
करी रे ॥ १ ॥ ४० ॥ धन्य जनीं ते चि येक । नामाचे धारक ।
कैवल्यदायक । जयापासीं रे ॥ ७ ॥ घाली कळीकाळ धोके । वैष्ण-
वांच्या महाधार्के । कोठें ते हि मनीं निरें । न मानितो रे ॥ २ ॥
दिनकर खणे भळे । नामाचिया महाबळें । वैष्णव मातळे । नाकळतीं
रे ॥ ३ ॥

राग भैरवी

[२५३]

चोरा आता कोठें जासी । बहुता दिवसां सांपडलासी । गळा
बांधोनिपां पदरेसीं । तुजला नेईन यशोदेपासीं ॥ ७ ॥ अगाई मी

१ प्राप्त व्हावी. २ चागली. ३ निकुर=निश्चय, परंतु या ठिकाणी 'निके=
चागले' या अर्थानें असावे. ४ धि झार. ५ स्पष्टीकरण. ६ उपदेश करून. ७ नाश.
८ धाक, मय. ९ नाशोपती.

काय करी । भला रे तूं मुरारि । जेव्हां तेव्हां बाजीगारी । दाबिसी
 आत्मां ॥ ७ ॥ बहू दिस केडी चोरी । फाबलो ते तुज वरी । जासी
 आतां कैसेपरी । साग कृष्णा ॥ १ ॥ ऐसें किती सोसावें । जें तें रडे
 तुझ्या नांवें । पीडितोसी स्वभावें । जयातयासी ॥ ७ ॥ गान्धारणें हें
 कोटें न्यावें । कोणापासीं सांगावें । उगलें चि चर्फडावें । आपुले
 टाई ॥ २ ॥ गोरसासी उगाणिलें । माजनासी फोडिलें । भला कृष्णा
 भलें केलें । कळलें तें चि ॥ ७ ॥ दिनकर हणें वळें । अवस्थे घरीं
 फोडिलें । मुक्तद्वार धरिलें । गौळणीनें ॥ ३ ॥

राग भैरवी

[२५४]

तूं करिशी बहुत हि करणी । परि लोकिकर्ते मनघरणी ॥ १ ॥
 ॥ ४० ॥ जवें अंतर शुद्ध नाही । तवें सर्व हि व्यर्थ चि पाहीं ॥ ७ ॥
 देह पुत्रुनी वरि वरि काये । मळ अंतरि भरला आहे ॥ २ ॥ आधीं
 अंतर शुद्ध करी । मग बहुविध वेप धरी ॥ ३ ॥ टिळें माळा भगवो
 जटा । या अवस्था चि खटपटा ॥ ४ ॥ हणें दिनकर अवघें खोटें ।
 संतसर्गेविण उफराटें ॥ ५ ॥

राग पावक

[२५५]

वाडगा संग सोडों । सहस्रबोधें बोध । देहभाव निरसूनि । हो-
 य देव प्रसिद्ध ॥ १ ॥ ४० ॥ श्रीराम जयराम । जयजयराम हा चि
 नेम । अखंड नामघोष । चित्तीं धरावा निष्काम ॥ ७ ॥ आजिचें उद्या
 न ये । नरदेह चालिलें । पाहासी मग कोटें । स्महित आपुलें ॥ २ ॥
 मूर्खामो छळणूक । सज्जनासी सकेतें । दिनकर हणें भावें । न
 मानिती ते पतित ॥ ३ ॥

राग पावक

[२५६]

गुरुकृपेचें नवल मोठें । आपेंआपण चि आपणा भेटे । दुजे-
 पणेसी अहंकार आटे । जेथें द्वैताचा पडदा फिटे रे ॥ १ ॥ ४० ॥
 सजना तें मुख बोलवेना । जेथें जाणीव मूळ थोरना रे ॥ ७ ॥ न

बोल्यें तें स्वसुख बोल्यें । जेथें परां चि परतली । जेथें कल्पना हि मुराली । तेथें कैची द्वैताद्वैतबोली रे ॥२॥ दिनकर हाणे धन्य धन्य । गुरुकृपेचें सौजन्य । ज्यांसी लाधलें ते सर्वमान्य । त्यांचे पाई च सुख अनन्य रे ॥ ३ ॥

राग पावक

[२५७]

संतसज्जन जिवलग माझे । त्यांच्या दर्शनें मी मज वुझे । जाय उडोनि अविद्येचें बोझें । ज्यांचे कृपेनें द्वैताग्नि विझे रे ॥ १ ॥ धृ० ॥ सज्जना काय सांगों नवलावो । जेथें यावो जाला जीवशिवभावो रे ॥ ४ ॥ त्यांची सेवा ते माझी देवपुजा । त्यांचें पावनी सर्व तीर्थां राजा । त्यांच्या गुह्य गोष्टी ऐकेन योजा । त्यांचा प्रसाद माझी भोक्षध्वजा रे ॥ २ ॥ धन्य सद्भाग्य मी येऊ जनीं । मज मानिलें आत सज्जनीं । माझे तनमन त्यांचे चरणीं । हाणे दिनकर हे ज्यांची करणी ॥ ३ ॥

[२५८]

जें नित्य निर्गुण गुणासी येना । तर्कासी समजेना ॥ १ ॥ धृ० ॥ तें तूं स्वरूप पाहें । पाहोनी स्थिर राहें ॥ ४ ॥ निःशेष जें आपेंभाप स्वरूपें । सत्संगें बहु सोपें ॥ २ ॥ दिनेश हाणे अति अव्यंगवर्णें । सुखासी सुख जेणें ॥ ३ ॥

राग कानडा

[२५९]

॥ धृ० ॥ विचारावें इदमर्थें । चिंतीं चिंतार्थें अचित्य रे ॥ ४ ॥ सत्य समाधान विहित पयें । भक्ति विरक्ति भावार्थें रे ॥ १ ॥ ज्ञान ध्यान विधि साधन सुखें । विचारावें निजपदार्थें रे ॥ २ ॥ दिनकरा पावन सद्गुरुचरण । विहित मजन विहितार्थें रे ॥ ३ ॥

राग कानडा

[२६०]

॥ धृ० ॥ जनीं भाग्याचे ते जन । ज्याचें रगळें राघवीं मन रे ॥ ४ ॥ आपपर दुर्जे न दिसे काहीं । चिंतितां चैतन्यवन रे ॥ १ ॥

१ परा वाणी. २ जाणतो. ३ पादतीर्थ (?). ४ पूर्ण. ५ (इदमर्थमिथ्य) खरें कोणतें, खोटें कोणतें.

होत जात अवस्थात्रय कारण । नेणती सर्व करून रे ॥ २ ॥ तन
मन धन नित्य रामार्पण । दिनकर दाने धन्य धन्य रे ॥ ३ ॥

राग कानडा

[२६१]

हित सोडिती अधम । घेती विषयसुखकाम रे ॥ ४ ॥ नरदेह
सार विशेष ब्राह्मण । पावन पंथ स्वधर्म रे ॥ १ ॥ वेद शास्त्र मुनि
पुराणे वर्णिते । अन्य देह हितधाम रे ॥ २ ॥ क्षणिक धर्मी न
घरी भार । जे रामी च परि विराम रे ॥ ३ ॥ दिनकरा दर्शन स्पर्श
संभाषण । करोत नर्क मुगम रे ॥ ४ ॥

राग कानडा

[२६२]

॥ ४० ॥ तुझे पावन नाम दयाळा । हरि त्रैलोक्यपाळा रे ॥ १ ॥
मुरमरवळल दीनजनवळल । भक्तमुनिवळल लीळा रे ॥ १ ॥ हरिजन-
कृपाळ न्हीसजनकृपाळ । विधिहरकृपाळ कृपाळा रे ॥ २ ॥ दिनकर-
दयाळ भूसुतास्नेहाळ । दिनकरवंशविशाळा रे ॥ ३ ॥

राग भूषाळी

[२६३]

॥ ४० ॥ अश्वमेधांचिया कोटी । न सरती येका नामासाठी ।
बोले वेद हे परिपौटी । नाम सृष्टी । अनुपम्य ॥ १ ॥ धन्य धन्य त्यांचे
जिणे । ज्यांसी अखंड नाम घेणे । स्वये तरोनि तारणे । जडमूढ हीने ।
निजनामे ॥ १ ॥ नामधारक धन्य जनी । नामधारक धन्य घनी ।
नामधारक धन्य अंघनी । त्रिमुवनी । तो येकु ॥ २ ॥ केत केत द्वापार
कळी । मार्जो तारक नामधुमाळी । गति नाही नामावेगळी । नामाजवळी ।
निजमोक्ष ॥ ३ ॥ अखंड नामाचा हव्यास । करितां नारायेण निःशेष ।
हणे दिनकररामदास । धन्य वंश । तयाचा ॥ ४ ॥

राग भूषाळी

[२६४]

॥ ४० ॥ रामी रंगले मानस । मनपण गेलें पं निःशेष ।
स्वये जालें जगदीश । सोहं हंसा । निजच्यासे ॥ १ ॥ रामनामाचा

१ पृथ्वी, २ भूगुता=सृष्टी, ३ साम्यतेला येत नाहीत, ४ रीत, ५ पृथ्वी-
वर, ६ कदाचित् 'ना राहे' जगाने (?)

गजर । न तुटे करिता हि अन्हेर । वृत्ति जटली निरंतर । न पडे अ-
तर सर्वथा ॥ १ ॥ जळीं मानले सेंधवकण । मिळणी होता जाळें
जीवन । तेवि आत्मारामो मन । होये उन्मन । निजव्यासे ॥ २ ॥
निजव्यासाची सुखश्रेणी । साद्य साधकालागुनी । तेथें उरी दुजेपर्णी ।
न दिसे अघनी । दिनकरा ॥ ३ ॥

राग पावक

[२६५

॥ धृ० ॥ न कळे लीळा राघवाची ॥ ७ ॥ राघवाची लीळा ।
अकळ सकळा । जाल्या श्रुति विकळा ॥ १ ॥ कपिलादिक मुनि ।
शुकादिक ज्ञानी । ब्रह्मादिक चरणी ॥ २ ॥ दिनकर दीन जनी । स्वये
करी धरुनी । केळें सैरतें सज्जनी ॥ ३ ॥

राग पावक

[२६६

॥ धृ० ॥ रामनामो रंगळें मन ॥ ७ ॥ न भासे भिन्नाभिन्न ।
सर्धो सर्धे अभिन्न । अभिन्नैसो हारये भिन्न ॥ १ ॥ अहं आणि सोहं-
पण । चैतन्येसो चितन । अनुवाच्य बोझता खूण ॥ २ ॥ दिनकर
दीनपण । द्वैतबीण सुखसपन्न । भेटळें रामनिधान ॥ ३ ॥

राग पावक

[२६७

॥ धृ० ॥ रामनामो रंगळें मन ॥ ७ ॥ तुटली मनकामना ।
समेली देहभावना ॥ १ ॥ विषयाचें गोडपण । जाळें विपासमान
॥ २ ॥ स्वसुखाचा दिनमणी । उगवला चिद्रगनी ॥ ३ ॥ आनं-
दाचें जालेंपण । सेंदोति रसनेविण ॥ ४ ॥ दिनकर हाणे धन्य ।
ऐसीये स्थितीचे जन ॥ ५ ॥

राग पावक

[२६८

जितां जीवें मारी । मारुनिया तारी ॥ १ ॥ धृ० ॥ सद्गुरु तो ।
सायुज्य देतो ॥ ७ ॥ निरसी देहमान । प्रकटो स्वयमेव ॥ २ ॥ भवमय
जाळी सर्व । करी नित्य निरावेव ॥ ३ ॥ करुनि अकतेंपण । ऐसे

१ एकत्र झाले २ पक्षि ३ घृष्टावर ४ अपूर्ण, गोघळलेल्या, दीनवाण्या.
५ वय, कृतकृत्य ६ प्राण, परमात्मा ७ 'समरसलो' किंवा 'सपली' असा काहा
तरी शब्द वाटायला ८ (२).

ज्याचे वरदान ॥ ४ ॥ निरंतर उन्मनो । दिनकराच्याची करणी ॥ ५ ॥

राग पावक

[२६९]

॥ धृ० ॥ जघन्य कळीमार्जी । नाना दोषाचे उपाये । पापांड
घरोघरी । कैची स्वहिताची सोये ॥ ७ ॥ पित्यासी पुत्र मारी । सून
सासेसी धिःकारी । वाईळ दादुल्याळा । वळें घाली मारेकरी ॥ १ ॥
मदांध धनयंत । अभिमानें चि हुंभेती । आचार देव धर्म । कैचा काय
हो क्षणती ॥ २ ॥ वेदतीर्थसाधुनिदा । कर्ममार्ग उढवितो । वर्णहीना
नमस्कार । मले ब्राह्मण करितो ॥ ३ ॥ असोत दृष्टभाव । कोण पुरे
वर्णाया । परंतु नरदेह । सार जात असे पायां ॥ ४ ॥ दिनकर क्षणे
धन्य । जे नित्य साधन । अखंड संतसंगी । तनुमनेसी अनन्य ॥ ५ ॥

राग पावक

[२७०]

॥ धृ० ॥ सत्तारबंदीशाले । जन वातले काळें । सुटिका केवी
होये । न पावतां घननाळें ॥ ७ ॥ वाईळ पाई वेडी । स्नेहनाद
खळखळी । पुत्रमोहो हातखोडा । कन्याममतेची खिळी ॥ १ ॥ प्रपंच-
कोरडा तो । आंगी वाजे फटफटां । बंचणूक मीठयैणी । शिंपितो
सटसटां ॥ २ ॥ सोयरे इष्टमित्र । जेखंड उडती । बिहिणी बहिणी
त्या । शिरी पैजारा चढती ॥ ३ ॥ मान्यतेचा सुईमार । हातीं पाई
नखोंनखी । जामात कोळदांडा । सुना चमराखा मुखी ॥ ४ ॥ ऐसी
स्थिति देखोनीयां । जे हित न करितो । दिनकर क्षणे धन्य । ब्राह्मे
ब्राह्मे सीतापति ॥ ५ ॥

राग पावक

[२७१]

॥ धृ० ॥ धाव रे रामराया । छेदीं भगवांश माझा । गाजिलो
पोडिलो गा । अनन्य दास तुझा ॥ ७ ॥ काम क्रोध दंभ मोहो । मद
मठर विकारी । त्रासिले त्रासिले गा । नावरती कोणहेपरी । विषम

१ ईश्वरस्वरूपी मिळून जाण्याची अवस्था. २ निवृत्त, अवम. ३ पतीला.
४ डुरकतात. ५ 'दुष्ट' या अर्थाने. ६ कपट, फसवाफसवी. ७ मिठाचे पाणी.
८ जोडे. ९ पायाने होत अडकवून आणून गुडघ्यात दाढा घालणेची शिष्ट.

वीपमार । करिती संदोषें । नाडिलें नाडिलें गा । करार्वें आतां कैसें
॥ २ ॥ संमारभय भारी । मज वाटवसे आतां । दिनकर क्षणे रामा ।
वेगी सोडवीं समर्था ॥ ३ ॥

राग पयक

[२७२]

॥ धृ० ॥ रामनाम सार सोपें । जना सुगम फुकाचें । सायास
नळगती । नित्य क्षणतां वाचें ॥ ४ ॥ नाश पावे सवंसार । आट
भोवे फळीकाळा । जळती पापराशी । मय जाये अंतराळा ॥ १ ॥
स्वमी हि दुःख नाहीं । तिहीं अवस्थातीत । स्वसुख सांपडे गा । जडतां
नामीं हेतें ॥ २ ॥ असंभाव्य नामथोरी । घोर घोर जाणती । दिनकर
क्षणे धन्य । अखंड जे जपती ॥ ३ ॥

राग पयक

[२७३]

॥ धृ० ॥ जघन्य सवंसार । मना दुर्घट भारी । लागलासे प्रसा-
दिकां । नोसडे कोण्हेपरी ॥ ४ ॥ काय सांगों नळाय । नाथिला चि
प्रकटला । आदि अंत न दिसे कांहीं । लोकप्रय गुढबिला ॥ १ ॥
अहपणें पळता गा । पाठीलाग न सोडी । चौन्हासी लक्ष गावें । फेरे
फिरवी कोडी ॥ २ ॥ ऐसा परी नाथिला चि । पाहें पाहें परतोनि ।
गुरुराक्यें लाग मार्गें । ठाई जाईल निमानें ॥ ३ ॥ वर्म याचें संतसंग ।
जरि लागलें हाती । तरी मग नाम रूप । कर्मसी पावे गति ॥ ४ ॥
सनकादिका हातियेर । हें चि साधलेंसे करीं । दिनकर क्षणे तें चि ।
सद्गुरुराक्य दड धरीं ॥ ५ ॥

राग पावक

[२७४]

॥ धृ० ॥ पाहातें पाडालें गा । गुरुरूपां चोजेवळें । मीपण
सर्व माझे । नेणों कैसें काय जालें ॥ ४ ॥ देहीं च देहभाव । माव-
ळले अमतां । नळ चोजें जालें । वाचे न ये बोलता ॥ १ ॥ कर्म

१ धर्म, यत्न. २ इच्छा, कामना. ३ न मोडी. ४ लटका. ५ कीतुकाने.
६ नाहीसा होऊन, लयास. ७ नाम रूप व कर्म हीं सर्व नाहींशी होतील, ८
द्वार, साधन. ९ समजले, १० चोज क्षणजे नवल न.

धर्म घर्णाश्रम । नित्यनैमित्त्यादिक । असतां चि पारुपलें । होय नव्हे
सकलिक ॥ २ ॥ अखंड समाधानी । दिनकरा उन्मनी । स्वमुख
कोंदलेसे । जनीं वनीं विजनीं ॥ ३ ॥

राग कामोद

[२७५]

नरदेहीं ब्रह्मज्ञान । न करितां आहे सीण । जन्ममृत्यूचें भूषण ।
छागे पाठीं जाण ॥ १ ॥ धृ० ॥ नरदेह सार सजना । नाना सुकृतीं जो
जोडेना । तो न करी दैन्यवाणा । छावीं सहस्रचरणा ॥ २ ॥ सहस्र-
चरणव्यासे । सुख पावसी अनायासे । शुकादिकां ज्याचें पिसें । तें
निज होसी तूं विश्वासे ॥ ३ ॥ जें श्रवणेंविण ऐकावें । जें स्पर्शेंविण
स्पर्शावें । जें नेत्रेंविण पाहावें । जें रसनेविण चाखावें ॥ ४ ॥ जें
घ्राणेंविण जिघ्रें । जें शब्देंविण अनुवादणें । तें चि सहस्रचें करणें ।
दिनकर छणे ब्रह्मज्ञानें ॥ ५ ॥

[२७६]

संसृतिवन अत्यंत रामा दारुण । स्वकर्मपंचें चाळतां छागे
फठीण । तेथें वसती विषय पांच दुर्जन । तेही धरिलें त्रितापचाप
सज्जुन ॥ १ ॥ धृ० ॥ कैसें नाम तुजें रे पतितपावन । अनाथनाथ
हें मिथिशी किती भूषण । नामासारखें दिसोनि येना लक्षण । आतां
सोडुनी श्रेष्ठत्व ऐकें वचन ॥ २ ॥ कामवाण लाडनी मज विधिलें ।
क्रोधदोरें सर्वांग भाडें वेष्टिलें । मोहपाश घालुनी कंठीं गोविलें । ऐसें
करुनी निजज्ञानधन हरिलें ॥ ३ ॥ विवेकअश्व सज्जुनी बैसणें ।
प्रबोधशस्त्रेंकरुनी त्यासी मारणें । निजज्ञानधन आमुचें आत्मां सोडणें ।
दिनकररामोरामदास तुजें जाणणें ॥ ४ ॥

राग अहेरी

[२७७]

॥ धृ० ॥ अदंगड जेणें जिकिला होढा । तो नर गांढा ।
जाणते नो ॥ १ ॥ अत्रियेची खिडी साधनें मोडिली । अखंड ठेविली ।

१ तुडले, मुकावले. २ लाभेना. ३ वेड. ४ त्वस्तुल्य. ५ वास घेणें. ६ प्राति-
व्याख्यान करणें. ७ संसाराटवी. ८ टोंचले. ९ पैजेतें. १० बलाढ्य.

सद्वियावाट ॥ १ ॥ सोहंहंसाभरें चढती गडा । मोक्षाचिया हुडा ।
वैसती सुखें ॥ २ ॥ निसदेहनिशाण निर्गडीं तळपे । दिनकरा आपे-
आप निराशें ॥ ३ ॥

राग भहेरी

[२७८

निसंदेहनिशाण पाहातां डोळां । डोळियाची कळा । कळासली
॥ १ ॥ धृ० ॥ कौतुक कौतुक मासे नेत्रेविण । मुकियानें खूण ।
सांगितली ॥ ५ ॥ दिनकररामो रामदास छणे । वाजेचें तान्हें मृगजळीं
पोहें ॥ २ ॥

राग विलावल

[२७९

॥ धृ० ॥ सज्जना सट्टणनिधाना । दीनानाथा पतितपावना
॥ ५ ॥ अपराध दत्तकोटी । नाणुनियां निजदधीं । बाळकासी देणें
भेटी । निजानंदें ॥ १ ॥ परम कृपालु देवा । दीनानाथा राघवा ।
भक्तजनदयार्णवा । देवादिदेवा ॥ २ ॥ दिनकर तुजें तुज । स्मरतसे
सहज । उपेक्षुनि कोण काज । सांग देवा ॥ ३ ॥

[२८०

जो भक्तवत्सल कृपालु आहे । तो देव मनीं पाहें ॥ १ ॥ धृ० ॥
मग निवांत राहें ॥ ५ ॥ ज्याची लीळा श्रुतिशास्त्रां न लाहे । तो देव
मनीं पाहें ॥ २ ॥ दिनेश छणे गुण निर्गुण न्हवे । तो देव मनीं पाहें ॥ ३ ॥

राग बैराजी

[२८१

॥ धृ० ॥ रामकृपेचा आल्हाद माजला रे । सत्यसंकल्प राघवें
सिद्धी नेला रे । दीनदयाळ अद्भुत न तुळे लीळा रे । भावबळें भावि-
कांसी पावला रे ॥ ५ ॥ चरणस्पर्शें अहिल्या तारिली रे । चाप
भंगूनि जानकी वरिली रे । येका बाणें ताटिका निवटिली रे । लोक-
त्रय विख्यात कीर्ति केली रे ॥ १ ॥ अमयवरदें हनुमंत दास केल
रे । वाळी वधुनी सुग्रीव रक्षिल रे । रावण वधुनी विभीषण राज्यां

स्थापिला रे । निर्देशांचा घंद मुक्त जाला रे ॥ २ ॥ भरतभेटीचा
 चानंद जाला थोर रे । मुली केळे कपी रीस निशाचर रे । सुखर
 वर्षेले पुष्पांचे मंभार रे । त्रिमुखां जाला येक चि जयजयकार रे
 ॥ ३ ॥ रामराज्याचें निशाण त्रिमुखां रे । अनु न दिसे त्रिम जनीं
 वनीं रे । हीने दीने ब्रह्मानंदी समाधानी रे । दीन दिनकर रामदा-
 सांचे चरणी रे ॥ ४ ॥

राग पैसाळी

[२८२]

॥ ४० ॥ राम दासांचा स्नेहाळ परोपरीं रे । करी सामांळ
 तयांचा निरंतरी रे । दासांठाटीं रूपें धरी नानापरीं रे । त्यांचीं
 विघ्नें स्वयें देय अंगिकारी रे ॥ १ ॥ मष्टरूपें रक्षिलें चतुरांनना रे ।
 कूर्म होऊनि आधार सहस्रांनना रे । शूकररूपें स्थापिलें महिमाना रे ।
 करुणाकर सांभाळी दांनजना रे ॥ २ ॥ प्रल्हादाकारणें नृसिंह स्वयें
 होणें रे । वामन होऊनि निर्जरा सौख्य देणें रे । परशुरामस्वरूपें महि
 रक्षणें रे । सुखी केळें त्रैलोक्य रघुनंदनं रे ॥ ३ ॥ पांडव रक्षिले
 श्रीकृष्णें विप्रहंसेणें रे । धोप्यावतारीं जो करी तो पावे तैसें रे । कल्की
 होऊनि मारिल सर्व म्हेळें रे । दिनकरस्वामीचा प्रताप मक्त सोसे रे ॥ ४ ॥

राग केदार

[२८३]

॥ ४० ॥ दीनबंधु रे दीन तारीं । या संसारसिंधुमाझारीं रे
 ॥ १ ॥ पाणें बुडविले राये थोर थोर । भी तों मानवी किंकर रे
 ॥ २ ॥ मतिमंद न कळे कांहीं । ऐसियाचें पाहासी काई रे ॥ ३ ॥
 कृपा करी सद्गुराया । दिनकर वंदितो पायां रे ॥ ४ ॥

राग केदार

[२८४]

॥ ४० ॥ मन पापी रे मन पापी । मरे संकल्पत्रिहारीं रे
 ॥ १ ॥ मन दुर्धट लपट मोठे । आकळितां नाकळे करटे ॥ २ ॥

निजसेवेचें सोहूनि मुख । मागे विषयांची भांक निःशंक रे ॥ २ ॥
दिनकरा अनावर मन । आकळितां होइजे घन्य रे ॥ ३ ॥

राग केदार

[२८५]

॥ धृ० ॥ रघुपतिपदकमळांची आवडी नलगे पापियासी ।
निशिदिनि मानस चंचळ भारी पडिलें विषयसोर्ती रे ॥ १ ॥ जळो
हें मन छंफट माझे न जडे रामपाई । नाधिलें चि चिंतन करवी फिरवी
सकळां ठाई रे ॥ २ ॥ विषयमुखाची चटपट न सरे अवस्था तिहीं
माझारी । ब्रह्मादिक ठकिले जेणें करणें त्या कोण परी रे ॥ ३ ॥
जरि उपजे करुणा रघुराया तरि हें मन आकळे । क्षणे दिनकर तरी च
सार्थक नाहीतरी गिळिजे काळें रे ॥ ३ ॥

राग केदार

[२८६]

॥ धृ० ॥ राम दासाचा कैवारी । आहे निरंतरी ॥ १ ॥ येथे
नाहीं पें अनुमान । निधयेंसी जाण ॥ २ ॥ ऐसें जाणसी सुनाटी ।
तरि कां गर्वताठा ॥ ३ ॥ दिनकर क्षणे रे पापिष्टा । निदा न करी
नष्टा ॥ ३ ॥

राग केदार

[२८७]

॥ धृ० ॥ राम इच्छेचा दातार । सत्य हें उत्तर ॥ १ ॥ काया वाचा
आणि मन । घेई भाषेदानें ॥ २ ॥ मनीं न धरीं अनुमान । बाह्यांत
त्याची आण ॥ ३ ॥ दिनकर रामाचें उडिवाळ । करितो तो
सामाळ ॥ ३ ॥

राग केदार

[२८८]

॥ धृ० ॥ देव तुटेल फुटेना । करा विचंचना ॥ १ ॥ भूतें
होतीं आणि जाती । वोसरतीं कल्पांती ॥ २ ॥ नाश होतसे सर्वास ।
राहे अविनाश ॥ ३ ॥ दिनकर देवाचा अंकित । अखंड सदोदित ॥ ३ ॥

राग केदार

[२८९]

॥ धृ० ॥ निश्चळ स्वरूप देवाचे । मंडण निजदानाचें ॥ १ ॥
चंचळ प्रत्यक्ष दिसतें । होतें आणि नाशतें ॥ २ ॥ निश्चळ चंचळी

निर्मळ । पाहें सर्वसाळ ॥ २ ॥ दिनकर सांगतो हे सून । पाहें
विचारून ॥ ३ ॥

राग केदारा

[२९०]

॥ धृ० ॥ देव देवांचा कैवारी । तो चि आखांवरी ॥ धृ ॥
सर्वांतरीचा चालक । कुळदेवत तो येऊ ॥ १ ॥ दुजें पाहातां दिसेना ।
भजावें तें कवणा ॥ २ ॥ पंचभूतें हें नाशती । देव चि आदि-
अंती ॥ ३ ॥ भूतां भजती ते अंती । भूतें चि पुढती होती ॥ ४ ॥
दिनकरकुळीचें मंडण । दैवत रुपुनंदन ॥ ५ ॥

राग केदारा

[२९१]

॥ धृ० ॥ राम दासांचें मंडण । पाहें विचारून ॥ धृ ॥ रामी
न साहे कल्पना । द्वैतबुद्धि जाणा ॥ १ ॥ रामी जडतां अंतर । होतें
तदाकार ॥ २ ॥ रामी रंगला दिनकर । मायें निरंतर ॥ ३ ॥

राग केदारा

[२९२]

॥ धृ० ॥ रामा पतित मी जाण । आलों तुज शरण ॥ धृ ॥
दोष केले रे अपार । नाही पारावार ॥ १ ॥ कास सोडिली घमांची ।
घरिली लघमांची ॥ २ ॥ दिनकर पापांचें मांडार । करी त्याचा उद्धार ॥ ३ ॥

राग केदारा

[२९३]

वहुतां सुकृतें नरदेही । येणें जाळें पाही ॥ १ ॥ धृ० ॥ सावध
क्षणकुनि श्रीरामी । सोडुनि भवमयऊर्मी ॥ धृ ॥ न दिसे शाश्वत
देहाचें । क्षणभंगुरपण याचें ॥ २ ॥ दिनकर खणे हा संसार । आहे
वह दुस्तर ॥ ३ ॥

राग केदारा

[२९४]

॥ धृ० ॥ भगवत्कवेचा अन्हेर । करी तो पापी नर ॥ धृ ॥ महा-
दोषांचा गिरिवर । घरणी मानी मार ॥ १ ॥ पतनीं पूर्वज रिचवती ।
सुद्धरती कुलदुष्ट ॥ २ ॥ दिनकर खणे हा नरदेह । पावोनि केले
काय ॥

देवांचा. २

ना. ७ साकण. २ नरकांत.

राग केदार

[२९५]

काय अपराध देखिला । माझा अब्हेर केला ॥ १ ॥ धृ० ॥
करुणा करा जी श्रीरामा । सुरनरहरविश्रामा ॥ ४ ॥ भोळ्याभाविकांची
धार । आत्मा रघुवीर ॥ २ ॥ ऐसें बोलती श्रुतिशार्त्त । दिनकर
क्षणे मूळमंत्रें ॥ ३ ॥

राग केदार

[२९६]

॥ धृ० ॥ देव भावाचा मुकेला । न पाहे जातिकुळा ॥ ४ ॥
काय गणिकेचें पाहिलें । वैकुंठासी नेलें ॥ १ ॥ अजामिळासी विमान ।
काय केलें भजन ॥ २ ॥ वाजर तारिले अगणित । काय केलें सुकृत
॥ ३ ॥ चिरंजीव केला रे विभीषण । लंका दिधली जाण ॥ ४ ॥
न्हावी चांमार कुंभार । उद्धरिले अविचार ॥ ५ ॥ ब्राह्मण मोमीन
तारिले । अंयज पावन केले ॥ ६ ॥ सिंपी सोनार गोळक । उद्ध-
रिले निःशंक ॥ ७ ॥ कुण्वी गुणोजन संन्यासी । नेले वैकुंठासी ॥ ८ ॥
ऐसे अपार गणनेसी । कितेक दासदासी ॥ ९ ॥ सफळां भाव चि
प्रमाण । वरकड निष्कारण ॥ १० ॥ कळाकुंसरी करिता । नेले
अधःपाता ॥ ११ ॥ दिनकर किकर रामाचा । राम चि तारक
त्याचा ॥ १२ ॥

राग केदार

[२९७]

॥ धृ० ॥ हेत गुंतला श्रीरामा । ठकली भवभयऊर्मा ॥ ४ ॥
येकीं नाठवे अनेक । मायेचें कौतुक ॥ १ ॥ देहधामाचें चिंतन ।
करिता विस्मरण ॥ २ ॥ तिहीं अवस्था माझारीं । नेणों दुसरी
परी ॥ ३ ॥ अखंड खंडेना चितन । न कळे तनु मनु धन ॥ ४ ॥
दिनकरवशाचा दिनमणी । सबाह्य अंतःकरणी ॥ ५ ॥

राग देशी

[२९८]

॥ धृ० ॥ रघुपति फें भेटे । हें मज सार्गें त्रिजटे । वियोगाचें
मूळ तुटे । दुखजळधी आटे ॥ ४ ॥ परम निपन वाटे । कैसें जालें
उफराटें । तेणें शोर्के हृदय फुटे । लजलव कांठ दाटे ॥ १ ॥ प्रतिपळ-

विळ मोठें । गत मज जालें अति खोटें । परि आता अनु ना कंटे ।
दुस्तर गति वाटे ॥ २ ॥ परम त्रिकळ वाणों । करुणा बोळे प्रति-
क्षणां । दिनकरप्रभुवांचुनी । शोक अशोकवनीं ॥ ३ ॥

राग देशी

[२९९]

॥ धृ० ॥ रामा तूं ये रे ये रे मज भेटी दे रे । तुजवीण दीनानाथा
जालें हीन रे ॥ ४ ॥ जळेंवीण जळचर चंद्रवीण चकोर । तुजवीण
निरंतर तैसें किंकर ॥ १ ॥ मेघेंवीण चातक सूर्येंवीण चक्रवाक ।
तैसें स्वामीवीण रंक जालें त्रिमुख ॥ २ ॥ अतुरं अविचार जाला
तुजवीण दिनकर । त्याचे शिरीं अभयंकर ठेवीं निरंतर ॥ ३ ॥

क्षेपताल

[३००]

बोळ यात्रा तूं कोणाचा आहेसी । राहसी कोठें तू कोट्टुनि
आळासी । येथें न फुटे रे पंथ वारयासी । देहधारी तूं कैसेपरी येसी
॥ १ ॥ धृ० ॥ सांग सांग रे पुसतें मनोभावे । गुह्य काय तें उदास न
करावें ॥ ४ ॥ तव स्नानंदें तो लोळे भूमीपरी । उडे पडे करी छद
नानापरी । दावी वांकुर्त्या सर्वे चि गुरुगुरी । सप्रेम होउनी साष्टांग
नमस्कारी ॥ २ ॥ नाचे नाचतां दाखनी हावभाव । हा हा सीता
हणोनि मूर्छित राघव । तुझ्या वियोगें वृक्षासी घाली कव । दास
रामाचा मी नव्हे माते माव ॥ ३ ॥ शब्द ऐकतां सप्रेम जाली सीता ।
समाधानें हणो धन्य हनुमता । दिनकरकुळभूषणाची वार्ता । कैसी
सत्वर समूळ सांग कथा ॥ ४ ॥

राग सोरठ

[३०१]

॥ धृ० ॥ राम दीनाचा दयाळ हणवितो कैसा हैरि । फां रे
येना करुणा माक्षी करूं आता कोण परी ॥ ४ ॥ वियोगाचा क्षणु न
कंटे रामेविण तो हि कोठें । कर्म खोटें उफराटें प्रकटलें ऐसें वाटे

१ उतावीळ. २ कवटाळणें, आलिंगन (?) ३ फपट. ४ सूर्यवंशाला
भूषणभूत अशा श्रीरामाची. ५ आर्ताचे दुःख हरण करणारा ६ दैव .

॥ १ ॥ जळो जळो हे दुर्दशा रामेविण जीजे काई । प्राणेंविण शृंगार,
देही विटंबु हा तेवि पाहों ॥ २ ॥ निर्बुजबाणें न कंठे परजनीं वन-
वासीं । दर्शमावें पापाचारें विघ्नंशिलें संयोगासी ॥ ३ ॥ रामसंयोगी
वियोग तेणें माझा प्राण फुटे । होती सजळ नयन न बोलवे कंठ दाटे,
॥ ४ ॥ दिनकरवंशचूर्डामणी बांचुनी काय जिणें । रवि असोनी अंध,
तमासी वियोगु काय जाणे ॥ ५ ॥

राग भैरवी

[३०२

पतीतपावन रामा । जानकीजीवन रामा । वनचरसेवन रामा ।
हरिजनभुवन रामा ॥ १ ॥ सुरवरतोषण रामा । भवान्धिशोषण रामा ।
रविकुळभूषण रामा । बाळीविनाशन रामा ॥ २ ॥ दोषनिवारण
रामा । अहिव्यातारण रामा । निजहितकारण रामा । दिनकरउद्धरण
रामा ॥ ३ ॥

राग भैरवी

[३०३

जय रामा राजिवनेत्रा । रघुपति पुण्यपवित्रा । शशांकशेखरमित्रा ।
सुललित सुंदरगात्रा ॥ १ ॥ रामा दीनदयाळा । विधिहरसुरनरपाळा ।
पाहें अनाथकृपाळा । दिनकरवंशभुपाळा ॥ २ ॥

राग पावक

[३०४

माझे मीपण मी पाहों जांजाये । तों तें स्वरूप तुजें चि आहे
रे ॥ १ ॥ धृ० ॥ काय सांगों देवराया । कैचा संसार नाथिली माया
रे ॥ ४ ॥ पाहों गेलों जों अळंकार । तों तें अवघें सुवर्णसार रे ॥ २ ॥
देखों गेलों जों कटोळांसी । तों तें अवघें जळराशी रे ॥ ३ ॥ दृष्टी
पाहातां पट वस्त्र भूळ । तों तो अवघा तंतु केरळ रे ॥ ४ ॥ तैसा
दिनकर झणे मी माझे । पाहों गेलों तों तें स्वरूप तुजें रे ॥ ५ ॥

राग पावक

[३०५

देव दीनाचा कैवारी । देव अनाथ अंगिकारी । देवें पतितां

१ जगावें. २ घावरलेल्या मनाच्या स्थितींत. ३ रावणानें. ४ शितोरस्त.
५ चंद्र आहे शिरें ज्याच्या ह्या शंकराच्या मित्रा, रामा. ६ कोमल. ७ "जाणें"
शब्दाची द्विरुक्ति केलेली दिसते. ८ लाटा, तरंग.

साहकारी । भां तो दासासी केवि अन्हेरी रे ॥ १ ॥ धृ० ॥ प्राणिवा
तयासी शरण जावें । कायावाचामनोभावें रे ॥ ७ ॥ ज्याचे सेवक
असल्यात । शिवसनकादिक विख्यात । दास अनंत होत जात ।
ऐसा देव परम अद्भुत रे ॥ २ ॥ दिनकर लग्ने देवाचा । छंदु ला-
गावा मनासी साचा । नरदेह पुढे प्राप्त कैचा । हें समनेळ तो
देवाचा रे ॥ ३ ॥

[३०६]

॥ धृ० ॥ सज्जना तें, चि तूं परब्रह्म पाहें रे । त्रिपुटी जेथ न
साहे रे ॥ ७ ॥ पिंड ब्रह्मांड अवस्था अभिमानी । मात्रा गुण स्यानें
नव्हे रे । अविद्या माया जीवेश्वरेंसो । शट्टु कौशिकें न राहे रे ॥ २ ॥
दृश्य नव्हे जें द्रष्टा जें नव्हे । दर्शन तेथें कैचें काय रे ॥ ३ ॥ क-
र्माकर्मविवर्जितपये । संती जें यसविळें टाप रे ॥ ४ ॥ दिनकर लग्ने
जे जीवेश्वरनिरासी । अपूर्व जे सकळांसी आहे रे ॥ ५ ॥

राग केदार

[३०७]

॥ धृ० ॥ जाय शोधी रे हनुमंता । कोठें आहे सीता ॥ ५ ॥
न करीं आळस सहसा । पाहातां दैक्षदिशा ॥ १ ॥ करीं करमुद्रा हे
घेणें । भेटतां खुण देणें ॥ २ ॥ निजखुणेचें विदाणें । पुसेळ मुळक्षण
॥ ३ ॥ दिनकरप्रभु हें बोलतां । चरणें ठेवी माथा ॥ ४ ॥

राग केदार

[३०८]

राम जावाना जावाना । जातो राम घोर न घरवे मना ॥ १ ॥
॥ धृ० ॥ राम जीवाचें जीवन । गे बाइये राम बंशासी मंडण ॥ ७ ॥ हां हां
जन वन वाटे टर्दस । गे बाइये कैकैनें कैली निराश ॥ २ ॥ हा हां
दिनकरकुळदर्पण । गे बाइये करी वनाभिमग्न ॥ ३ ॥

राग देशी

[३०९]

तपोवनासी चालिला न राहे रामराजा । वार्ता माजली नगरीं
जाला धोर गाजाराजा ॥ १ ॥ धृ० ॥ राम न राहे न राहे न चाले

प्रेम काहीं । येकमेकांमी बोलती करावें हो आतां काई ॥ ७ ॥ हाट-
बाजारी ग्रामस्त कलालिती घोरोघरी । हतभाग्य या जनाचें न भोगे चि
चापधारी ॥ २ ॥ लोक दाटले चौबारा विदोविदी दैन्यवाणे । मुखीं
बोलती करुणा राम जातो काय जिणें ॥ ३ ॥ शोक अद्भुत नरनारी
करिती घोरेघोषें । चाडालिणी भरतभाते नाव केलें काय ऐसें ॥ ४ ॥
पैल चालला उदास न पाहे मार्गे पुढें । दिनकरवरदाई न पुसत जात
कोडें ॥ ५ ॥

राम वैराटिका

[३१०]

॥ धृ० ॥ राम जातुसे घनासी योगवेपें । ठीळींविग्रहीं कौतुक
थोर भासे ॥ ७ ॥ भस्म चर्चिलें बल्कलें परिधान । सगें अर्जुन
सौमित्र सुलक्षण । सीता सुदरा ते न पाहे फिरोन । तिचें चालिळीं
निशक उदासीन ॥ १ ॥ जाळी अयोध्या उद्दस भयासुर । येकीं
राहिली दुर्दशा महाकूर । भूमडळीं माडला हाक्षकार । नभीं करिती
सुरवर जयजयकार ॥ २ ॥ अतराळीं दाटले सुरवर । प्रक्षानेंदें थोर
बाघाचा गजर । त्रिमुनीं दाटला धुमधुमकार । वधमडण स्थिर पाहें
दिनकर ॥ ३ ॥

राम धीराग

[३११]

जाता रघुवीर न चाले समार । पशु मुखीं चार । न सेविती
॥ १ ॥ न सेविती नीर ज्याचा जो आहार । दुखितें अपार ।
वियोगानें ॥ २ ॥ त्रियागानें दीन जाळीं सर्व जनें । दिनकर
हणे । राम जाता ॥ ३ ॥

सवादें

[३१२]

येऊ नको सीते जाय फिरोनि बहुत कठीण असे वनवासी ।
कर्कश रान मयूर पर्वत दुर्धर पंथ अलोट जिवासी । दुर्धर वृक्ष

१ कलकल किंवा गडगड करिती २ चड्याव्यावर. ३ घोर दणजे मयंकर.
४ कौमुदानें, आवटीनें. ५ स्वधीय डळें ६ घाकटा बहु लक्ष्मण

निवीड नसे जळ घात झडाडित शीत प्रगासी । दीन दिनेश हणें
वन दुस्तर भोगिसि व्यर्थ चि काय भगासी ॥ १ ॥

सवाई

[३१३]

एकोनि निग्रह बोलत जानकि शब्द हे काढिले कोटुनियां ।
जाइल हे तनु येथुन फिरोन प्राण समागमें देउनिया । निग्रह हा
मजलांसिकसा बहु येत असे जनिं टाकुनिया । हास्य करुनि दिनेश
हणें पुढें प्रलय येइल येथुनिया ॥ २ ॥

श्लोक

[३१४]

पृथ्वीच्या तीर्थराशी घरटिक महिपी माळ शंभू निवासी ।
सेवाळें पद्मकाशी जल लव शिरसी वय जें निर्जरासी । ध्याता गाता
शिवामी भयमय निरशी ज्या 'घरी' मुक्ति दासी । तो हा येखूळवासी
अनुदिनि स्मरतो जामदग्नीजितोसी ॥ १ ॥

राग श्रीराग

[३१५]

मत्स्य विलेपन । रुद्राक्ष धारण । केलें परिधान । वल्गळांचें ॥ १ ॥
गिरीं जटाभार । करीं चापशर । पाठीसीं तूणीर । शोभे कैसें ॥ २ ॥
शोभे समागमें । सीता भाजें वामें । चाले अविश्रम । लक्ष्मण ॥ ३ ॥
चाळता उदास । जाती सावकाश । लाविलेला ध्यास । विश्वजना ॥ ४ ॥
जन जाले दीन । येका रामेंवाण । दिनकरा प्राण । जाता वरें ॥ ५ ॥

राग धीराग

[३१६]

रामेंवाण भोग । सर्व क्षयरोग । जैसा घरीं माग । सुशीलाचे
॥ १ ॥ घृ० ॥ तैसें सर्व काही । रामेंवाण पाही । शीघ्र आज्ञा देई ।
वसिष्ठा तू ॥ ४ ॥ वसिष्ठा तू श्रेष्ठ । सूर्यवंशी पद्य । खुकवी हे कष्ट ।
वियोगाचे ॥ २ ॥ पाहें गुराया । बघुनि हे मार्या । भेटेन माझ्या ।
राववासी ॥ ३ ॥ राम आहे जेथें । जाईन मी तेथें । भरत भाग्यें ।

१ निरोध करून २ कपडे शब्द तोडवयाचे ३ येखूळ येथील देव, श्रीशंकर.
४ परशुरामास जिंकणाऱ्या श्रीरामास ५ आर्ग्य. ६ लावीकडे. ७ मला रामाला
भेजण्याची आज्ञा. ८ कैवली मातेला माम्बन जिवा माया दूर साहस.

बोळतसे ॥ ४ ॥ बोळतां भरत । सप्रेम सर्व हि । दिनकरा पाहीं ।
आर्त कैसें ॥ ५ ॥

क्षेपताळ

[३१७]

पतितपावना । वारिजासना । भवविदारणा । वाळिभंजना ॥
जळधिवंधना । पंकजासना । अमुरकंदना । कमळलोचना ॥ १ ॥ धृ० ॥
येई राघवा । पावें राघवा । भवमयें जिवा । गांजिलें बहु ॥ ४ ॥
जय सीतावरा । जय कृपाक्षरा । जय धनुर्धरा । धर्मसुंदरा ॥ जय
सुखार्णवा । जय कृपार्णवा । जय दयार्णवा । हरि भवार्णवा ॥ २ ॥
निशिचैरार्दना । जय जनार्दना । भक्तभावना । अमररक्षणा ॥ सजन-
आश्रमा । सिद्धसंगमा । जय मनोरमा । राजसोत्तमा ॥ ३ ॥ शशिध-
रांतरा । जळदभासुरा । धृतधनुःशरा । जय चिदंबरा ॥ ताडछेदका ।
दशमुखांतका । धनुष्यभंजका । कैवल्यदायका ॥ ४ ॥ संदरंजना ।
असंतगंजना । नियतभूषणा । कृतांतकंदना ॥ दिनकरप्रभु । विनति हे
चि जी । वासु देइजे । चरणि निल जी ॥ ५ ॥

राग माळवारी

[३१८]

॥ धृ० ॥ काय माझे पाहासी । दयाळा काय माझे पाहासी ।
अनाथ मी परदेशी ॥ ७ ॥ अगणित सेवक भुवनत्रई तुझे वसईनियां
विजेनासी । नाना साधनीं सावध साक्षपी न विसंबती या मनासी
॥ १ ॥ नाना गृह बहुविध उपाधी पाहिजे ज्या समयासी । तें तें अ-
नुकुळ करुनी तत्काळ सादर हांति तयासी ॥ २ ॥ जयंत्या पर्व महो-
त्सव यात्रा दिल्या टाळ मृदांगेसी । गाति नाचती ब्रह्मानंदें डोलती
निवेदुनि मन निजांगेसी ॥ ३ ॥ नाना साधक सोडुनि बाधक जाळे
योगविलासी । तनु मनु धन अयवें करुनि रामार्पण सेविती निष्काम

१ आदळ. २ कमळासना. ३ मधरा=परमात्मा, विष्णु. ४ धाम=तेज, प्रकाश, स्वरूप.
५ राक्षसांना मारणारा. ६ शंकराच्या अंतरां वास करणाऱ्या रामा. ७ जळद+
भासुर=तेजस्वी. ८ भंजन=जिकणे. ९ नियत द्य. भित्तिद्वय, निधयी. १० अरण्यांन
वांस्त करुन राहिलेले. ११ स्वाधीन करुन, अईन.

फळासी ॥ ४ ॥ ऐसे उत्कट भजनस्थितीचे दास रामा सहृणराशी ।
तयामार्जी रंक येक आपुलें क्षणीनि उद्धरी दिनकरासी ॥ ५ ॥

[३१९]

नेणें ज्ञान भजन मतिसेवन । नेणें नामाभिधान ॥ १ ॥ धृ० ॥
दयाळा ऐसा मो अज्ञान ॥ ४ ॥ नेणें विधियुक्त भागम निगम । आ-
गिक योगविधान ॥ २ ॥ नेणें विवेक धैर्याग्य विज्ञान । शांति क्षमा
समाधान ॥ ३ ॥ नेणें मुद्रा समाधि व्युत्थान । उन्मनी अनुसंधान
॥ ४ ॥ नेणें लक्ष अलक्ष परात्पर । ग्राहे क्षणे दिनकर ॥ ५ ॥

[३२०]

॥ धृ० ॥ ग्राहे ग्राहे ग्राहे दीनबंधु करुणासिंधु । न लागे
मज तुला वेधु ॥ ४ ॥ अखंड लागला या विषयांचा छंदु । निशि-
दिनि तळमळ कामक्रोध भवबाधु यांजहाती नाठवे श्रीहरिकथाबोधु
॥ १ ॥ बोध होता मनी मोठा सीण घाटे परि हें खोटें तुजविण देवा
उफराटें ॥ ४ ॥ अती सोडीना काळ पाप मोठें । हर हर सर्वसारी
नाडियलें चाटेपोटें त्यावांचुनी बेल्ल जाय निंदाद्वेषकाटें ॥ २ ॥
ऐसें आयुष्य गेलें हातोहाती त्याची खंती न लागे देवा माझां चित्तीं
॥ ४ ॥ पाळिलीं तें अवघीं शेपी अंतरती । दिनकर क्षणे किती
सांगणें हें तुजप्रति रघुपति कोण्या तोंडे करूं आतां विनंति ॥ ३ ॥

[३२१]

॥ धृ० ॥ हर हर हर देवा महादेवा सदाशिवा कर्पूरगौरा
देवराया ॥ ४ ॥ सार्धक घडाय तुझी इच्छितो दया । घडि घडि गत
वय होय जाय लवलाहा । तुजवीण उपाय काय आहे तराया ॥ १ ॥
देवा देवा देवा देवा मन्मथारि गौरीरमणा भयशमना करणाळया
मूळी ॥ ४ ॥ शंभुवाचुनी अंता कोण पाळी । भवभय दुर्धर घाटे मज
बहु फार करी त्याचा संहार हिमकरमूळी ॥ २ ॥ पतितपावना
जीवना आमुचिया-सखया सजना मजनासी लावी आपुळिया ॥ ४ ॥

तुझिया भजनेवोण जिणें वाया । दिनकर सणे हीनें दीनें आशी जैसीं
तैसीं रक्षीं देवा पापापासीं न सणे नाथिळा थाया ॥ ३ ॥

[३२२]

जय शंभु गिरिजारमणा । दुर्धरकलिकल्मषशमना । भवहरणा
देवा रिपुदमना ॥ १ ॥ धृ० ॥ कैलासनाथा ॥ ७ ॥ महादेवा आदि-
पुरुषा । जगजीवना शिव सर्वेशा । पशुपति जनतारण । जगदीशा
॥ २ ॥ हर हर शंकर शळी । तारी आत्रेयमौळी । दोन तुजें दिन-
कर सांभाळीं ॥ ३ ॥

[३२३]

महादेवा नीळकंठा विशाळा । अगाध तुझी छीळा ॥ १ ॥
॥ धृ० ॥ सदाशिवा दयाळा ॥ ७ ॥ भवोब्धि दुस्तर देखोनि डोळां ।
धात्रा तुझा केला ॥ २ ॥ अनाथ दिनकर असे कृपाळा । सांभाळीं
स्नेहाळा ॥ ३ ॥

[३२४]

सदाशिवा महादेवा सुरेशा । ब्रह्मांडनिजकोशा ॥ १ ॥ धृ० ॥
देवा देवा महेशा । मां पाहि जगदीशा ॥ ७ ॥ गंगाधरा गिरिवरा
गुणेशा । नागेंद्रमणिमूषा ॥ २ ॥ पंचानना चंद्रकोटिप्रकाशा । पशु-
पति सर्वेशा ॥ ३ ॥ शंभो गजाजिनघरामरेशा । स्मरारि भूतेशा ॥ ४ ॥
दिनेश सणे मज तुझी च आशा । निरंतर विवेशा ॥ ५ ॥

[३२५]

परात्परा भवहरा उदारा । कैवल्यदातारा ॥ १ ॥ धृ० ॥ शि-
वकर्पुणरीरा ॥ ७ ॥ गौरीवरा गंगाधरा अपारा । ब्रह्मांडमांडोदरा ॥ २ ॥
निरंतरो गिरिवरा वंशारा । तारी तूं दिनकरा ॥ ३ ॥

[३२६]

दर्शजनिवर्हण भूतगणेशा । सुरवरमंडण जय जगदीशा ॥ १ ॥
॥ धृ० ॥ शिवा शिवा शंकर शळी । पाळी आत्रेयमौळी ॥ ७ ॥ अ-

१ छंद. २ कल्मष=पाप. ३ भविकपीचा पुत्र जो चंद्र तो प्याच्या
मस्तकी आहे असा शंकरा. ४ दनुज=दानव, दैत्य. निवर्हण=नाशक, जिंकणारा.

नाथदीनजनवच्छ तूं रे । क्षणउनि शरणागत तुज भी रे ॥२॥ पति-
तजनपावन प्रींद तुजें । दिनकर क्षणे हें भूयस माझे ॥ ३ ॥

राग परज

[३२७]

व्यापक निज गगनाऐसे । भोंठे, आपुल्या अवकाशें । परि तें
नभ नव्हे साभासे ॥ १ ॥ धृ० ॥ तूं जाण सजना ॥ ४ ॥ नभ क्षणजे
शून्य हें पाहें । शून्य तें अज्ञान आहे । अज्ञानी गुणसत्तक टवळहें
॥ २ ॥ काम क्रोध महर भान । शोक मोह मद भय जाण । नभी हे
गुणसत्तक परिपूर्ण ॥ ३ ॥ नाम रूप कर्म जयासी । मगुण क्षणावें
त्यासी । त्रिपुटी न साहे मयासी ॥ ४ ॥ मली परतल्या श्रुति । तेथें
धन्यवाद तो किती । दिनकर क्षणे हे वाटगी विपत्ति ॥ ५ ॥

राग परज

[३२८]

जेथें परतल्या श्रुति । स्वानुभवे क्षणती नेति । न चाले त-
कंची विपत्ति ॥ १ ॥ धृ० ॥ तें मल पाहें ॥ ४ ॥ जेथें निःशब्द
धाचा । खुटे संकल्प मनाचा । ह्यास शमला लक्षांचा ॥ २ ॥
ध्यानाचा मगडा मोडे । ज्ञानाचा जाणीय रडे । जेथें उगवें संसृतिचें
फोडें ॥ ३ ॥ जयासाठी शंकर योगा । होउनि या महा वंतरागी ।
निरंतर तें होउनि जें भोगा ॥ ४ ॥ दिनकर क्षणे ऐसे आहे । अ-
श्रुता महता जें न साहे । सत्संगे, वण काण्हास नव्हे ॥ ५ ॥

[३२९]

जो देह सुंदर तारुण्य वापा । जो दूर काळखे पां ॥ १ ॥
॥ धृ० ॥ तो तूं पाहें स्वरूपा । सत्संगे जप अजपा ॥ ४ ॥ जो
इंद्रिये मन सचेतने पां । अलिप्त महापापा ॥ २ ॥ त्रिदोष जो देहीं
न येति कोपा । जो शक्ति साक्षेपा ॥ ३ ॥ आरोग्य वैभव जो भोग
सोपा । न पावे विक्षेपा ॥ ४ ॥ दिनेश क्षणे तुजें आयुष्य मापा ।
भरोनि न ये जो पां ॥ ५ ॥

१ सुळात "मगडा" आहे, पण "मड्या" वा हज, असे वाटते. पहा
श्रीमत् दासगोप ५-९-३९. मड्या = ठ, घट. जेथे आगाचे उधाडण होत.
तेथे ध्यान जिण्ड राहत नाही. २ स्तंभ = पोटा.

[३३०]

जें ब्रह्म निर्गुण निःसंग आहे । जें दृश्य अनु नोहे ॥ १ ॥ तें
तूं स्वरूप पाहें ॥ ४ ॥ काळघराडुनि अगाध होये । संकेत जें न
साहे ॥ २ ॥ नाहीं जया जन्ममृत्यु जरा हे । जैसैं तैसैं रोह ॥ ३ ॥
दिनेश हणें जे गुरुसंप्रदये । सानुमंत्रे लाहे ॥ ४ ॥

[३३१]

जें ब्रह्म निर्गुण निराभिमानी । अपार सुखखाणी ॥ १ ॥ धृ० ॥
तें तूं स्वरूप पाहें । पाहं नां स्थिर राहे ॥ ४ ॥ जें नित्य निर्मळ निः-
संगवाजें । उपा दृश्य नाहीं होणें ॥ २ ॥ दिनेश हणें गति अगम्य
उपाची । वेदां न घदवे वि ॥ ३ ॥

[३३२]

विप्रांति जें महा तपंधनाची । मिराभी मोक्षाची ॥ १ ॥ धृ० ॥
दया गुरुपेची ॥ ४ ॥ जे मूखेदक भयदगाची । अपार स्वसु-
खाची ॥ २ ॥ दिनेश हणें मज ते प्रसन्न सार्थी । नष्काम पुण्याची ॥ ३ ॥

[३३३]

धरा निजध्यास सदाशिवचा । तारीळ भव साचा ॥ १ ॥ धृ० ॥
जप श्रंखलाचा ॥ ४ ॥ विघ्नम जो या जगत्रयाचा । अगाध विज-
याचा ॥ २ ॥ दिनेश हणें मज संयंग त्याचा । विनाश काळाचा ॥ ३ ॥

[३३४]

अनाथ मी दीन तुझें कृपाळा । त्रैलोक्यप्रतिपाळा ॥ १ ॥
॥ धृ० ॥ दानवधु दयाळा । उद्धार तां केळा ॥ ४ ॥ निष्कामपुण्यें
फासां आली । जें जें हातीं केलीं ॥ २ ॥ प्रसादिकां नेष्टि महाग
तुशी । चिता तुला माझा ॥ ३ ॥ काण्यागुणें तुझें उत्तीर्ण होणें ।
बोवाळूं तनुप्राणें ॥ ४ ॥ स्वरूप तुझें हें मज प्राप्त जाळें । गजेंद्रपण
मेलें ॥ ५ ॥ चूमडळीं भाग्य मजें अपार । व्याधळें पद घोर ॥ ६ ॥
रक्षिलें श्रीदमठें सुरेशा । दिनेश जगदीशा ॥ ७ ॥

[३३५]

निदं नकां मुखें स्वरूप दाही । त्याविण गति नाहीं ॥ १ ॥

॥ ४० ॥ याचा विचार पाहीं ॥ ४ ॥ न बांधतां तारू जळप्रवाही ।
 राहिल उरि फाई ॥ २ ॥ जाणें असे परस्थळासी पाई । ठेउनि पाय
 गेही ॥ ३ ॥ न सुटती मुखसंभोग देहीं । कमें चि केंलें फाई ॥ ४ ॥
 दिनेश हणें निज स्वधर्म सोई । चालोनि लवलाहीं ॥ ५ ॥

[३३६]

आकाश जैसें असे सुदयामतेसी । चैतन्य जडजीवांसी ॥ १ ॥
 तैसा राम दासांसी । अखंड सहवासी ॥ ४ ॥ गुर्वर्ण पाहें जैसें अळ-
 फारेंसी । सिंधु कळोळासी ॥ २ ॥ जैसी धरामर गुणें धटेंसी । गोडि
 गुळापासी ॥ ३ ॥ तंतुत्व जैसें असे पटेंसी । बोजत्व वृक्षेंसी ॥ ४ ॥
 दिनेश हणें प्रभा रवीसी । सुगंध पुष्पेंसी ॥ ५ ॥

[३३७]

अखंड जें निजगतीस देतें । हिरोनि भवनेतें ॥ १ ॥ ४० ॥ राम-
 नामजपातें ॥ ४ ॥ नाशित जें महा अहंरुतीतें । तमासि निरर्शातें ॥ २ ॥
 मारीत जें कामक्रोधभयातें । दोषासि पळवीतें ॥ ३ ॥ ब्रासित जें
 फळिकाळा निघातें । स्वानंद उद्भवितें ॥ ४ ॥ ऐक्यासी आणुनि
 जीवेश्वरातें । द्वैतासि विघडीतें ॥ ५ ॥ सप्रेमवैराग्यशांतिक्षमेतें ।
 आणी विज्ञानातें ॥ ६ ॥ मोक्षप्री संपदा घेउनि येतें । दिनेश हणें
 जे तें ॥ ७ ॥

[३३८]

॥ ४० ॥ बापा दुर्घट आहे भवभय भारी ॥ ४ ॥ ज्या धार्कें
 ऋषिमुनिवरें श्यालीं धरिती योग विचार्यी ॥ १ ॥ जैसा सिंह मृगासि
 झपेटी । तैसा काळ जीधारि ॥ २ ॥ दिनकर हणें मनीं सावध आतां ।
 चिंती तो शरधारी ॥ ३ ॥

[३३९]

॥ ४० ॥ जीव कैसा आहे मनुजा पाहें ॥ ४ ॥ जीव कोठुनि
 येतो कोठें जातो । करितो काय उपाये ॥ १ ॥ स्वाधिन हा कीं परा-
 धिन ऐसा । विचारणें लवलाहें ॥ २ ॥ दिनकर हणें खुण पावसि
 जरि तू । धरिती सहारूपाये ॥ ३ ॥

[३४०

॥ धृ० ॥ जीव कोठुनि आळा कोठें गेळा ॥ धृ० ॥ जीव सगुण
कों हा निर्गुण आहे । पाहें विवरोनि मूळा ॥ १ ॥ आश्रम जाति
कुळक्रम याचा । कोण तो धर्म जिवाला ॥ २ ॥ माता कोण पिता
वसतें स्थळ वर्ण तो कोण निराळा ॥ ३ ॥

[३४१

॥ धृ० ॥ क्षणउनि सावध बापा नरहरि स्मरणें ॥ धृ० ॥ जग-
दीशमजनेविण सीण ऐसे । बोलति वेदपुराणें ॥ १ ॥ दोषांचा
जळधी कळि आहे । कैसें होइल तरणें ॥ २ ॥ दिनेश क्षणे किति
येणें जाणें । रघुपतिच्या विस्मरणें ॥ ३ ॥

[३४२

॥ धृ० ॥ चित्ता सावध होई नरहरिस्मरणीं ॥ धृ० ॥ श्रीहरिस्मरणें-
विण क्षण गत जो । तो जाणें यमधरणी ॥ १ ॥ उठतां बसता धदा
फरिता । अखंड अंतःकरणी ॥ २ ॥ आठ हि प्रहर दिनेश क्षणे
हरिमजनाची भरीं भरणी ॥ ३ ॥

[३४३

विपई जन हे केवळ दुर्जन सज्जन मानिसी कैसा । पाळिसी
पोसिसी धनकण लाविसी परि हा अनियेचा फांसा ॥ १ ॥ धृ० ॥
भज रे दीनबंधु । राम करुणाधिधु ॥ धृ० ॥ लाउनि ममता दाविती
समता । भेटें हें दिवसाचीं । मोहफासा घालुनि पतिता नागविती तुज
सार्ची ॥ २ ॥ हातें नेती पायें नेती । निशिदिन न विचारीती ।
दिनकर क्षणे हें समजोनि राघव स्मर रे बरव्या रीती ॥ ३ ॥ भज रे
दीनबंधु ॥ धृ० ॥

राम बैराटिघा

[३४४

बोले सद्बुद्धि तूं सद्ये साजणी । हा चि जपु जनीं यनीं नि-
रंजनीं । जीव जीतो बाई अखंड चितनीं । याचें साक्ष केळें बरें साही-
जणीं ॥ १ ॥ धृ० ॥ बाइये गे जपेविण जप सोहं अजपा । सांगे
सहस्र उपदेशसार सोपा । याचा विचार उघडा आहे बापा । अहं

सोहं निरसुनी मग पाहें पां ॥ ७ ॥ वकार आदि आहे सकार ज्याचा
 अंतु । आधारचकर्दळी गणराज जातु । सा शतें तें पुरळा संकेतु ।
 वाळक श्रीहरीचा व्रजा जेणवतु ॥ २ ॥ तया आसन पट्दळस्थधि-
 णानी । सा सहस्र जप जपतां नित्यानि । वाता मनपुरी वी गोविंद मा-
 जणी । दशदळकमळीं वैसे आसन घालुनी ॥ ३ ॥ उक्तांत अक्षरे हें
 पत्रीं नेसटनी । जपे सा सहस्र मग वरी शूळपाणी । कटांत नीळो-
 त्पट्दळ द्वादश आसनी । मंत्र अजपा सा सहस्र हृदयस्थानी ॥ ४ ॥
 हर मोठ्या कंठी सहस्र जीवाचे । तयासी राहणें नित्य द्वार नाभिकाचें ।
 तयावरतें घडलें बैसणें शिवाचें । येक सहस्र जप लक्ष योगियांचें
 ॥ ५ ॥ हकार सकार हें योज यो तेथीचें । तेथें मान पुरलें बाई पों-
 फाराचें । ब्रह्मस्थानी बैसणें सहस्ररुचें । तरलें कारण तेथें वर्णमक्षरांचें
 ॥ ६ ॥ येक सहस्र मंत्र तेथें उच्चारला । जाण जीवशिवाचा ऐक्यभाव
 जाळा । जीवीं शिव शिवी जीव समरसला । तेथें द्वैतभाव उडोनियां
 गेला ॥ ७ ॥ ऐसे समाधान घडे स्थानुंभवे । ज्यासी लाधलें हें तेजें
 चि जाणावें । ध्येय ध्याता ध्यान निरसून स्वभावें । स्वसंवेद्य स्वरूप
 दिनकर क्षणे व्हावें ॥ ८ ॥

राग पावक

[३४५]

॥ धृ० ॥ राम माय राम नाप । राम सखा सोयरा । इष्ट मित्र
 पुत्र वंधु । राम सर्व परंपरा ॥ ७ ॥ राम जन राम वन । राम सुखसं-
 पन्न । तन मन धन राम । राम सर्व त्रिमुक्ता ॥ १ ॥ स्नान राम
 संध्या राम । जप तप यज्ञ दान । राम वर्णाश्रमधर्म । राम विधिविधान
 ॥ २ ॥ इहलोक परलोक । राम सर्व चराचर । मीपण सर्व माझें ।
 राम क्षणे दिनकर ॥ ३ ॥

राग पावक

[३४६]

॥ धृ० ॥ पतितपावनाचा । गुण ध्यावा कोणीयेकें । नाथिलें
 सोडुनिया । धन्य व्हावें पुण्यस्त्रोकें ॥ ७ ॥ थोर थोर जेणें पंथें । गेलें

त्या चि पंथें जावें । अविद्येच्या सामिमानें । दुःख कासया भोगावें
॥ १ ॥ स्वर्ग नर्क यमयातना । पुण्यपापात्मक भोग । भोगितां सांण
मोठा । न धरितां सत्सग ॥ २ ॥ दिनकर क्षणे धन्य । नरदेहीं जाळें
येणें । पळेंपळ घडीघडी । स्वहिताचा लाहो घेणें ॥ ३ ॥

[३४७

पवित्र निर्मळ परब्रदातें । जीवांसी उद्धरितें ॥ १ ॥ धृ० ॥ नाम
स्मरा सुचितें ॥ ४ ॥ नाही असें दुर्जे मगदमातें । छेदुनि गति देतें
॥ २ ॥ दिनेश क्षणे नका दुजे विधातें । याविण सर्व रितें ॥ ३ ॥

[३४८

श्रीराम निष्काम जीर्ण धरावा । अखंड मुखी गावा ॥१॥धृ०॥
क्षण वायां न जावा ॥ ४ ॥ संसारीचा सर्व सोंडुनि गोवा । सप्रेम राम
ध्याना ॥ २ ॥ हा येक दिनकर क्षणे विसोंवा । त्रैलोक्यवासी जीवां ॥३॥

राग कल्याण

[३४९

॥ धृ० ॥ बहुविध जडदेहीं । चंचळ हा । आळक आत्मा
पाहा । करितो करवीतो । सकळ हि हा । कार्य कारण तो हा ॥ ४ ॥
ऐके धवणी तो । ऐकवितो । नाना शब्द तो होतो । स्पर्श स्वचैसितो ।
स्पर्शवितो । नाना स्पर्श तो होतो ॥ १ ॥ पाहे नयनी तो । पाहवि-
तो । नाना रूपे तो होतो । सेवी रसनेन । सेववितो । नाना रस तो
होतो ॥ २ ॥ हुंगे प्राण तो । हुंगवितो । नाना गंध तो होतो । ऐसा
होउनि तो । वर्तवतां । दिनकर क्षणे चराचर तो ॥ ३ ॥

राग पवक

[३५०

॥ धृ० ॥ सद्गुरु देवधर्म । स्नान सध्या कुळक्रम । सर्वे हि सर्वा-
तीत । सद्गुरु परब्रह्म ॥ ४ ॥ सद्गुरुवास जेथें । ते चि माझे काशीक्षेत्र ।
क्षेत्रवासी लोक नाना । देव ते चि पवित्र ॥ १ ॥ सद्गुरुने पापवणी ।
सर्वतीर्था सिरोमणी । भागीरथी आमुची ते । जनीं वनीं त्रिभुवनी ॥२॥
तारकाउपदेश । प्रत्यक्ष प्रसन्न करी । सद्गुरु विश्वेश्वर । दैनंदा निवारी

॥ ३ ॥ गुरु तीर्थ तीर्थराज । गुरु क्षेत्र सर्व क्षेत्रां । गुरु देव सर्व देवां ।
गुरु मंत्र सर्व मंत्रां ॥ ४ ॥ तनुमनुजीवैर्माये । अनन्य कारण । दिनकर
रामदासी निमत परिपूर्ण ॥ ५ ॥

रण बेदार

[३५१]

॥ ६० ॥ भिक्षा कामधेनु निर्जार्चा । माग्यग्री अतितांर्चा ।
अरंड दुमतसे । अमृताची । माही दर्शनाची ॥ ६१ ॥ माये योळ्ळी ।
ज्यांशी । तो धन्य संसारो । पुण्यश्लोक तो । घराचरी । संसारिक जन
तारी ॥ १ ॥ भिक्षुक भिक्षेचा मुकला । न विसंभे क्षण तिजला ।
पंचमहायज्ञ । तिजवरी । करितां जनी उद्धरला ॥ २ ॥ भिक्षाहारी
तो । निराहारी । त्रैलोक्यामाशारो । दिनकर क्षणे तो । श्रीहरि । समई
गृहस्थावरी ॥ ३ ॥

[३५२]

गान मनी वरदान । देई साहित्यविंदान । पदप्रमय निदान ।
छंद बंद धारणा । राग रंग तानमान । भेद आळाप समान । गिडी
भोवरी प्रमाण । युक्तायुक्त कारणा । अर्थ आपणिका रस । श्रुतिसमेळ
सुरस । श्रोत्यां नुरजे विरस । करितां विचारणा । मतिहीन दिनकर ।
तू चि ठेवीं शिरी कर । आहे तुजें मी किंकर । मूढबुद्धांवारणा ॥ १ ॥

[३५३]

प्रज्ञासरस्वति माये । बंदूनियां तिचे पाये । कथा करितां अ-
पाय । अणुमात्र नव्हती ॥ विद्यामात्र परिपूर्ण । जाणे चातुर्याची
सूण । रागरंग तानमान । गातां संत रिक्ततो । समयाचें मुचे ज्ञान ।
मुचे सर्व समाधान । कोठें तें हि विलक्षण । नव्हे वर्ततां स्थिति ॥
दिनकर क्षणे वर । बंदनें चि ऐसा घोर । जरि शिरीं ठेवी कर । तारि
सिद्धि घोळती ॥ १ ॥

[३५४]

सद्गुरूचे पदरज । शिरीं पडतां सहज । स्वर्गां नाचतां पूर्ज ।
ब्रह्मानंदें डुल्लती । तीर्थे इच्छिती तयासी । क्षेत्रें लक्षितो पंधांसी । तीर्थे

लाधो का आह्लासी । तेणें दोष जळती । देव येती दर्शनासी । सिद्ध
घेती सवादासी । हर्ष थोर सावकासी । भाग्योदय बोलती । दिनकरा
हैं गहन । पदरजाचें निदान । मा ते कृपा होता पूर्ण । नेणों केसे
बोळती ॥ १ ॥

[३७५]

सर्व साधनाचे फळ । गुरुरास्य हैं केवळ । दग्ध होती मनो-
मळ । पदरज लागता ॥ बहु जमें चित्त हीन । जाळें होतें जें मळि-
ण । शुद्ध हाथ अनुतापोन । चरणतीर्थ मागता ॥ ताथे तपें योगें
दानें । जें नेदवे वेदाध्येन । प्राप्त नवे जें निदानें । सदाचारे वागता ॥
ऐमें परम गहन । कोण्हा न सगवे पर्ण । दिनकरा तें सपूर्ण । गुर-
वाक्यें जागता ॥ १ ॥

[३५६]

सासगाचें महिमान । नाचें नवें समाधान । निजानदें प्रेमा
पूर्ण । अष्टमाव स्फुरती ॥ तुटे विषयाचा ध्यास । मोडे प्रपचहव्यास ।
मन नेव माझकास । धरी स्वरूपी रति ॥ बाणे विवेक पैराग्य । शुका-
दिकाचें जें भाग्य । ज्ञानि क्षमा यथायोग्य । देहमाव विरती ॥ काय
सागो नवलाव । त्रिपुटीसी द्वेष वाव । दिनकरा स्वयमेव । दृश्य द्रष्टा
चुरती ॥ १ ॥

[३५७]

सावधान सावधान । गुरुवाक्यें अनुसधान । पळभरि वेवधान ।
कामा नये साधका ॥ ज्ञानेवीण जो भिचार । तो चि जाण भूतसचार ।
जीवा होता अविचार । युक्ति त्याची बाधका ॥ स्वहिताचा नि सदेह ।
पात्रोनिया नरदेह । तेथे वाडगा सदेह । जममृयूचा धाका ॥ सर्व
सोदूनि नविक । करी मुक्तीचा निषेक । तरी पात्रसी सम्यक । चरा-
चरवेधका ॥ १ ॥

[३५८]

गुरुकृपेचें अंजन । लेती जयाचे नयन । तथा स्वरूपनिधान ।
 श्रमेवीण सांपडे । मनोवाचा अगोचर । नव्हे इंद्रियां गोचर । सर्वां सर्व
 सर्वांपर । येकायेकां आंतुडे ॥ भेद भेदूनि अभेद । मुख सांपडे विशद ।
 जयालागीं टोंके वेद । पुराणासी नांतुडे ॥ ऐसें सुख वरी पूर्ण । दिन-
 करा जें गहन । गुरुकृपेचें विद्वान । भाववळें विरुडे ॥ १ ॥

[३५९]

संतसंगें सारासार । मना विवर विचार । तरी पावसी साचार ।
 स्वस्वरूप अंतरी ॥ मद मछर शमेल । मोह माया विरमेल । दंभ प्रपंच
 दमेल । कल्पनेची कातरी ॥ भव दुर्धर कापेल । कळिकाळ विळपेल ।
 देहबुद्धि करपेल । ज्ञान साधिसी जरी ॥ सुख सुखें थोरावेल । प्रज्ञानंद
 होलावेल । गुरुकृपा निभावेल दिनकरा भीतरी ॥ १ ॥

[३६०]

गुरुकृपेवीण काय । मनां करिती उपाय । उपाय चि तो अपाय ।
 जन्ममृत्युदायक ॥ श्रम करावा फेला चि । अविवेक नाथिला चि ।
 भ्रमं भ्रमावें वाया चि । भजभजों माईक । देव धर्म तीर्थ व्रत । योग
 पाग कर्म निल । न करिती जीवमुक्त । पुनरावृत्ति योजक ॥ ऐसें
 नाथिले चि सर्व । काल्पनीक मिथ्या भाव । दिनकरा स्वयमेव ।
 गुरुकृपा संम्यक ॥ १ ॥

[३६१]

अगणित पुण्य होय । तरी लागे रामसोये । लोकलाज मग
 काय । अलोलिक विश्रामु ॥ जेथें मी तूं ऐसी माप । कांहीं नुरे चि
 निशेप । तेथें कल्पनाप्रकाश । धरी कोण वेध्रमु ॥ अनुवाच्य अडनांव ।
 निर्विकल्प उपाचा गांव । अहं आत्मा ब्रह्मभाव । तेथें कोठें संभ्रमु ॥
 संतकृपेचा पवाड । निसंदेह तो निवाड । दिनकर झणे गोड ।
 सेवित्याचा आश्रमु ॥ १ ॥

[३६२]

फरीं टाळीं पाचें राम । दास गर्जती निष्काम । सर्वकाळ हा

चि नेम । ध्यान दृष्टि लक्षुनी ॥ हरिकीर्तनी सौरस । समुदायाचा ह-
व्यास । पर्वजयंत्यांचा घ्यास । चित्त वित्त लाउनी ॥ ब्रह्मानंद हेला-
यती । शांती चोहटां नाचती । आपपर हें नेणती । संतोपासी सेउ-
नी ॥ ऐसे वैष्णव उदार । देती मुखाचे उद्गार । त्यांचे पदीं दिनकर ।
देहभाव निरसुनी ॥ १ ॥

[३६३]

सुरवर नरेश्वर । यक्ष गंधर्व किन्नर । योगी मुनी विद्याधर ।
रामनामें गर्जती । देव राक्षस दानव । ऋपेश्वर गण मानव । पशु
पक्षी सदाशिव । रामनामें गर्जती ॥ अहिराज फणीवर । नद नदी
सरोवर । मेरु धरा गिरिवर । रामनामें गर्जती ॥ चंद्र तारा दिनकर ।
श्रीस कपि तरुवर । सर्व जीव चराचर । रामनामें गर्जती ॥ १ ॥

[३६४]

धन्य धन्य नरदेह । स्वहिताचा निःसंदेह । पारि पूर्व पुण्य
साह्य । ब्रों जालें पाहिजे ॥ जरि पूर्व पुण्य होय । तरि लागे राम
गोय । जन्ममृत्यूचे अपाय । येहीं कोठें राहिजे ॥ स्वसंवेद्य सुखवन ।
निजानंदें परिपूर्ण । देहभावनिरसन । अहंकारें नुरिजे ॥ दिनकर हणो
पूर्ण । पावोनियां समाधान । स्वसंवेद्य सुखावोन सर्वमान्य होइजे ॥ १ ॥

[३६५]

जन पाहे वरपंग । परि नेणे अंतरंग । ऐसियांचा गुणसंग ।
कामा नये साधका ॥ देहबुद्धीचे दायक । नवरसिक गायक । नाना
दुर्भेद वादक । गोष्टी बोले भेदका ॥ निंदी सन्मार्ग संतासी । द्वेषें रची
अपायासी । प्राणी नेणे स्वहितासी । युक्ति नेचे बोधका ॥ दिनकर
हणो हिन । प्राणी ठके कार्येवीण । अंतीं आरूढपतन । कर्ममार्ग-
छेदका ॥ १ ॥

[३६६]

सोफी जंगम जटिल । द्विज संन्यासी ~~गुनी~~ ॥ धरुनी । पाहे
धडील । क्षपणीक बैरागी ॥ निराहारी श्रितपणें, आळसात, ३ अधम.

भगवे तागडे फकीर । उघडे वोडके भंगी ॥ जिंदे मुल्लां कलंदर । बंदे
सेख मुमाफ़ीर । बहरी काजी प्रेगवर । बेकइद दुरंगी ॥ ऐसे अनतवेप-
ज । पथ चालती निर्लेज । दिनकरा ते सहज । धन्य जाले स्वरंगी ॥१॥

[३६७]

गुरुकृपा हो जयासी । जर्वे शरण तथासी । तो चि वारील
भयासी । ब्रह्मज्ञान बोधुना ॥ जन्म मृत्वाचे अपाय । त्यास रचील
उपाय । दृढ धराजे ते पाप । प्रत्ययेसों शोधुनी ॥ ज्ञानतेज प्रकाशेल ।
बुद्धिकोश विकाशेल । अहंतम त्रिनाशेल । मत्तवाद रोधुनी ॥ दिनकरा
समाधान । गुरुकृपे अनुसंधान । प्राप्त होता अभिधान । सोहंसिद्धी
साधुनी ॥ १ ॥

[३६८]

राम नाम सत्य सार । निर्य जपे गौरीहर । ते चि ध्या रे
निरंतर । भवमयछेदक ॥ अंबंरूपी पराशर । व्यास नारद तुंगर ।
शुक पुंडरीक धोर । रामनाम निष्टर ॥ अगणि भक्तराज । व्याध्या
नाम निजराज्य । स्वर्गी पावती पूर्वज । ब्रह्मानंद निराक ॥ दिनकर क्षणे
बाढ । नरदेहीं फिट्टे चाड । सतसर्गे पुरे कोड । रामनाम सम्यक ॥१॥

[३६९]

सगमग सगमग । विषयाची लगवग । कामा नये त-
गवग । धरदार धनाची ॥ शगमग शगमग । जाईजनि तगमग ।
वैमनाची सगमग । माझी तुझी जनाची । देहरग वोरगेळ । पद
पदवी खगेळ । अती म्बहित मगेळ । तेव्हा आस्ता कोणाची ॥ ऐमा
नव्हे जों प्रयोग । तों तू सावी आमयोग । दिनकरा स्वसंयोग ।
वृत्ति सोहंपणाची ॥ १ ॥

[३७०]

हरिकथा नामवेप । कर्ताळिका विशेष । समुदाये हरिदास ।
करी टाळी वाचे राम । टाळ वाजती रणाण । चग
स्त ॥ घुमघुमिती मृदाग । स्वरे गाजती

उपांग । तेणें माजे रसरंग । अभाविकें तज्जती ॥ दिनकर हाणें रम्य ।
रामकथा अनुपम्य । परि भाविकांसी गम्य । ते तेथें चि मज्जती ॥१॥

[३७१]

कल्पनेची शेंडी बोडी । त्रिगुणाचें सूत्र तोडी । पद्मगुणाचें
वस्त्र वेडी । निर्वासना रंगेंसी ॥ सोहंभाव दंड धरी । ज्ञानकर्मडल्ल
करी । विज्ञानाचें जीवन मरी । सर्वभूतनिवासी ॥ सहज सिंहासना-
वरी । निसंदेह संन्या वरी । निराक्षर जप धरी । अगणित गणनेंसी ॥
संतसंगें हा संन्यास । घेई करून विन्यास । दिनकर हाणें वेप ।
न मिरवो कुडीसी ॥ १ ॥

[३७२]

उन्मनीची पुडी जेवी । पूर्णतेची सुंठी सेवी । नारायण धरी
जीवी । नारायण होउनी ॥ अलोलिक मठीं वास । निरंतर सावकाश ।
देहबुद्धीचे धातूस । स्पर्शां नेदी नयनी ॥ पूर्वाश्रमी नाम जीव । स्म-
रण होतां मरे शिव । निरगुनः देहभाव । तें चि स्नान करुनी ॥
न मोडुनी हा संन्यास । सावकासी सविशेष । दिनकरा स्वप्रकाश ।
ज्ञानबोधें बोधानी ॥ १ ॥

[३७३]

ब्रह्मज्ञानधीण नर । नर नव्हे खरा खर । हीण केला संवसार ।
सर्वांपरी पाहाता ॥ पळेंपळ सावकाश । होतो आयुष्यासी नाश ।
अंती पडे काळपाश । निदसुरें राहतां ॥ गेला नये येक क्षण । सेखीं
होय विलक्षण । अतरला सुलक्षण । अहंकार बाहतां ॥ दिनकर हाणें
धन्य । नरदेहीं हें जपन्य अंतीं तुज राखे कोण । ममतेचें बाहतां ॥१॥

[३७४]

देहबुद्धीचा संकल्प । देई सोडुनी विकल्प । मनीं धरी निर्वि-
कल्प । स्वस्वरूप सोयरे ॥ नरदेहीं पळेंपळ । जातें आयुष्य निर्फळ ।
न करितां तें सफळ । अंतीं नर्क काय रे ॥ संतसंगती धरुनी । पाहे

विवेकें करुनी । अविवेक विवरुनी स्वसंवेद्य होय रे ॥ दिनकर हणगे
गम्य । जये कृपेनें अगम्य । तये मूर्ताचा संगम । सोडूं नको पाय रे ॥ १ ॥

[३७५]

भक्तीवीण ब्रह्मज्ञान । ज्ञानेवीण तें भजन । कामा नये परिछिन्न ।
येकेवीण येक रे ॥ भक्तिज्ञानाचा विचार । कर्मेवीण अनाचार ।
युक्त नव्हे तो विचार । येकेवीण येक रे ॥ भक्ति ज्ञान कर्ममार्ग ।
विणा वैराग्ये अभाग्य । बाधक हें मथयोग्य । येकेवीण येक रे ॥
भक्ति ज्ञान कर्मयाग । वैराग्येसां फलत्याग । ऐसें नव्हतां अमार्ग ।
दिनकरा काय रे ॥ १ ॥

[३७६]

फाळदडें धडकील । फळीमळें सडकील । भवरोग धडकील ।
निदसुरें राहातां ॥ योग जरेचा घडेल । तारुण्य हें विघडेल । तेव्हां
दास्य न घडेल । राघोबाचें पाहातां ॥ दोष देही मिडकेल । पुण्यमार्ग
फडकेल । आयुष्य हि शडकेल । कर्मबोझें वाहतां ॥ सेखीं सर्व घोस-
रेल । पापें प्राणी घसरेल । जो श्रीरामा विसरेल । दिनकरा
वाहतां ॥ १ ॥

[३७७]

घडी घडी आयुष्यासी । भूखा होत आहे नाश । सेखीं पडे
फाळपाश । तेव्हां कोण सोडील ॥ रांडा पोरें घरदार । विषयांचा हा
जोजार । काळ करील संहार । क्षणामार्जी नाडील ॥ अंती नाठवेल
राम । शिवहृदयविश्राम । कैसा नाथिला चि भ्रम । अतराय पाडील ॥
दिनकर हणगे धन्य । दोहीकडे नागवण । ना प्रपंच ना भजन । पक्ष
कोण बोढील ॥ १ ॥

[३७८]

पदोपदीं आत्मघात । जीवीं जडला संघात । केला अज्ञानें
आघात । जन्ममृत्यु लाटनी ॥ आत्मा अग्निनाश घन । दाट निविड
सघन । त्यासी नाथिलें चि विप्र । नेणिवेसी भाटनी ॥ नेणिवेनें बद्ध

जीव । जाणिवेनें मुक्त शिव । स्वस्वरूपीं दोन्हीं वाव । भावनेसी खा-
उनी ॥ आत्मा ऐसा निष्कळंक । त्यासी जीवत्वे कळंक । दिनकरा हें
निष्टंक । गुरुकृपेवाचुनी ॥ १ ॥

[३७९

भवभय अनिवार । घाटतसे मज फार । कांहीं न कळे नि-
र्द्वार । कैसे परि तरिजे ॥ जरी करूं तीर्थाटण^१ । योग याग अनुष्ठान ।
तरी नाहीं आंगवण । घाटगे चि भरिजे ॥ पळेंपळ संवसार । पायां
केला भूमिमार । मृत्यु आला मारेंमार । आतां काय करिजे ॥ दिनकर
हणें येक । संतकृपेचा विवेक । लाघे तरी च सार्धक । नाहीं तरी
नुरिजे ॥ १ ॥

[३८०

जय राम जय राम । नित्य जपा पूर्णकाम । जनसज्जनविश्राम ।
सदाशिवचित्तनु ॥ योगियांचें निजधाम । साधकांचा मनोवर्म । मुनि-
जनध्येयवर्म । पूर्वापर नूतनु ॥ वेदशास्त्रें जयाळागी । कर्म धर्म ज्यांची
मागि । पाहाताति बीतरागी । राम तो पुरातनु ॥ दिनकर हणें देव ।
अनुवाच्य ज्याची माय । त्याचा जाणें अभिप्राय । केवि मानवी तनु ॥ १ ॥

[३८१

शुकमिसें गणिकेसी । जेणें नेळें वैकुंठासी । भावें स्मरतां
तयासी । काय गती नव्हेल ॥ महा पतित कौळिक । मरामिसें तो
बाह्मिक । ज्याचें काव्यवर टीक । वंद्य केळें केवळ ॥ पापराशी अजा-
मीळ । पुत्रमिसें तो सुशीळ । अंतीं लाघला कैवल्य । निजानंद
निर्मळ ॥ दिनकर हणें राम । पतितांचा पूर्ण काम । मा तो सुशीळां
विराम । ध्यातां केवि होईल ॥ १ ॥ ३० ॥

[३८२

निरसुनी भवभ्रम । करी ज्ञानाचा संभ्रम । तेणें पावसी नि-
भ्रम । भ्रमाविभ्रमातीता ॥ सुख सांपडे दडंस । पुरे मनाची भडंस ।

माजे धियेक घटस । नारासार शोधिता ॥ धन्य धन्य नरदेह । समा-
धानें निसदेह । उढे धिदेह अदेह । समाधानी राहाता । दिनकर राम-
दास । लणे होटनी उदास । परी सट्टगुधें दास्य । मुजी होसी तत्वता १

[३८३]

कर्म करितो प्रतापें । परिहारिणी प्रितापें । जाती कुंथतें संतापें ।
जन्ममृ यूच्या घरा ॥ देहमात्रेच्या पापें । द्विजें गिळिळीं अमूर्पें । कैरि
होती त, निष्पापें । नाही निधयो सरा ॥ याग सकाम संकल्पें । स्वर्ग
इष्टिनी आफल्पें । इष्टितां चि गेलीं कल्पें । येतां जातां ससारा ॥ ऐसीं
पतितें कुरूपें । दिनकरा महत्तापें । उदा चौन्दासा विरूपें । भोग भो-
गिती घरा ॥ १ ॥

[३८४]

शुद्ध आत्मज्ञान धन । जया नित्य तो सधन । तया कल्याती नैधन ।
होता न दिसे नरा । विधिविधान गहन । शीळ चाळनी सहन ।
नित्य विज्ञान बहन । जयालागी विहाग ॥ निजपणें सो सपन्न । पण
प्राप्तुनिया पण । पणोपणी हि आपण । विचरत चतुरा ॥ पदोपदीं
धरा धन्य । धन्य जेणें त्रिमुवन । केळा पतितीं अमान्य । दिनकरा
तो खरा ॥ १ ॥

[३८५]

कर्म मातळा कर्मिष्ठ । भ्रमं भ्रमळा भ्रमिष्ठ । धर्मं फुगळा
धर्मिष्ठ । पात्रापात्र भुलळा ॥ मर्दे मातळा मदाध । मोहें मोहिला मोहाध ।
धर्मे मातळा धनाध । तया न दिसे मळा ॥ दोपें कटाळेना मन । गर्ब
आधळे नयन । तेणे न देखे सझान । अणुमात्र तो डोळां ॥ परि
जाणवेल तेहा । नकीं पचविती जेव्हा । दिनकर लणे देवा । विस-
रळा हें त्याळा ॥ १ ॥

[३८६]

मंदगदळ सदळ । याचा लागता बदळ । भवव्यार्वांचे गोंदळ ।
घरोघरीं घाळिती ॥ मा यत्नेची वन्यळ ॥ राहे निवळ । आ

वादाचें कथळ । द्वेषमुखें सेविती ॥ मिथिनिपेधाचा चळ । राहो नेदीं
पै निधळ । स्वर्ग नर्क अधिचळ । ज्याच्या सर्गे भोगिती ॥ ऐसे अ-
विचार खळ । दिनकरा ते वखळ । मर्दे मातले निखळ । कुंभशर्की
पचिती ॥ १ ॥

[३८७

तन मन धन जन । काळ करील तर्जन । खोटें मायेचें सौ-
जन्य । सर्व सोडिता वरें ॥ मान्यतेची कणकण । आगीं जडती
निकण । काळ मारी चडकन । अपमानाचीं भरे ॥ ब्रह्मदेवाचें भूषण ।
मिर्मी निंदेचें शासन । ऐसियासी आश्वामन । काळदडें आदरें ॥ सर्व
सोडूनियां येक । धरीं त्रिकेक सम्यक । दिनकर क्षणे भाष । तो चि
तरे हें खरें ॥ १ ॥

[३८८

मुरार नरशूर । नामे पावन असुर । मुनिर वनचर ।
ऱ्हीसतारक खरा ॥ जड तारिले जळ्यात । सिध् बाधला पळात ।
शिरोमणी सकळात । राम चित्ती तो धरा ॥ तार्थ व्रत दात्र पुण्य ।
सर्व कीजे रामार्पण । तरि होइजेळ धन्य । निजपदीं चतुरा ॥ दिनकर-
कुळकाम । जीवीं धरावा निष्काम । स्वप्नीं तो हि भवभ्रम । कोण्हा न
दिसे बरा ॥ १ ॥

[३८९

तन मन जन धन । वन मुनन साधन । सर्व आहे हें नैधन ।
सारासार पाहता ॥ सार शोधीं सावधान । काळें माडिलें सधान ।
रामीं लावीं अनुमंधान । सावधान तत्त्वता ॥ पद पदवी जाईल ।
जन्ही जाला ईजाईल । अत सकळा हाईल । येथें नाही अन्यथा ॥
दिनकर क्षणे राम । धरीं सोडूनि विराम । तेणें पावसी आराम ।
सुखरूप सर्वथा ॥ १ ॥

[३९०]

गुरुप्रेमीण दक्ष । बोले ज्ञानवेपथुपक्ष । केवि पावेल तो मोक्ष ।
 ब्रह्मस्थितिवेगळा ॥ अनुभववीण देख । शिकवेलें बोले शुक्र । तैसें
 ज्ञान तें शाब्दिक । जना बोधूं शिकला ॥ नसे वैराग्याचा लेश । कैचा
 कर्मांचा हव्यास । ज्ञानमार्ग तरी घोस । अहंकार नाशिला ॥ दिनकर
 हणें मूर्ख । मानी विषयाचें सुख । पारि रौरवाचें दुःख । अंती भोगी
 येकला ॥ १ ॥

[३९१]

बोलण्यानें होतो नाश । न बोलावें सविशेष । नेमक चि
 स्वप्रकाश । सर्वां ठाई पाहिजे ॥ तारि हांइजेळ धन्य । जडजावें राज-
 मान्य । नाहीतरी ते जयन्य । अपवादें लाहिजे ॥ हणऊ नथा नेमक ।
 वर्तणूक प्रपंचिक । तथा हो कां परमार्थिक । तऱ्हे न्यायें राहिजे ॥
 ऐसे नीतिवंत नर । नरवेपें ते ईश्वर । धन्य हणें दिनकर । ऐसे नर-
 देही जे ॥ १ ॥

[३९२]

उडऊनि वर्णाश्रम । तोंडें बोले सर्वग्रह । काय कैचे देवधर्म ।
 काल्पनिक आवयें ॥ कैचे स्वर्ग कैचे नर्क । कैचे विधीचे संपर्क ।
 ऐसें बोधूनि कुतर्क । रची नाना लाघवें ॥ अविद्येचें जाड वळ । धरू-
 नियां अनर्गळ । क्रियेवीण शब्दजळ । न्यायनीति नाठवे ॥ दिनकर
 हणें श्रम । करी केली चि वेष्ट्रम । अंतकाळीं अविश्रम । केवि राम
 आठवे ॥ १ ॥

[३९३]

अनुभववीण ज्ञान । मुंके नरवेपें श्रान । शिश्रोदरपरायण । विप-
 यांसी सोंकलें ॥ निंदी तीर्थ देव धर्म । विधिविधान स्वकर्म । भूतदया
 नित्यनेम । शब्द सांगे शिकले । जें जें दिसे तें तें ब्रह्म । ऐसें भजन
 सुगम । उपदेशी सर्वज्ञ । बोल बोले मोकळे ॥ दिनकर हणें काय ।
 शब्दब्रह्म हित होये । तारि धरूनि उपाय । साधक कां थोकले ॥ १ ॥

[३९४]

किती संसाराचा सोस । जीवा करिसी विशेष । वय वेंचलें उदास । रांडापोरें पोसितां ॥ माझें घर माझी दार । माझा सकळ संसार । ऐसा नाथिलें जोजार । खरपणें वाहाता ॥ सेखों जाणें येकलें चि । तेव्हा संगति कोणाची । प्रपंचाची को देवाची । येमदूत ताडिता ॥ दिनकर झणे वेगें । सवे साडूनिषां मार्गे । हित करी संतसर्गे । सुखी होसी तत्वता ॥ १ ॥

[३९५]

काय जीवा भुल्लामी । माझें माझें जल्पतोसी । सोडूनियां राघेवामी । विषयांसी सेविसी ॥ वय वेंचे पळेंपळ । अंतीं राहेल सकळ । तेव्हां कोणाचें तूं बळ । येमदूना दाविसी ॥ घाळूनिया कर्मपाश । दून नेती सावकाश । तेव्हा यातना कोणास । आपुली तूं लाविसी ॥ आतां तन्ही मूढा सोय । धरी सहुरुचे पाय । दिनकर झणे काय । नाथिलें चि भाविसी ॥ १ ॥

[३९६]

मना सोडावे ने जन । जेथें बहुत दुर्जन । खळ खोटे बुद्धिहीन । सागस्तार निंदेती ॥ भाव भक्त ना आचार । कैचा स्वधर्म विचार । चोर कठोर साचार । हीनजना वंदेती ॥ हरिकार्तन पुराण । कथासार निरूपण । तेथें नाहीं ज्याचें मन । सज्जनासी खेदिते ॥ ऐसियासी नमस्कार । दिनकरा निरंतर । जैसे क्रियेचे विखार । स्महितासी छेदिते ॥ १ ॥

[३९७]

नरदेहीं सावधान । जीवा नको वेवधान । लावीं रामी अनुमंधान । करी हित आपुलें ॥ आतां जाणें क्षणा जाणें । नाहीं कोणहासी राहाणें । सेखीं लागेल भोगणें । कर्म केलें नाथिलें ॥ होऊनियां शुद्ध-युद्ध । देव भजावा प्रसिद्ध । तयारीण दुजा वेध । जयातें चि नाडले ॥

दिनकर सणे नोट । पंथ सोडूनि जव्हार्ट । धरी तयासी कचाट ।
पदोपदी दाटले ॥ १ ॥

[३९८

अज्ञानाचें तूं निधान । जीवा आहेसी 'संपूर्ण' । रात्रिदिस
वणवण । रांडापोरें पोसितां ॥ द्रव्यदाराअभिलाप । विषय चा आ-
शापाश । गळां पडिला विशेष । ज्ञानपंथ नेणतां ॥ नरदेहाऐसा
वास । पावोनियां सावसाश । अहकारें नासलास । मी मी माझे
जल्पतां ॥ आता तन्ही निजमोय । धरीं सद्गुरूचे पाय । दिनकरा
प्राप्त काय । देखुद्धे वाहता ॥ १ ॥

[३९९

पृथ्वी आप तेज यारा । चहूं भूतांचा पसारा । मंडद्भूत सैरा-
वैरा । तें पाचवें पाहातां ॥ अंतरात्मा तो चंचळ । जळे चाळी दृश्य-
मूळ । तो चि शोभावा सकळ । भूतमात्रीं तत्वता ॥ सत्तारूप तो
चैतन्य । द्रष्टा साक्षी जो अनन्य । स्वसत्त्व घन शून्य । ऐसीं नामें
धरिता ॥ दिनकर सणे दृश्य । निरसिता स्वप्रकाश । नुरे द्रष्टवें
सामास । दर्शन हि सर्वथा ॥ १ ॥

[४००

दृष्ट्यासवें द्रष्टा जाय । येथें सांगारें तें काय । दर्शनासी ते चि
सोय । येक येकासी मूळ ॥ वाच्यात्रिपुटीचें भान । निरसितां परिपूर्ण ।
अनुनाय्य निरंजन । परब्रह्म निर्मळ ॥ द्वैतमावाचे जघन्य । भेदाभेद
जाले शून्य । चौ वाचा पडिलें मोन्य । ऐसें जालें निर्मळ ॥ संतसर्गे
हा विचार । विचारिता सारासार । निसदेह हा निर्झार । दिनकरा
केवळ ॥ १ ॥

[४०१

जड चंचळ निश्चळ । तिन्ही पदार्थ केवळ । यांत उत्तम नि-
श्चळ । निरमिता जें दरे ॥ आत्मा चंचळ तो सार । देह जड तो

असार । विरता सातारें । निखळ चि साजिरे ॥ साधन जीव
दक्ष । तो चि हाऊनि सापक्ष । गुरुठों पावे मोक्ष । तत्काळ चि
विचारें ॥ दिनकर हणें व्यर्थ । अस्तऊनिवा समस्त । संप्रज्ञातसमा-
धिस्थ । निरतर तो चि रे ॥ १ ॥

[४०२]

जडदेही सर्वकाळ । अनरात्मा तो चचळ । चळे चाळी दृश्य-
मूळ । द्रष्टा होऊनि सदा ॥ तिहीं अस्थायें भान । बरें ससारिक
ज्ञान । प्राचाचा ऊणपुंग । संरक्षितो सर्वदा ॥ परि नाही आत्म-
ज्ञान । मेक्षदाते जे गहन । तरे सांण कार्येण । पदांपदी आपदा ॥
दिनकर हणें काये । नरदेहीं ह अपाये । पशुप्राणियाची सोय । कैसी
होय गोविंदा ॥ १ ॥

[४०३]

अधैऊर्ध्व समसधि । श्वासीश्वामी दृढ बुद्धि । फळनिया साध्य
साधी । गुह्यार्थें साधका ॥ तिहीं अनन्याशाखी । स्मरण करावें
अतरी । जडानिवा निरतरी । चराचरवेधका ॥ मनपरन समान ।
अग्निचक्री समासन । घालूनिया कीजे ध्यान । प्यारें मोक्षदायका ॥
दिनकर हणें सर्व । साक्षात्कारें स्वसवेय । पद वेदप्रतिपाद्य । प्राप्त
होय आयका ॥ १ ॥

[४०४]

मायाम्रह्माचा विचार । विचारी जो सविचार । काय जाणें
अविचार । अज्ञानें जो गुतला ॥ देहबुद्धीचा बोखर । वाहे प्रपच-
आखर । पाप पिकवी तो खर । अहकारें बोटला ॥ सत्य मानूनि
ससार । करी कर्तव्य असार । देत आकल्प निसार । रौरासी पा-
तला ॥ न विचारिता अज्ञान । दिनकर हणें ज्ञान । केवि पावेल
विनान । सकलें जो भूतला ॥ १ ॥

[४०५]

फाय सांगायें नयळ । देतां, देदाचें कार्यळ । प्राप्त होतसे
 केयळ । कैवल्य चि जीयांसी ॥ कांहीं नळगे सायास । नाना प्रपत्ती
 प्रयास । बोळे भागयतीं व्यास । तो स्वरूपनिषोसी ॥ होतां तत्वांचा
 विनाश । पद पावे अविनाश । तया फल्गार्थी हि नाश । नव्हे तुके
 शिवासी ॥ नरदेही हें साधन । जया साधे तो चि धन्य । दिनकर
 साधन । अस्तां मायाप्रयासी ॥ १ ॥

[४०६]

देव वेदप्रतिपाद्य । असंभाव्य स्वसंवेद्य । स्वप्रकाश सर्वभाद्य ।
 निजानंद केयळ ॥ सयीं सर्व सवैश्वर । अंतरात्मा जीवेश्वर । जो हें
 होय चराचर । पाळी जाळी सकळ ॥ द्रष्टा सार्क्षी प्रप्रनिष्ठ । कार्य
 फल्पांत फनिष्ठ । फाळ अक्षरवरेष्ठ । मद्भूत सोज्यळ ॥ दिनकर क्षणे
 देय । विड मळाड सावेय । फर्ता मोक्ता हर्ता शिव । शक्तियुक्त
 चंचळ ॥ १ ॥

[४०७]

धोराहून महाधोर । तो हा विश्वी विश्वंभर । सर्वाधार सर्वेश्वर ।
 सर्वांतरनिशसी ॥ गुणात्मक तिन्ही देव । प्रज्ञा विष्णु महादेव । पांचा
 देव सदाशिव । सेव्य सर्व जीवांसी ॥ मायेअविघंचें भान । सर्व
 होऊनि आपण । पंचभूतिक सगुण । स्वयें चाळी सर्वांसी ॥ स्वस्वरू-
 पाचिये खुणें । जाणे नेणें^१ ज्ञानाज्ञानें । तो चि दिनकर क्षणे । भोगी
 मुक्ति भयासी ॥ १ ॥*

[४०८]

कार्य पाहासी निदान दीनबंधु ॥ ४१ ॥ ममतापरें सर्व सोडुनि
 गेली । आतां तूं धांव कृपासिंधु रे ॥ १ ॥ नक्र जळीं बळें फाळ चि

१ कौल, किंवा कयल हा० आस. २ निष्कल्प व महाकल्प या भेदेकरून तो
 (हंसकोश). ३ जाणणे, नेणणे. * भाषांत पदाक ३५२ पसून ४०७ पर्यंतचीं
 ५६ पदे एकाच छंदार्था व एकाच जातीचीं सारखीं आहेत. मुळांत प्रत्येक पदा-
 पुढें पदाच्या अनुक्रमाने १ ते ५६ पर्यंत दिलेला आहे. ३ हा गजदाचा धावा आहे.

भासे । सोसवेना मज ऋर बाधू रे ॥ २ ॥ दोनै करि मी परि दिन-
कर तू रे । त्याचा छेदीं विरोधु रे ॥ ३ ॥

राग परज

[४०९]

॥ धृ० ॥ स्मर मन राम राम राम ॥ धृ ॥ पतितपावन करुणा-
सागर । मुनिजनमनविश्राम ॥ १ ॥ परमपुरुष भवबंधविनाशन ।
हरहृदयानंदधाम ॥ २ ॥ मुनिवधुश्रापविमोचन देव । दिनकर-
वंशआराम ॥ ३ ॥

॥ राग रामक्री ॥

[४१०]

॥ धृ० ॥ माझा सार्धकदिवस आजि ॥ धृ ॥ सद्गुरूचे पाप
देखिले नयनीं । आह्मादे जीव सुखामार्जी ॥ १ ॥ स्वरूपी तन्मय
मानस जाले । होउनि विपयांसी बाजी ॥ २ ॥ दिनकर, ह्मणे' अनु-
र्वाध्य केले । ठेविले संतसमार्जी ॥ ३ ॥

[४११]

॥ धृ० ॥ मनुजा सावध सहस्रभजनीं । होसी पावन विजनीं
॥ धृ ॥ सनकादिकांभे हें वर्म । मुनिजनमानसधर्म ॥ १ ॥ सकळ हि
साराचें निजसार । सद्गुर्यान्वयविचार ॥ २ ॥ दिनकर + +^३ जे
जो साविचार । तो उतरे भवपार ॥ ३ ॥

राग गौड़ी

[४१२]

॥ धृ० ॥ रामा मानस स्थिर न ऱ्हाय ॥ धृ ॥ अध्यात्मविद्येचा
विचार न करी । न धरी स्वहितसोय ॥ विवेक वैराग्य नावडे भजन ।
आवडे कोंकडपाय ॥ १ ॥ शृंगारिक नटनाट्य भोंडीव । श्रवणीं
ऐको जाय ॥ काव्यरसिक कळवंत गायन । गीत नृत्य पाहों ठाय ॥ २ ॥
विरहानळ जेणें होय प्रदीप्त । वाढे काम अपाय ॥ ऐसे अनर्थ वरी न
धरी हित । दिनकर ह्मणे करूं काय ॥ ३ ॥

१ दीनपणे करुणा माकी. २ कटाळा, घात. ३ या पुढे ज्या ठिकाणी कृत्या
दिन्या आहेत ती अक्षरे फाटण्यांत येतां आहेत असे समजावें. ४ कामविषयक
शास्त्र. ५ वाचें ६ स्वीकारा.

राग काफ़ी

[४१३]

पावन नरदेह पावोनि काय अमुरा । प्राण्या जालासी निदमुरा ।
 स्नहित सोडुनी विषयसैरा सेबिसी पामरा ॥ १ ॥ धृ० ॥ सायधान
 होई रे । मागे पुढे पाहीं रे । रामावाचुनि सखे कोण देहीं गेहीं रे
 ॥ ४ ॥ काळ हा कठिण व्यापक मोठा मगुणी व्यापला । त्रितापें
 कोपला । प्रळय करीता न क्षणे पर अधवा आपला ॥ २ ॥ विषम-
 काळीं सखी तें विमुणी येती स्मशानगरी । फिरोनि जाती घरा ॥
 ऐसें जाणोनि दिनकर क्षणे राभी का नव्हसी पुरा ॥ ३ ॥

राग काफ़ी

[४१४]

काम नको क्रोध नको शोक मोह ताठा । नको घोर गर्व-
 फाटा । मान अपमान नको दम द्वेषगटा ॥ १ ॥ धृ० ॥ रागा भजन
 तुझे देई । मज ठेवीं अभेदसाई । अहतापापिण + + + ग भेद
 कोणे ठाई ॥ ४ ॥

(पुढील दोन चरणें फाटण्यात गेलीं)

+ + + + + ॥ २ ॥

क्रियेनीण बोल नको नको निंदा स्तुति । असतसंगति । दिनकर
 क्षणे काहींच नको तुजविण सीतापति ॥ ३ ॥

राग काफ़ी

[४१५]

शिवादिक सिद्ध साधु सनकादिक ज्ञानी । महा समाधानी ।
 हे चि सागोनि गेले वसिष्ठ कपिल महामुनी ॥ १ ॥ धृ० ॥ गुरूसी
 शरण जावें । स्वस्वरूप विमरावें । सारासार विचारुनि साधनीं दृढ
 व्हावें ॥ ४ ॥ उत्तम नरदेह तेथें उत्तम आयुष्य । जाणें तें मनुष्य ।
 त्याहीमार्जी उत्तम आत्मसाधनीं निमिष्य ॥ २ ॥ येचि देहीं याचि
 डोळा सोहळा स्वमुखाचा । जरी मागिजेना साचा । क्षणे दिनकर
 तरी सीण का विराग्याचा ॥ ३ ॥

राग काफ़ी

[४१६]

समार तुटका । अवघा चि पुटका । फाट्यासी काहीं लजिता
 नलगे माईक लटका ॥ १ ॥ धृ० ॥ सायध होई रे । परतानि पाहीं

रे । मी माझे हणतोसी त्यासी + + काई रे ॥ ७ ॥ उगा चि
हुंबसी । नाधित्यासी शोंवसी । आपुलें पारिखें हणतां काळपार्शी
लोवसी ॥ २ ॥ वाउगें वोळसी । सोमा सांडुनी चाळसी । चौऱ्यासी
लक्ष योनी पूयपंकीं लोळसी ॥ ३ ॥ विदय वानिसी । तेथिल सुख
मानिसी । रौरवांचा भोगीं दुजें कोण आणिसी ॥ ४ ॥ हणे दिनकर
देखोनि डोळे झांकिसी । गिळिले विले जाणवती तुज जेव्हां तूं
वोक्सि ॥ ५ ॥

राग बैराटिका

[४१७]

॥ ४० ॥ + + + + जयां । तो चि प्राप्त तयां । + + + +
यायां । ठेजं नये ॥ ७ ॥ मेव चातकासी । खतें फाटळ्यांसी । सेव्य
चकोरासी । चंद्रामृत ॥ १ ॥ तितरांसी खडे । मयोरांसी किडे ।
राजहंसांपुढें । मुक्ताफळें ॥ २ ॥ रात्रीचा दिवस । होतसे येकांत ।
दिवसाचा वास । रात्री येकां ॥ ३ ॥ विश्वी विश्वंभर । भरला अपार ।
देतसे उदार । ज्याचें त्यासी ॥ ४ ॥ दिनकर हणे । प्राप्त क्रियमाणे ।
संचिताच्या गुणें । त्रिभुवनीं ॥ ५ ॥

राग बैराटिका

[४१८]

अनता जन्मांचें । सुकृत अनत । घटे अकस्मात । सदैवांसी
॥ १ ॥ ४० ॥ तरी च सार्यक । संतसमागमें । लाघती संभ्रमें ।
पुण्यश्लोक ॥ ७ ॥ विधीनें आचार । स्वधर्मे विचार । करी निरंतर ।
ब्रह्मार्पण ॥ २ ॥ श्रवण मनन । निजध्यास पूर्ण । साक्षात्कारें ज्ञान ।
विचारणा ॥ ३ ॥ दिनकर हणे । + + चा तो जाणे । ह्रस्वरूप
वाणे । स्वानुभवे ॥ ४ ॥

[४१९]

(पहिलीं दान चरणें फाटण्यात गेलीं) ॥ १ ॥ ४० ॥
धन्य जालों आली सज्जनसंगती । धन्य जालों आली रे । सज्जन-
संगती । संसार पुढती पारुपला रे ॥ ७ ॥ कोटी यज्ञाची फळश्रुति
जाणा । कोटी यज्ञाची रे । फळश्रुति जाणा । वंदितां चरणा भावें

संतांच्या ॥२॥ आमचें सर्व हि सद्गुरूचे पाय । आमचें सर्व हि रे ।
सद्गुरूचे पाय । दिनकरां लय रामदासां रे ॥ ३॥

हिंदुस्थानी पटें

राग कामोद

[४२०]

स्वहितके काज येक येही विचार । रामस्मरण करीं वारें हिं
वार ॥१॥ धृ० ॥ भज्य मन रामचरन सुखसार । छोरि उपाधीविषे
संसार ॥ ४ ॥ पतितको पावन राम हि राम । और भज्यनसे कछु
नहिं काम ॥ २ ॥ दिनकरअंतर सो हि सुधार । रामभजनबिन
दुख अपार ॥ ३ ॥

राम गौडी

[४२१]

अंतसमे फोड नावे साथे । वक्त "सुहृद त्रिया और हि
मांत ॥१॥ धृ० ॥ राम कहो रघुनाथ कहो रे । भवसागर हा जात
बहो रे ॥ ४ ॥ धन्य जो बनगाकी बलिहारी । चरन लगन जिन्हें
अहिल्या सारी ॥ २ ॥ आप बुढे बुडावे औरसे । सो जड जल तारे
सो प्रभु कैसे ॥ ३ ॥ बनचर ले लंकापुर घेरे । रावनके दस सीस
उतारे ॥ ४ ॥ त्रिदश देवको बंद छुरावे । दिनकरमनमे सो राम गावे ॥ ५ ॥

राग कामोद

[४२२]

करम करामति काम कुसंग । लज्जा भज राम अनंत अमंग
॥१॥ धृ० ॥ निशिवासर यहि वाणिवखान । राम हि राम सुधारसपान
॥ ४ ॥ सार सुधारससैं अगणित । दीन दिनकर सो मुख डेत ॥ २ ॥

राग गौडी

[४२३]

गुरुजीकी बात प्रचीतसे पाई । जे बातसे अहंममना गमाई
॥ १ ॥ धृ० ॥ वो हि धंदा लागो भाई । अहं सोहं ज्याहा मिटगये
दोई ॥ १ ॥ ज्युते देगूं दसें मे मेरा साई । देखणा देखे सो याचिण
वो हि ॥ २ ॥ अपनी लाला आप हि ज्याने । आपे हि दिनकर
होय बखाणे ॥ ३ ॥

राग केदारा

[४२४]

बाबा कामक्रोधको कुछ नहि काम । ज्याके संग पिरत अति-
जेम ॥ १ ॥ शृ० ॥ कर ताळी बाबा कहो मुख राम । निकी बांढ
चढते निजघाम ॥ ४ ॥ धन दारा घर ममता फांसी । डारिके फेरत
लछ चौन्हासी ॥ २ ॥ काह करते प्राणी अनहित अपना । यो नर-
देह बाबा जैसा स्वपना ॥ ३ ॥ गहेला लोक कहे सब मेरा । राम-
दोषकविन सब हि अंधेरा ॥ ४ ॥ कहत दिनकर रामदास होणा ।
राममजनविन पळ हि न जीवना ॥ ५ ॥

राग कामोद

[४२५]

ज्ञानी ग्यान चिन्हत हो राम । ध्यानी ध्यानसें पूरनकाम
॥ १ ॥ ध्रु० ॥ मेरा तन मन सबसें उदास । चरनकमलका छे रहे
बास ॥ ४ ॥ ज्योगी जटिल पंडित हरिदास । प्रभुगुनरति करते
बिलास ॥ २ ॥ व्यप तप मुद्रा आसन नेम । दिनकर ज्याणे
तिहारो नाम ॥ ३ ॥

राग केदारा

[४२६]

राम राम कहिये गूढमती । राम राम कहिये ॥ ४ ॥ भवसाग-
रमा हि बुडबुडी मरिये । सो नामतरणीच्ये हि क्यों न तरिये ॥ १ ॥
विषयवीप कैसें अभ्रित माने । जौं मोन लोहसें मोहित रतिये ॥ २ ॥
आयुर्वल पळपळ मित ज्याने । अतसमें कोड संग न आवे ॥ ३ ॥
जननि जनक सुत धन जन दारा । संपत प्रातसमें पच्यताये
॥ ४ ॥ दिनकर कहे गूढ भ्रमगति लजिके । निजहित राममजनसें
हि करिये ॥ ५ ॥

राग कामोद

[४२७]

गावं ते निगमगुण तेरे रे । साईसें सिरताज्य कोई नहीं
रे ॥ १ ॥ शृ० ॥ तूं हि तू हि तूं हि दीनबधू रे । छेदक भवबंध छपासिधू
रे ॥ १ ॥ ध्रुव अंजरीप गज गणिका रे । भापत अबिगत भापा रे
॥ २ ॥ बळि त्रिभीषण हनुमान रे । चरनके पास दिनकर दीन रे ॥ ३ ॥

[४२८]

वैष्णवजनप्रतिपाळक कैसा । जांहा देखू वाहा जैसाको तैसा

॥ १ ॥ धृ० ॥ रामदाही रामदाही साची वात । निमिष न ज्युदा होवे प्रभुको साथ ॥ ४ ॥ खातें पीतें जन वनमें साथी । मनमें बैठे रघुराज्यगुसाई ॥ २ ॥ प्रगट निरजन सबघट देखू । दिनकर कहे हूँ, और न लेखू ॥ ३ ॥

[४२९]

ना कछु भाऊ ना कछु छेऊ । सहजस्वरूपकी बात बताऊ ॥ १ ॥ धृ० ॥ सबघट व्यापि रहे मरपूरा । जगमें रहे जगजीवन हि सारा ॥ ४ ॥ यें हि बकत वेदशास्त्रपुराणा । त्यजी जग जीवनअंतर लेना ॥ २ ॥ अंतरमा हि निरतर साई । कहे दिनकर काहा खाली नाही ॥ ३ ॥

राग मार

[४३०]

॥ धृ० ॥ दूरि करो गुमराई बाया ॥ ४ ॥ तेढी वातसे कछु नहि काम । आछी हे गरिबाई रे ॥ १ ॥ बुरे फेलसे कोउ न जीके । ज्यमकी बुरी खसलाई रे ॥ २ ॥ कहे दिनकर येक रामभजनबिन । झूटी सब चतुराई रे ॥ ३ ॥

राग सुदी

[४३१]

॥ धृ० ॥ भावभगति लगाऊ । हरजीसें भावभगति लगाऊ ॥ ४ ॥ कामिनि काचन और सुहृदजन । ममता परनज्य गाऊ ॥ १ ॥ छिन छिन काल घटत घटज्यावे । बहुरि न नरदेह पाऊ ॥ २ ॥ कहे दिनकर हूँ सब समज्याऊ । रामचरन रमिज्याऊ ॥ ३ ॥

राग कल्याण

[४३२]

॥ धृ० ॥ कन देखू रघुराय मईरी कन देखू रघुराय ॥ ४ ॥ गृहधनज्यनकी पारत न भावें । लागी धनकमन तन जरज्यावे ॥ १ ॥ नरसरगसें चित्त न रीक्षे । शुरत निशिदिन सोहि वात खोजे ॥ २ ॥ मुनिजीवनबिन दिनकर प्यामा । मरज्यावे कटु नहीं दिलासा ॥ ३ ॥

राग सारंग

[४३३]

॥ धृ० ॥ सोरग सारंगीमे सुभावे रे ॥ ४ ॥ समीत ज्यामें

सारंग आवे । सारंगधर समज्यावे रे ॥ १ ॥ तांनमानकी क्षीरक
रिझ्यावे । रागरंग रभज्यावे ॥ २ ॥ टाळ मृदांग जंत्र ज्यमावे ।
दिनकरमन रसभावे रे ॥ ३ ॥

राग बाफी

[४३४]

॥ धृ० ॥ दुनियामें हि खुदाई वंदे ॥ धृ ॥ भलेकूं भीस्त
बुरेकूं दोज्यख । कमावे बैसी कमाई ॥ १ ॥ फकीर जिंदे मुल्ला कार्जी ।
सबकोई दुनियासैं हि ॥ २ ॥ पीर पेगंबर बल्लो मुसाफिर । दिनकर
कहे इहांसैं हि ॥ ३ ॥

राग केदार

[४३५]

॥ धृ० ॥ अज्यब बात चलाई गुनीनर ॥ धृ ॥ धात न सूझे
धात न सूझे । तनमन रीझरिझाई ॥ १ ॥ अपनि पराई तरख न
बूझे । सोहि गति बनिआई रे ॥ २ ॥ गुनीनर प्यार दिनकर समजे ।
संगीतसैं समज्याई रे ॥ ३ ॥

राग कामोद

[४३६]

वैष्णवपदरजको महिमान । घरदोरें धैकुठनिधान ॥ १ ॥ धृ० ॥
वैष्णवजनकी लेऊं बलाय । साकत ठोर हि देऊ उठाय ॥ धृ ॥ जे
धरणीपर वैष्णवबास । निस ताहा रहे भक्तबिलास ॥ ३ ॥ वैष्णव-
संग भला पल येक । कोटि वरस साकतको लेख ॥ ३ ॥ नावे
तोळ करो हो विच्यार । जों सोना तुलसी हरिभार ॥ ४ ॥ दिनकर
वैष्णवजनको दास । पाया अविगत वास उदास ॥ ५ ॥

राग कामोद

[४३७]

॥ धृ० ॥ निशिदिन रामभजनकी तार । लागी न ज्यानु और
विच्यार ॥ धृ ॥ न देखूं मनमें रतिको रग । रामसैं रति गतिलागि
अभंग ॥ १ ॥ यामें वामें तामें राम । सकळ जीवनमें पूरनकाम ॥ २ ॥
ज्यागतें सपनें सोवतें राम । दिनकर लेवे सुखविश्राम ॥ ३ ॥

राग कामोद

[४३८]

वैष्णवधरको लावन सार । साकतधर भोज्यन ज्यो मसार

॥ १ ॥ धृ० ॥ सुन बैरागी प्राणको प्यार । बैष्णवज्यनका धन्य
विचार ॥ ४ ॥ बैष्णवसंगसे बैकुण्ठबास । साकत केलीयें नर्कबिलास
॥ २ ॥ कोहे दिनकर परमार्थ विच्यारी । तन मन धन संतन
परिवारी ॥ ३ ॥

राग जुली

॥ [४३९

॥ धृ० ॥ साधो पदका मगज्य न पाया । तो प्रकट हि राम
छपाया ॥ ४ ॥ पदमें काया पदमें माया पदमें पिंड समाया । पिंड पदमें
न्यारा रामजी न खोज्या तिन पाया ॥ १ ॥ पदमें ज्यनवन पदमें
त्रिभुवन पदमें सुरीज्य चंदा । पदमें स्थावर पदमें ज्यंगम पदमें साविदा-
नंदा ॥ २ ॥ पढना गुणना क्या है पडित ज्यव धे मर्म न ज्याना । खरपर
चंदन जैसो मय्या बैसा शास्त्रपुराणा ॥ ३ ॥ ये पदकी जुगति हात न
ध्यावे तो सब हि कालको ख्याल । पाया दिनकर पद उन्मनी अद्रिगत
करत कलोल ॥ ४ ॥

श्रीदिनकरकृत पदे समाप्त

[५१]

॥ श्रीराम ॥

श्रीदिनकरकृत श्लोक (पुरुषणी)

जनासि जाणतो हरी । वसे नियत अतरौ ।
नमासि व्यापिले असे । तयासि रूप कायसे ॥ १ ॥
नसा असा तसा हरी । विचारिता परोपरी ।
तयासि वाच्य बोलता । घडेल दोष तत्वता ॥ २ ॥
मुजाण हें विचारणें । अखंड रूप शोधणें ।
वितड संड खडणें । प्रचड बड वारणें ॥ ३ ॥

घटी नमासि भासणें । तयासि अंश बोलणें ।
 घटासि तें चि भावितां । चतुर मानिती वृथा ॥ ४ ॥
 विवेक जाणती भले । सुखासनी विराजले ।
 विवेकहीन पामरें । विचारिलों दिवाकरें ॥ ५ ॥

[५२]

॥ श्रीराम ॥

कुलाळ माथणी घटे । सुतार मंदिरां जडे ।
 मुन्या फटार घीसडे । प्रमाण काय हें पडे ॥ १ ॥
 प्रपंच ब्रह्म येसणा । घडेल केवि सज्जना ।
 प्रभेसि सूर्य बोलणें । विचक्षणीं विचारणें ॥ २ ॥
 हरि प्रपंच निर्मिता । नव्हे प्रपंच तो स्वता ।
 गुरुप्रति विचारणें । स्वयंभ वस्तु पाहाणें ॥ ३ ॥
 घटी मटी चिदांतरां । नमासि राहाणें परी ।
 नव्हे उपाधि ते स्वता । विचक्षणीं विचारितां ॥ ४ ॥
 सतंत अंत त्या नसे । निर्यत अंतरी वसे ।
 निरास अंतरा घडे । निजात्मरूप नीवडे ॥ ५ ॥
 दिवाकरा प्रमाण ते । प्रचीति शास्त्रसंमतें ।
 अयुक्त शब्द बोलता । उगा चि सीण तत्वतां ॥ ६ ॥

[५३]

॥ श्रीराम ॥

अयाकडे समर्थ राम । त्यासि काय घामधूम ।
 मूढासि हे परपरा । त्यजूनि निश्चयो खरा ॥ १ ॥
 सहाय राम तो कुळीं । करीळ काय रे दुष्टी ।
 उगें चि का भरीं भरा । त्यजूनि निश्चयो खरा ॥ २ ॥
 रहित सर्व भूषणें । पदार्थ अर्ध भूषणें ।
 पळोनि काय पामरा । त्यजूनि निश्चयो खरा ॥ ३ ॥

करील राम तें खरें । अचूक तें विधीसि रे ।
 उगा चि संशयो नरा । त्यजुनि निश्चयो खरा ॥ ४ ॥
 करू करील तें सुखें । हळू हरील तें निकें ।
 भरोनि काय नीकरा । त्यजुनि निश्चयो खरा ॥ ५ ॥
 अनंत हेत चाळितो । तया पतीत वाळितो ।
 सुलीन होत दुर्भरा । त्यजुनि निश्चयो खरा ॥ ६ ॥
 चळेल तें सुखें चळो । वळेल तें सुखें वळो ।
 भरोनि काय नीकरा । त्यजुनि निश्चयो खरा ॥ ७ ॥
 उठेल तें सुखें उठो । लुटेल तें सुखें लुटो ।
 न ये दुरोक्ति अंतरा । त्यजुनि निश्चयो खरा ॥ ८ ॥
 जळेल तें जळो सुखें । पळेल तें पळो सुखें ।
 न जाववे दिगांतरा । त्यजुनि निश्चयो खरा ॥ ९ ॥
 जनीं बनीं निरंजनीं । नियंत राम रक्षणीं ।
 छळाळ फां दिवाकरा । त्यजुनि निश्चयो खरा ॥ १० ॥

[५४]

॥ श्रीराम ॥

श्रीमारुतीचे पदीं लीन होतां । मग त्यासि कैची भवभूतचिंता ।
 दासांत हा श्रेष्ठ धरिष्ट आहे । भावें भजे तो स्वतसिद्ध पाहें ॥ १ ॥

[५५]

॥ श्रीराम ॥

रघुपती तुझें नाम चांगलें । हृदइ चिंतितो चित्त रंगलें ।
 परम सुख तें नित्य संचलें । केवि वैखरां जाय बोलिलें ॥ १ ॥
 शंकरादिकां नित्य चिंतन । ध्यान लागलें परम पावन ।
 संतसज्जना तें चि साधन । भवभयासि जें करित कंदम ॥ २ ॥
 गहन येव्हडें जें त्रिभूवनीं । प्राप्त तें मला केवि चितनीं ।
 जरि दया घडे कृपायलोकनीं । दिनकरा गती पतितपायनीं ॥ ३ ॥

[५६]

श्रीराम

तपमय तरणीसां वन्हि वैराग्य याचा ।

मुगुट मुनिजनाचा मेरु धैर्यागुणाचा ।

भजन जळद साचा सिधु शातीरसाचा ।

वदत विकळ वाचा बंधु तो राघवाचा ॥ १ ॥

[५७]

श्रीराम

दिवस नेमिले आजि संपले । नियत चूकला जो असे दिव्हा ।

जीवन जीविचें सौख्य दृष्टिचें । का नये पाहा विकळ प्राणहा ॥ १ ॥ १ ॥

राम कां न ये स्वामि का न ये । सजन का न ये नियत निश्चय ॥ २ ॥

कंप सूटला कंठ दाटला । नयन ते कसे राजळ जळदसे ।

पळ युगासमें विण रघोत्तमें । जातसे मला योग खडला ॥ २ ॥

पतित मी असे काम जीतसे । धन्य ते हरी जे वरावरी ।

नयनिं पाहती वदनि बोलती । श्रमणिं ऐकती शब्दजुत्पती ॥ ३ ॥

पूजिती करीं बंदिती शिरीं । चरणिं धावती कार्य साधिती ।

धन्य ते जनीं धन्य ते यनीं । सर्व सोडिती राम सेविती ॥ ४ ॥

बंधु मी परी ते न ये सरी । विमुख जाहळो मुखासि वचळो ।

धन्य ते हरी धन्य ते हरी । धन्य ते हरी भजति श्रीहरी ॥ ५ ॥

मुनिवराश्रमीं सौख्यसभ्रमीं । स्वामि गुतला तयासि लुब्धला ।

कीं सती सिता चरणिं चाळता । श्रमळि त्या गुणें वसविळी वनें ॥ ६ ॥

कीं सखा हरी निधिळा शरीं । धरणिं पाडिळा दास पीडिळा ।

कोप तो मनीं धरुनिया यनीं । नाथ राहिळा पण विभाडिळो ॥ ७ ॥

कीं नरोत्तमें परम विक्रमें । कार्य साधिलें चरित्र सपलें ।

म्हुण निजाश्रमा ल्यजुनि हे सिमा । गमन योजिले सह कपीकुलें ॥ ८ ॥

देह सोडणें परि न राहाणें । वदत सभ्रमें भरतु निभ्रमें ।

अग्नि चेतवा पतित सोडवा । क्षणत जों असें वर्तलें कसें ॥ ९ ॥
 तबं पुढें हरी जोडलां करी । चरणि छेळतो वचन बोलतो ।
 दिनकरप्रभू येतसे विभू । शोक सोडणें विमान लक्षणें ॥ १० ॥

[५८]

॥ श्रीराम

झडकरि कपिकंठीं घातली प्रेममीठी ।
 हृदय चिरनि यातें साठऊं काय पोटी ।
 जिवलग अति माझा राम घेऊनि आला ।
 परम विकळ जीवा आजि आनंदु जाला ॥ १ ॥

[५९]

॥ श्रीराम ॥

गणपति रूप तूझें आठवीतां स्वभावें ।
 पळति सकळ विघ्नें देहमात्रा मुरावें ।
 विमळमतिप्रकाशें बैखरी शब्द बोले ।
 दिनकर वर लाभे जन्मसाफल्य जाळें ॥ १ ॥

[६०]

॥ सवाई ॥

विघ्नविनायक बंधुनि राम मनीं धरणें करणें हित जें तें ।
 जाइल जन्म नरा नुसता मग होसिल मीन जसा गाळि गुंतें ।
 सोडुनि वैभव लोकिक गौरव तत्पर सज्जन रंजति जेथें ।
 सादर होउनि दीन दिनेश क्षणे तरि सत्वर रंग तुं तेथें ॥ १ ॥

[६१]

॥ श्रीराम ॥

भेदुनि भेद अभेद मजें भजतां तरसी निजनिश्चळतेसी ।
 सार विच्याखनि चारि विदारुनि पाहें विचार वरा विरसेसी ।
 अद्भुत हा भव दारुण मारुन सारुन संशय नश्यकोशां ।
 निर्मयता गुरुराजकृपा जरि दीनकरा + + प्राप्ति ते ऐसी ॥ १ ॥

[६२]

॥ श्रीराम ॥

॥ ४० ॥ राघवा विधिगोळ हा प्रभुवीण वोस मला सदा ।
 माधवा विनती तुझाप्रति पावणें मज येकदां ॥ ४ ॥
 सूर्यवंशविभूषणा हरतोपणा अघशोपणा । पावना विनती० ॥ १ ॥
 कारणा भवहारणा जनतारणा रिपुमारणा । जीवना विनती० ॥ २ ॥
 मायका सुखदायका श्रुतिसायका रघुनायका । आयका विनती० ॥ ३ ॥
 चंचळा चपळात्मका जडचाळका विधिपाळका । तारका विनती० ॥ ४ ॥
 दिनकरा करुणाकरा शिरिं ठेविजे अभयंकरा । ओफरा विनती० ॥ ५ ॥

[६३]

॥ अनुष्टुप्छंद ॥

॥ श्रीराम ॥

ग्रवणीं फीर्ति ऐकावी । नयनीं मूर्ति ठक्षिजे ।
 वदनीं वर्णिजे गूणा । प्राणें निर्मात्य जिमिजे ॥ १ ॥
 पदीं देवाळया जाणें । करे श्रीराम पूजणें ।
 प्रदक्षणाजमस्कारें । मस्तकें वंदिजे पदा ॥ २ ॥
 अखंड हृदई ध्यान । काया वाचा मनोदयें ।
 निराभिमान साष्टांगें । वंदिजे राम सर्वदा ॥ ३ ॥
 सर्वोगें रंगतां रामीं । कोण बाधा घडे जना ।
 सद्भावें वर्म हें घेतां । धन्य धन्य जगत्रई ॥ ४ ॥
 आत्मनिवेदनी मक्ती । राघवीं निल ज्यां घडे ।
 दिनकरा काय ते बाधा । बापुछो केवि त्यांकडे ॥ ५ ॥

[६४]

॥ श्रीराम ॥

घटा भंग जाला मठा भंग जाला । परी भंग नव्हे चि जैसा नभाला ।
 तदन्याय आत्मा असे सर्वभूतीं । मुर्ते नाशतां नाश नव्हे सतंती ॥ १ ॥

[६५]

॥ श्रीराम ॥

दुर्जनीं बहु गांजिलें हरी । बोलतां नम समावें मोहरीं ।
जाणतो रविकुळार्क अंतरीं । साक्ष यासि त्रिजटा असे तरी ॥ १ ॥
त्रिजटा बहु प्रकार सचिते । दुःखसागर वळें विसंचिते ।
धैर्यदायक भयासि भजिते । हे मना वद्धतसाल रंजिते ॥ २ ॥
हे सखी विगतराग सायका । आंतिमोचक सुखावहायका ।
चित्तरंजक कसी रघुत्तमैं । निर्मिली परजनीं विरोत्तमैं ॥ ३ ॥
नव्हे इचें अंतर राक्षसाचें । सावेव हें रामगवाक्ष साचें ।
इच्या निमित्यें मजला अशोखीं । तो रंजवी कीं सहसा अशोखीं ॥ ४ ॥
आतां असो हें यद राघवाची । वार्ता कशी ते तरि जाघवाची ।
दशप्रिवें आणिलियांवरी रे । वियोग कोणेपरि सावरी रे ॥ ५ ॥

[६६]

॥ भुजंगप्रयात छंद ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रभूवाटउंची मनें कल्पवेना । महाखट तो मार्ग ही लक्षवेना ।
पुढें फांकले पंथ नाना प्रदेशीं । त्वरें पाव रे राघवा ये प्रवासी ॥ १ ॥
तुणें दाटल्या वृक्षलता अनेका । रिसें वानरें शुकें व्याघ्र देखा ।
गिरीकंदरीं वाहती कर्कशेसी । त्वरें पाव रे ॥ २ ॥
अपणीं तरु सर्व छायेविना ते । फळेंवीण ते दाटले घोरपंथें ।
न ये येक तो पक्षि ही या मनासी । त्वरें पाव रे ॥ ३ ॥
प्रमाणुप्रमाणें न भारी न वाजे । देहे थोर जाजायलें फाय कीजे ।
थवे स्वेद आंगीं निसर्वा दशेसी । त्वरें पाव रे ॥ ४ ॥
तपे तीव्र आदित्य माध्यान्हकाळें । तनु यातली वोष्ट रे शुष्क जाळे ।
अमे सर्व काया न धारे मुमीसी । त्वरें पाव रे ॥ ५ ॥
कसा श्वास उश्वास हा टाकनेना । दमा दाटला धाप ते सावरेना ।

१ श्रीरामान. २ नाश करणे. ३ जागळे.

गडाडी कफे कंठ कैवल्यराशी । त्वरे पाव रे० ॥ ६ ॥
 तृपेने प्रमु प्राण हा शोपला रे । करी जीवना भेटि तोपीं जिवा रे ।
 पुढे बोलवेना दशा प्राप्त ऐसी । त्वरे पाव रे० ॥ ७ ॥
 कृपासागरे ऐकतां शब्द ऐसे । उडी घातली बाळकाळगि सोसे ।
 बहू तोपवीले सुखानंदतेसी । प्रभू पावला वारिले संकटासी ॥ ८ ॥
 दिनानाथ हा पावला पावला रे । सुधासिंधु हा बाळका तोपला रे ।
 सवासी प्रयासी सितेचा निवासी । प्रभू पावला ० ॥ ९ ॥
 दिनेशा कृपा पूर्ण पै राववाची । तेथे कोण चिंता जिवांच्या रिपूंची ।
 दिनानाथ हा सेवकांचा विलासी । प्रभू पावला ० ॥ १० ॥

॥ [६७]

॥ भुजंगप्रयात छंद ॥

॥ थीराम ॥

करी आटरेगासि जो यंत्र रेखी । घवावीत पूजा महाडंब लोकी ।
 अशी छापणीका करी शिष्य नाना । नव्हे सहुर तो जनीं घातघेणै ॥ १ ॥
 वदे शब्द वाचाळ ज्ञाने उदंडे । महा गद्यपद्यादिकांचीं प्रचंडे ।
 परी अंतरीं शुद्ध साक्षित्व येना । नव्हे सहुर ० ॥ २ ॥
 मुखे कान फुंकी शिरीं हात ठेवी । वसेना परी अंतरीं ते टवावी ।
 गुरुत्वे चि धुमें न जाणे निदाना । नव्हे सहुर ० ॥ ३ ॥
 स्वसंवेद्यता शुद्ध आत्मत्व जाणे । परी शिष्यबोधार्थ तात्पर्य नेणे ।
 प्रबोधी पदार्थादि ज्ञानासि नाना । नव्हे सहुर ० ॥ ४ ॥
 बहू शोधने मंत्रयंत्रादिकांची । महा फाळणोत्कीळणे साधनांची ।
 सदा सांगणे लक्षव्यानाभिधाना । नव्हे सहुर ० ॥ ५ ॥
 बरीं आसने लक्षमुद्रालयाची । बहू शोधने देहशुद्धी ज्ञानाची ।
 प्रबोधी तदर्थ स्वरूपार्थवीना । नव्हे सहुर ० ॥ ६ ॥

* ६७ व ६८ या श्लोकांत मोंदू गुरुजी लक्षणे दिली आहेत. १ अट्टे=अति-
 शय, रंग=विलास, २ शब्दपांडित्य, ३ घातकी, ४ कार्यकारण.

मदोन्मत्तता प्रातः होते जयाने । सदा भय तो भयवी भयतेने ।
 करी साधकां बोध तो ज्ञानवीना । नव्हे सदुरु० ॥ ७ ॥
 घणाणीत घंटा महानाद क्षात्री । वरा पुंकिती मंत्र बीजाक्षरानी ।
 कचाटें बहू शब्दगाथे चि नाना । नव्हे सदुरु० ॥ ८ ॥
 किती पद्धति बोधने न्यासमात्रा । किती मंत्र मंत्रावली त्या विदित्रा ।
 करी बोध, चांडाळ कांडाळवाणा । नव्हे सदुरु० ॥ ९ ॥
 असो वाम दक्षेण हे मार्ग सैरा । प्रबोधीत जे भय शिष्यां विचारा ।
 क्षणे दीन दीनेश तो नष्ट जाणा । नव्हे सदुरु० ॥ १० ॥

”

[६८]

॥ श्रीराम ॥

तोंडावरी थुंकुनि फान पुंकी । भोंदूनिया लोक जनी विवेकी ।
 न ऊठिती अकुर पुंकिल्याचे । पळोनि जाती मग बोडकीचे ॥ १ ॥
 पूजार्चने तोपवी जीव सैरा । स्वइच्छें भोजन द्रव्य दारा ।
 सारूनिया अर्थ समस्त त्यांचे । पळोनि जाती० ॥ २ ॥
 करूं नये ते चि करुनि कर्मे । अधर्म तो स्थापिति सर्वत्रसे ।
 उपडूं होतां मग ते न रुचे । पळोनि जाती० ॥ ३ ॥
 सच्छास्त्रकर्मी करणें दिसेना । सदासना अंतरी ते वसेना ।
 लाऊनियां पंथ अनर्गळांचे । पळोनि जाती० ॥ ४ ॥
 अनेक पंथार्थ अनेक भेदी । अनेक छाळा जठरार्थ शुद्धि ।
 करूनियां छंद अनेकतेचे । पळोनि जाती० ॥ ५ ॥
 पदोपदी मार्ग अनंत नाना । स्थापूनियां भोगिती प्रौढि नाना ।
 विचारितां शास्त्रप्रचीत वाचे । पळोनि जाती० ॥ ६ ॥
 उपाधि लाडुनि समस्त शिष्या । नानाप्रकारे कथिती मविष्या ।
 प्रकार होतां अनु हीने त्याचे । पळोनि जाती० ॥ ७ ॥
 किचेक शाक्तार्थ प्रबोधकारी । किचेक ते शाम्र वेपधारी ।
 निपांर ते स्थापुनि हीनतेचे । पळोनि जाती० ॥ ८ ॥

अनेक वैनायक मार्गमार्गी । अनेक ते सौर हि वैष्णवांगी ।
उच्चारिता आत्मप्रचीत वाचे । पळोनि जाती ० ॥ ९ ॥
असोत हे नष्ट पतीत पापी । दुर्युक्त चांडाळ अघोररूपी ।
सन्मार्ग देखोनि दिवाकराचे । पळोनि जाती ० ॥ १० ॥

[६९]

॥ शार्दूलविक्रीडित छंद ॥

॥ श्रीराम ॥

हा संसार पुढें पुन्हां तुजकडे येईल हें कें घडे ।
ऐसें जाणोनि रोकडें हरिफुडें चौन्हासिचें सांकडें ॥
रामों चित्त बुडे विवेक उघडे अज्ञान तें वीघडे ।
ऐसें जेथ घडे दियाकर ह्मणे लागा त्वरें त्याकडे ॥१॥

[७०]

॥ मालिनीवृत्त छंद ॥

॥ श्रीराम ॥

स्यहित जिवि धरावें साधकें सिद्ध व्हावें ।
अविहित समजावें तें चि सोडूनि यावें ।
पळ हि स्थिर न व्हावें सार शोधीत जावें ।
विहित भजनमावें ब्रह्मबोधी भरावें ॥ १ ॥
भवमय निरसावें साधनीं दृढ व्हावें ।
निजहित विवरावें सक्रियेतें धरावें ।
दिननिशि समजावें स्वाग्रमां धर्म जीवें ।
कहनि हि करवावें स्वाधिकारें स्वभावें ॥ २ ॥
अवचिति मरणाची घाडि घालीळ घाला ।
तरि मग हित कोठें सापडे आपणाला ।
ह्मणउनि भजनाची सक्रिया ते धरावी ।
सुगम विहितपथें सद्रती ते वरावी ॥ ३ ॥

असुर अशुमपथें आगमी साधकानें ।
 स्वपनिं हि न भरानें दुर्गती प्राप्त तेणें ।
 परम पतित जे ते साधका भ्रष्टगीती ।
 प्रकृति विधिनिधानें सागती मंत्र देती ॥ ४ ॥
 नखपु बरवी हे जों जिना लाधलीसे ।
 रघुविरभजनें तों तोडि निर्वाणफासे ।
 पळभरि परि नाहीं देह हा शाश्वताचा ।
 बहुत कठिण आहे सूत तो मारुताचा ॥ ५ ॥
 बहुत सुकृत जेव्हा पुण्य जन्मातरांचें ।
 सरि च द्विजगराचें देह लाधेल साचें ।
 त्यजुनि अकृत कर्म शुद्ध सन्मार्ग चाळे ।
 रघुविरसुदयेची कीर्ति त्यालागि बोळे ॥ ६ ॥
 रघुविरभजनानें सृष्टि हे माजवावी ।
 रघुविरगुणकीर्ती कीर्तनें गाजवावी ।
 रघुविरघरदाची योग्यता ते यदावी ।
 रघुविरकरुणेची प्राप्ति ते आठवारी ॥ ७ ॥
 सजनमजनमात्रें ज्ञानवेराग्यपथें ।
 स्वसुख अनुमवावें मोक्षसाम्राज्य तेथें ।
 दिनकर हाणे ऐसे ज्या जिवा प्राप्त जालें ।
 त्रिमुनि मुख त्याचें कोण बोलेल बोळें ॥ ८ ॥

[७१]

॥ मालिनीवृक्ष छंद ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रकट स्वरूपसिद्धी सज्जताच्या प्रसंगें ।
 अगणित सुख लाभे ज्ञानविज्ञानयोगें ।
 विषयनिवृत्ति येता शुद्ध वैराग्य वाणे ।
 अनुभव स्वरूपाचा जो करी तो चि जाणे ॥ १ ॥

अकृत विकृत कर्म आसुरी संपदेची ।
 स्वपनिं हि पारि कैसी नातळे वृत्ति ज्याची ।
 निगमविधिप्रमाणें वर्तणें प्रत्ययाचें ।
 मुकृत चि विचरे तो नित्यनैमित्तिकाचें ॥ २ ॥
 अणुहिपरि निविद्धा नातळे काम्यकर्मा ।
 प्रतिदिनि परमार्थें आचरे नीजधर्मा ।
 स्वसुख अमुप भाग्यें धोर शांतिक्षमेचा ।
 उपरम गुरुवाक्यें ठाव घे ऊगमाचा ॥ ३ ॥
 परम मुकूप जैसा चातकां मेघ घोळे ।
 सुरस भजनें तैसा वर्तवी छोक भोळे ।
 भवभयघन वारां होउनी जो निवारी ।
 करवि मुकृत कर्म धर्म नाना प्रकारी ॥ ४ ॥
 दिनकर हाणे ऐसे धन्य साधू कृपेचे ।
 विहित सुगमपथें तारिते भाविकांचे ।
 निरसुनि देहबुद्धि ऐक्य जीवेश्वरेंसी ।
 कशनि पदनिवासी देति सायुज्यतेसी ॥ ५ ॥

[७२]

॥ श्रीराम ॥

रघुविरभजनाची अंतरीं वृत्ति लागो ।
 रघुविरस्मरणाची मानसीं स्फूर्ति जागो ।
 रघुविरकरुणेचा वासनावास मागो ।
 रघुविरगुण आता वाणि हे नित्य सांगो ॥ १ ॥
 चतुरपण जनीं हें पाहता आडलेना ।
 निकट रघुविराचें रूप कैसें कळेना ।
 चपळपण बळेना गर्वताळा गळेना ।
 तुजविण जगदीशा कर्म खोटें टळेना ॥ २ ॥

तरुणपण देहाचें छोपतां वेळु नाहीं ।
 तनु मन धन अंतीं दोसरे सर्व कांहीं ।
 सफळ जन बुढाळे व्यर्थ मायाप्रवाहीं ।
 झडकरि सजना रे हीत शोधूनि पाहीं ॥ ३ ॥
 पळपळ चळताहे वाळतारुण्य देहीं ।
 तळमळ विपयांची नाठवे हीत कांहीं ।
 लळलळ गरळा तो काळ गाळीत आहे ।
 जळजळ शितळा हे भक्ति सेऊनि राहें ॥ ४ ॥
 दिनकरकुळवल्ली लोटली अंगमारें ।
 रघुविरभवतारें दाटली थोरथोरें ।
 सुखरूप सुखवासी राहिले योगराशी ।
 सफळ शितळ छाया फावली रामदासी ॥ ५ ॥

[७३]

॥ भुजंगप्रयात छंद ॥

॥ श्रीराम ॥

जडेना झडेना बुडेना उडेना । ढळेना पडेना घडेना दडेना ।
 तुटेना फुटेना घटेना विटेना । अखडैक तें भीषणें आकळेना ॥ १ ॥
 निराकार आकार सत्ता जयाची । निराधार आधार हे स्वीत ज्याची ।
 तयाची लिळा पाहातां तों दिसेना । तयावीण वास्तव्य कोठें घडेना ॥ २ ॥
 नभें व्यापिलें सर्व त्रैलोक्य जैसें । स्वसंवेद्य शून्यासी व्यापूनि तैसें ।
 प्रमाणांतरीं वर्तत साक्षिरूपें । अखंडीत देशीं विदेशीं स्वरूपें ॥ ३ ॥
 चळे सर्व सत्ता जयाचे लिळनें । तयावीण कर्ता असे कोण जाणे ।
 अविचार सोडूनि कर्तो विचारों । विचारें तरी तूं स्वयें निर्विकारी ॥ ४ ॥
 असे अंतरां देव तो कां कळेना । किती पूजिती वृक्ष पापाण प्राण्या ।
 असे काय त्या सेंदुरामाजि बापा । करीं सदृश देव जोडेळ सोपा ॥ ५ ॥
 अणूमाजि हां राम आहे मुजाणा । किती ब्रह्मगोळे तयामाजि जाणा ।
 तयाची लिळा तूळितां तूळवेना । बरे पाहतां त्याविना राहवेना ॥ ६ ॥

पतीता जिवा देव कोटें चि नाहीं । अहंतागुणें घोरले. मूढ पाहीं ।
अभावीक तो वासनापूर लोटे । पडे गर्वधारे तया ठाव कोटें ॥ ७ ॥
सुखाचा सुखें सहूर तो करावा । तया सत्य तो देव आधीं पुसावा ।
तयावीण तो सर्व हि व्यर्थ आहे । हाणे दीन दीनेश सत्शास्त्र पाहें ॥ ८ ॥

[७४]

॥ श्रीराम ॥

सदाशीवध्यानं सदाशीव होणें । असें बोलती वेदशास्त्रें पुराणें ।
प्रचीतीसि ही येतसे अन्वयानें । जया ध्यान जें तें चि त्यालागि होणें ॥ १ ॥
भळी होतसे फीटकाकार पाहें । जळीं संधवा ऊरि कोटूनि राहे ।
तदंन्याय घ्यावा महादेव देहीं । स्वयंमेव व्हावें महादेव पाहीं ॥ २ ॥
वृद्धासि यावें वृथा कां सिणावें । सदा देवदेव्यांसि कीती पुजावें ।
नसे येकि निष्ठा मनीं शुद्धभावें । तया तारिता कोण आहे निभावें ॥ ३ ॥
नसे नाथ तो येक पण्यांगनेसी । बहू अर्थ देखे बरी शीघ्र त्यासी ।
देहांतीं तिळा कोण येईल कामा । नसे येकि निष्ठा तया हे चि सीमा ॥ ४ ॥
निमिष्यें पळें सर्व आयुष्य गेलें । पुढें तें न ये पाहातां फाय फेळें ।
त्वरेनं पाहा रे जगन्नाथ कैसा । नका स्थीर राहों भजा पार्वतीशा ॥ ५ ॥
न ये धाम कामा न ये काम कामा । न ये कामिनी पुत्र जामात कामा ।
न ये सर्व कामा असें जाणतोहे । परी वासनेनं डेंगंडो न व्हाये ॥ ६ ॥
तडीतापंडी ये घरा अन्न भागे । तयासीं बरी गोष्टि ते ही न सांगे ।
गच्छाद्भिर्भुंके महाश्चान जैसा । पुढें जातसे तो स्मशानासि कैसा ॥ ७ ॥
असें मूलले जीव देवासि कैसे । स्वहीतासि सोडूनि होताति पीसे ।
मिमाक्षें तुझे जल्पती बोलणारी । अंती शोभनी का मुखी राख माती ॥ ८ ॥
सदाशीव जीवासि हा चोजवेना । कदां सहस्रवीण ठाई पडेना ।
नसे राटळीं देउळीं कीं स्मशानीं । महादेव तो अंतरी मोक्षदानी ॥ ९ ॥

१ माजले. २ व्याप्तीनं, मदर्पणें. ३ निभावानें छ० शेषटपयंत मुखरूपतेनं
(नेणारा). ४ वेष्टेला. ५ उद्धार. ६ लाहे, प्राप्त होत नाही. ७ खांदावर कावड
पेऊन तीर्थयात्रा करणारे. ८ उगीच आरडून. ९ बरळतात.

स्वयं शीव होऊनि शीवा मजावें । तया भक्त अनन्य ऐसें झणावें ।
न होतां असें व्यर्थ तें सर्वकांहीं । झणे दीन दीनेश हे साक्ष पाहीं ॥ १० ॥

[७५]

॥ अनुष्टुप् छंद ॥

॥ श्रीराम ॥

भहेश गिरिजानाथा । शरणागतवच्छा ।
शकरा दास रामाचे । आली तुझी यथार्थ कां ॥ १ ॥
मारकांपासुनी रामें । वृद्धेशा तुज रक्षिलें ।
घडली साक्ष ते तूझा । लणोनी छंद तो तुजें ॥ २ ॥
तैसें चि मज ही पाहें । विषयांतूनि काढिलें ।
तुझी आली श्रिरामाचे । सदाशीव झणे खरें ॥ ३ ॥
मृडानीशा तुझी लीळा । ब्रह्मादिक न जाणतो ।
किंमात्र मानवी मी रे । उभयां केनि साम्यता ॥ ४ ॥
रघोदक हेमभद्र । जळधीस दुजें कधीं ।
स्वस्वरूपों दिनेशा रे । तैसे आली तुझी सदा ॥ ५ ॥
विषाची नीळिमा कंठी । नीळकंठ लणोनियां ।
परंतु दाह तो नाही । नीळिमाभास राहिला ॥ ६ ॥
नाम रूप क्रिया देहों । लणोनि विषई जिऊ ।
आत्मन्त्रों मिळतां वृत्तीं । राहिला भास व्यर्थ तो ॥ ७ ॥
दिनेश शिव श्रीरामों । ऐक्यमार्गे निरंतरों ।
अद्वैत द्वैत अमतां हि । दिनेशशिवसंगमु ॥ ८ ॥

[७६]

॥ प्रमाणेका छंद ॥

॥ श्रीराम ॥

गिरी प्रशस्त साजिरे । जसें अढंचें पोंजिरे ।
दरेकच्या भिशाळल्या । बऱ्या मनासि वाटल्या ॥ १ ॥

१ सर्व जगाला जाळणाऱ्या इलाहविषाच्या प्रासापासून. २ स्वानुभव-
दिनकर प्रमाण या वृद्धेश्वर देवालयार्चे विश्व दिव्य आहे. या ठिकाणी राहून श्रीदि-
नकरांनी तपधर्मा केली. ३ य कथित. ४ मोटमोठे. ५ पिजरे.

તરુ પ્રચંડ દંડસે । ઉદંડ જાડ બાંડસે । . . .
 ફુલી ફલી વિરાજતી । સુગંધ ગંધ માજતી ॥ ૨ ॥
 વહૂ વિહંગ ગર્જતી । મયૂર ખાર ગાજતી ।
 શ્વેદાદ વાયુ આહિતો । બલે તરુ કઢાહિતો ॥ ૩ ॥
 અશી વનાંતરા વરી । હરિત રંગ સાજિરી ।
 પ્રશસ્ત વાટલી મના । તુરે ચિ કામકામના ॥ ૪ ॥
 વહુત સૌહ્ય લાધલે । તનૂમનાસિ સાધલે ।
 દિવાકરા હઠ્ઠહઠ્ઠ । મુખાવલા પલેપલુ ॥ ૫ ॥

[૭૭]

॥ શ્રીરામ ॥

દયાલ સદ્ગુરુ કસા । પયોદે ચાતકાં જસા ।
 તસા પતીતપાવનુ । કલ્પીકૃતાંતસૂદનુ ॥ ૧ ॥
 જિવેજિવાંસિ જીવવી । પરંતુ ભાવ નૂરવી ।
 સુવર્ચ હા પુરાતનુ । કલ્પીકૃતાંત ૦ ॥ ૨ ॥
 કૃપાકટાક્ષ યક્ષેણે । મુદે ચિ તે સુલક્ષણે ।
 અલક્ષ લક્ષવી મનુ । કલ્પી ૦ ॥ ૩ ॥
 સમસ્ત વ્યર્થે અસ્તેવી । પ્રશસ્ત વસ્તુ શસ્તેવી ।
 નિવીડ નિત્ય નૂતનુ । કલ્પી ૦ ॥ ૪ ॥
 નિરોપમાસિ ઊપમા । જસી નમાસિ નીલિમા ।
 પ્રતક્ષ જો નિરંજનુ । કલ્પી ૦ ॥ ૫ ॥
 નસોનિ જો વહૂ અસે । અસે નસે અસા અસે ।
 નિયંતે અક્ષરે તનુ । કલ્પી ૦ ॥ ૬ ॥
 દયાલ ધીરધારકુ । સમસ્ત હેતુચાલકુ ।
 અસંગ જો સનાતનુ । કલ્પી ૦ ॥ ૭ ॥

जनीं निरंजनीं प्रभु । स्वयंभु नित्य सप्रभु ।
 असंख्य भेदभेदनु । कळी० ॥ ८ ॥
 नमो प्रभू दयानिधी । असे वदो कसे विधी ।
 विरोध रोधवेदनु । कळी० ॥ ९ ॥
 परात्पर पुरोगमु । निःशब्द जेय नीगमु ।
 दिनेश आर्तमोदनु । कळी० ॥ १० ॥

[७८]

॥ श्रीराम ॥

गजासि घूतळें जळें । सर्वे चि तो मळे मळें ।
 तसा मदांघ बोधिला । परंतु तो मवांघिला ॥ १ ॥
 दुधांत कृष्णकोळसा । नव्हे चि शुद्ध टाळसां ।
 तसा मदांघ बोधिला । परंतु० ॥ २ ॥
 मुगांघ चर्चिलें खरा । न संडि जेवि आखें ।
 तसा मदांघ बोधिला । परंतु ० ॥ ३ ॥
 जन्ही सुखासर्तो सुणें । तन्ही न संडि भुंकणें ।
 तसा मदांघ बोधिला । परंतु० ॥ ४ ॥
 दिवाकरा जळीं खडा । जसा असोनि कोरडा ।
 तसा मदांघ बोधिला । परंतु० ॥ ५ ॥

[७९]

॥ इंद्रवज्रा छंद ॥

॥ श्रीराम ॥

जाईजणें वैभव सर्व आहे । जाईल तेव्हां सहसा न राहे ।
 हें जाणतां तल्लिन त्यासि होसी । मूर्खां कसा व्यर्थ चि नाडेतोसी ॥ १ ॥
 पतंग जैसा झकटी दिपातें । तों तो करी दग्ध सुवद्ध त्यातें ।
 तेसे चि तूला विपयाभिलाशी । मूर्खां० ॥ २ ॥

जाईल दारा धन पुत्र पाहें । कोणही तुला सोडविसें न राहे ।
 अती दया तों न घडे यमासी । मूर्खा० ॥ ३ ॥
 जामात कन्या ममतांपरें रे । अती न येती रडती घरी रे ।
 भोंदूनियां राहति सर्व शेषी । मूर्खा० ॥ ४ ॥
 दयाळ जो राघव तो स्मरें रे । तेणें सुखी होतिल सज्जना रे ।
 सोडूनिया दीनकरप्रभूसी । मूर्खा० ॥ ५ ॥

[८०]

॥ मालिनीवृत्त छंद ॥

॥ श्रीराम ॥

रघुविरगुण गावे ठोकिकीं माजवावे ।
 बहुत हि विवरावे कीर्तनें गाजवावे ।
 शरिर विषमकाळें व्यर्थ जाईल पाहें ।
 पळभरि परि तें ही स्थीर कोठें न राहे ॥ १ ॥
 रघुपति मति देतो प्रेमळा रंजवीतो ।
 निजपदमुख भक्ता देउनी गाजवीतो ।
 तरि मग मतिहीना पाहिजे काय आतां ।
 अगणित मुख रामीं आदरें गूण गातां ॥ २ ॥
 विफल सकळ काळें राघवेंवीण जीणें ।
 मळमळ विषयाची ते चि ते काय घेणें ।
 पळपळ मतिमंदा जाय आरण्यपथें ।
 न करि आळस घावें राम भेटेल तेथें ।
 वटवट किती आता कोणती ऊरि आहे ।
 श्रवणि नयनि दातां टाकिला पंथ पाहें ।
 फटफट हतभाग्या बेअरमोई मुढेना ।
 रघुपतिगुण गातां चित्त कैसें रिखेना ॥ ४ ॥

दिनेकरकुळदीपा वर्णितां काय वेंचे ।
 सुदृढजनगुणांला वर्णितां काय सांचे ।
 त्वरित मुरस पाहें तें चि सेऊनि राहें ।
 निरस जरि सुटेंना तें पुटें येम आहे ॥ ५ ॥

[८१]

धीराम

झडकरि झडकावें स्थीर कोटें न व्हावें ।
 न पुसत सकळांला गुप्त होऊनि जावें ।
 स्थळगति न घदावी जायया याययाची ।
 प्रकटित न करावी मात जे अंतरीची ॥ १ ॥
 प्रचलित हि न व्हावें झाडखंडों भरावें ।
 स्थळ मुचिर पाहावें साघतां स्थीर व्हावें ।
 बहुविध न फिरावें रान तें वाडणें चि ।
 मुगम जरि मिळाली वस्ति ते साधकांची ॥ २ ॥
 गिरि खळि दरकूच्या कूहरें शीखरें हों ।
 गावि गडिदरि गूहा गव्हरें भूयें हों ।
 जळमळित तडागें साजिरें कूप बावीं ।
 सरोवर विहिरे ही रम्य टांकां असांवां ॥ ३ ॥
 अमळ जळ तुटेना खंडबोर्घों पडेना ।
 परम मुरस ऐसें स्थान कोठें दिसेना ।
 खळखळ जळ वाहे दाटले वृक्ष जेथें ।
 जनपद हि न पावे राहणें स्वस्य तेथें ॥ ४ ॥
 क्रिडति भयुर भारी फोडिती शब्दटाहो ।
 पसरुनि वरि पिच्छें नाचती ते पाहा हो ।
 बहुविध खग येती वोळती रम्य वाणी ।
 तनु मन जिव नीचे ऐकतां शब्द कानी ॥ ५ ॥

- सुचिर सितळ छाया डोलतां वृक्ष वातें ।
 मवमघ कुसुमाचा गंध रंजी मनातें ।
 सफळित तरु सैरा उच्च आकाशमार्गे ।
 मुरस महि सुजाणा भाग्यवतासि भोगे ॥ ६ ॥
- जरि घडे मठ तेथें माडणी मंडपाची ।
 तरि मग मन आस्था काय वाहेल कैची ।
 नुतन हरिहराची देउळे मारुतीची ।
 रघुविरवरदाची प्राप्ति तें जाण तें चि ॥ ७ ॥
- रघुपति मग तेथें आठवें नाटवांता ।
 रघुपति मग तेथें धावतो दूरि जाता ।
 रघुपति मग तेथें सोडिता ही न सोडी ।
 दिनकरवरदें हे लाविळी नित्य गोडी ॥ ८ ॥

[८२]

॥ श्रीराम ॥

- निरूपण हि करावें सार ते वीवरावे ।
 अघटित विघडावे सत्य शोधित जावें ।
 मुढजन उगवावे राघवा रजवावे ।
 अविहित न वदावें शास्त्र साक्षीस यावें ॥ १ ॥
- रघुपतिभजनाची भावना माजवावी ।
 रघुविरवरदाची प्राप्ति ते गाजवावी ।
 रघुविरचरणाची रयाति जे ते वदावी ।
 रघुविरकरुणेची स्थीत रक्षीत जावी ॥ २ ॥
- सफळ सकळ तेव्हा भाग्य जाणोनि घ्यावें ।
 रघुपति मनि जेव्हा आठवें रे स्वभावें ।

तरि मग ररि कोठें जन्ममृत्पासि भाहे-।
 बहुत मुकृत गाठों तें चि हे प्राप्ति लाहे ॥ ३ ॥
 पशुपति निधि वेधें स्फुटंती रामटंदें ।
 मुनिजन गुण गये वर्णित्ता साधुवृंदें ।
 त्रिमुननजन ज्याची कास वेष्टूनि चाले ।
 रघुविर तुज तो रे नाठवे काय जाले ॥ ४ ॥
 भवमरि न भरायें द्वंद्व सोडूनि यारें ।
 मनकृत न करायें संतसंगीं वसावें ।
 स्वमुख जिवि घरावें गर्व तट्टीन व्हावें ।
 दिनकर निजभावे सागतां हीत ध्यावें ॥ ५ ॥

[८३]

॥ श्रीराम ॥

अलगट मन मोठें नावरे आवरीता ।
 बटवट विपयाची ते चि तें नित्य चिंता ।
 खटपट न सरे रे काय कैसें करायें ।
 विनवितो रघुराया दातिचें नोसदावें ॥ १ ॥
 तुजविण शिण ऐमें अंतरां वाटतें रे ।
 तुजविण शिण कानां मोष्टि म्या ऐकिली रे ।
 तुजविण शिण जाला थोरथोरासि देवा ।
 मुढमति मनुजाचा आणिल्ला कोण कैवा ॥ २ ॥
 रघुपति विनवीतो सर्वभायें स्वभावें ।
 पतित परि मि तूमे ठाठके हे असावें ।
 विहोति मज दिनाचा सर्वया नाठवावी ।
 परम दिनदयाळें वासना पूरवावी ॥ ३ ॥
 तडपट त्रय तापें जाहाली अंतराची ।
 चरफट ५६ कंती अर्द्ध नेणें मुखाची ।

विकल पदलि काया घात रे देवराया ।
 तुजविण जगदीशा पूरवी कोण याँया ॥ ४ ॥
 अतुर बहुत आहे जाण मी जानकीशा ।
 तुज चि शरण आलों छेदि रे मोहपाशा ।
 मुढ मति अति माझी जाणवी तें मरें रे ।
 दिनकरपतिताचा भार देवा तुळा रे ॥ ५ ॥

[८४]

॥ श्रीपम ॥

सरनर परता रे पार पाहें परेचा ।
 पच यच निरक्षी रे छंदु घे आत्मयाचा ।
 चळवळ करितो रे काळ विकाळवाणा ।
 त्वरित ठकुं न यातें येश ध्यायें सुजाणा ॥ १ ॥
 परधन परदारा स्वप्नि ही नातळावी ।
 परन्युन मरनिदा ते कधी नाठवावी ।
 रघुविरगुणकीर्ती अतरी आठवावी ।
 स्वहित विहितपयें ऐशनिष्ठा पराधी ॥ २ ॥
 पुटपुट विपयाची पूरली सर्व जन्मा ।
 कथिन्नधि हि न बोले देखरी रामनामा ।
 यमपुरिस तयाचे सोयरे नर्कवासी ।
 निडेल्लि धरुनि वाहे पाहतो वास त्याची ॥ ३ ॥
 गमन जरि न माने रामगूणानुकारी ।
 स्तनन जरि न माने रामलीळातारा ।
 हर हर तारि का रे पीडिली तातदारा ॥ ४ ॥

प्रतिदिनि परिमीतें कर्म त्रीया करावी ।
 प्रतिदिनि परिमीतें वृत्ति रामा रमावी ।
 प्रतिदिनि परिमीतें नित्यनेमै उरावें ।
 दिनकर हाणे शेयी सर्वकांहीं नुरावें ॥ ५ ॥

[८५]

॥ भुजंगप्रयात छंद ॥

॥ श्रीराम ॥

दिनानाथ हा राम सौजन्यसिंधु । जयाचा शिवा मानसी नित्य वेषु ।
 तयाचा जिवा मानवां प्यास लागे । तरी मोक्ष येऊनिपां दास्य मागे ॥१॥
 सदा सर्वदा राम वाचेसि स्वावा । निजध्यास तो अंतरीचा न जावा ।
 भखंडीत खंडों नये सर्वकाळी । निजानंदनामाष्टवाची धुमाळी ॥ २ ॥
 बरें पाहतां सार सर्वांगमाचें । महागूज हें शोधितां नीगमाचें ।
 निजानंद जें ध्यान गौरीहराचें । मना जाण पां नाम तें राघवाचें ॥३॥
 काळीकाळ संहारितो सर्व जालें । तया त्रासि तें नाम नेणेति मूळें ।
 वृथा जन्मलीं सीणसीणों चि मेळीं । महा सुखळा येउनी हानि केळी ॥४॥
 बरा देह पावोनि वायां न जावें । मुष्ट्यां संप्रदायें चि देवा मजावें ।
 सणे दीन देवेविना शीत नाही । न माने तरी शास्त्र शोधूनि पाहीं ॥५॥

[८६]

॥ इंदुवज्रा छंद ॥

॥ श्रीराम ॥

असार संसार कळोनि फां रे । मर्दाव होसी भरसी भरारे ।
 ज्यांचेनि संगें न भिसी मयाला । बांधोनि देती तुज ते यमाळा ॥ १ ॥
 दाराधनें कां मनि तोष घेसी । ऋणानुबंधें सुख लाधलासी ।
 तें सत्य मानूनि रिझों नको रे । न मानिसी हें तरि कष्टसी रे ॥ २ ॥
 प्रताप सोपा करि येक बापा । अत्यादरेंसी मज रामरूपा ।
 उद्धार तेणें करि पूर्वजांचा । संसार हा मानवि दों दिसांचा ॥ ३ ॥

१ सर्व शाखांचे. २ वेदांचे. ३ जें निर्माण झाले आहे तें. ४ मूळचें.
 ५ धीपा, सरळ, जो विदित अगेल त्या.

जाईजणें वैभव सर्व आहे । जाईल हें सत्य घडी न राहे ।
 होसील कधी मग तूं सुजाणा । नव्हे असें तो भज रामराणा ॥ ४ ॥
 काबाडघंदा करिसी किती रे । पळ येक रामी स्थिरता नव्हे रे ।
 कोण्या मुखें भेटसि त्या प्रभूतें । जाणें न चूके तुजलागि तेथे ॥ ५ ॥
 अधोमुखें जें तुजलागि पोटीं । वास्तव्य होतें तुजलागि कधीं ।
 ध्यातां चि तेथें प्रभुध्यानमाळा । तूं सूटलासी मग जाण बाळा ॥ ६ ॥
 सोडुनि तो जानकिनाथ कैसा । लोलुप रे कामिनिच्या विलासा ।
 जळो जळो विपत्ति त्या मुढांची । जे नाठवितो करुणा प्रभूची ॥ ७ ॥
 ज्याचे लिळेनें रवि शेष शंभु । मेरु धरा सागर तो स्वयंभु ।
 घाळूनियां सर्व जिवीं विवर्ते । तो राम मूढांमनि न प्रवर्ते ॥ ८ ॥
 आहारनिद्राभयमैथुनानें । पशुत्व जीवांसि दुर्गभिमानें ।
 द्वेषूनि नानापरि साधुवंदें । अधोगतीं वास करी विपादें ॥ ९ ॥
 अनेक जन्मार्जित पापगांठी । उच्चारितां जानकिनाथ होटीं ।
 जाळी जसा पावक काष्टराशी । दियाकरा राम तसा अधाशी ॥ १० ॥

[८७]

॥ उपेंद्रचक्रा छंद ॥

॥ श्रीराम ॥

सकाळवेळीं रघुराजनामें । स्तोत्रें क्षणाचीं बहुसाल नेमें ।
 उपाय नानापरिचें करावे । सत्पंथ हे सज्जन हो धरावे ॥ १ ॥
 पतीत ते उत्तम रामनामें । सनाथ होती परिपूर्णकामें ।
 कैवल्यधामीं वसणें तयाचें । अखंड रामीं मन छिप्त ज्याचें ॥ २ ॥
 सर्वस्व जायें परि येक यावें । तेथें मनं निश्चळ नित्य व्हावें ।
 निःशब्द वेदादिक जेथ जाले । आनंद तो अद्भुत कोण बोले ॥ ३ ॥
 बहूत जन्में बहु पुण्य सांचे । तरी च ये अव्यय नाम वाचे ।
 समस्त संसारसुखासि र्भातें । निजात्मभागीं रमणें नियातें ॥ ४ ॥

१ मातेच्या उदरांत. २ ओटी, तोंडानें. ३ पावकें भस्म करितो. ४ निर्गुण
 मायुज्याचे ठिकाणी. ५ शाश्वत, निरंतर ६ व्यास

विचारिता दीनकरा स्वमार्ये । नृदेह मोठा पुढती न फावे ।
जाणोनि हें जे करिती स्वहीता । ते धन्य लोकीं मजला पाहातां ॥५॥

[८८]

॥ एतविलंबितछंद ॥

॥ श्रीराम ॥

न भजता भजता रघुनायका । सजन हो जन हो गुज आइका ।
विधिविना जन्हि नाम मुखासि ये । पतित ही परि मोक्षनिगार्सिये ॥ १ ॥
अतिशयें विषयातुर पातकी । हिसकें दुर्जन सज्जनवातकी ।
अवचटें जरि नाम जपासि ये । पतित ही० ॥ २ ॥
नाम अतरि अनामिके स्मरे । तरि असाध्य अघें परि घस्मरे ।
जळति तें जिन स्वात्ममुखासि ये । पतित ही० ॥ ३ ॥
सुखमया समया जरि लाहिजे । तरि मना सुमना गति पाहिजे ।
सुखरूपें स्वरूपें रंगतीसि ये । पतित ही० ॥ ४ ॥
तदुपरीं मनुजें नमनावया । गरज कोण अमान्य करायया ।
दिनकरा रघुराजपदासि ये । पतित ही० ॥ ५ ॥

[८९]

॥ श्रीराम ॥

सकळ बंद विमोचन राघवें । वदत सत शिवादिक लाघवें ।
श्रवण तें असता भ्रमसी मना । कशि तुला न सुटे हिन कामना ॥ १ ॥
किति तुला शिकळ मुढअतरा । न करिसी सुचना मर कातरा ।
जळसिना चि मुखें बडवानळें । हरि करी तरि हें मज मानळें ॥ २ ॥
तळमळीत कशी विपई स्पृहा । तशि तुला मळगे मति निस्पृहा ।
पतित तू विषयाध जनावरा । न भजसी रघुराज अनावरा ॥ ३ ॥
शिकविलें करिसी जरि बोधसी । सुरस सुदर तें सुख लाधसी ।
रिझसि उत्तम प्रत्यय अतरी । तरि मना गति ते जगदातरी ॥ ४ ॥

सुखमया समया जरि लाहिजे । तरि मना सुमना गति पाहिजे ।
दिनकरा न धरीं मदमान्यता । रघुपतीविण सर्व जघन्यता ॥ ५ ॥

[९०]

॥ इंद्रयज्ञा छंद ॥

श्रीराम

जिणें जियांचें अघटीत याटे । जों हे न जाती परमार्थवाटे ।
तों हे प्रवाही पडिले भवाचे । हे वानिती हा अति लाभ वाचें ॥ १ ॥
पार्थी गिताबोध रमारमानें । केला तसा शास्त्रविचारमानें ।
होईल तेथें गुरुळा भजावें । सन्नार्गम पाहोनिवा भजावें ॥ २ ॥
जन्मांतरां दोष अमोघबाणे । उपेक्षिजेता तरि राघवानें ।
तैं आसुरी कर्म करी विकारी । लोकोत्तरीं मो क्षणे निर्विकारी ॥ ३ ॥
अपेयपानें पद ये विधीचें । तैं कां करावें करणें विधीचें ।
अमक्ष्य खातां जरि मोक्ष होतो । का राक्षसांला तरि नर्क हो तो ॥ ४ ॥
लन्मत्तद्रव्यें स्वमुखें घडावीं । संसारिकें कां तरि वीचडावीं ।
योगेश्वरीं ज्ञानविचार केले । ते काय तेहीं हिन चार केले ॥ ५ ॥
भ्रष्टाधिकारें जरि मोक्ष लाभे । तैं वायसांला गति कां न लाभे ।
प्रबोध शिष्यांप्रति भाविळासे । नाना प्रयत्नें आविधी विळासे ॥ ६ ॥
समस्त सेवीं परि अग्नि जाळी । ते माक्षिका काय अमेद जाली ।
तैसेपरी बोध अनर्गळाचा । जैसा मिना पारधि तो गळाचा ॥ ७ ॥
उष्टेदुनी सन्मति नीगमाची । जो साधका दे मति आगमाची ।
सागे क्रिया कामिक वेसनाच्या । नाना विधानें रिति आसनाच्या ॥ ८ ॥
भ्रष्टार्चनें यंत्रविधीमहात्मा । सद्दंशजा बोधित जो महान्मा ।
स्वयें बुडें बूडवि ईतरासी । कोठें गर्ता त्या असे कातरासी ॥ ९ ॥

१ क्षुद्रत्व, निकृष्टावरथा. २ रमेला रमविणारा जो धीवृत्त ल्याने. ३ दृष्टवून
फलदायी होणारे. ४ उपेक्षा करितो ५ ब्रह्मदेवाचें ६ वेळ्या वृत्ति. ७ कर्त
' माक्षिका '. ८ मनस्वी मनुष्याच'

रात्री कृपा आचरती थिकारें । दिमा बरे वर्तति निर्बिकारें ।
असोत हे हीन लगे दिनेशु । ज्या कर्मकाळीं नळगे दिनेशु ॥ १० ॥

[९१]

॥ अनुष्टुप् छंद ॥

॥ श्रीराम ॥

अविद्यासोप आळीसे दाटलीसे अहंभरें ।
संसारस्वप्न त्यामाजीं देखतो जीव साजिरें ॥ १ ॥
मी मी माझ्या तुझ्या धोरें^१ घोर तो लागला भसे ।
बोसैणातो मुखें दुःखें स्वर्गिण्या इहलोकिच्या ॥ २ ॥
सद्गुरुबोधसूर्यांचा प्रकाश भुवनत्रयें ।
असतां जीव तो नेणें स्वरूपस्थिति जागृति ॥ ३ ॥
जागृति स्वरूपावस्था प्राप्त नव्हे चि त्या जिवा ।
तयांच्या पूर्वपापासी पार नाहीं जळो जिणें ॥ ४ ॥
दिनेश जागृती आला सद्गुरूनें प्रबोधिला ।
अखंड स्वरूपावस्था निजाची लाघट्टी घरी ॥ ५ ॥

[९२]

॥ श्रीमारुतिस्तवराज ॥

॥ अनुष्टुप् छंद ॥

॥ श्रीराम ॥

धन्य धन्य कपीराजा महाराज भुयडळा ।
वरिष्ठ मकळामध्ये दास्यमक्तीस आश्रयो ॥ १ ॥
वर्णिता महिमा याचा ब्रह्मादिक अशक्त को ।
म्यंभ रुद्र हा आहे रामदास्यासि वेपजु ॥ २ ॥
न घडे अन्य वेपानें रामदास्य यथाविधी ।
लण्णीनि वानरी जाया प्रीतिनें धरिली शिवें ॥ ३ ॥

पूर्वोच हरिली चिंता अल्प हि ठेविली नसे ।
 राहिली येकि सेवेची तद्रूप जाहला स्वये ॥ ४ ॥
 घराची लागते चिंता वाजरा नलगे चि ते ।
 स्त्रियेची वाहावी चिंता ब्रह्मचारी क्षणौनियां ॥ ५ ॥
 वल्ल मूत्र दीर्घशंका हे चिंता वारिली कशी ।
 गर्भो च घेतली कास हेमकौपीन अक्षई ॥ ६ ॥
 त्रैलोक्य डंखिलें नेमं कामसपें अति कुरें ।
 तयासी मर्दिता येक माहती न दिसे दुजा ॥ ७ ॥
 त्रैलोक्य दास मारोचे हरीचा दास मार तो ।
 समान न तुळे कोणही पाहातां हि शुंगाशुर्गो ॥ ८ ॥
 क्षुधा तृषा माहामारी पाडिती अतराय कीं ।
 क्षणौनि साधिला योगु अश्रोदक असो नसो ॥ ९ ॥
 वज्रांगवात चालेना शस्त्रासैं पडतां वरी ।
 वहनं भूषणें वस्त्रं धनधान्य गृहादिकें ॥ १० ॥
 क्षुधा तृषा सर्वा मित्रें सुदृढें मुखसोयरीं ।
 माता पिता स्त्रिया पुत्र सर्वत्र आत पारखीं ॥ ११ ॥
 जन्ममृत्यादिकें सैरां सुखदुःखें समस्त ही ।
 पूर्वी च वारिलीं तेव्हां वानरी वेप घेतला ॥ १२ ॥
 न लोटे वासनालोटे दिव्यदेही महाबळी ।
 सर्वोर्गे रंगला रामीं रामदास यथार्थ हा ॥ १३ ॥
 तूटी रामवियोगाची कल्पें थोडा अशी गमे ।
 तयासी व्यसि जें अस्ती कैसें तें घडतें पाहा ॥ १४ ॥
 पूर्वी च तोडिल्या घोटी जितेंद्रिय पराक्रमी ।
 आधिब्याधि नसे फाहो रामसेवेसि रातला ॥ १५ ॥

न फळे पार पें याचा महाराज कर्पाकुळी ।
 कृपालु निजदासांचा सांभाळ करि सर्वदा ॥ १६ ॥
 निर्विले राघवें यासी सांभाळी दास आमुचे ।
 तयांची सर्व ही चिंता मारुती तुजला असे ॥ १७ ॥
 रामदाक्ये सदाकाळी सांभाळी रामसेवका ।
 जिल्ही, स्थळी महाघोरी रक्षिता मारुती असे ॥ १८ ॥
 नसे हे अन्यथा याणी प्रत्यक्ष साक्ष बाणली ।
 आणि आज्ञा समयींची क्षणीनि अन्यथा नव्हे ॥ १९ ॥
 राम सौमित्र भरत शत्रुघ्न मारुती स्वयें ।
 ज्ञानकीर्तिहते साही पद्मेश्वर राम हो ॥ २० ॥
 अभिज अंतरात्मा हा संसारार्णवतारकु ।
 भिन्नता भाविता यासी रौरवी यास पूर्वजा ॥ २१ ॥
 अथर्वणी श्रुती साक्षी पाहणें यासि, साधकें ।
 अन्यथा वाटतां बेगी कल्मिकीकृत शोधणें ॥ २२ ॥
 मारुती सारथी आतां चिंता काय जनीं वनीं ।
 निःमंदेह सदाचारें क्रीडतां भय बाधिना ॥ २३ ॥
 मारुती सेवणें आधीं मारुतीपेवें रक्षणें ।
 आपदीं चितणें व्यासी निमिषार्थ न सोडणें ॥ २४ ॥
 आधि व्याधि जरा मृत्यु ग्रह रोग दरिद्रता ।
 शाकिनीडाकिणीव्येथा भूतबाधा न बाधिती ॥ २५ ॥
 हनुमत्कवचें स्तोत्रें स्तवराज स्तुती सदा ।
 सहस्रनाममंत्रांचीं पुरस्करणें क्रिया विधी ॥ २६ ॥
 रामठपासकीं नेमें मारुती सेवणें सदा ।
 मारुतीसेवनें होतें सर्व ही हें यथार्थ चि ॥ २७ ॥
 वंदणें मारुतीमूर्ति चितणें मारुती मनें ।
 पूजणें मारुती नेमें सेवणें मारुती सदा ॥ २८ ॥

। मारुतीदर्शना आर्धी जाईजे नेमधारकें । । १० ।
 । प्रातर्मध्यान्ह सायान्हीं त्रिकाळीं साधकें हरी ॥ २९ ॥ ।
 पूजणें बंदणें भावें साष्टांगीं करुणाळया । । ३० ।
 सर्वस्व हि निवेदावें काया वाचा मनोदयें ॥ ३० ॥ ।
 कृपाळु मारुती आहे रामदासांसि निश्चयें । । ३१ ।
 यदर्धी संशयो नाही त्रिशुद्धि सत्य सत्य हें ॥ ३१ ॥ ।
 सर्व हि सर्वदा जाणा संप्रदाय हरीगुणें ।
 दिनकरा कृपाळू तो ठेविळा हस्त मस्तकीं ॥ ३१ ॥ ।
 इति श्रीदिनकररामोरामदासविरचित हनुमंतस्तवराज
 संपूर्णमस्तु ॥ श्रीहनुमंतार्पणमस्तु ॥

श्रीदिनकरकृत श्लोक संपूर्ण

श्रीदिनकरकृत लळितें आरत्या वगैरे

॥ १ ॥ लळित (येवताळ)

[१

॥ श्रीराम ॥

अष्टभार्वेसीं विनित । होऊनि सप्रेम हनुमंत । चरणावरी दंडवत
 निजानंदें उद्बोधें ॥ १ ॥ ४० ॥ आत्ता मित्रातीसो प्यावें । दासा
 सेवादान द्यावें ॥ ४१ ॥ सुरवर उभे अतराळीं । सनकादिक भूमंडळीं ।
 वशिष्ठादिक ऋषिमंडळी । नाना स्तवनें स्तविती ॥ २ ॥ नारद
 तुंबर चतुरानन । करिती स्नानदें कीर्तन । सदाशिव कर जोडुन ।
 स्वर्गणेंसीं प्रार्थिती ॥ ३ ॥ अष्टदिशा लोकपाळ । उडगैणें ग्रहमंडळ ।
 सप्तसागर अष्टाचळ । क्षणक्षणा वदिती ॥ ४ ॥ अगद सुग्रीव जांबु-
 वंत । रीसावानरासहित । विभीषण आर्तभूत । निशाचराक्षमवेत ॥ ५ ॥
 भरत सीमित्र शत्रुघ्न । तिष्ठत सीता कर जोडुन । भक्तसमुदाय संपूर्ण ।
 प्रज्ञानदें बोलती ॥ ६ ॥ तीर्थें प्रते देवधर्म । विधी आगम नोगम ।

दानें यज्ञ जप कर्म । नामघोषें गर्जती ॥ ७ ॥ चान्ही घाचा भट
सिद्धि । मोक्ष मुक्ति नव हि निर्धा । नमिती आपुलाळे विधी । परोपरी
स्वानंदें ॥ ८ ॥ ऐसा त्रैलोक्यसमुदाय । नयनीं लक्षुनि रामपाय ।
स्तविती होउनी तन्मय । जयजयकारें गर्जती ॥ ९ ॥ दिनकर
रामीरामदास । बहुडाविलें सकळांस । देव गेले सुखशयनास ।
स्वानंदेंसीं परिवारें ॥ १० ॥

४२ ॥ श्रीसम ॥

[३]

॥ ५० ॥ देई हें चि वरदान । जन्ही मांडलें निदान ॥ १ ॥
जयजयकारें रामनाम । अखंड वाचेसी निष्काम । अष्टभावे पूर्णप्रेम ।
ब्रह्मानंदी मिश्रित ॥ २ ॥ वर्णाश्रमयुक्त कर्म । चतुर्विध क्रियाधर्म ।
उपासना नित्यनेम । ज्ञानविज्ञानेंसहित ॥ ३ ॥ दिनकर सणें
देव । इष्टीतसे हें चि देव । याविण नळगे हुजी माव । काळत्रई
सर्वया ॥ ४ ॥

॥ ३ ॥ श्रीराम ॥

[३]

अविहित होतें तें विहितासी आलें । अविहित होतें रे । विहितासी
आलें । संतसंगें जालें । समाधान रे रे ॥ १ ॥ धृ० ॥ संतसंग धरा
संतसंग धरा । संतसंग धरा रे । संतसंग धरा । येकनिष्ठभावे रे ॥ ४ ॥
संतकृपेचा महिमा अपार । संतकृपेचा रे । महिमा अपार । संसार
दुस्तर तो चि तो सोपा रे ॥ २ ॥ दिनकर ह्याने मी संतांचें अंकित ।
दिनकर ह्याने रे । मी संतांचें अंकित । देहाचें ललित सावे
कृपेने रे ॥ ३ ॥

॥ ४ ॥ श्रीराम ॥

[8]

नामधोप मुखी करीं बाजे टाळी । नामधोप मुखी रे । करीं
बाजे टाळी । पातकांची होळी । तये क्षणीं रे ॥ १ ॥ धृ० ॥ नाम-
धोप करा नामधोप करा । नामधोप करा रे । नामधोप करा । न
माल संसारा । येकसरें रे ॥ ७ ॥ हे चि येक आत्मा यावें निरंतर ।

हैं चि येक आक्षां रे । यावें निरंतर । कीर्तनीं सादर । नित्य व्हायें
तुझी ॥ २ ॥ आग्रजापामुनी उदरेल वंश । आग्रजापामुनी रे । उदरेल
वंश । तुटतील पाश । जन्ममृत्याचे ॥ ३ ॥ रामदासांचा दिनकर छणे ।
रामदासांचा रे । दिनकर छणे । अखंड घेणें । विश्राम रामीं ॥ ४ ॥

॥ ५ ॥ श्रीराम ॥

[५]

आणिक नळगे आक्षां कांहीं । तुझा नामावांचुनि पाहीं
॥ १ ॥ ॥ ॥ देवा होई सावधान । मुदल देई नामकरण ॥ २ ॥
नामकरणें बांधलासी । आतां मुटला केरी जासी ॥ ३ ॥ कोण्ही
नव्हतें तुजला जेव्हां । साहकारी केलें तेव्हां ॥ ४ ॥ त्याच्या बळें
हैं प्रसाद । रचुनि केलें येव्हडें बंड ॥ ५ ॥ तर्धीपामुनी आक्षांसी ।
दरिद्र आलें अहंकारेसी ॥ ६ ॥ जेणें रीतीं व्याचें व्यावें ।
तेणें रीतीं त्याचें पावें ॥ ७ ॥ दिनकर छणे वेगु करी ।
विळंबु करितां फोणा हारी ॥ ८ ॥

॥ ९ ॥ श्रीराम ॥

[६]

वैष्णवांत वरटीक । दास्यभक्तीचा निष्टक ॥ १ ॥ ॥ ॥ स्वयंम
उभा महाद्वारी । गर्जतसे जयजयकारी ॥ २ ॥ दर्शन होतां
अकस्मात । दोष लंघिती दिगांत ॥ ३ ॥ ऐसी जोडळीसे धुर ।
दिनकरा निरंतर ॥ ४ ॥

॥ ५ ॥ श्रीराम ॥

[७]

॥ १ ॥ ॥ ॥ हां हां हां नयनीं देखिला शंकर । देखतां चि श्रम
हरला अपार ॥ २ ॥ हां हां भस्म चर्चिलें सर्वांगीं । शैल्यवाळें शोभतसे
वामांगीं ॥ ३ ॥ हां हां नंदीवहन सुंदर । समागमें भूतांचा परिवार ॥ ४ ॥
पंचानन पंचदशलोचन । पंचमुगुट शिरीं विराजमान ॥ ५ ॥ हां हां
श्रवणीं नागेंद्रकुंडलें । गळां रुंडमाळापदक शोभलें ॥ ६ ॥ हां हां
व्याघ्रांवर वसन । दिनकरें केलें साष्टांग नमन ॥ ७ ॥

१ जगवधारी, जोखड. २ पर्वताची कन्या जी पावेंती. ३ पंधरा
'जोळ्यांचा, प्रत्येक मुखाने ३ जोळे, बायलां पंचमुखीचे १५.

॥ ८ ॥ श्रीराम ॥

[८

अनर्कळित अनर्कळित आकळूं आलें । आकळूं आलें । संक-
ळितां युक्तीं कैसें लळित जाहालें ॥ १ ॥ धृ० ॥ धन्य वो धन्य माये
सट्ठुराजा । सट्ठुराजा । सोहंभावे वोवाळूं सहजोसहजा ॥ ७ ॥
कायावाचामनेंसीं लळित संपलें । लळित संपलें । गळित पळित वळित
जेथिल तेथ निमालें ॥ २ ॥ अहंकोहंसोहंतीत माजलें नीज । माजल नीज ।
दिनकरा रामदासीं सिद्ध सहज ॥ ३ ॥

॥ ९ ॥ श्रीराम ॥

[९

जाहालें कीर्तन आतां संपली कथा । संपली कथा । शुद्धावद्ध
शब्द क्षमा करणें सर्वथा ॥ १ ॥ धृ० ॥ आली वाळेभोळे दास केलों
संतांचे । केलों संतांचे । न्यून तें पूर्ण करुन घेणें कथेचें ॥ ७ ॥ वांबडे बोल
वाळ बाळतां वाचे । बोलता वाचे । हणें वाप घेऊनि त्यासीं कडीये
नाचे ॥ २ ॥ आवडीच्या भरे तुझी भोक्ते रामरस । भोक्ते रामरस ।
निरंतर सेवा क्षणे दिनकररामदास ॥ ३ ॥

॥ १ ॥ आरती मारुतीसाहेबांची

[१०

॥ श्रीराम ॥

॥ धृ० ॥ जयजया भीमराजा । नीळतमाळ तेजा ॥ आरती
वोवाळीन । सद्भावें सहजा ॥ ७ ॥ जन्मतां रूपाति केली । मातंड
दंडीला ॥ भंगिल्या देवकोडी । शक्र वळमग्न केली ॥ साटोपशक्ति
मोठी । पुढें राम भेटला ॥ सुग्रीवा सत्य केलें । राज्यपदीं स्थापिला
॥ १ ॥ जानकी दक्षणेसी । शोधिलेली स्वलीळा ॥ शोधितां शोधितां
पैं । संपाती भेटला ॥ दिधली शुद्धि तेणें । तो हि पावन केली ॥
ठेठनी वाजरासी । सिंधु बोळांडीला ॥ २ ॥ जाउनी पडलेंके ।
क्रांचेसी मारिलें ॥ अद्भूत साक्षपेंसी । लंकापुर शोधिलें ॥ विटंबूनि
रावणासी । सीताशुद्धीसि केलें ॥ मारिलें वनकरांसी । लंकापुर जाळिलें
॥ ३ ॥ वदूनि जानकीतें । उलंघिला श्वेतु ॥ भेटला रावणासी । पदीं
विनित होतु ॥ देऊनि ब्रह्मपत्र । केली शुद्धिमंकेतु ॥ चालिला राम-

राजा । सिंधूसी पांढाणितु ॥ ४ ॥ सुवेळें राम नेळे । राक्षस वार्धले ॥
मारिलें रात्रणासी । राज्य विभीषणा दिल्लें ॥ घेउनी दिव्य सीता ।
विमानांखुड जाळे । भरथा शुद्धि नेळी । पैल श्रीराम आले ॥ ५ ॥
भेटले बंधुवर्ग । जाळा आनंद थोर ॥ त्रैलोक्यी रामराज्य । होती
जयजयकार ॥ अक्रासहस्र वपें । राज्य केलें सुचीर ॥ प्रयाण निज-
धामा । होता केलें महेंद्र ॥ स्थापिलें वरदहस्तें । सांभाळीं चराचर
॥ ६ ॥ वर्णिता कीर्ति भीम । भीम पराक्रम ॥ शक्ति ही भीम कैसी ।
न बोलवे निस्सीम ॥ विरची शेष चित्ती । विस्मित श्रीराम ॥ दिनकर
दीन तेथें । वर्णी केवि परम ॥ ७ ॥

॥ २ ॥ आरती मारुतीसांहेवांची

[११]

॥ श्रीराम ॥

॥ धृ० ॥ जय देव जय देव जय अजनिस्तुता । जय जय
हनुमंता । अभयवरदें तुझ्या न मनो भयवेधा ॥ १ ॥ भूसुःकारें
भूधरफणिकुञ्जसमरेतें । धर्धरिलीं पाताळें मत्तहि कंचुंक ते ॥ दणदणिलें
भूमंडळ सागरजळ तसे । निशिचर भूचर खेचर त्यजिती प्राणार्ते
॥ १ ॥ तडतडिले अष्टाचळ गडगडिलें गगन । सरसरिती नक्षत्रें
धरणीवारि लीन ॥ वोढवलें सर्वत्रां अमरासी पळण । चतुरानन
शशिशेखर मानिति बहु शीण ॥ २ ॥ जन्मतेसमई जेणें हुंकारवचनें ।
सत्राणें आक्रमिलें रविमंडळ पेणें ॥ ते समई त्रिभुवन दंडळलें जाणें ।
तो हा हनुमंत दिनकर पूजी सुमनें ॥ ३ ॥

॥ ३ ॥ आरती श्रीरामाची

[१२]

॥ श्रीराम ॥

॥ धृ० ॥ जय राम जय राम जय जानकिरमणा । चरणांप्रति
शरणागत तूष्णांकुरदहना ॥ दिनकरकुळभूषण दूषणभवहरणा । निज-
भाषें आरती रघुपति जगजिवना ॥ १ ॥ अपरापर विश्वंभर शरयुतिर-

१ आच्छादिलें. २ सप्तकुक्कुटदंड=५ मूळपंचतत्त्वे, १ अहकार व १
महत्तत्त्व मिळून सप्तकुक्कुट त्रैलोक्य. ३ पेणा=मुखाग

वासी । क्रोडत मुखसागर निशिचर गण त्रासी ॥ धन्य धरणीतळ
चरणीं गुणराशी । धन्य दशरथनृपती जगदिश सुत व्यासी ॥ १ ॥
अयोध्यानगर धन्य धन्य नृपवनिता । धन्य त्या नरनारी देखति
नयनीं रघुनाथा ॥ धन्य नवमास हृदई कौसल्या माता । धन्य तो रघु-
वंशीं त्रिभुवनजनजनिता ॥ २ ॥ धन्य कविवर वाल्मिक वदळा
अनागत । रामायण शतकोटी धन्य श्रोता श्रवणस्त ॥ धन्य नर
निशाचर श्रवणीं मन विनित । खग नग गण गंधर्व पशुपतिसमवेत
॥ ३ ॥ धन्य ऋषि मुनि ज्ञानी जपि तपि अगणीत । फणिवर भूचर
नमचर जळचर गुणलित ॥ मुरनर विद्याधर कीर्तनि रत चित्त । धन्य
मूढ जड जीव जे श्रवणें संतुष्ट ॥ ४ ॥ रजनीचर कृतवैरें प्रमुकरें वध
होत । धन्य सफळ जिणें तें चि कैवल्यपद प्राप्त ॥ श्रवणें पठणें
भजणें रघुपति सुख देत । धन्य दिनकर रामीरामदासीं कृतार्थ ॥ ५ ॥

॥ ४ ॥ आरती श्रीरामाची

[१३]

॥ श्रीराम ॥

॥ धृ० ॥ जय राम जय राम जय करुणासिंधु । द्रष्ट निज-
स्वरूपा अविगत तव वेषु ॥ १ ॥ न कळे पदरजमहिमा
वदता शेषासी । अनुमयितां मुनिमुद्रा पडली निगमांसी ॥
तपि गणपति तप सोडुनि बंदी तीयांसी । अवस्थातीत होउनी लक्ष्मी
तव दासी ॥ १ ॥ अतुळ न तुळसि सहसा परि तूं तुळिळारी ।
त्रिभुवनजनका कैसा दशरथमुत होसी ॥ तुझी लीळा तूं चि जाणसि
मुखरासी । तनुमनुभावें शरण दिनकर चरणासी ॥ २ ॥

॥ ५ ॥ आरती सदाशिवाची

[१४]

॥ श्रीराम ॥

॥ धृ० ॥ जय शाम जय शाम जय विश्वंमरा । आतें आतां
सद्रति दे कर्पूरगोरा ॥ १ ॥ गौतमिपति गिरिजापति त्रिभुवन-
पति पूर्णा । वृषाह्न अहिभूषण पंचानन सगुणा ॥ स्मरदाहक

त्रिपुरांतक सुरगंजऊदमना । करुणाकर शशिशेखर असुरांमरकरणा
॥ १ ॥ व्याघ्रांवर माळाधर विषधर शुळपाणी । अजरांमर अपरांपर
सगुणेश्वर अगुणी । भुतनायक भवभंजक निजपदसुखदानी । पटीश-
पाशुपंतधर वैस्वानर नयनी ॥ २ ॥ शशांकवत वपु शोभत भस्मांकित
आभो । मस्तकीं जटाजूटीं राजत अति शोभा । गणितां गुणगणना
चिरल्या दशशतफणिजिन्हा । तेथें दिनकर किंकर कैसें
वर्णां तुज स्वयंभा ॥ ३ ॥

॥ ६ ॥ आरती शंकराची ॥

[१५]

॥ धीराम ॥

॥ ४० ॥ जय शंभ जय शंभ । जय शूळपाणी । त्राहे पुन-
रपि आतां जननीस्तन यदनी ॥ १ ॥ नंदीस्कंदारोहण चर्चन भस्मांचें ।
वामांगी गिरितनया सैन्य भूतांचें । पंचानन शशिशेखर स्वरूप स्फटि-
कांचें । नयनत्रय शोभति कंठीं हार हंडोंचे ॥ २ ॥ मस्तकीं जटाजूटीं
गंगा शोभत । गजधर्म परिधान हातां बाजेचें गात । कुंपात पद्मग
श्रवणीं सोडिति धुधुवात । हर हर क्षणौनि दिनकर चरणा घंटीत ॥ ३ ॥

॥ ७ ॥ आरती वृद्धेश्वराची ॥

[१६]

॥ धीराम ॥

॥ ४० ॥ जय देव जय देव । जय वृद्धेश्वरा । अजरा अमरा
आरति तुज कर्पूरगौरा ॥ १ ॥ सुरवर मुनिवर किन्नर स्तविती गुण
गाती । विद्याधर + वि नाचति फणिवर स्तुति करिती ॥ २ ॥ परमा-
नंदें छंदें गर्जति शिववरदें । लक्षुनि नयनीं वरुनीं वोळति हर गद्यें
॥ ३ ॥ वामांगी गिरितनया खळखळी शिरें गंगा । कळिमळ विगळित
नामें ने ने भव भंगा ॥ ४ ॥ शशांक भिर्वत भाळीं उधळी भस्मारा ।
अहिभूषण पंचानन नुघडों शिखिनेत्रा ॥ ५ ॥ जटा पिगट सुंदर
दशकरशिव शोभे । हर हर घोषें गर्जति गण गणपति ऊमे ॥ ६ ॥

१ पटीश=पद्मा. २ प्रतिविब. ३ त्रावे=रक्षण कर. ४ वरुंधांचे. ५ मस्तका-
वरील तृतीय नेत्र.

व्याघ्रांबर माळाधर विषधर शुळधारी । दिनकर किंकर चरणी
पाहे त्रिपुरारी ॥ ६ ॥

॥ ८ ॥ आरती गंगेची ॥

[१७]

॥ श्रीराम ॥

॥ धृ० ॥ जय देवी जय देवी जय वृद्धगंगे । जय मातृगंगे ।
आतें दर्शन होतां तापत्रय मंगे ॥ ७ ॥ अगाध महिमा उपमा न दिसे
गुणग्रामे । अगम्य करणी तरणी सकळां गति सीमे ॥ १ ॥ प्रसिद्ध
पावन पतिता आहेसि कळिमाजी । नेणति ते तुज पापी रौरव
ह्या सहजी ॥ २ ॥ सहजें दर्शन स्पर्शन संभाषण जालें । दिनकर दिन
तुझें वाळक रंगणि तुझे छोळे ॥ ३ ॥

॥ ९ ॥ आरती विष्णूची ॥

[१८]

॥ श्रीराम ॥

॥ धृ० ॥ जय देव जय देव जय वारिजनयना । आतें आरति
उजळितो तुज पन्नगशयना ॥ ७ ॥ अंबुजरदना सगुणा चतुरानन
नामो । चामांगी निधितर्नया लक्षित पद ऊमी ॥ १ ॥ रत्नांकित
शिरि मुगुठ झळकत अति तेजें । कुंडलें दोळति धरणी अभिनव धी
गाजे ॥ २ ॥ भाळी केशर आंगी मळयानिळ दर्पे । बहुविध परिमळ-
द्रव्यें मधमधित्ती अमुपे ॥ ३ ॥ कंठी कौस्तुभमाळा पीतपट कटि
साजे । असुर तर्जति चरणी तोडरत्रिद गाजे ॥ ४ ॥ भक्तांचें
निजमंडण दंडण अमुरांचें । आयुषांकित चतुर्भुज तिष्ठत रुप हरिचें
॥ ५ ॥ गरुडवहनी केशव साळंकृतप्यानी । देखे दिनकर नयनी
निर्मय वरदानी ॥ ६ ॥

॥ श्रीराम ॥

श्रीदिनकरांची स्फुट कविता सूची

अ

ॐकार अ. २९३, ३५९
अंगांत येणें श्लो. २४
अघटित घडणें ,, १
अजपाजप-विधि प. ३४४
अजामिळकथा श्लो. ९, अ. २४१
अंतरात्मा अ. ३५७
-राम सर्वत्र प. १५८
-सर्वांस घारला प. २२६
-चा शोध प. ३९९
अंतर्हृदि प. २५४
अध्यात्मसंस्थापन श्लो. २६
अनन्यभक्त-व्याख्या ,, ७४
अनर्गळ मनुष्य प. ३९२
अनिर्वाच्य मुक्त अ. ११, २९३,
२९४
अनेक पंथ श्लो. ६८
अन्नदान ,, २२, अ. ८५
अभक्तजन ,, ४४
अभिमान ,, २०, अ. ३३
अरण्यसेवन ,, १०, ४९
अर्जुनारि ,, ३२
अविद्या ,, १५

-शोष ,, ९१

-वद प. १००

-भ्रम श्लो. २४

असून नसणें ,, १५

अष्टदेहनिरसन ,, ५०

अहंकार,, ३६, ३७ अ. ६२, १०७,
२७४, ३००, ३४१, ३५९

-रूपी किंवा चढणें प. २७७

अहंमुक्तिलाग अ. ६

अहंभाव अ. १८, २७० ३१४,

अहंमाया अ. ३३०

अहं सोहं श्लो. १२, ३६, अ. २२६

-वृत्तिरहित ऐक्य प. ६४

अहल्या (शिळा) श्लो. ९

अज्ञान (भ्रम, भ्रांति) श्लो. ९, अ. १९

-होणें अ. ३०

-चे निषान प. ३९८

-ची भ्रम अ. २६९

-ची मुक्ति आत्मज्ञाने अ. ३०

-ची मोठी घवाघवी आदे
अ. ३०२

आ

आत्मनिवेदनी भक्ति श्लो. ६३

आत्मप्रतीति ,, ६८

आत्मबोध अ. ६५, प. ७९

आत्मयोग प. ३६९

आत्मशोधन श्लो. १२, १३, २०,
अ. ६२, प. ६४

आत्मसाधन प. ४१५

आत्मसुखसोहळा भोगणें श्लो. ८८,
प. ४१५

आत्महित ,, १०, ११, ७२, ८२,
८७, अ. ३२, ४६, ५८, २६६,
— प्रयत्न फोडवर प. १६८

आत्मज्ञान अ. ६५, १४०, १५६,
१६०, २६१, २९८, ३१४,
प. ४०२

— प्रवाह श्लो. ५०

— व्या पायन्या प. ४१८

आत्मा निष्कलक प. ३७८

— तुभवमुख प. २५६

बद्ध होत नाही प. १०५

सर्वत्र चालक प. ३४९

सर्वभूती श्लो. ६४

ज्ञानधन प. ३८४

आत्माराम अ. १५२, १५९

घनदाट अ. ३४९

येक अनेक माया अ. ३७८

ब्रह्मावायेव्ढा अ. ३०७

आत्म्याचें वर्णन अ. २१२ ते २१७

आयुष्यनाश श्लो. १, २०, ३५,
७८, अ. २, १६०, २३३, ३२९

प. ६७, १९४, ३७३, ३७४,

३७६, ३७७, ३९४, ३९५,

३९७, हिं. प. ४२६

आहारनिद्रा इत्यादि श्लो. ८६

आळस श्लो. १, अ. १९१

इ

इंद्रियें व त्यांचे विषय अ. २९०,
३५४

उ

उदास-जर्नी वेंनीं अ. १४९

उपदेशाचे वाम मार्ग श्लो. ६७

उपरोधिक अभंग अ. १४७

उपाधि अ. २६९

उलट्या काळजाचा सावकार अ.
१७२

फ

फरंटपण श्लो. १५, २७

कर्तव्यकर्म ,, ८४

कर्मउपासनाज्ञान ,, १२, ४६, अ.
१, १०, २४९, २५७, २९८,
२९९, ३०४

कर्म त्रिविध ,, १३,

निष्काम ,, १८

कलियुगमाहात्म्य अ. २५४, २५६,
प. २६९

कल्पना श्लो. १९, अ. ४०, ६२, १८५

कावाढघंदा ,, ८५

काम श्लो. ४०, (पुष्कळ ठिकाणी)

कामिनीकांचन ,, ४२, ४३, ४४
८६

कार्यकर्ता ,, १८ .

काळ (यम) ,, १, ७, ९, ११,
१४, १९, २०, ३४, ४२, ४३, ५८
७२, ८५, अ. २४, १४०, प.
१७९, २३८, ३७७, ३८७, ३९५
४१३

कीर्तन श्लो. ५०, अ. ३, १४३,
१४४, १४५, २५८, ३०८ ते
३१०, प. ३६
नामसकीर्तन अ. १४५, १५३
भगवत्कथा प. २९४
भगवद्भजन प. ९३
हरिकथा-कीर्तन अ. १५५, १६४
१६५, १६६ प. ३७०,
कीर्ति अ. १२५

कुळस्वामिनी अ. १९३
कृष्ण

कृष्णस्वरूपाचें वर्णन अ. १२१
कान्होसाची कवणा प. ८
कान्हा व गोपाळ माचें प्रेम प.
९६, ९७
गोपीकृत कृष्णस्तवन प. ५८
राधाकृत हरीची कवणा प. १५३
कृष्ण गोपी विनोद प. १८४
ते १८७, २५३
कृष्णस्तवन प. २४५
कृष्णास यशोदेचें समजावणें प.
२४७

कैवल्याचा लाभ अ. १४
कोडे अ. ३४, ३६, ८१, ८२,
१५७, २२३, प. ३९, २१३,
२१४

ख

खंडेराव अ. १९४
खेळणें श्लो. १

ग

गजेंद्राचा धावा प. ४०८
गजेद्रकृत विष्णुस्तवन प. ३३४
गजेद्रमोक्ष प. ५५
गणपतीस्तवन श्लो. १, २, ४०,
५९, ६०, अ. १५, प. १३,
१६०, ३५२
गर्भवासाचें दुःख श्लो. १९, ८६
गर्व श्लो. ३८, ४३, ७३
गीताबोध ,, ९०
गीताभागवत अ. ६५, १२५, २५५
गुरु (सद्गुरु शब्द पदा)
गुरुगीता उपदेश अ. २०४
गोविंद सर्वत्र अ. २८२, २८३,
२८४, प. ४३
गंगेची आरती आ. १७

च.

चांगले वर्तन अ. २७८
चापपाणी श्लो. २०
चारीराणी चारीवाणी श्लो. ३६
चित्रकळा श्लो. १७
चित्तशुद्धि प. १५२
चित्त रामरगणीं रगवाचें अ. ९९
चिरंतनपद श्लो. २१
चिरंजीव दास ,, २३

ज

जगजीवन सवषट व्यापि रहे। हि
प. ४२९
जगदीशध्यान प. २६
जन अ. ५७
जनस्थिति अ. २५४, २५६
जनकजननर्नादास्य श्लो. ५०
जनीजनार्दन अ. ३४१, ३५१
जन्ममरण फेरे श्लो. १, ३६
जन्मांतरीचे दोष ,, ९०

रत्नमणी कवडीमोल ॥ ४१
छाया व पुरुष ॥ ५०
अळी व कीटक ॥ ७४
जळ व संघव ॥ ७४
पण्यागनेचा नाथ ॥ ७४
चातक व पयोद श्लो. ७७, अ.

७९

नभ व नीळिमा ॥ ७७, प.

३३६

गजासि घूतलें जळें । सर्वेचि तो
मळें मळे । श्लो. ७८
दुधात कृष्ण कोळसा । मयेचि
शुद्ध टाळसा । ॥ ॥ ॥
सुगंध चर्चिले खरा । न संडि जे
वि आखरा । ॥ ॥
जन्ही सुतासनीं सुणे । तन्ही न
सडि मुकणे । ॥ ॥
जळीं खडा । जसा असोनि
कोरडा । ॥ अ. १५९
पताग व दिवा श्लो. ७९
जळेंवीण मळ अ. ४२
पतिवीण काता ॥ ४२, ७९
यसतावीण औपधी ॥ ४२, ७९
चद्रेवीण चकोर ॥ ४२, ७९
आकाशाचे प्राणी बोविजे वेसणी ।

॥ ६३

उदकीं दिनमणी सारडे ॥
मृगजळघोडीं मीन तळपत ॥ ॥
गधर्वनगरीं मनोहररचना ॥ ॥
रवीच्या वियोगें चक्रयाक ॥ ॥

७९

श्रानामुलीं परमात्म ॥ १५८
मर्कटाची सिंहासन ॥ ॥
अधापुढें सूर्य ॥ ॥
नपूषयापुढ रभा ॥ ॥ प. १०५

सेळियेगळा जैथे स्तन ॥ ॥
गोंचिड लिगटे दुधापासीं । परि
ते सेवी अशुद्धासीं । ॥ १५९
बेडुक अखड कमळापासीं । परि
गाठि पडली चितलासीं । ॥ ॥
जीवनाविण तडाग ॥ १६१

सर्वेवीण आकाश ॥ ॥
अधकारिं सूर्य जाजावला प. १०५
मृगजळें मेढ याहावला ॥ ॥
पिल्लीं निशापति बुढाला ॥ ॥
वागुलें काळ भक्षिला ॥ ॥
-राणीनें राजा गरवार केला व
तो यानावाटें प्रजा ध्याला ॥
बारियानें नभा धीर दिव्हा ॥ ॥
मद्यपाच्या घटीं गोक्षीर निर्मळ ।
केवतें मुसीळ अगिकारी प. १५९
अत्यजएहींचे अन्न जरी आहे
परमात्म । तरी तें विद्वज्जन
सेविती कैतें । प. १५९

रजकएहींचे जीवन । तृपाक्रात
प्राप्तण केवि प्राणी । प. १५९
खमार्थ धरिता तरणी । जैसी
रजनीचरेंसी रजनी । प. १७१
वगवा देखोनि यनीं । जैसीं व-
नींचीं जाती पळोनी । प. ११७
मदमुखें । जैसीं पळती मृग-
पतिहाकें । प. १७१

अळकार व सुवर्ण प. ३०४,

३३६

कहोळ व जळसोनी ॥ ॥
पुढ-च-घट्ट ॥ ॥
चैतन्य जडजीपासी प. ३३६
घरांमरगुणें घटेडी ॥ ॥

गोडि गुळापाशी " "
 बीजत्य नृशेरी " "
 प्रभा स्वीशी " "
 मुंगप पुष्पेरी " "

देव

काळाचा हि काळ अ. ६८
 शुद्ध, उदंड श्लो. २४, अ. ३११
 ३१२
 - देवतापूजन श्लो. ७४
 नामरूपातीत अ. ४३
 - फळा ४१
 - घोषन ,, ७३
 दावाव सांमाळतो अ. २८
 घोजयला अ. २८६
 द्वैतैरीणि सर्वाटारी अ. ३३२
 घरी भेटतो ,, ३२६
 येक एत्य, माया मिथ्या ,, ३३९
 निमळ, निश्चळ प. १३६
 मुख्य देव कोणता ? तत्त्वमसि
 प. २४३

सगुण निर्गुण नध्ये प. २८०
 अविनाशी, भूतें नाशवंत प.
 २८८
 भावाचा भुकेला । न पाहे जाति-
 कुळा प. २९५
 - ची करुणा अ. २६३, ३१८ ते
 ३२०
 - चा वियोग प. ४६
 - चा धावा अ. २७६,, ४७
 - ची अनंत नामें प. १४९
 - चें स्वरूप निश्चळ श्लो. ७३

२८९

- चें स्वरूप सर्वां सर्व सव
 अ. ३४७, ३४८,
 प. ४०६, ४०७,

- सीधरण जावें प. ३०५
 - चा समारंभ अ. १९१
 - सी मोतेची उपमा न साहे अ.
 २८४

- स प्रार्थना अ. २२८

देहबुद्धित्याग श्लो. ५, ४८, अ.
 ११, २५, ४०, १४०, ३२५,
 ३२६, ३७४, प. ४०५

देहभाव ठाणापति अ. २९६

देहभावाचा निराव प. ८९

देहसार्थक अ. २४४

देहातीत स्वहितमुख प. १५०,
 १८३,

देहामिमान अ. २७०

देही असून विदेही श्लो. ३९

दैवी संपदा अ. २५७

द्वंद्व श्लो. १

द्वैत अद्वैत ,, ४, १३, अ. १५०

द्वैतबुद्धि ,, ४८

ध

धर्मसंस्थापना श्लो. १

धर्मस्यापक अ. २४९

धातुपृष्ठपापाणपुजा श्लो. ७३

धीर धरुनि भजे जगदीश प. १८१

ध्यान जें जया तें त्यालागि होणें
 श्लो. ७४

न

नकाचा धावा प. ५१

नरजन्म (व्यर्थ) श्लो. ८, १२

१५, ३०, ५०

जन्माचें सार्थक अ. ६५, प. ५७

जन्म उत्तम पावोन व्यर्थ घाल-

विलें अ. २५६

नरदेह अशाश्रित, नश्वर श्लो. ८,

८०, अ. २२९, २८९, प. ३०,
१५२, २९३

अशुद्ध विटाळाचा अ. २३०

पावन, अमोलिक, धन्य श्लो.

१५, १७, ४१, ४४, ४७, ८७,

अ. ११, ४०, २८५, प.

१२१, १२२, १७२, ३६४

-देहाचे महत्त्व व सार्थक अ. ७४,

९५, १२५, १६७, २३३,

२३७, २४३, प. २,

८०, ८१, ८४, ९४, ११६,

१५०, २७५, ३४६, ३९७,

४१३

भक्तिरीण वाया गेलें अ. २७१,

३३०, प. ९३, १६४

-च भूपण कोणतें ? अ. ३२८

-देहीच पढरपुराणा अ. ३३६

नरकाचें साधन अ. ३२५

-देही अभागी प्राणी कोण, तर

भवरोगी प. २१५

-देह सार, विशेष ब्राह्मण । प.

२६१, २७५

नखेपे ईश्वर प. ३९१,

नरहरिस्मरण प. ३४१, ३४२

नरुवास्त श्लो. ७, ११, ४४, ज.

४, ९, ३३, ४९, ५९, १६२,

२५५, २९१, प. ३८५,

३८६

नामकरण उ. ५

नामधारक प. २५२, २६३

नाममहिमा प. ४८, ५०, ५१,

२६३, ३४७ (रामनाममाहात्म्य

पदा)

नामसंकीर्तन ट. ४

नाम सार अ. ३, २८२, ३२४,
प. ७४, १९६

नागस्मरण अ. २८८, ३४०, प.

३६, १४२, ३४२ (रामनाम-

स्मरण पदा)

-चें फल ज. १९७

नामाची चिन्ता अ. ६०

नारायणावाचून अन्य कांहीं

नेणो ज. १५१

निदक अ. ३५, ४९, ७२, १७५,

२७८, प. ८३

निदा श्लो. १, १०, १९, २७, अ.

३३, २८९, २९१, २९२

निरंजनस्थिति प. ५६

निरूपण श्लो. १

निर्विकल्पस्थिति अ. १८९

निशाचर धन्य प. ७

निश्चयाचा त्याग श्लो. ५३

निष्ठा ,, ७४

नेति ,, ३

नेमक घोलणे चालणे प. ३९१

नेराशता श्लो. ३९

प

पदतमूर्ध अ. १६८

पतितजन प. ३८३, ३८५, ३८६

पथ नीट धरावा प. ३९७

परमार्थवाट श्लो. ९०

परधन ,, ४०

परामना, परजाया, ,, १, २७,

३२, ४०, ८४

पराद्वार अ. ८३ प. ६

परावाणी अ. ८३, १४७

पंचभूतें श्लो. १३, अ. २११, प.

३९९

वायुवर्धन अ. १२८
 पंचीकरण अ. २१२ ते २१७
 पंढरपुरयात्रा अ. ३३६
 पंढरी व विठोबा अ. ३७७
 -चे वैष्णव अ. ४८
 पापी प्राणी प. २०५
 पापांडमत श्लो. १५, अ. ९
 पांडुरंग अ. २८८
 -धावा अ. १९९
 पुरुषार्थ (ज्ञान्दी) श्लो. ३२
 पूर्वजांचा उद्धार ,, ७, ८६
 प्रकृतिपुरुष अ. ३७१
 प्रपंच (संसार शब्द परा)
 प्रपंचार्ची सर्यां (स्त्री, पुत्र, आत,
 शोयरी) अती कामा न येती
 श्लो. ८, ११, १४, २०, ३४,
 ३८, ४०, ७४, ७९, अ. ५८
 ८४, २०७, २४६, २४८,
 २७५, प. ३३, ३४, ८०, ८१,
 १२३, १६९. १७०, २१६,
 ३७४, ३७५, ४१३, हि. प.
 ४२६
 प्रवृत्ति निवृत्ति श्लो. ५
 प्राकृतभाषा ,, ४०
 व
 वाणेश्वर ,, १
 बुद्धाणशाही ,, १
 वोध ,, ३९, ४५, ४६, ८४ (ज्ञान
 शब्द पदा)
 ब्रह्म
 विमल- श्लो. १३ अ. ६६
 अनुवर्च्य- ,, १६ अ. ११३,
 प. ४००
 निर्गुण- श्लो. १७, ७३
 सर्व- अ. ६६, ८७

- स्वल्प श्लो. १७, २०, ४०,
 ४५, ५०, अ. ५०, ६३, ६६,
 ६७, ८८, १६८ ते १७०
 १८०, २०८, २१०, २२४,
 प. १३९, १९६, २४२, २५८,
 ३०६, ३२७, ३२८, ३३०,
 ३३१
 - ज्ञान अ. २८७, प. ३७३
 भ
 भक्त (वैष्णवी) अ. १५४
 भक्ति श्लो. ३९
 -ज्ञान, कर्मयोग, वैराग्य आणि
 फलत्याग ही एकावीण एक
 नाही प. ३७५
 -चीण जिणे दिव्यवाणे प. १५२
 -येष्ट भरला हाट अ. ११, ६०,
 ७५
 भजन श्लो. १, ५०, ६१
 -सार अ. १६१
 -नाचा विटाळ अ. १६७
 -नेवीण ब्रह्मज्ञान अ. १७८
 भरत-विलाप श्लो. ५६, ५७, ५८
 भव
 -रोग अ. २८२
 -सागर श्लो. ४३
 भाव
 धरण प. १५२
 -तसा देव श्लो. ३७, अ. १७९,
 ३३३
 भावार्थ ,, ८
 भिक्षा
 स्वधर्म अतिताचा अ. ३६०
 भिक्षुकांचे भाग्य ,, ३६८
 कामधेनु ,, ३६९, प. ३५१
 भीमानदी अ. २८७

भूतदया अ. ८५

म

मत्सर अ. ७०

मद श्लो. २६, २७

मदांध ,, ७८

मन

अनावर, पापी प. २८४, २८५

उन्मन प. ७३

मनाची घृत्ति श्लो. २०, अ. ९१

मनास बोध श्लो. २, ६ ते २०,

८८, ८९, अ. ९९, प. २०७,

२०९

मरणदुःख श्लो. २८

माझा मी एकला अ. ३२१, ३२२

मातोश्रीला क्षिणवर्णे श्लो. ८३

मानस आक्षिप असणाराची स्थिति

प. ४१२

माया श्लो. १३, २९, ५०

अविद्या अ. २४८

ग्राहीरूप अ. २२५

निर्गुण कैशी निर्मिती अ. ३७०

ब्रह्माकार कल्पू नये अ. ६७,

३५९, प. ३

-ब्रह्मविवरण प. १८०, ४०४

हे मांगीण अ. १०७

मिथ्या अ. ५०

साकार तेवढी- अ. ६६

-येचें स्वरूप अ. १०६, १६८,

२०८, २०९, २१०

मारुती

-स्तवन श्लो. ५४, ५७, ५८,

रामदासरूपानें अ. ४५, उ. ६

-स्तवराज श्लो. ९२

-छायासंवाद श्लो. ६५, अशो-

कवनांतील प. १५६, ३००

गीताश्रुदीस जाण्यास श्रीरामाची

आज्ञा प. ३०७.

-ची आरती आ. १०, ११

मीतूंपण श्लो. १२, १५, २४, ४०,

७४, ९१, अ. ६२, ९४, ३३८,

३६३

मी माझा निरास अ. ५०, ५८,

१०८, २४७, ३४३. प. २, १९८

मुक्तीच्या पायऱ्या अ. ६४

मूर्ख श्रोते काय क्षणतात अ. १२६

मूर्खा कसा व्यर्थ चि नाडतोसी

श्लो. ७९

मृत्युलोक अ. ४४

मृत्यापासून कोण राखील अ. २२७

मृत्या (मरणा) ऐसा बेरी अ. २३२

मृत्यु लागला पाठीसा अ. २३६

मृत्यु (कृतांत) कर प. ७५

मोह श्लो. ४३

मोक्षसाम्राज्य ,, ७०

मोक्षश्री अ. ३१५

य

यदृष्टं तन्नष्टं अ. १६९

यम यातना ४७ (काळशब्द पहा)

यवनांचें राज्य अ. २५४

येकंकार अ. ९, ३१३

येकांत श्लो. १०

भुगर्मशून्यवास व्यर्थ श्लो. ४९

सद्गुरुची-अ. २४७

येकादशी-व्रत अ. ९७, ९८, १००

ते १०३

-माहात्म्य प. ७७

र

राम-उपासना श्लो. १०, ११,

१३, १४, १८, २०, ४६, ५०,

६०, ७५, अ. ७८, ८०, १८६
 राज्याभिषेकाच्या घेळचें राग-
 रूपाचें वर्णन प. ९२
 रामगुणवर्णन प. २८१
 रामा विसरेल तो पापी वसरेल
 प. ३७६
 अगणित पुण्य द्योय । तरीच लागे
 रामसोय । प. ३६१
 रामाचें वाळपण प. १
 तू, निष्काम, तुला नाम, रूप, कर्म
 आक्षी लावले द्याणून आक्षी
 थोर अ. ८०
 राघवाचे भेटोची दृष्ट्या अ. ७९
 रामउपासकी नेम मावती सेवणे
 सदा । श्लो. ९२
 तरी रामउपासना श्लो. ६३
 रामरूप श्लो. २४, २७, प. १०,
 १६७
 रामरूपी तन्मयता श्लो. २८, अ.
 १८३, १८४
 राघवाची आवडी घे श्लो. १९
 रामाचा धावा अ. ४२, ४४,
 ३१७, ३२३, ३६५ ते
 ३६७, प. ९९, १००, १०७,
 १९८, २७१
 रामाचें चिंतन अ. २२१, २९५,
 प. १५४, ३३८
 रामाचें ध्यान कर अ. २४६, प.
 १९१
 राघवाचा छंद घे अ. १३६
 रामाजवळ मागणें ल. २
 रामाला शरण जा अ. २३६
 राम-कर्मणा श्लो. २६, २९, ३१
 ३२, ३३, ३५, ३६ ते ३८,
 ८३, अ. २०७, २५१, प. ६०,

६५, ९०, ९१, १०९, ११०,
 १११, १२४, १२५, १२८,
 १३४, १३७, १६५, १७४,
 २००, २१०, २१७, २३३,
 २३७, २३९, २७५, २९५,
 २९९, ३१८ ते ३२०
 राघवा विनती तुझाप्रति पावणें
 मज येऊदा । श्लो. ६२
 त्वें पाव रे राघवा ये प्रवासी ।
 श्लो. ६६
 प्रभू पावला वारिलें सकृदासी ।
 श्लो. ६६
 रामा आक्षी पतिन कां ? व तू
 पावन कसा ? अ. ८०
 रामविषोयाचें एक पळ दि
 साहवेना अ. ११६
 संतुतिघनानून सोडविण्याविषयी
 रामास प्रार्थना प. २७६
 रागा भी पतित तुज शरण
 आलों प. २९२
 राम वनवास जाताना कौसल्येनें
 भाकलेली रामाची करुणा
 प. २७५, २५१
 जें येईल तुझ्या मना । तें करीं
 रघुनदना । अ. ३४२
 रामनाममाहात्म्य श्लो. ८७, ८८,
 अ. २९, १२९, १३८, २२०, २३४
 प. १७१, १८८, २१८, ३३७
 रामनामोविना मुक्ति नव्हे प. ५२
 रामनाम सार तारक, पावन प.
 १३३, २६२, ३६८, ३८८
 रामनाम छोपें, मुगम, कुकुरि प.
 २७२
 रामनाम स्मरण श्लो. ६ ते ९,
 १५, १६, ३३ ते ४८, ४७, ५०,

७२, ७९, ८०, ८५ ते ८७, अ. १४,
९३, १४७, १६५, १६६, १७३,
१७४, १९३, १९४, १९८, २४४,
२६६, २८५, ३५१, ३६१, प. ४,
१८, २३, २८, ३१, ३२, ५४,
१३२, १४०, १४७, १५१, १५२,
१६१, १६२, २१९, २२४, २२९,
३४८, ३८१, ४०९, हि. प. ४२१,
४२६, ४२७

नामस्मरण करतांना नामातीत होणें
अ. ५

सर्वां सर्वमात्रां च सर्वकालां राम
चिंताया । अ. ११२, प. ३६३
भौराम जयराम हा जप अ. १९२,
प. २५५, ३३३, ३८०

रामनाम मंत्र दो अक्षरांचा अ.
१९९, २१९

रामनामरत्न कंठी बांधा अ. २४३
नामस्मरण कोणी केलें अ. २६६
रामनामी शत होणें अ. ३२७, प.
२६६, २६७

रामनाम स्मरता आळस नको प.
६८, १५०

रामनामी नल्गे कांहीं प. ८७, ८८
निलंजय, निःशक होऊन नाम घेणें
प. १५०, १५५

स्मरा श्रीराम राम रे । श्लो. ४९

नामी नाही लहान गोर प. १५५
रामनामस्मरणी नको वेवधान ।
प. २०९, २४१

नाम अखड घेणें । तरी च सार्थक
जिणें । प. २५०

जरतप मुद्रा आसन नेम । दिन
कर व्याणें तिहारो नाम ।
हि. प. ४२५

रामभजन श्लो. ३८, ५०, ७०,
८६, अ. ६१, ९५, १५०,
२२९, २४२, ३०६, प. १४८,
२०३, २०४, ३४३, ४१४,
हि. प. ४२०, ४२२, ४२४,
४३०, ४३७

रामभक्ति श्लो. ५०, उत्कट-प.
३१८

रामस्तवन श्लो. १, १५, १६, २६,
३०, ५५, ५७, ८९, अ. ६,
७३, ७७, ९५, १५३, ३४४,
प. १४, १६, २०, २९, ४१,
४२, ५७, ६१, ६६, ७०, ७६,
१०२ ते १०४, ११७, ११८,
१४६, १६३, १८२, १९१,
१९२, २२३, २२७, २३२,
३०२, ३०३, ३१७, हि. प.
४२८, ४३१, ४३२, ४३३,
ल. १

राम दासावाडी नाना रूपे धरी ।

प. २८२

राम दासाची अगडसहवाची । अ.
२६० प. ३३६

राघवाची लीळा अकळ सकळा ।
प. २६५

मानस रामी रगणें प. २६४, ३८९
आपलें सर्वस्व रामार्पण करणें प.
२६०, ३८८

रामाचा वियोग मज साहवेना ।
प. १२७, २१०

रामकीर्ति प. ८६

रामवनवास प. ७२, ३०८ ते
३१३, ३१५, ३१६

मी रागपिषा झालो अ. ३७४
 राम अंतर्बाह्य भरला आहे अ.
 २५९, ३७३, प. २३०
 रामापांचून कोणी कागा न ये अ.
 ८४
 निजपददानी येक आत्माराम अ.
 ७१, प. २०८
 रामाऐसें दुजे फांदी नार्ही। अ.
 ७१, ११६, ११७, ३६४, प.
 ३३, ३४
 रामकृपा अ. ५९, प. १६९,
 २०१
 रामाचा पार न कळो अ. ५७
 रामावीण सूर्य लाटाटोप व्यर्थ। अ.
 ५५, २६७, २८२, प. ११५,
 १३८, १७०
 रामावीण जन ते बोकासमान। अ.
 ५२, २७५, प. ११३
 राघवाची कथा पतितपावन। अ.
 ४६
 राम जवळ असल्यावर भीति नाही
 श्लो. ५३
 रामाची प्राप्ति केव्हां होईल श्लो.
 ८१, ८२
 रामाचा अवतार जगदोदाराय
 अ. ४७
 पूर्वपुण्य होय। तरी लागे रामसोय।
 प. ३६४
 राम माझे सर्वस्व अ. ७, २६४,
 प. ६९, १७८, २०२, २१२,
 ३४५
 राम माझे कुलदैवत अ. २३१
 राम सर्वांचे सेवन प. २३१
 राम सर्वां ठायीं अ. ८, १६,
 १०४, १०५, प. १७६

राम जवळ असतां विषयांच्या
 भरणें समजत नार्ही अ. ११९
 राम दासांचा कैपथी अ. १३७,
 १३९, २२२, प. २८६
 राम सकळ देवांचा कैवारी अ.
 १९५ प. २९०
 राम इच्छेचा दातार प. २८७
 राम दासांचे मंढण प. २९१
 श्रीरामां हेत गुंतला प. २९७
 रामनामं निघंतान होतें, भीक
 लागे अ. ३११
 वापरसेनेष निरोप देते वेळीं
 त्यांनीं केलेली प्रार्थना प. ९८
 रामेवीण उदंड देव अ. १७६,
 १७७
 रामाची धना मागणें श्लो. २६
 राम शुद्ध परब्रह्म अ. २००
 राम शैलोक्त्याचा विश्राम अ. २४०
 रामदास (समर्थ) श्लो. १, ६,
 १२, ७२, अ. ७०, १४३,
 १५०, २३१
 रामदास श्लो. ३८, ९२, प.
 १३७, २५०
 समर्थाचा अनुग्रह श्लो. ४६
 समर्थाची आज्ञा ,, ९२
 रामाचे दास श्लो. ७५, अ. १९०
 १९१, २८०
 कृपालु मास्ती आहे रामदासाधि
 निश्चयें। श्लो. ९२
 रामदासांचा संग अ. ६
 रामदास दासांचा कैवारी अ.
 ४५
 रामदास धन्य अ. ५२, ५६
 रामाची मजतां रामदास होणें अ.
 ५६, ७६

रामो रामदासांची शागीर्दी दिन-
करांनी केली अ. ६०
रामो रामदासीं दिनकरा सहवास
घडला अ. ६५
-दिनकरा मुक्ति रामदासीं अ. ८१
रामदास -रामो पावले सद्बोध ।
तो चि पै प्रसाद दिनकरा । अ.
१२५
पुरा रामदासी अ. २००
आहो दास सज्जनाचे । सांप्र-
दायी श्रुतायाचे । अ. २४५
रामदास माझ्या सोयरे जीवाचे ।
अ. २८१
रामदासकृपा प. ९
रामदासाचा दिनकर प. ६९
रामदास भाग्ये भेटले प. १०१
दिनकर रामदासीं ऐक्य प. ११५,
११६
रामदास कौण प. १७७
दिनकर रामदासांचे चरणी प.
२८१, ३५०
रामाची आरती आ. १२, १३
ल
लोकराहटी अ. ८६
व
वनशी श्लो. ८१
वर्णाश्रमधर्मसंरक्षण श्लो. ३७, अ.
१, ९, ८२, २४९, २५५, २५६
वाच्याश व लक्ष्याश श्लो. १२
वादवेवाद श्लो. १५, अ. २८२,
३३४
वाच्याचें तुफान श्लो. २१
वास्तना श्लो. ५०, अ. २७०, २९०
विकल्प श्लो. ४८

विचार श्लो. ७, ९, १२, अ. २९३,
प. १३१, ३३९, ३४०
-सार- श्लो. २४, ४१, ५०, प. १२३,
४०१
विमळ- श्लो. ५०
ब्रह्मो मूळमाया कैसी हाली हे
प्रत्येकीं विचारणें अ. २९०,
२११
तुझा तूचि पाहें । अवघें
कोणाचें हें आहे । अ. ३४३
अंतर शृंगारीं विचारें । देह शृंगारीं
आचारें । अ. ३५३
देहद्रियादि कोणी केले याचा
विचार कर प. १४३
विचारावें इदमीथ्य प. २५९
मायाब्रह्माचा विचार विचारी जाणे
प. ४०४
विटाळ प. २४६
विट्टल प. ४४, ४५
वित्पती (मृत्युपत्ति) श्लो. १९, ३८,
८६
विपरीत बोध श्लो. ९०
विरक्तानें कोठें व कसें रहावें श्लो.
८१
विवेक श्लो. ३९, ४७, ४८
वेदांतीचा-अ. ६६
-प्रलय अ. २२५
विवेकें नृत्ति योजिता साधक सिद्ध
होये प. ६३
सर्व सोडूनियां येऊ । धरा विवेक
सम्यक । प. ३८७
विश्वाचें ईश्वर श्लो. ३९
विश्वास ,, ५०
विषय ,, १, १५, १९
विषयवीथ ,, २७, ३८

रतिकांतविलास ,, ४१, ४४, ५०,

७९

विषयाची मळमळ ,, ८०, ८९

विषयांची भीक अ. ६९

विषयासक्ताचें ज्ञान अ. १५८

विषयांचा सोस अ. २००

विषयप्यास अ. २२७

विषयसेवन प. २४

विषयी जन ते दुर्जन प. ३४३

विषयांचें मुख मूर्ख मानो प.
३९०

विषयांचा आघापाय प. ३९८

विष्णु श्लो. २३

—ची आरती आ. १८

विमानयुक्त संन्यास प. ३७१,
३७२

वीट

पाच गोष्टींचा मान नये प. ५३

वीतरागी श्लो. ३८

वृद्धावस्था श्लो. २०, ३८, ज.
२००

वृद्धेश्वर श्लो. ७५, प. १५

—जळची वनधी ,, ७६

—ची आरती आ. १६

वेद-शान्ते-पुराणे ,, ३, ७, २९,
अ. ३०, १२५, २३७.

आगमनिगमाचें सार श्लो. ८५

भुवि ,, १७

न माने तरी शान्त घोषूनि

पाद ,, २५

व्यासकृत अष्टादशब्राह्मण अ. १४

वेदांचे महत्त्व अ. १८१

पुराणें गर्जेनी अ. २६३, २६४

वेद जगद्गुरु अ. ३०५

वेरूळचा महादेव प. ३१४

वेश्यादास अ. ८९, १६२, २५८

वैभव-संपत्ति-भाग्य वर्गरे-श्लो.

९, १९, २०, ३८, ७९

—जाईलणें, नश्वर श्लो. ८६, अ.

१४०, २३६, प. ६७, ८०,

११३, ११४, ११२, ३८९

—ची फुज श्लो. ८

वैराग्य श्लो. ६, १० ते १२,

३९, ७०

रमशानवैराग्य आणि विवेक

युक्त वैराग्य अ. १८८

वैष्णव अ. ११, २५८

—चें कर्तन अ. ९८ ते १०२

ऐसे वैष्णव उदार । देती मुलाचे

उत्तर प. ३६२

वैष्णवांच्या पायाची जोड कधी

होईल ? अ. ११९

वैष्णवपदरजको महिमान । दि.

प. ४३६

वैष्णवसंग अ. ९९, प. ७८

वैष्णवांच्या सगें निरंतर मुख अ.

२१

वैष्णवसंगसे बैकुंठवास दि. प.

४३८

श

शंकर (हर, शिव, विनाकी, सदाशिव,

महादेव) श्लो. १, ७

—स्तवन श्लो. ७४, ७५, प.

२२५, २२८, ३२१, ३२६,

ल. ७

शिव विष्णु अद्वैत प. १९

—चा पारंगीय उपदेश अ. १९२

—ची आरती आ. १४, १५

शारदा(सरस्वति)स्नवन श्लो. १, ३,

४० प. ३५३

शान्त्रप्रतीति श्लो. ६८

शुक व कुंठिणी श्लो. ९

शुद्ध सद्भासना श्लो. १८

श्रवण-मनन-निदिध्यास प. २०६,

२११, २१२

श्रीरंग अ. २८३

श्रीराम मंत्र

गुरुसंमवायेवीण सर्वाना तुलभ

अथा कोणता मत्र असेल तर तो

' श्रीराम ' हाच अ. १२९

ओल्यांस विनंती ल. ९

प

पडिपु प. १६६, २७१

स

सज्जन (सत दृष्ट पक्ष)

सती कोण प. ५९

सत्कीर्ति श्लो. २७

सत्ताधारी स्वहिताला अतरतो अ.

२३८

सत्य, असत्य अ. ३३५

सत्रावी कळा अ. १२७

सद्गुरु

भोंदू गुरुची लक्षण श्लो. ६७, ६८

- करण श्लो. ७३

हीन गुरु श्लो. ९०

- च्या मोला विश्वासण अ. ५

- स्मरण अ. ५३

गुराजें योर नवल केलें अ. ६५

- चीज अ. १४६

- पाटीरासा करी अ. २२७

- चा अकित प. २५

- चीण बडबड करू नका प. ६२

४४

- चें उत्तीर्ण कसे व्हावे प. २२२

- आशेचें अनुसंधान ठेव प. ३५७

सद्गुरुकृपा अ. ११४, २५२, २५७

प. ७४, ८५

- कोणावर होते ३७, ३९, ६१

- सात्त्यावर अ. १०, २७९, २९७

- चे फळ अनुवाच्य मुल अ.

२२ प. २६४

गुरुदेवकृपेनें राम नाठविता आ-

ठवे । अ. १०९

- नें आत्मज्ञान व आत्मज्ञानें

मोक्ष अ. ११० प. २१२

सद्गुरुमाये कृपा करीं अ. २०१, प.

२८३

- चा महिमा अनुवाच्य ,, २०५,

३७५

- नें राम चोजवला ,, २६९

- चे करणें ,, ३४७, ३६३

- चें अजन लणें ,, ३५६

- योगानें निरजनी मिळणें प. १४१

- विचारें सर्वे काहीं होतें ,, १४६

- चा वेष प. १४५

- नें आत्मरूप पाहणें प. १९७

- प्रसाद जरी लाये । तरीच असा-

ध्य वस्तु साधे । प. २०६, ४०१

- दृष्टी विटाळ निमाळा प. २४६

- चे नवल प. २५६, ३५८

- नें देहभाव हारवला ,, २७४

- ची दया ,, ३३२

- चीण उपाय ते अपाय होती ,,

३६०

- होय जयासी । धरण जांव सया-

सी । ,, ३६७

- चीण गुप्त्या शब्दज्ञानां मोक्ष

मिळणार नाहीं ,, ३९०

सद्गुरुचरण

सद्गुरुपाय घरीं अ. २४, प.

२३८, ३३९, ३७४, ३९५,

३९८

गुरुदेवापायीं सर्वस्व अर्पण अ.

११५

सद्गुरुचे पायीं मोक्षमुल अ. ३१४,

प. ३५

सद्गुरुचरणीं लीन अ. ३६२

सद्गुरुचरणीं दृष्टि पडतां काय होत

प. १२०

— प्रतापें जन्ममृत्यु निवारण होतात

प. १२४

— प्रसादे स्वरूपायबोध झाला प.

१९५

— स्मरणें पावन होणें प. २४८,

२५९

सद्गुरुचें पदरजविदान प. ३५४,

४१०

— हे च आमचें सर्वस्व प. ४१९

सद्गुरुद्रास्य श्लो. ३९, ४६, ४८

सद्गुरुसेवा अ. ५४

सद्गुरुचरणसेवा अ. २०३, २०४,

— सकळ साधनांचें फळ प. ३५५

— उदास होऊन कर। सुखी होसी

प. ३८२

सद्गुरुनमन

अव्यक्त—श्लो. ४

व्यक्त— „ ५

श्रीगुरुवदन „ ४०

एद्रावें नमन सद्गुरुचरणा अ. २४०

सद्गुरुघोष अ. १२०, १२२, १२४,

१२७

— सूर्यप्रकाश श्लो. ११

दिनेश जागृती आला । सद्गुरुने

प्रबोधिला । श्लो. ११

— शाल्यावर अ. ६५, प. १०६

— घें अंतर शुद्ध कर। तें च सोंवळें।

प. २४४

सद्गुरुभजन श्लो. ९०, अ. २३,

प. ४११

त्राहे त्राहे सद्गुराया । प. ४९

— नें निजमुल घाणे प. ११९

सद्गुरुमहिमा प. ३५०

सद्गुरुचा प्रताप अ. १८७

सद्गुरुसंग अ. ३७६

सद्गुरुच्या संगे साध्य साधों । प.

११४

सद्गुरुसंगें मृत्यु निवारीं । अ. २३२

सद्गुरुस्तवन श्लो. १

गुरुवीर ज्ञान नाही „ १७

सद्गुरुवीर देव ठायीं पडेना । „

७४

सद्गुरु दयाळ कसा „ ७७

जीवाच्या जीवना सद्गुरुनिपाना ।

अ. ४

अखंड सद्गुरुचें नाम । माहें

विश्वांतीचें घर्म । अ. १२

सद्गुरु माझा बापमाये । अ. १३

सद्गुरु वर्णवेना अ. ६५

विषयभीक शमे ऐसें झळ निमु-

वनीं गुरुवीर नाही अ. ६९

सकळ देवांचा देव गुरुदेव अ.

११८

सद्गुरुवियोग न साहे „ १३०

गुरुवीर कांहीं न कळे „ १४७

सद्गुरुवीर ज्ञान ध्यये „ १५८

बहुतां जन्मांच्या शेवटीं । स्वामी-

चरणीं पडली मिठी । अ. २०२

सहस्रगति वार । सर्वगण धोर ।

अ. २०४

सहस्रचक्र नोष्ठी कोष्ठाचें
नारी । ॥ २४८

सहस्रसमर्थ न ओळखता हानी
होते अ. ३००

मासे पूर्वपुण्य धोर । मज भेटला
गुरुदातार । ॥ ३७७

सहस्रराज सभाळी दीनजनाधी ।
प. ४०

भित्त रंगले गुरुपायी । प. ८२

गुरु सरं गपोंचा प. ९५

सहस्रजें काय केले प. १२८,
१३०, २१८

सहस्रध पन्पता ॥ १४३

सहस्रजें । महारणरूपमागि दावे ।
प. २३५

गुरुभीदी बाप प्रसीतले नाई ।
दि. प. ४२३

सहस्ररूपरूप श्रो. ११, अ. ६५

सहस्ररूप धारण

गीत धारण सहस्रपायी । अ. २,

११३, १२३, १४०, प. ११,

२१, २२, १३६, १६८, २३६

दिनकर सहस्ररूपी । देहपीत

लोटागती । प. १८९

— लप । धरवस्य विपरीत । प.

४१५

सहस्ररूपी आरणी प. ८

समाधान अ. २१३, २९४, २९६,

३०५

— अर्थ गुल नही अ. १४९

सर्वसम अ. ६८

— पाठ्येन अ. २५४, प. १९२,

१९३

सर्वसम्या वेळ अ. ११३

सर्व सारिवद मज अ. ९

सर्वभूमी भगवद्भाव अ. ३७२

संकल्प (वत्पना) अ. २७०

संयित-क्रियमाणाप्रमाणे फल-
प्राप्ति प. ४१७

संत, साधु, सज्जन श्रो. १९,
अ. २८२

सर्व कोण श्रो. ४८, ६०, ७१,
अ. ५०, १४७

सर्वगुणें जानभरण मागणें अ.
१७

पद्मदानादिपांचें पुण्य साधुदधि-
नाति अ. २०

सहस्रनामप्रवाद अ. ४३, प. १२,
१०१, २५७, ३७९, दि. प.

४३९, ल. ३

सज्जदपदन अ. १७, ६९, १५५

साधनसेवा अ. ८५

साधुने दाख अ. १६, १११, १३२

सहस्ररूपी महार अ. १३२,

१३३, प. २२१

सहस्ररूपी वयाचा भाव नारी अ.

१३४, प. १८९

साधनगती सग मागें भेटायी ॥

१४१

सज्ज काय करतात ॥ १४८

सगविदक अ. १६२, १६३

साधनाचे गुनरीय पद नेत्रे अ.

२०६

गनी गजनी काय केले पहिले ॥

२४९, २५०

सहस्ररूपीका भाव ॥ २७७

गनी सग भाव प. १७, १९६,

२७१, २४९

पट्टिपूंचे मरण संतांपाशी , १६६
 तो चि सन । जो जीवशिवा करी
 येकात । , १८०
 संतांस शरण जा , २४३
 साधुद्वेष श्लो. ८६
 साधु अनत वेगधारी प. ३६६
 संत मंग श्लो. ११, १२, १९, २६,
 ५०, ६०, अ. ३८, ३९, ४०, ५१,
 २२९, २३०, २७४, २८६, २९३,
 प. ३७५, ४००
 सात्विकाच्या सगे अहंभाव नुरे
 अ. १८
 सिद्धाला देखील ब्रह्मस्वरूपाची
 प्राप्ति सतसगानें च अ. ९०,
 १६९, २६५, प. २५८, ३२८
 सतसगें जीव पात्रे निजयोग अ.
 १०८, २२३
 संतसगें स्मरण बाणे अ. १६८
 सतसग घडते नरदेहा येऊन धन्य
 अ. २५०, प. १३५, ४१९
 सतसग नाही तर स्वहित नाही
 अ. २७३
 माधूचे पायीं अविश्वास अ. २९१
 रुक्मिनसगतीं चुकती सायास ,
 २९६
 सतसगें जनीं वनीं मुक्त , ३०२
 सतसगायाचून देव थोडवेना ,
 ३३२
 मतसग तारव , ३३३
 सतसगें सार्थक अ. ३४०
 साखीं मायानिरास प. ३
 मायाब्रह्माची समता सतसगा
 शिवाय पटणार नाही प. १८०
 सतसगारीण तीर्थादिक साधनें
 वर्ग प. १९०

'सत्जनसंगाचें महत्त्व प. २११,
 ३५६, ३५९
 संतसंगाचे ठिकाणीं अनन्य ते
 धन्य प. २६९
 संतसंग हें साराचें वर्म प.
 २७३
 सर्व सोडूनियां मार्गे । हित करीं
 संतसगें । प. ३९४
 सदैव व मुक्ती यांना च सतस-
 मागम होऊन सार्थक घडतें प.
 ४१८
 संतुष्टता श्लो. ३९
 संदेह, नि.संदेह श्लो. ५०, अ.
 ३०१
 संशय श्लो. ५०
 संसार (प्रपच, भव) श्लो. ८
 भवभय श्लो. १५, प. ३३८,
 ३७९, भववेधा श्लो. २९,
 भव दारुण श्लो. ६१, ६८
 ससारिख दुःख श्लो. १९, अ. ८४
 ससारभोग श्लो. ३८
 प्रपचविलास श्लो. ४४, ४७
 प्रपच व ब्रह्म एक कसे श्लो. ५२
 ससार असार श्लो. ८६
 गवतदीचा प्रवाद श्लो. ९०
 ससारस्वप्न , ९१
 ससार पुरे अ. ४
 ससार धरणे , ३७
 ससाराचा थार , ३८
 ससाराचा रुग्ण , ३९
 ससार दुलार , ६१, प. २०३.
 २९३
 ससाराची चिंता , १०६, २६१
 प्रपचपट्टागोष्ट , २८३

संसार केवल मृगजल ,, २४८
 प्रपंच चोरांचा थारा ,, २७५
 ससार खोटा, सत्य मानिला ,,
 ३०७, प. २३८, २७३
 प्रपंचवाढळी ससार भुजग ,,
 ३१७
 प्रपंच सुखं कर, परी जगदीशशी
 विचारा प. ६७, २४०
 समारांत प्राणी धन्य कोणचा
 ,, १७२
 भयभ्रम प. २१५, २१६
 ससारूप यदिशालेचें वर्णन ,,
 २७०
 ससाररूपी निबिड अरण्य ,,
 २७६
 ससारसिंधूनें भोर थोर राये तुड-
 विले ,, २८३
 ना प्रपंच ना भजन । दोहीकडे
 नागवण ,, ३७७
 ससारत बय वेंचले ,, ३९४
 ससार हा तुटता फुटका आहे
 ,, ४१६

साधक

साधकार्ची लक्षणें श्लो. ७०
 साक्षात्कारें स्वस्वेय पद मिळ-
 विण्याकरिता साधकाने कोणता
 आचार पाळावा प. ४०३
 साधु (सत शब्द पहा)
 सायुज्यता श्लो. ३९, ७१
 साक्षात्कार कोणत्या उपायानें होतो
 तो तम अ. ९६
 साक्षेय (प्रयत्न) श्लो. १ अ.
 सिद्धेश्वर श्लो. १, -वदन श्लो. २५
 १९१

सीता (जानकी) श्लो. २२
 -स्नगवर ,, ३२
 -शोक ,, ३५, प. ५, २९८,
 ३०१
 -माकतीभेट प. १५६, ३००
 माकतीजवळ सीतेनें केलेलें विज-
 टावर्णन श्लो. ६५

सुविद्या श्लो. १५

सौवळेऔवळें भ्रमाच्या मुळें प. २४४

स्वधर्म श्लो. ७, ९, १०

स्वधर्मरक्षण अ. २५५, २५७

स्वधर्म गेला बारा वाटी ,, २५६

स्वधर्मनिदा ,, २७२

स्वधर्मप्रमाणें चातून स्वकर्तव्यकर्म
 केलें च पाहिजे, त्यानीण गति
 नाही प. ३३५

स्वरूपधारणा श्लो. ४८

स्वरूपसायुज्यता अ. ३५८

स्वसंवेद्य रूप ,, ६२

स्वहितमूल कोणते श्लो. ८९, अ.
 २१८

स्वस्वरूप पाहणे अ. ३४५

स्वात्मानुभव अ. ३३, ५८

स्वानुभवाचे लक्षण अ. ४१

म्यार्थ परमार्थ अ. २३७

ह

हरि

पतितपावन हरि भजा अ. २४१

हरिकीर्तन अ. ९७, ९८, १००

हरिकथानिरूपण अ. १०१

हरिजनाना योधाची उपमा प. २७

हरिदासाचे दास अ. १८२

जेथें हरिमक्ति तो वंश धन्य प.
 ७७, २१६

हरीचे निर्गुण, अनुर्गाच्य स्व-

रूप श्लो. ५१

हिमामिधूम्रपान व्यर्थ श्लो. ४९

हीन आचारें मोक्ष नाही श्लो. ९०

हीन कामना श्लो. ८९

हीन प्राणी, जे वरपंग पाहणारे ते प.

३६५

क्ष

क्षुधा श्लो. २२

ज्ञ

ज्ञान

ज्ञानेवीण मोक्ष नाही अ. १

स्वरूपज्ञान नाही त्याची रेत

मिगली अ. १९

अनुभवेवीण शब्दज्ञान खोट अ.

८७

ज्ञानारूढ होतां संसार नाशे,

सहित कल्पना अ. १२५

यशोप्रमाणें शनी हा अवस्थात्रयी

जैसा तैसा अ. १२५

ज्ञानावांचून व्यर्थ अ. २३५

ब्रह्मज्ञानेवीण उपदेश फोल अ.

२९९

कोरडे ब्रह्मज्ञान्याची स्थिति अ.

३०३, ३०४

शनी कसा ओळखावा अ. ३०४,

३२८

विज्ञानाची व्याख्या श्लो. ९,

अ. ३१

ज्ञानाचें विज्ञान होतां समाधान अ.

३३१

जड-चंचळ-निश्चलाचें ज्ञान ,,

३५८

सविचार शनी ,, ३७८

निरासनि भयभ्रम । कशें ज्ञानाचा

संभ्रम । प. ३८२

स्थापना] सत्कार्योत्तेजक सभा-धुळें [शके १८१५

हेतुः—

- (१) श्रीरामदासी वाङ्मयाचें संशोधन व प्रकाशन करणें,
- (२) इतर वाङ्मयाचें संशोधन व प्रकाशन करणें,
- (३) वाङ्मयाचा अभ्यास करणें,
- (४) मराठ्यांच्या इतिहासाच्या साधनांचें संशोधन व प्रकाशन करणें,
- (५) भारतवर्षाच्या इतिहासाच्या साधनांचें संशोधन व प्रकाशन करणें,
- (६) इतिहास व इतिहासशास्त्र यांचा अभ्यास करणें,
- (७) महाराष्ट्रधर्माचा विचार करणें,
- (८) ऐतिहासिक स्थळांचा जीर्णोद्धार करणें,
- (९) साधनसामुग्री सुरक्षित ठेवण्याची व्यवस्था करणें,
- (१०) बरील हेतूंना धरून जरूर ती योजना घेवोवेली करणें.

सभासदः—

- (१) १००० किंवा जास्त रुपये एकदम किंवा दरसाल १०० देणारे संस्थेचे आधारस्तंभ सभासद होत.
- (२) ५०० किंवा जास्त एकदम किंवा दरसाल ५० देणारे आश्रयदाते सभासद होत.
- (३) २०० किंवा जास्त एकदम किंवा दरसाल १२ देणारे सहालुभूतिक सभासद होत.

कार्यक्रमः—

- (१) श्रीरामदास आणि रामदासी ग्रन्थमाला चालविणें,
- (२) श्री रामदास आणि रामदासी साप्तिक चालविणें,
- (३) इतिहास आणि ऐतिहासिक मासिक चालविणें,
- (४) महाराष्ट्रधर्म ग्रन्थमाला चालविणें,
- (५) कवि आणि काव्य मासिक चालविणें,
- (६) इतर स्वतंत्र ग्रन्थ लिहिणें व प्रकाशित करणें, इत्यादि.

श्रीरामदास आणि रामदासा

ग्रन्थमाला

भाग	किंमत
(१) श्रीमत् दासयोध प्रस्तावनेसह कापडा अंगर सुत्रा	२-०-०
(२) श्रीसमर्थांचीं दोन जुनीं चरित्रें	१-०-०
(३) श्रीरामदासांची कविता	२-०-०
(४) श्रीरामीरामदासांची कविता	२-०-०
(५) श्री श्लोक मनाचे	०-५-०
(६) श्रीस्वानुभवदिनकर	१-१२-०
(७) श्रीदासविश्रामधाम, ४ खंडांपैकी खंड १।२।३ तयार	६-०-०
(८) श्रीसमर्थमताय	०-१२-०
(९) श्रीसंपदापार्थी कागदपत्रें	३-०-०
(१०) श्रीकरुणाष्टकं व (११) श्रीसमर्थांचीं लघुकाव्यें हे दोन भाग क्रमाने छवकर च प्रसिद्ध होतील.	
(१२) श्रीसीतास्वयंवर	०-१२-०
(१३) श्रीरामदासपंथक्रमसार	०-५-०
(१४) श्रीनिवृत्तिराम	१-०-०
(१५) श्रीसाम्बदायिक विविध विषय प्रथम खंड	१-८-०
(१६) श्रीदिनकरांची स्फुट कविता	१-८-०

वरील १० व ११ भागांवरील नाकांच्या १४ भागांची एकंदर किंमत रु. २३-१२ होते, परंतु तयार असलेले सर्व भाग घेऊन पुढील भाग घेण्याचें आश्वासन देणारांस जाळेचे फायम ग्राहक समजून त्यांना वरील १४ भागांची किंमत फक्त रु. १९/६३ पडेल। पाठविण्याचा खर्च वेगळा.

व्यापाऱ्यांस टोका २० टक्के कमिशन.

मुंबईतील एनन्ट-परचुरे पुराणीक आणि मंडळी, भुकरेडवा
माधवबाग, मुंबई.

चिटणीस-सत्कार्योत्तेजक समा-शुद्ध.